

Van : college van burgemeester en wethouders
Datum : 9 mei 2017
Portefeuillehouder(s) : burgemeester
Portefeuille(s) : alle portefeuilles, betreft gemeentebreed project
Contactpersoon : S. van de Gein, A. Bolsenbroek, F. van der Weg
Tel.nr. : 06-52674578
E-mailadres : gein.s@woerden.nl, a.bolsenbroek@woerden.nl

Onderwerp:

Lokale Routekaart Woerden Inclusief

Kennisnemen van:

De Lokale Routekaart Woerden Inclusief.

Inleiding:

Op 5 april dienden D66 en Progressief Woerden een motie in 'Opstellen lokaal Inclusie Beleid'. Het college heeft hieraan gevolg gegeven door werk te maken van een beweging gericht op een Woerdense samenleving waaraan iedereen optimaal kan deelnemen, ongeacht leeftijd, culturele achtergrond, gender, inkomen, talenten en beperkingen. Sinds half oktober is een projectleider inclusie actief. Haar taak was het organiseren van een beweging richting inclusie in Woerden en om in cocreatie met inwoners, bedrijven, scholen, clubs & verenigingen, maatschappelijke organisaties en de gemeente te werken aan een lokale routekaart woerden inclusief. Deze routekaart is nu gereed wordt u middels deze RIB ter informatie aangeboden.

De afgelopen maanden is er tijd geïnvesteerd om de lokale situatie in kaart te brengen en het bepalen van de juiste stappen in de route naar een inclusieve samenleving in Woerden. In oktober en november 2016 waren er verkennende gesprekken over inclusie, met inwoners, scholen, clubs & verenigingen en bedrijven uit Woerden, beleidsadviseurs, raadsleden en wethouders. Ook zijn we aan de slag gegaan met visieontwikkeling rond sporthuisvesting, onderwijs en huisvesting, gebiedsgericht werken, openbare ruimte en 2e lijns ondersteuning. Voor een deel was dit in het kader van de reis naar Steinhagen die 16 november heeft plaatsgevonden. Daarnaast zijn er gesprekken geweest met inwoners, de opstellers van de motie en mensen van het gemeentehuis over een mogelijke route om tot een plan van aanpak te komen. Op basis van deze gesprekken is gekozen voor een cocreatieve werkwijze, waarin inwoners, ondernemers, scholen, clubs & verenigingen, maatschappelijke organisaties, beleidsadviseurs & raadsleden samen optrekken.

Er zijn zestig interviews gehouden, er zijn vier thematafels georganiseerd, er is een voorbereidingsgroep met een grote diversiteit aan inwoners, organisaties en raadsleden actief geweest. Een werkgroep met beleidsadviseurs uit verschillende teams binnen de gemeente heeft meegedacht over de wijze van leren & organiseren in Woerden Inclusief, er is een Quick Scan inclusieve gemeenten uitgevoerd en als afsluiting is er een brede werkconferentie georganiseerd, waarin inwoners, organisaties en raadsleden prioriteiten hebben gesteld voor de routekaart. Al deze informatie was input voor de Routekaart Woerden Inclusief. Deze routekaart, inclusief begroting is nu gereed en wordt u ter informatie aangeboden.

Kernboodschap:

De afgelopen maanden heeft een grote diversiteit aan inwoners, clubs & verenigingen, scholen, ondernemers, buurtinitiatieven en diverse gemeenschappen (kerken & moskee) gewerkt aan de routekaart Woerden Inclusief. We hebben tijdens dit proces veel enthousiasme en betrokkenheid van de diverse partijen ervaren. Er is veel draagvlak voor het uiteindelijke doel om van Woerden een Inclusieve gemeente te maken. In de lokale Routekaart Inclusief Woerden staat per thema uitgewerkt welke stappen we daarvoor willen ondernemen en wat de speerpunten daarbij zijn.

In de routekaart vindt u:

1. Een introductie in de routekaart Woerden Inclusief	4
2. De routekaart Inclusie in het Onderwijs	10
3. De routekaart De inclusieve Arbeidsmarkt	23
3. De routekaart Cultuur, vrije tijd & sport	42
4. De routekaart De Inclusieve Buurt	59
5. Het overzicht van de routekaart met de speerpunten van Woerden Inclusief naar 12 thema's	77
6. Een planning & een begroting	88
7. Een bijlage met uitkomsten van de werkconferentie Woerden Inclusief	89

Ten grondslag aan de routekaart en de bijbehorende speerpunten ligt de informatie die is opgehaald tijdens de interviews, thematafels, en de werkconferentie. Het verslag van het interviewonderzoek vindt u in de bijlage bij deze Routekaart.

In het overzicht van de routekaart op p. 77 vindt u een voorstel voor de wijze waarop we aan deze speerpunten willen werken. Met de vaststelling van de routekaart is fase 1 van de route afgerond. Het voorstel is om nu te starten met de uitvoering van fase 2: het realiseren van de speerpunten van de routekaart Woerden Inclusief en het opstarten en uitvoeren van pilots om inclusie binnen Woerden te bevorderen. Werken aan inclusie betreft een cultuurverandering: anders kijken en anders doen van bestaande organisaties/systemen, inwoners en gemeente. Vanuit de uitvoering van deze speerpunten en pilots wordt deze cultuurverandering in gang gezet. Het betreft een proces van lerend organiseren & veranderen, waarbij door middel van het creëren van goede voorbeelden anders kijken en doen wordt gestimuleerd en bewust wordt gewerkt aan olievlekwerking. Opgedane inzichten en nieuwe werkwijzen worden verankerd in beleid en praktijken. Waarna een start wordt gemaakt met het ontwerp van een nieuwe cyclus:

Fase 1: Luisteren & Verkennen (afgelopen half jaar)

- Inwoners, organisaties en gemeente stellen samen de Routekaart Woerden Inclusief op.

Fase 2: Inspiratie & Initiatief (zomer 2017 - najaar 2018)

- Het realiseren van de speerpunten van Woerden Inclusief en het creëren van mooie voorbeelden waar we van kunnen leren.
- Monitoring van de resultaten. Wat heeft het opgeleverd?

Fase 3: Leren & ontwikkelen (najaar 2018)

- Inventariseren van de leeropbrengst. Op basis van de nieuwe inzichten ontwikkelen inwoners, organisaties & gemeente gezamenlijk een visueel plan voor Woerden en de dorpen.

Fase 4: Borgen & Verspreiden (voorjaar 2019 – najaar 2019)

- Verankering in beleid en praktijk, ontwerp nieuwe cyclus.

Financiën:

Dit vervolg van Woerden Inclusief zal grotendeels als onderdeel van de lopende werkzaamheden plaatsvinden. Nieuw op te starten projecten krijgen een inclusief karakter, zoals dat bijvoorbeeld gebeurt bij de verduurzaming van de sporthallen of de scholenbouw. De extra kosten die gemaakt zullen worden voor de uitvoer van de speerpunten van Woerden Inclusief zijn vooral bedoeld voor de projectleiding, die als taak heeft het proces van Woerden Inclusief (voorjaar 2018 – najaar 2019) te begeleiden en inhoudelijk te coördineren, en voor coördinatie en ondersteuning.

Voor uitvoering hiervan wordt voor twee jaar (2018 en 2019) een incidenteel budget opgevoerd in het juni-overleg. Het gaat per jaar om een bedrag van €120.000,- projectleiding, coördinatie en ondersteuning plus een werkbudget van €60.000,-. Na 2019 wordt gekeken hoe het projectleiderschap in de gemeentelijke organisatie kan worden weggezet.

Vervolg:

Met de vaststelling van het Plan van Aanpak/routekaart door het college is fase 1 van de route richting Woerden Inclusief afgerond. Fase 2 bestaat uit het opstarten en uitvoeren van pilots om via olievlekwerking het proces richting een inclusieve samenleving te stimuleren. In fase 3 en 4 van de routekaart zullen de geleerde lessen vanuit de pilots verder worden geborgd en verspreid

Bijlagen:

1. Samenvatting Routekaart Woerden Inclusief, corsanummer 17i.02398
2. Routekaart Woerden Inclusief, corsanummer 17i.02399
3. Interviewonderzoek Woerden Inclusief, corsanummer 17i.02400

De secretaris

drs. M.H.J. van Kruisbergen MBA

De burgemeester

V.J.H. Molkenboer

Samenvatting Routekaart Woerden Inclusief

Als een van de eersten in Nederland heeft Woerden een Lokale Inclusie Agenda opgesteld. Je vindt het resultaat daarvan in deze 'Routekaart Woerden Inclusief'. Deze Routekaart is erop gericht dat elke inwoner van Woerden en de dorpen gelijkwaardig mee kan doen. In clubs & verenigingen, op school, op het werk of in de buurt. Het maakt niet uit wat je leeftijd, culturele achtergrond, inkomen, gender, talenten of beperkingen zijn. De samenleving is gebouwd op de interesses en talenten van alle inwoners. De routekaart is het reismagazine van Woerden Inclusief. Je kunt erin lezen hoe we stapsgewijs aan zo'n samenleving zullen werken.

Aanleiding

Op 5 april 2016 heeft de gemeenteraad van Woerden als een van de voorloper gemeenten [de Motie 'Opstellen lokaal inclusie beleid'](#) ingediend. Aanleiding voor deze motie is de ratificatie, de invoering van het [VN Verdrag voor de rechten van mensen met een handicap](#) in Nederland op 14 juli 2016. Veel gemeenten in Nederland grijpen de invoering van dat Verdrag aan als kans om te werken aan een inclusieve samenleving. Dit Verdrag en de uitwerking ervan in de publicatie '[Van Verdrag naar Inclusie](#)' van het College van de Rechten van de mens vormt voor ons een minimale check op onze ambities voor deze routekaart.

Wat ligt er aan de basis van deze routekaart?

Hoe werk je aan een lokale inclusie agenda op een manier waarop de waarden van inclusie gelijk in praktijk worden gebracht? De routekaart is ontwikkeld in een cocreatie van inwoners, organisaties en gemeente. Ruim zestig mensen en organisaties hebben hun verhaal verteld in de **interviews** thuis of op het werk. Er zijn **vijf thematafels** georganiseerd waar ruim tachtig mensen uit Woerden en de dorpen van gedachten hebben gewisseld over mooie voorbeelden, knelpunten en ideeën voor de routekaart Woerden Inclusief. Door middel van de **Quickscan Inclusieve Gemeenten** onderzochten beleidsadviseurs van de gemeente hoe inclusief de gemeente zelf is in haar beleid en haar manier van organiseren. Een brede **Vorbereidingsgroep** van inwoners, maatschappelijke organisaties, scholen, ondernemers, clubs & verenigingen, culturele organisaties, vertegenwoordigers van de participatieraad en gemeenteraadsleden volgde het proces op de voet. Zij hebben hun input gegeven voor het veranderproces in de Routekaart.

In de **Werkgroep Woerden Inclusief**, bestaande uit mensen van bijna alle teams van het gemeentehuis, werd vooral nagedacht over de vraag: als de routekaart er nu is, hoe gaan we het proces van leren & veranderen dan vormgeven?

Met al deze input hebben inwoners, organisaties en raadsleden prioriteiten gesteld voor de korte, middellange en lange termijn tijdens de **Brede Werkconferentie Woerden Inclusief** van 28 maart 2017. Uit deze brede werkconferentie zijn daarnaast mooie initiatieven voortgekomen, waarin inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en gemeente gelijk aan de slag zijn gegaan om de eerste stappen te realiseren.

De Routekaart Woerden Inclusief

In totaal hebben zo'n tweehonderd mensen uit Woerden en de dorpen hun kennis ingebracht bij het opstellen bij deze routekaart. In de routekaart kun je de uitkomsten hiervan lezen. In de routekaart vind je:

- Een introductie
- Routekaart Inclusie in het onderwijs,
- Routekaart De inclusieve arbeidsmarkt,
- Routekaart Cultuur, vrije tijd & sport
- Routekaart De inclusieve buurt
- Routekaart Woerden Inclusief: Het overzicht

In 'Routekaart Woerden Inclusief: het overzicht' staan de speerpunten van de routekaart en een handreiking voor hoe we de komende tijd te werk zullen gaan om deze speerpunten te realiseren (lerend organiseren & veranderen).

Daarnaast vind je in de bijlage het verslag van het interviewonderzoek dat ten grondslag ligt aan de speerpunten onder 5 t/m 12 van Woerden Inclusief.

De speerpunten voor de routekaart Woerden Inclusief

In het volgende de samenvatting van de speerpunten van Woerden Inclusief. In de vijf posters & onderleggers van de routekaart en het interviewonderzoek vind je de uitwerking, achtergrondinformatie en knowhow voor de aanpak ervan.

1. Inclusie in het onderwijs

- **Van gedachten wisselen:** open een breder gesprek over inclusie in het onderwijs, o.a. in een grotere bijeenkomst met alle scholen, ouders, docenten, schoolbestuurders en samenwerkingsverbanden.
- **Pilots Inclusie in het onderwijs:** Investeer in inclusie in het onderwijs door samen met enthousiaste leerkrachten en scholen een pilot te starten, bijvoorbeeld in vijf scholen uit basis- en voortgezet onderwijs elk een klas. Maak daarvoor gebruik van de kennis en knowhow die er in binnen- en buitenland te vinden is. Zorg daarin voor succes en resultaten. Besteed in het ontwerp van een pilot specifiek aandacht aan de vraagstukken waar de betreffende school zichzelf voor gesteld ziet in het realiseren van inclusie in het onderwijs. Besteed aandacht aan visieontwikkeling en maak gebruik van de olievlekwerking om scholen van elkaar te laten leren en in meerdere groepen en scholen initiatieven op te starten. Hiermee kan bewust worden vormgegeven aan een veranderproces. Zodat elk kind op de langere termijn op de school van keuze terecht kan.
- **Talentonderwijs:** maak het talentonderwijs beschikbaar voor alle kinderen.
- **Individuele schoolcarrières:** maak gebruik van de ervaring die in Woerden is opgedaan met het creëren van kansen voor individuele kinderen om de kansen van elk kind te vergroten. Zodat elk kind vanaf

2025 op de school van eigen keuze terecht kan. Hierover gaan we randvoorwaardelijk in gesprek met de ouders, scholen, schoolbestuurders en samenwerkingsverbanden.

2. De inclusieve arbeidsmarkt

- **Pilot de Inclusieve Werkvloer:** Geef gericht vorm aan een inclusieve arbeidsorganisatie door een pilot/project starten waarin vijf werkgevers, waaronder de gemeente en twee MKB samen optrekken om een inclusieve werkvloer te creëren.
- **Pilot 'Op weg naar een baan!':** zet een dergelijk project op waarbij acht jongeren of volwassenen met afstand tot de arbeidsmarkt op zoek gaan naar een baan op basis van hun interesses en talenten. Gezamenlijk wordt gekeken hoe de huidige arbeidstoeleiding, beleid, geldstromen, wet & regelgeving kan worden verbeterd.
- **Maak werk van betaald werk:** Maak werk van toeleiding van mensen met een beperking of psychische problematiek naar een betaalde baan op de reguliere arbeidsmarkt. Zorg dat iedereen die dat wil in 2018 in een traject zit naar betaald werk of een opleiding volgt.
- **Open culturen: Stages en werk voor jongeren met en zonder migranten achtergrond:** sla als opleidingen, ondernemers/werkgevers, arbeidstoeleiders en gemeente de handen ineen om jongeren, ook jongeren met een andere culturele achtergrond, naar stage en werk toe te leiden.

3. Cultuur, Sport & Vrije tijd

- **Vuurtjes aanwakkeren en breed kennis maken:** breng clubs & verenigingen bij elkaar om kennis uit te wisselen over inclusie en van elkaar te leren. Bijvoorbeeld tijdens een netwerkfeest.
- **Gezamenlijk initiatieven ontwikkelen gericht op inclusie in cultuur, vrije tijd & sport:** ontwikkel op basis van de kennis die er is gezamenlijke initiatieven voor inclusieve vrije tijd, cultuur & sport.
- **Support:** regel een service waar culturele verenigingen, sportclubs en andere vrije tijdsorganisaties met hun praktische vragen over inclusieve vrije tijd terecht kunnen.
- **Zorg & Welzijn als supporters voor inclusieve vrije tijd:** Investeer als organisaties van zorg & welzijn in inclusieve vrije tijd voor individuele mensen van alle leeftijden. Voor iedereen is er wel een club, groep of vereniging te vinden die aansluit bij zijn of haar interesses en talenten.

4. De Inclusieve Buurt

- **Inclusieve buurtinitiatieven:** baseer buurtinitiatieven op de talenten en interesses van alle inwoners uit de buurt.

- **Creatieve broedplaatsen:** onderzoek of er inderdaad (on)voldoende plekken zijn, waar mensen ook in de avonden iets kunnen organiseren en kijk zo nodig welke openbare ruimtes voor dit doel geschikt kunnen worden gemaakt.
- **Inclusief ontwerp:** Maak gebruik van de inzichten uit de inclusive design, placemaking en sociale architectuur om de binnen- en buitenruimtes zo vorm te geven dat ontmoeting en gezamenlijke initiatieven worden bevorderd.
- **Jongeren:** Trek samen met jongeren op om te kijken wat ze zouden willen voor hun buurt, stad of dorp. Stimuleer creativiteit en het opzetten van grotere projecten.

5: Thuis & Welzijn

- **Woonprojecten gericht op diversiteit:** Maak werk van inclusieve woonprojecten en zorg dat elke woning die nieuw gebouwd wordt aanpasbaar en levensloopbestendig is.

6: Reizen & Mobiliteit

- **Je op gelijke voet met anderen verplaatsen:** zorg dat iedereen zich op gelijke voet met anderen kunnen verplaatsen, liefst met gewone middelen, zoals een eigen fiets, auto of openbaar vervoer. Anders met taxivervoer.

7: Vriendschappen & Relaties

- **Ondersteun mensen contacten op te doen:** maak werk van vriendschappen en relaties van mensen die ondersteuning krijgen.
- **Hef belemmeringen die sociale contacten in de weg staan op**

8: Zeggenschap & Support

- **Pilot inclusie & support:** laat zorg & welzijn een transformatieslag maken. Waarbij ondersteuning primair gericht is op het opbouwen van een rijk leven midden in de samenleving op basis van eigen interesses en talenten.
- **Daar ondersteunen waar de mensen zijn:** breng de ondersteuning daar waar de mensen zijn: op het werk, thuis, op de sportclub of op school. Specialisten komen naar mensen toe in plaats van andersom.
- **Ondersteun mensen in hun eigen huis te wonen:** zelfstandig wonen, of samenwonen in een huis met niet meer dan vijf of zes mensen bij elkaar geeft de beste kansen op een leven midden in de samenleving.
- **Los onveilige situaties op:** is er sprake van onveilige of deprimerende situaties op plekken waar mensen ondersteuning krijgen? Los deze situaties dan urgent op.

9: **Gezondheid & Veiligheid**

- **Uitgangelijkheid:** Bij werken aan toegankelijkheid is het ook van belang dat veiligheid wordt meegenomen: 'hoe kom je een gebouw uit in het geval van een noodsituatie' (uitgangelijkheid).

10: **Levensvisie & Cultuur**

- **Maak de samenleving diversiteitsproof!:** hoe kun je verschillen overbruggen? Door met elkaar te praten, uitleg te vragen en door initiatieven te nemen die een diverse samenleving dichterbij brengen. Stimuleer deze initiatieven, door als inwoners, organisaties en gemeente daarin samen op te trekken.
- **Invloed uitoefenen:** werken aan diversiteit is ook zorgen dat iedereen invloed kan uitoefenen op zijn of haar omgeving, ook mensen die net wat anders denken dan anderen.
- **Structuren die ontmoeting bevorderen:** geef structuren in de samenleving zo vorm dat diversiteit en elkaar op een vanzelfsprekende manier tegenkomen worden bevorderd.

11: **Politiek & Het openbare leven**

- **Overbrug de kloof tussen inwoners, bestuur, politiek en ambtenaren:** maak prioriteit van het overbruggen van de kloof tussen inwoners, bestuur, politiek en ambtenaren door anders te gaan samenwerken.

12: **Lerend organiseren & Veranderen**

- **Vormgeven aan Woerden Inclusief:** trek gezamenlijk op om aan bewustwording te werken op een praktische, inspirerende en humorvolle manier. Door al doende beelden te ontwikkelen, visionair, door gebruik te maken van foto en video. Werk daarbij van klein naar groot, en bottom-up. Houdt daarbij oog voor de diversiteit aan mensen.
- **Leren van cocreatieve trajecten:** er zijn de laatste tijd een aantal ontwikkelingstrajecten gestart om samen met de samenleving beleid te maken. Wat kan daaruit worden geleerd voor een inclusief beleidsvormingsproces?

Planning

In het onderstaande een planning voor hoe we daaraan van zomer 2017 tot en met najaar 2019 te werk zullen gaan:

Fase 1: Luisteren & Verkennen (afgelopen half jaar)

- Inwoners, organisaties en gemeente stellen samen de Routekaart Woerden Inclusief op.

Fase 2: Inspiratie & Initiatief (zomer 2017 - najaar 2018)

- Het realiseren van de speerpunten van Woerden Inclusief en het creëren van mooie voorbeelden waar we van kunnen leren.
- Monitoring van de resultaten. Wat heeft het opgeleverd?

Fase 3: Leren & ontwikkelen (najaar 2018)

- Inventariseren van de leeropbrengst. Op basis van de nieuwe inzichten ontwikkelen inwoners, organisaties & gemeente gezamenlijk een visueel plan voor Woerden en de dorpen.

Fase 4: Borgen & Verspreiden (voorjaar 2019 – najaar 2019)

- Verankering in beleid en praktijk, ontwerp nieuwe cyclus.

Routekaart Woerden Inclusief

Lokale Inclusie agenda Woerden

Anouk Bolsenbroek

April 2017

Inhoud

Introductie	4
1. Routekaart Inclusie in het onderwijs	10
2. Routekaart De Inclusieve Arbeidsmarkt	23
3. Routekaart Cultuur, vrije tijd & sport	42
4. Routekaart De Inclusieve Buurt	59
Routekaart Woerden Inclusief: Het overzicht	77
Begroting Woerden Inclusief 2017 – 2018	88
Bijlage: Opbrengst Brede Werkconferentie Woerden Inclusief	89

Introductie

Als een van de eersten in Nederland heeft Woerden een Lokale Inclusie Agenda opgesteld. Je vindt het resultaat daarvan in deze 'Routekaart Woerden Inclusief'. Deze Routekaart is erop gericht dat elke inwoner van Woerden en de dorpen gelijkwaardig mee kan doen. In clubs & verenigingen, op school, op het werk of in de buurt. Het maakt niet uit wat je leeftijd, culturele achtergrond, inkomen, gender, talenten of beperkingen zijn. De samenleving is gebouwd op de interesses en talenten van alle inwoners.

Deze routekaart is het reismagazine van Woerden Inclusief. Je kunt erin lezen hoe we stapsgewijs aan zo'n samenleving zullen werken. Je vindt ook alle verhalen, inzichten, voorbeelden die hebben bijgedragen. In totaal hebben zo'n tweehonderd mensen uit Woerden en de dorpen hun kennis ingebracht bij het opstellen van deze routekaart. We willen hen daar heel hartelijk voor bedanken.

Wat kun je lezen in deze routekaart?

In dit hoofdstuk, de introductie, vind je aanleiding en achtergrond van de routekaart. En waarom we eigenlijk van start zijn gegaan met het werken aan een inclusieve samenleving. In de volgende hoofdstukken zijn vier routekaarten opgenomen:

- Inclusie in het onderwijs,
- De inclusieve arbeidsmarkt,
- Cultuur, vrije tijd & sport
- De inclusieve buurt

In deze routekaarten kun je lezen wat inwoners en organisaties belangrijk vinden om het eerst aan te pakken. En hoe zij de eerste stappen naar een inclusieve samenleving in Woerden en de dorpen willen zetten.

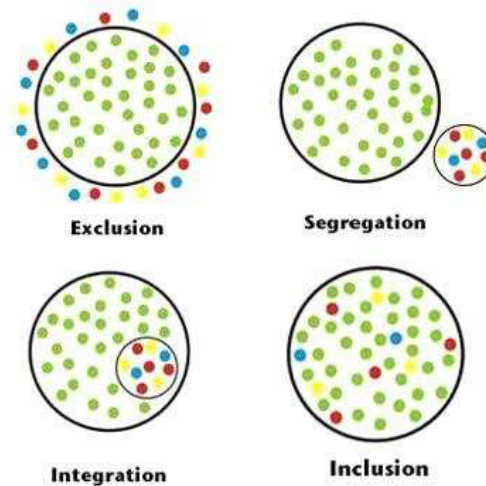
In het laatste hoofdstuk vind je de speerpunten van de lokale inclusie agenda samengevat. Je vindt er ook een handreiking voor hoe we de komende tijd te werk zullen gaan om deze speerpunten te realiseren.

Wat is inclusie?

Inclusie betekent toenemende participatie van elk individu in de samenleving, ongeacht leeftijd, culturele achtergrond, gender, inkomen, talenten en beperkingen. De inclusieve samenleving is een samenleving waaraan iedereen optimaal kan deelnemen (Bolsenbroek & Van Houten, 2010).

Inclusie kan worden gezien als onderdeel van een continuüm waarvan de andere pool uitsluiting is (Unesco, 2005). Toegepast op bijvoorbeeld onderwijs is er sprake

van uitsluiting als kinderen helemaal geen onderwijs volgen. Segregatie gebeurt als kinderen wel onderwijs volgen, maar apart van andere kinderen, bijvoorbeeld in speciale scholen. Van integratie is sprake als individuen worden bijgespijkerd om in een specifieke samenleving, school of werkplek te functioneren. Bij inclusie gaat het om de omgekeerde beweging. Werken aan een inclusieve samenleving betekent het gezamenlijk vormgeven aan een samenleving, scholen, wijken, clubs en arbeidsmarkt waar iedereen optimaal kan deelnemen.

Gekozen is bij het opstellen van de Routekaart Woerden Inclusief, uit te gaan van een brede visie op inclusie: diversiteit is het uitgangspunt. 'Het gaat om het meedoen van inwoners ongeacht etniciteit, religie, taal, culturele achtergrond, seksuele voorkeur en om mensen met een beperking (Raadsinformatiebrief 'Inclusie' 5 juli 2016).

Wat is de aanleiding voor deze reis?

Op 5 april 2016 heeft de gemeenteraad van Woerden als een van de voorloper gemeenten [de Motie 'Opstellen lokaal inclusie beleid'](#) ingediend. Aanleiding voor deze motie is de ratificatie, de invoering van het [VN Verdrag voor de rechten van mensen met een handicap](#) in Nederland op 14 juli 2016. Veel gemeenten in Nederland grijpen de invoering van dat Verdrag aan als kans om te werken aan een inclusieve samenleving. Dit Verdrag en de uitwerking ervan in de publicatie '[Van Verdrag naar Inclusie](#)' van het College van de Rechten van de mens vormt voor ons een minimale check op onze ambities voor deze routekaart.

Hoe zijn we aan de slag gegaan?

Terwijl we aan inclusie werkten, wilden we gelijk vanaf het begin een inclusieve werkwijze hanteren. We zijn aan de slag gegaan volgens de volgende vijf ontwerpprincipes:

- 1. Starten vanuit het leven van mensen* Er wordt direct maatschappelijke waarde gecreëerd door te werken aan *concrete initiatieven* op het niveau van de dagelijkse levenssfeer: de klas, de club, buurt of werkvloer.
- 2. Inclusie in brede zin* Een brede visie op inclusie waarbij het gaat om toenemende participatie van elk individu in de samenleving, ongeacht culturele achtergrond, leeftijd, taal, gender, inkomen, talenten en beperkingen.
- 3. Co-creatie van inclusieve initiatieven door inwoners, maatschappelijke organisaties ondernemers, en gemeente.* Inclusief procesontwerp, een grote diversiteit aan inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers werkt in cocreatie aan visie, ontwerp en uitvoering van de plannen.
- 4. Van praktijk naar beleid* Vanuit een inventarisatie op de inclusieve realiteit in Woerden, via ontwerp & ontwikkeling van nieuwe initiatieven (lerend organiseren) komen we tot nieuw beleid.
- 5. Stapsgewijs groeien in inclusie* Het gaat om een meerjarig perspectief waarbij steeds nieuwe prioriteiten worden gesteld.

Wat ligt er aan de basis van deze routekaart?

De routekaart is ontwikkeld in een cocreatie van inwoners, organisaties en gemeente. Hoe kwam die tot stand en wie hebben er bijgedragen?

Ruim zestig mensen en organisaties hebben hun verhaal verteld in de *interviews* thuis of op het werk. De inwoners en organisaties hebben we gevonden via sleutelfiguren in Woerden en de dorpen. En door rond te vragen: 'Kent u iemand die alles weet van Harmelen?' Mensen die veel weten van Woerden, Harmelen, Zegveld of Kamerik hebben hun kennis ingezet. Via, via kwamen we steeds meer mensen op het spoor, tot we een netwerk hadden van tweehonderd inwoners en mensen met verstand van onder andere onderwijs, de arbeidsmarkt, cultuur & sport, maatschappelijke organisaties, de buurt of zorg & welzijn. Van dit interviewonderzoek is een aparte rapportage opgesteld, als bijlage bij deze routekaart.

Er zijn **vijf thematafels** georganiseerd waar ruim tachtig mensen uit Woerden en de dorpen van gedachten hebben gewisseld over mooie voorbeelden, knelpunten en ideeën voor de routekaart Woerden Inclusief: in het onderwijs, op de arbeidsmarkt, in de buurten en de fysieke omgeving, bij clubs, verenigingen en in het culturele leven en natuurlijk ook de toegankelijkheid van de fysieke omgeving, de digitale wereld en communicatie. Van elke thematafel is een getekend verslag gemaakt, waarop je de gesprekken kunt volgen.

Door middel van de **Quickscan Inclusieve Gemeenten** onderzochten beleidsadviseurs van de gemeente hoe inclusief de gemeente zelf is in haar beleid en haar manier van organiseren.

Een brede **Vorbereidingsgroep** van inwoners, maatschappelijke organisaties, scholen, ondernemers, clubs & verenigingen, culturele organisaties, vertegenwoordigers van de participatieraad, en gemeenteraadsleden volgde het proces op de voet. Zij brachten hun contacten in met sleutelfiguren uit Woerden en de dorpen. Zij vroegen door en hebben hun input gegeven voor het veranderproces in de Routekaart. Inspiratie, reflectie en denkkraft dus!

In de **Werkgroep Woerden Inclusief**, werd vooral nagedacht over de vraag: als de routekaart er nu is, hoe gaan we het proces van leren & veranderen dan vormgeven? Deze werkgroep bestond uit mensen van bijna alle teams van het gemeentehuis.

Met al deze input hebben inwoners, organisaties en raadsleden prioriteiten gesteld voor de korte, middellange en lange termijn tijdens de **Brede Werkconferentie Woerden Inclusief** van 28 maart 2017. Waar willen we dat onze route op weg naar inclusie eerst langs voert? En waar gaan we daarna naartoe? Uit deze brede werkconferentie zijn ook al mooie initiatieven voortgekomen, waarin inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en gemeente gelijk aan de slag zijn gegaan om de eerste stappen al te realiseren.

De volgende stappen van Woerden Inclusief

Het realiseren van deze routekaart was nog maar een éérste stap in Woerden Inclusief. Komende twee jaar gaan we als inwoners, bedrijven, scholen, clubs & verenigingen, maatschappelijke organisaties, buurtinitiatieven en gemeente aan de slag om de speerpunten in de routekaart te realiseren. Elk van deze partijen hebben we daarbij nodig. Hoe we dat gaan doen, gaan we gezamenlijk vormgeven. Wel is alvast een belangrijke basis gelegd in deze routekaart, waarin we met elkaar een aantal aanknopingspunten hebben geformuleerd aan de hand waarvan we te werk zullen gaan. Deze vind je in het laatste hoofdstuk. Hier geven we alvast een overzicht van de fasen van Woerden Inclusief.

Fase 1: Luisteren & Verkennen (afgelopen half jaar)

- Inwoners, organisaties en gemeente stellen samen de Routekaart Woerden Inclusief op.

Fase 2: Inspiratie & Initiatief (zomer 2017 - najaar 2018)

- Het realiseren van de speerpunten van Woerden Inclusief en het creëren van mooie voorbeelden waar we van kunnen leren.
- Monitoring van de resultaten. Wat heeft het opgeleverd?

Fase 3: Leren & ontwikkelen (najaar 2018)

- Inventariseren van de leeropbrengst. Op basis van de nieuwe inzichten ontwikkelen inwoners, organisaties & gemeente gezamenlijk een visueel plan voor Woerden en de dorpen.

Fase 4: Borgen & Verspreiden (voorjaar 2019 – najaar 2019)

- Verankering in beleid en praktijk, ontwerp nieuwe cyclus.

Veel leesplezier!

Hartelijke groet,

Woerden Inclusief

'Ik ben overblijf coördinator op een christelijke school, maar die intercultureel georiënteerd is. Van de 25 kinderen zijn er 10 Irakees, Egyptisch, Marokkaans. De diversiteit onder kinderen is dus groot. Je moet dan wel met heel veel dingen rekening houden bij de overblijf. Veel moeders helpen mee, maar ook mensen van buiten school. Want ze krijgen een vrijwilligersvergoeding, daarom zijn er ook veel buitenlandse moeders die dit doen. Eerst waren moeders tegen de buitenlandse moeders, maar nu vinden ze het vanzelfsprekend. Dat is heel belangrijk voor kinderen omdat daar het begin van samenleven begint.'

Er zijn in Nederland al een aantal scholen die actief streven naar inclusie in het onderwijs. Kijk bijvoorbeeld naar de onlangs verschenen publicatie over de 'Zo kan het ook scholen' (Greven & Hartholt, 2016). Inclusie in het onderwijs is heel goed te combineren met andere onderwijsconcepten. Op de thematafel over Inclusie in het onderwijs kwamen al enkele zeer mooie initiatieven uit Woerden naar voren die in deze richting wijzen. Inclusie in het onderwijs betekent iets voor alle leerlingen. Leerlingen zonder beperking hebben dezelfde of betere academische leerprestaties, betere sociale vaardigheden en een beter probleemoplossend vermogen. Leerlingen met een beperking hebben daarnaast ook nog meer kans op een betaalde baan. Dit geldt ook voor kinderen uit gezinnen met financiële problemen. Een ouder vertelt zijn verhaal op de thematafel:

'Onze zoon zit in groep 7 van een gewone reguliere basisschool in een van de dorpen. Het gaat daar heel erg goed en de verwachting is dat hij in de toekomst naar het VMBO kan. Het was in het verleden erg moeilijk om een reguliere school voor hem te vinden. Omdat hij downsyndroom heeft durfden weinig scholen het aan. Ook hebben we last gehad van schotten tussen onderwijs en ondersteuningsbudget, maar nu met het IPGB kunnen we de financiële middelen inzetten, zodat hij met ondersteuning gewoon regulier onderwijs kan volgen. Doordat hij op een gegeven moment mee mocht doen is hij echt opgebloeid. Voor de andere kinderen maakt het niks uit dat hij de enige is met een gediagnosticeerde beperking.'

Ook de school waar we tijdens de thematafel te gast waren, heeft positieve ervaringen met het vormgeven aan een diverse leeromgeving:

'Er gebeuren veel activiteiten in school. Wat ik heel positief vind is dat de school echt gericht is op het kind en dat ze ervan uitgaan dat je allemaal anders bent. Iedereen werkt op school aan zijn/haar eigen doel. Werken vanuit doelen zorgt dat je niet vastzit aan een methode. Om de leerstof aan te bieden hebben we verschillende leskisten ontwikkeld. In een leskist over geschiedenis zit een muziekkaart, een samenwerkingskaart, een kunstkaart en een leeskaart. Uit de verschillende methodes worden oefeningen gehaald. Kinderen kiezen met hun kaart een eigen manier om de stof eigen te maken, maar worden ook gestimuleerd andere kaarten te

kiezen. Zo leren ze op verschillende manieren met de stof omgaan. Ze krijgen uitleg en moeten het dan eerst aan de buurman vragen als ze iets niet weten. Hoe zou jij het oplossen?’

Hier worden bewust didactische benaderingen, zoals peer tutoring en zelf ontwikkeld leermateriaal ingezet om de gehele diversiteit aan kinderen te bedienen. Soms wordt ook expertise ingewonnen buiten de school, zoals deze vraag die bij de sportservice binnenkwam. Zij zochten een manier om de gewone gymles anders vorm te geven, zodat een jongen in een rolstoel ook mee kan doen:

‘Er kwam laatst een vraag binnen van een reguliere school. Ze vroegen zich af hoe ze een jongen in een rolstoel die op de reguliere school zat mee konden laten doen in de gymles. Dan ga ik op bezoek en verbindt hen met wat er als is aan kennis en kunde in de buurt. Op het revalidatiecentrum is heel veel ontwikkeld aan oefeningen e.d. in een gewone setting. Zo zouden sportleraren ook getraind kunnen worden hoe zij op een reguliere school met kinderen met gedragsproblemen om kunnen gaan.’

Op deze manier komt de expertise naar de school toe, en wordt de leerkracht ondersteund om een inclusieve leeromgeving te creëren.

Wat betekent inclusie in het onderwijs?

Inclusief onderwijs:

- Scholen, cursus & opleidingscentra zijn toegankelijk voor elke inwoner.
- Onderwijs wordt op zodanige wijze vormgegeven dat elk individu optimaal kan leren.
- Leerlingen leren samen, maar toch ieder op zijn of haar eigen niveau.

Iedere individuele inwoner kan:

- Regulier onderwijs volgen.
- Scholing & opleiding volgen van eigen keuze.
- Zelf sturing geven aan eigen groei & ontwikkeling.
- Levenslang leren in opleiding, werk & vrije tijd.
- Een door werkgevers erkende startkwalificatie halen.

2. Hoe is het in Woerden? En wat vinden we belangrijk?

Wat geven scholieren & studenten, ouders, leerkrachten en beleidsmakers aan over inclusie in het onderwijs in de huidige situatie? Wat zijn knelpunten en wat vinden we belangrijk? In *Woerden Inclusief* hebben inwoners, scholen en beleidsmakers met elkaar van gedachten gewisseld in de interviews, in de Quickscan inclusieve gemeenten en tijdens de thematafel. Wat komt daaruit?

We hebben mooie voorbeelden gezien van scholen die aan de slag zijn gegaan met diversiteit in het onderwijs. Scholen waar het normaal is dat kinderen met een Nederlandse en andere culturele achtergrond, inclusief kinderen die gevlucht zijn samen in de klas zitten. Er zijn scholen waar kinderen met een beperking welkom zijn. Toch kan er ook nog veel verbeteren in Woerden en de dorpen. Wat vertellen inwoners en scholen daarover?

Vriendschappen opbouwen

‘Een normale school mogen afmaken! Als je daar vrienden hebt wordt je uitgenodigd op feestjes. Dan doe je gewoon mee in de buurt. Als je op een speciale school zit word je niet meegetrokken door de samenleving.’

Acceptatie van wie je bent, kansen krijgen, welkom zijn en vriendschappen opbouwen, worden veel genoemd in de verhalen over inclusie in het onderwijs. Mensen die we gesproken hebben geven aan dat deelnemen aan onderwijs in je eigen buurt belangrijk is. Omdat je dan automatisch deel uitmaakt van de samenleving en relaties opbouwt voor de toekomst. Erbij horen is belangrijk voor je zelfvertrouwen, voor wie je bent. Mensen zien school echt als een plek waar je daarmee ervaring kunt opdoen.

‘Kinderen moeten met de bus, anderhalf uur heen en anderhalf uur terug, drie uur in totaal. Ze zijn eigenlijk al kapot als ze op school aankomen. Dat betekent niet alleen wat voor wat ze in die tijd kunnen leren, maar ook voor wat zij in hun vrije tijd kunnen doen, voor contact met vriendjes en vriendinnetjes.’

‘Een brede school zou veel meer maatschappelijke functies ook moeten vervullen. Nu zitten er twee scholen in, maar de pauzes zijn op verschillende tijden en leerlingen doen heel weinig samen. Niet iedereen profiteert van projecten. Hoogbegaafde kinderen bv, zou je juist daar moeten houden! Er wordt nu weinig gedaan om te verbinden.’

Kansen voor de toekomst

Tijdens de interviews spraken we meerdere jongeren die tijdens hun schoolcarrière geswitcht zijn van regulier naar speciaal onderwijs. Juist omdat ze daar meer faciliteiten zouden hebben om hen toe te rusten om te leren.

'Ik ben naar de school voor langdurig zieke kinderen gegaan. Dat vond ik op dat moment niet zo erg. Pas later ben ik dat als bijzonder gaan ervaren: ik ben vreemd, ben apart, sta ernaast. Ik heb in het speciaal onderwijs een achterstand opgelopen, eigenlijk heb ik drie jaar onderwijs gemist. Mijn jongere broertje ging me voorbij.'

'Ik zat op een normale school met een rugzakje, werd dan steeds uit de klas gehaald. Ik heb er wel veel geleerd, maar mocht van de gemeente daar niet verder. Daarna ben ik naar het VSO gegaan. Ik zat daar in de B-stroom. Boodschappen doen, zwemmen e.d. "Beetje TV en rekenen...". Ik wilde op de normale school blijven, daar leerde ik rekenen, lezen en schrijven.'

Bij deze jongeren kwam het leren juist minder goed uit de verf, terwijl de doorverwijzing er juist op gericht was om dat te verbeteren.

Voortgezet onderwijs

Problemen worden het diepst gevoeld in het Voortgezet onderwijs.

'In het basisonderwijs gaat het op zich goed. Bij voortgezet onderwijs is het anders. De leraren hebben deze kinderen onvoldoende in beeld. De grote leerfabrieken zijn voor bijvoorbeeld veel (autistische) kinderen lastig.'

'Het voortgezet onderwijs is grootschalig. Je moet het zelf weten hoe je ermee om zou kunnen gaan. Mijn zoon heeft psychische klachten en is vastgelopen in het onderwijs. Er bleek een gebrek aan kennis en individueel kijken. Er werd niet goed gesignaleerd wat er speelde en uiteindelijk is hij verzopen in de grote massa.'

Het is eigenlijk onvoorstelbaar dat er ondanks de discussies over het voortgezet onderwijs landelijk niets ingrijpends gebeurt om iets aan dit systeem te doen. Wat kan er in Woerden aan worden gedaan? Hoe kunnen alle kinderen in Woerden de beste startpositie krijgen voor de toekomst? Met kansen op werk en het leveren van een waardevolle bijdrage aan de samenleving gebaseerd op hun interesses en talenten? Van welke nieuwe en veelbelovende inzichten uit Woerden, binnen- en buitenland kan gebruik worden gemaakt? Zijn er landelijk ontwikkelingen waarop kan worden aangehaakt?

Vervolgonderwijs

Doorleren, we hebben enkele mensen van begin twintig gesproken die aangeven dat zij graag zouden willen doorleren, maar daar op een of andere manier niet de kans voor krijgen. Hebben jongeren met een beperking dezelfde kansen op een vervolgopleiding als andere jongeren?

'Ik weet niet of er nog verder opleidingen zijn, bijvoorbeeld op een ROC. Ik wil graag grafisch ontwerper worden. Het is belangrijk dingen te leren anders kom je niet verder. Ik wil nog veel leren, maar ik heb een Wajonguitkering en dan is verder leren heel lastig in verband met regels.'

Thuis zitten

Een ander issue is thuis zitten. Tijdens de interviews en thematafel waren ouders van kinderen aanwezig die herhaaldelijk thuis hebben gezeten.

'We hebben hulp ingeroepen, maar er waren wachtlijsten en het was niet duidelijk uit welk potje het moest komen. Daardoor was de hulp uiteindelijk te laat en kwam mijn kind thuis te zitten. Directe hulp had veel verschil gemaakt. Hoe kan ondersteuning meer integraal en flexibel zijn?'

'De gemeente wil niet dat deze kinderen thuis zitten, want dan vallen ze onder hun verantwoordelijkheid. Scholen betalen alleen onderwijs binnen de muren van de school. Het niet melden van thuiszitten is in het belang van de school, want dan ontvangen ze toch geld. Niemand is verantwoordelijk voor dit onrecht. Na een paar jaar strijden, pakken ouders tegen wil en dank de vrijstellingsregeling maar aan. Kinderen zijn hier letterlijk ziek van geworden. Er zijn zelfs uithuisplaatsingen uit voort gekomen.'

In dit soort gevallen hebben inwoners het gevoel dat problemen nog te vaak bij het individuele kind worden neergelegd, in plaats van bij het schoolsysteem. Tijdens Woerden Inclusief hoorden we dat er sinds kort ook jeugdhulpwerkers in het voortgezet onderwijs actief zijn. Dit zou hier iets in kunnen betekenen. Zeker als deze ondersteuning er ook op gericht is leerkrachten en scholen te helpen een inclusieve leeromgeving vorm te geven.

Samen optrekken om hier iets aan te doen

Op de thematafel vertelde een van de ouders over haar dochter, die op de praktijkschool heeft gezeten in Woerden.

'Op de praktijkschool in Woerden ging het goed. Er zijn korte lijnen: als het even niet werkt, weet jij wat er nu nodig is. Maatwerk dus. Het aantal uren is langzaam opgebouwd. Met praktijk begonnen en langzaam uitgebreid met andere vakken. Ze was dichterbij huis, zat lekkerder in haar vel, had meer energie en meer interesses. Ze werd er geaccepteerd. Nu volgt ze MBO 2 in Utrecht. Ze reist zelfstandig met de trein en heeft een mooie vriendenclub. Ze heeft echt een enorme groei doorgemaakt en doet mee met de samenleving.'

We hoorden meerdere verhalen over dat de praktijkschool erin slaagt individuele talenten naar voren te laten komen en goed naar de individuele jongere te kijken. Wat kan (het kind) wel? Ook op andere scholen, zoals in de voorbeelden uit de introductie, zagen we daar al mooie voorbeelden van.

Het geluid is echter dat het slagen van de individuele schoolcarrière van kinderen en jongeren nog te veel afhankelijk is van het geluk de juiste school of leerkracht te treffen, de doorzettingskracht van ouders of een schooldirecteur. In het huidige systeem van passend onderwijs komt er te veel op de schouders van de leerkracht te liggen. Hoe kunnen de scholen, ouders, besturen, samenwerkingsverbanden en gemeente de handen ineenslaan in Woerden en de dorpen om een leeromgeving te creëren waar elk kind optimaal kan leren? Met gebruik van alle kennis die in binnen- en buitenland al voorhanden is? Daarvoor is lef nodig, gezamenlijk leren & experimenteren en vooral doorzettingskracht. Van belang is hierbij ook om het gesprek met de landelijke overheid aan te gaan om de juiste voorwaarden te creëren.

Wat zegt het beleid?

Tijdens Woerden Inclusief is er met scholen, schoolbestuurders en samenwerkingsverbanden van gedachten gewisseld over inclusie in het onderwijs. Met name ook in het kader van de scholenbouw. De afgelopen tijd is nog meer ingezet om thuiszitters te voorkomen en vrijstellingen van de leerplicht worden zorgvuldiger behandeld. Het is belangrijk om in de komende periode vooral samen te werken met de samenwerkingsverbanden, scholen en ouders om stappen richting inclusie in het onderwijs te zetten. Ook in de scholenbouw worden de eerste kleine aanpassingen gemaakt die het mogelijk maken dat een grotere diversiteit aan kinderen samen kan leren.

3. Hoe willen we aan inclusie werken? Wat willen we bereiken?

Tijdens de thematafel ontstaat een kritische reflectie op het schoolsysteem. In het huidige systeem staan de prestaties van de scholen voorop, scholen worden gerankt naar slagingspercentages en scores bij de cito toets. Ook is het onderwijs nogal cognitief van aard. De vraag wordt gesteld of het huidige onderwijs tegemoetkomt aan de vaardigheden die er in de toekomst van de kinderen wordt gevraagd. Een school die mooie vorderingen maakt op het gebied van inclusie in het onderwijs, kan door de huidige dynamiek in ranking, en door de praktijk van inspectie nadeel ondervinden. Het kan ook een aanzuigende werking krijgen, waarmee je het tegenovergestelde bereikt en een speciale school lijkt te worden. Daarom is het belangrijk dat veel scholen meedoen.

Tijdens een verkennend gesprek kwamen allerlei vragen aan de orde. Hoe kunnen we alle lagen van het onderwijssysteem betrekken bij het vormgeven aan inclusie? Voor welke issues moet het meest urgent een oplossing worden gezocht? Hoe kunnen geldstromen bijdragen aan inclusie in het onderwijs? Hoe kan de inspectie bijdragen? Zijn er extra handen in de klas nodig? Hoe kunnen we bewust zorgen voor een cultuuromslag?

De zaken die het meest urgent werden gevoeld waren het gevoel nergens meer bij te horen als je naar een school in een andere stad moet, het gevoel dat speciaal onderwijs een negatief effect heeft gehad op kansen in het latere leven, en het gevoel dat hulp te laat was om thuiszitten en afstromen te voorkomen. Het belang om in de buurt naar school te gaan werd gevoeld.

Tijdens de brede werkconferentie van Woerden Inclusief was veel betrokkenheid zichtbaar van inwoners en organisaties die graag meedenken om de volgende stappen vorm te geven (zie bijlage). Een greep uit de ideeën die zijn genoemd (zie verder de bijlage): Heb oog voor de bezwaren van scholen! Vaak hebben die te maken met capaciteit, zoek samen met alle betrokkenen naar wegen om deze op te lossen. Start minimaal één good practice inclusieve school en zet in op meer ondersteuning of een extra leerkracht (in opleiding) in de klas. Ontschot budgetten om dit mogelijk te maken, zo nodig in gesprek met de overheid. Zorg voor deskundigheidsbevordering voor leerkrachten. Maak voorlichting over LHBT onderdeel van de gewone lessen over seksualiteit op de middelbare school. Leer alle kinderen gebarentaal. En op de langere termijn: Investeer in 21^e eeuwse vaardigheden in basis- en voortgezet onderwijs en toegankelijkheid van het regulieronderwijs voor iedereen.

4. Welke inspiratie hebben we opgedaan?

Tijdens de thematafel kwamen diverse mooie al eerdergenoemde voorbeelden voor het werken aan inclusie in het onderwijs naar voren. Daarnaast is er wereldwijd veel informatie beschikbaar over inclusie en is er veel onderzoek gedaan. Mooie bronnen zijn de filmpjes over de SWIFT schools, de Index voor Inclusie en de literatuur over didactische benaderingen voor inclusie in het onderwijs. Daarnaast is er in enkele landen ook ervaring opgedaan met het vormgeven aan een nationaal curriculum dat je op verschillende niveaus kan doorlopen. Hoe zou het zijn als je rekenen op tien verschillende niveaus kan afronden? Zodat je altijd een diploma haalt waardoor werkgevers kunnen weten waar jouw kwaliteiten liggen?

Hoe begin je?

'Voor het vormgeven aan inclusief onderwijs is lef nodig, en experimenteeruimte.'

Scholen kunnen op verschillende manieren beginnen met inclusie in het onderwijs. Sommige scholen beginnen met één kind, één ouder, één leerkracht. Het kan ook op schoolniveau beginnen: een school die besluit de deuren open te zetten voor elk kind uit de buurt. Nationale overheden kunnen bewust vormgeven aan inclusie in het onderwijs. Een voorbeeld is de beweging die Nieuw-Zeeland eind jaren negentig heeft ingezet. Tenslotte kan het ook regionaal of gemeentelijk worden opgepakt. Door bijvoorbeeld op vijf scholen in elk één klas een cocreatief initiatief op te starten en met elkaar te leren. Initiatieven die aansluiten bij de uitdagingen van de school.

[http://https://www.in1school.nl/images/Publicaties/Zo kan het ook scholen Magazine 2016 Digitaal.pdf](http://https://www.in1school.nl/images/Publicaties/Zo_kan_het_ook_scholen_Magazine_2016_Digitaal.pdf)

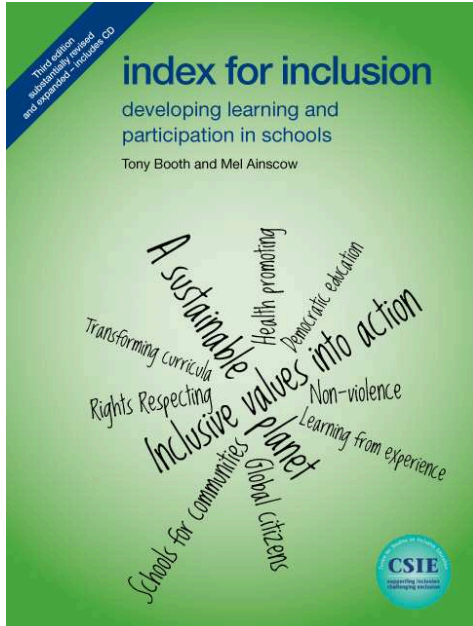

https://www.youtube.com/watch?v=NRR67_osT-Q&t=6s

Eind jaren '90 zijn ook scholen in Engeland begonnen een veranderproces vorm te geven om inclusie in het onderwijs te realiseren. Om hen te ondersteunen hebben Tony Booth en Mel Ainscow De Index voor Inclusie ontwikkeld. In dit filmpje zie je een voorbeeld van een gewone reguliere basisschool die werkt met de Index voor Inclusie als motor van verandering binnen de school.

<https://www.youtube.com/watch?v=KyvP--hth84>

5. Welke eerste stappen willen we zetten?

'Oh, ik denk dat de school waar ik werk zeker te porren is voor een pilot inclusie in het onderwijs.'

Van gedachten wisselen

Waar liggen kansen om te werken aan inclusie in het onderwijs? De deelnemers aan de thematafel willen hierover graag een breder gesprek openen in de gemeente. In een grotere bijeenkomst met alle scholen, docenten, schoolbestuurders en samenwerkingsverbanden.

Pilots Inclusie in het onderwijs

Deelnemers van de thematafel en de werkconferentie vinden het belangrijk om gewoon te beginnen, met kleine initiatieven. Investeer daarom in inclusie in het onderwijs door samen met enthousiaste leerkrachten en scholen een pilot te starten, bijvoorbeeld in vijf scholen uit basis- en voortgezet onderwijs elk een klas. Maak daarvoor gebruik van de kennis en knowhow die er in binnen- en buitenland te vinden is. Zorg daarin voor succes en resultaten. Besteed in het ontwerp van een pilot specifiek aandacht aan de vraagstukken waar de betreffende school zichzelf voor gesteld ziet in het realiseren van inclusie in het onderwijs. Besteed aandacht aan visieontwikkeling en maak gebruik van de olievlekwerking om scholen van elkaar te laten leren en in meerdere groepen en scholen initiatieven op te starten. Hiermee kan bewust worden vormgegeven aan een veranderproces. Zodat elk kind op de langere termijn op de school van keuze terecht kan.

Talentonderwijs

Een derde initiatief dat uit de thematafel naar voren kwam is het idee om talentonderwijs beschikbaar te maken voor alle kinderen. Talenten kunnen op allerlei vlakken liggen. Er zijn verschillende benaderingen bekend en voorbeelden van scholen in Nederland die werk maken van het ontdekken en ontwikkelen van talenten van individuele kinderen. Het doorlopend leren en werken met waar je goed in bent geeft veel kansen voor later.

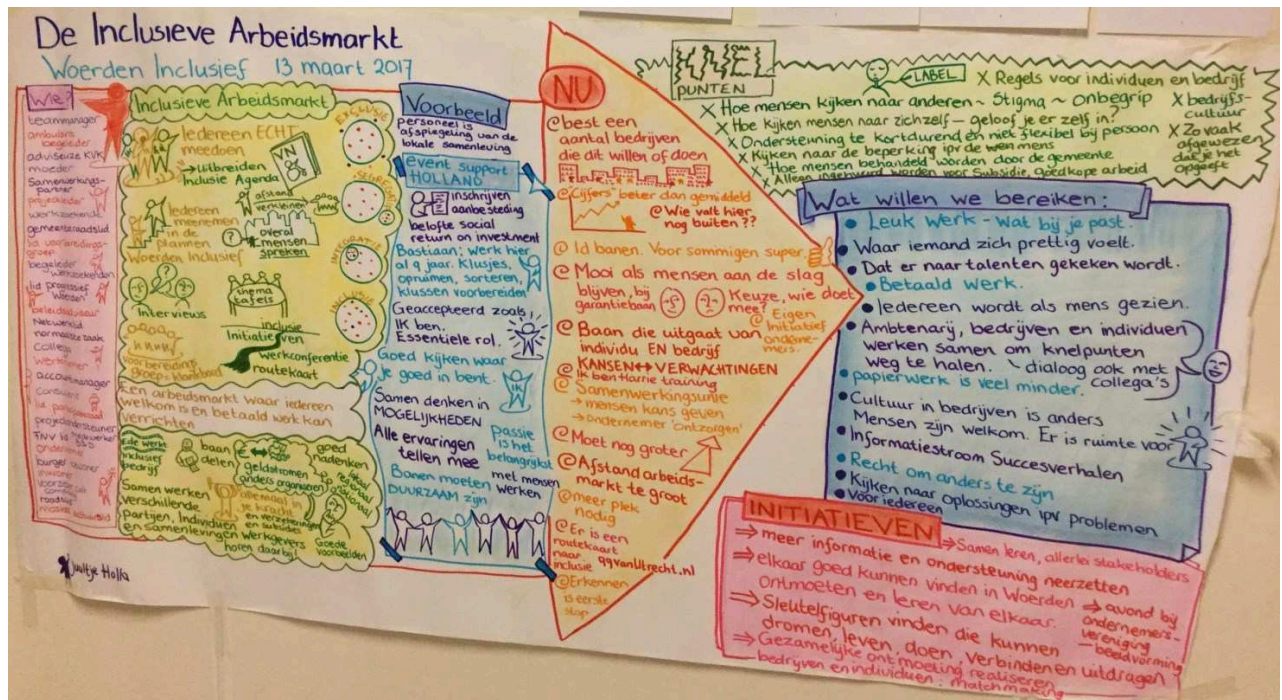
Individuele schoolcarrières

In de gemeente Woerden is ervaring opgedaan met het creëren van kansen voor individuele kinderen om deel te nemen aan het regulier onderwijs. Van het opheffen van individuele belemmeringen kan worden geleerd om de kansen van elk kind te vergroten. Door deze ervaringen de komende vijf jaar uit te breiden, worden er belangrijke stappen naar inclusie in het onderwijs gezet. Zodat elk kind vanaf 2025 op de school van eigen keuze terecht kan. In de buurt. En leerrecht heeft. Dit zou de ambitie zijn, hierover gaan we rand voorwaardelijk in gesprek met de ouders, scholen, schoolbestuurders en samenwerkingsverbanden. Besteed daarbij ook aandacht aan voor- en vroegschoolse educatie en vervolgonderwijs.

Tenslotte werden verschillende voorwaarden genoemd die bij kunnen dragen aan inclusie in het onderwijs. Zoals:

- Het mengen van geldstromen voor regulier en speciaal onderwijs
- Samenwerken met andere scholen in de regio Utrecht West die willen werken aan inclusie in het onderwijs
- Kleinere klassen of meer mensen voor de klas
- Benut het investeringsfonds sociaal domein voor inclusieve initiatieven.
- Maak studenten op de PABO vanaf het begin vertrouwd met inclusie in het onderwijs.

Routekaart De Inclusieve arbeidsmarkt

1. Wat is een inclusieve arbeidsmarkt?

Een inclusieve arbeidsmarkt is zodanig ingericht dat iedereen door middel van betaald werk optimaal kan participeren en bijdragen aan de maatschappij. Iedereen, oud, jong, ongeacht culturele achtergrond, gender, inkomen, talenten en beperkingen kan tot zijn recht komen door zijn talent in te zetten op plekken waar dat nodig is. Het betekent iets voor hoe we de werkvloer en ondernemerschap vormgeven, voor hoe we geldstromen organiseren en voor hoe we de arbeidsmarkt inrichten. Wie ondersteuning nodig heeft bij het vinden of uitvoeren van werk, kan deze krijgen. Er zijn in Woerden al mooie voorbeelden beschikbaar waar dit in grote mate gestalte krijgt. Kennis waar we op kunnen voortbouwen.

Een inclusieve werkvloer

Vormgeven aan een inclusieve werkvloer betekent vormgeven aan inclusief ondernemerschap. Een inclusieve werkvloer is geen plek waar vooral mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt werken. Het gaat er juist om dat de werknemers in het bedrijf de diversiteit van de omringende gemeenschap weerspiegelen. Een Woerdens bedrijf vertelt:

'Ik heb een P&O functie. Ik geloof erin dat iedereen letterlijk aan het werk moet. Het personeelsbestand moet weergeven wat er in de maatschappij gebeurt. Hier werkt letterlijk iedereen door elkaar heen. We hebben niks aan mensen die op de bank zitten. Mijn baas werkt al jaren met mensen die een afstand tot de arbeidsmarkt hebben. Hij heeft mij in mijn P&O functie hier ook opgezet. Het bedrijf doet altijd een aanbod aan klanten op basis van social return.'

'In ons bedrijf werkt al 6 jaar een meisje uit Woerden, die we aan boord proberen te houden. Ze houdt zich bezig met het voorbereiden van schilderwerk en het snoeien van bomen. We hebben hier ook jongens die op zondag komen werken, jongens die er een zootje van gemaakt hebben. We bieden ze een baan aan, waardoor ze leven weer kunnen opbouwen, schulden kunnen afbetalen en dergelijke. We kijken heel goed naar wat we met elkaar kunnen. We moeten geen plekken creëren omdat het moet.'

Een ander bedrijf: *'We kijken naar kansen. Een voorbeeld is de vacature voor medewerker boekhouding die we hadden. Een wat oudere man die doof is reageerde op die functie. Hij had een goed CV, competenties en werkervaring waren helder beschreven en onderaan was vermeld dat hij doof is. Hij vertelde dat hij honderden sollicitaties had gedaan en maar twee keer was uitgenodigd. Voor onze functie was hij iets te licht. We hebben gekeken wat hij wel kon en een functie gecreëerd waarin hij ook nog echt kan door groeien. Vanwege zijn gehoorprobleem heeft deze man andere zintuigen erg goed ontwikkeld. Hij is bijvoorbeeld erg goed in InDesign. Dat is voor ons een fantastische meerwaarde.'*

Wat betekent inclusie op de arbeidsmarkt?

Inclusieve arbeidsmarkt:

- Er is sprake van een arbeidsmarkt die de diversiteit aan inwoners weerspiegelt. Iedereen kan betaald werk verrichten, aansluitend bij zijn of haar eigen interesses en talenten.
- Bedrijven en organisaties geven vorm aan een werkvloer waar ieder individu kan optimaal bijdragen.
- Iedere inwoner heeft voldoende inkomen om optimaal deel te nemen in de samenleving.

Iedere individuele inwoner heeft:

- Betaald werk dat aansluit bij zijn of haar interesses en talenten.
- De kans om door te groeien en naar eigen keuze stappen te zetten in zijn of haar carrière.
- Voldoende inkomen om mee te doen.
- Eigen regie over financiën.
- Recht op eigen bezit.

2. Hoe is het in Woerden? Wat vinden we belangrijk?

Wat geven inwoners, werkgevers, beleidsmakers aan over de inclusieve arbeidsmarkt in de huidige situatie? Wat zijn knelpunten en wat vinden we belangrijk? In *Woerden Inclusief* hebben inwoners, werkgevers, raadsleden en beleidsmakers met elkaar van gedachten gewisseld in de interviews, tijdens de thematafel, de werkconferentie en in de Quickscan inclusieve gemeenten. Wat komt daaruit?

Er zijn bedrijven in Woerden die het gewoon vinden om mensen met een arbeidsbeperking in dienst te nemen. De bovenstaande voorbeelden laten zien hoe een aantal ondernemers in Woerden het aanpakken. Mensen hebben wel het gevoel dat het nog geen beweging is: het zijn nog losse initiatieven. Het zou goed zijn deze manier van ondernemen meer te verspreiden door mensen te verbinden, van elkaar te laten leren en elkaar te inspireren. Daar is onder deze ondernemers veel enthousiasme voor. *'Het is een mooi virus dat we moeten verspreiden.'*

Er werden enkele plekken genoemd waar ondernemers elkaar al (kunnen) treffen.

'We doen mee aan de 99 van Utrecht van de Normaalste Zaak. De Normaalste Zaak is een groeiend netwerk van bijna 500 MKB-ondernemers én grote werkgevers. Samen bouwen we aan een inclusieve arbeidsmarkt, waarin iedereen die kan en wil werken welkom is. Onder de naam 'de 99 van' initieert De Normaalste Zaak in samenwerking met regionale werkgeversverenigingen daadkrachtige lokale netwerken in Nederland. Ik ben verantwoordelijk voor de profilering. We moeten uitkijken dat het niet gezien en gebruikt wordt als marketingtool.'

Een ondernemer suggereerde: *"Dat de inclusieve arbeidsmarkt standaard op de agenda moet van de Open Coffee Woerden (Open Coffee Woerden is een maandelijks terugkerend netwerkevenement, dat zich richt op ondernemers uit Woerden en omstreken). We moeten er trots op zijn wat we tot stand brengen."*

"Ik zie dat ook als taak van de gemeente: knoop die boel bij elkaar."

En ja, ook de gemeente kan een actieve rol spelen in het verbinden van ondernemers om samen te werken aan een inclusieve arbeidsmarkt. Bijvoorbeeld door zelf ook vorm te geven aan een inclusieve werkvloer en daarin al lerend en experimenterend samen op te trekken met andere bedrijven, kleine ondernemers en organisaties die dat ook doen.

Mensen die zelf hun ondernemerschap tonen

We hebben ook inwoners gesproken die veel ondernemerschap en initiatief laten zien om zelf aan betaald werk te komen. Door op eigen kracht hun talent in te zetten:

'We hebben toen acht investeerders gevonden voor het realiseren van ons businessplan, mensen die we zelf aan hun jasje hebben getrokken. Het voelde heel goed dat mensen in ons geloofden, het aandurfd. Ondanks dat we eerder failliet zijn gegaan. Nu na drie-en-een-half jaar hebben we bijna alles afbetaald. Wij zijn niet meer zo jong, maar wel heel gedreven.'

'Ik heb zelf initiatief genomen om het gemeentemuseum te helpen. Ik hou het nieuws in de gaten, hoe er over Woerden wordt geschreven. Ik heb het van mijn vader afgekeken en zelf geleerd. Als iets me stimuleert, dan kan ik me beter concentreren. Ik breng ook folders over Woerden-uit rond bij de horeca. Ik wil straks graag een grafische opleiding volgen, ik weet niet of dat kan met de Wajong. Als ik maar kan ontwerpen en met mijn handen bezig kan zijn.'

Een open cultuur

Voor een deel heeft het creëren van een inclusieve arbeidsmarkt te maken met het creëren van een open cultuur:

'Belangrijk is ook plezier in je werk hebben, kunnen doen wat je leuk vindt. Het gaat om eerlijke kansen, dat je mag zijn wie je bent. Door normale mensen gewoon geaccepteerd worden, dat is heerlijk... Anders is het pijnlijk.'

'Ik heb mijn eigen onderneming, kom uit Roemenië en ik zou graag meer Nederlandse klanten willen hebben. Ik benader mensen persoonlijk, via mijn vrienden en netwerk. Ik heb ook een aantal keer gesolliciteerd. Ik heb aan mijn CV toegevoegd dat ik een visuele beperking heb. Je krijgt daarmee geen kans!'

'Een van de moeilijkste dingen is, als je transgender bent, ook als je het traject inzet om man of vrouw te worden: 'Hoe vertel ik het op mijn werk?' De meeste mensen raken alles kwijt als ze het vertellen. Hun partner, hun werk, hun vrienden, hun clubs & verenigingen. Afhankelijk van in welk milieu je bent opgegroeid. Als je wel jezelf kunt zijn, als de erkenning er is, kunnen je talenten veel meer naar voren komen. Dat zouden werkgevers moeten weten.'

Ook op andere vlakken zijn er echter hobbels. Discriminatie is daarvan niet de minste.

'Belangrijk aandachtspunt voor de gemeente en de gemeenschap vind ik arbeidsparticipatie vooral van allochtone jongeren. Ze vinden moeilijk een stageplek. Bij solliciteren is er direct of indirect vaak sprake van discriminatie. Soms moet je kinderen helpen een stageplek te vinden. Als je helpt en je betreft gemeente en

school erbij, lukt het wel: iedereen gelijke kansen. Maar ik ken ook kinderen die een andere opleiding moeten beginnen omdat ze geen stageplek hebben kunnen vinden. Zij raken hun zelfvertrouwen en vertrouwen in de gemeenschap kwijt.

Er zijn toch genoeg bedrijven in Woerden! School moet volgens mij het initiatief nemen om kinderen op tijd voor te bereiden en in het leggen van contacten met bedrijven. Er zijn wel initiatieven, bijvoorbeeld de werkmarkt, maar dat heeft onvoldoende effect. De gemeente zou zelf stageplekken moeten aanbieden als voorbeeld. En bedrijven zouden zich samen verantwoordelijk moeten voelen.

Vanuit de moskee proberen we informatie te geven en helpen we met het vinden van een plek. Nodig zijn rolmodellen: geef de kinderen moed.

Een groot probleem, niet alleen in Woerden maar ook landelijk, is dat jongens met een andere culturele achtergrond moeilijker aan een baan komen dan anderen. En aan een stage. Soms heeft dat te maken met hun eigen houding. Voor een groot deel ook met de wijze waarop de samenleving tegen hen aankijkt. Hoe kunnen scholen, werkgevers en gemeente de handen ineenslaan om dit probleem op te lossen?

Jonge mensen

‘Veel jongeren komen na school thuis te zitten. Tien procent is werkloos. Als ze drie jaar UWV hebben gehad en thuis zitten dan zijn ze al kansloos. Klopt het dat Ferm Werk pas na 3 jaar begint met re-integratie? Echter voor jongeren is dit vaak te laat. Er zijn zo’n 280 jeugdwerklozen in Woerden.’

‘Er zijn veel thuiszitters die vastlopen op werk of stage of school. Veel jonge mensen met autisme. Meedenken op de werkplek is nodig, maar vaak krijgen we pas de vraag als het al bijna misgaat. De kunst is elkaar weten te vinden en samen expertise op te bouwen. Andere mensen mogen ook bij ons komen om kennis te halen, zo leren we van elkaar. Dat kennisdelen onderling is nieuw. Daarbij is vooral van belang dat de verwachtingen naar elkaar helder zijn.’

Voor jongeren zijn kwetsbaar op de arbeidsmarkt. Extra aandacht voor jongeren lijkt gerechtvaardigd. Individuele trajecten om met toeleiding te experimenteren in samenwerking met scholen en ondernemers zouden een vorm kunnen zijn om de benodigde samenwerking op gang te brengen. Op dit moment is in Woerden project JOW gaande dat hier bij aansluit, mogelijk kan hier een mooie verbinding worden gemaakt.

De stap naar betaald werk

Er zijn ondernemers die het aandurven om op vrij hoog niveau te werken met mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Dat gaat goed!

'We werken nu zoveel mogelijk samen met allerlei partijen, zoals de bieb, het Brediuspark, Het Stadshotel, De Pompier, de kapper en ook organisaties van zorg & welzijn zoals Reinaerde en Kwintes. Een medewerker is nu twee keer een ochtend begonnen bij een kapper, haren vegen, koffiezetten. Dit wordt uitgebreid naar haren wassen en uitspoelen. Hij is ook goed in horecavaardigheden die kan hij ook toepassen in de kapsalon. Ik heb veel contact met medewerkers via de WhatsApp. Ik kijk altijd goed of er wel een klik zal zijn en wat voor mensen het zijn. In het begin is er veel begeleiding en dat bouwen we gaandeweg af en passen we aan. We zijn altijd op de achtergrond aanwezig. Bijvoorbeeld in het geval van onvoorziene omstandigheden. Soms lijkt het of het vanzelf gaat, maar dan gaat er iemand weg of er is gedoe. Dan vallen mensen toch weer op ons terug. Het zijn ondernemers en eigenlijk staan ze allemaal wel open voor ons verzoek.'

We hebben diverse jongeren gesproken die op dit moment via 'Nu Doen!' aan het werk zijn in diverse bedrijven en organisaties. Een heel mooi initiatief. Je ziet ondernemerschap ontstaan tussen Nu Doen!, buurtinitiatieven en (kleine) bedrijven. Er wordt veel energie gestoken in de ontwikkeling van jongeren.

We hebben mensen onder hen gesproken die aangeven dat het voor nu wel goed is, maar dat zij zelf nog liever een opleiding volgen of betaald werk doen, in plaats van dagbesteding. De meesten zijn in een leeftijd dat anderen een opleiding volgen of net aan het werk zijn. Is het voor hen ook mogelijk om deze stap te maken, bijvoorbeeld door met loonkostensubsidie aan de slag te gaan?

In het onderstaande voorbeeld kwamen we iemand tegen die betaald werk heeft gedaan als overbruggingsperiode en daarna in de sociale werkvoorziening terecht kwam:

'In de toekomst wil ik graag ergens anders werken in de horeca of bedrijfskantine. Eerder heb ik in de bouw gewerkt, want ik wilde niet thuis zitten want dan komen de muren op je af. Toen heb ik keukens in elkaar gezet. Via de corsovereeniging kwam ik bij een keukenspecialist die me op sleeptouw nam. Dat was een tijdelijke oplossing tot ik bij de sociale werkvoorziening terecht kon. Ik kreeg gewoon betaald werk en een vast contract. Nu werk ik bij de sociale werkplaats van Ferm Werk. Ik doe daar de catering en horeca in het bedrijfsrestaurant. Dat doe ik vijf dagen per week. De mensen die daar werken vind ik niet zo leuk. Er is een leidinggevende die wel oké is. Deze week heb ik gevraagd of ik een nieuwe salade mocht uit proberen, dat mocht en hij is goed gelukt!'

Waarom volgt hij geen opleiding in de horeca of wordt er niet gezocht naar betaald werk? Iemand komt uit een betaalde baan, krijgt een SW indicatie, en zit nu een hele

tijd in de sociale werkvoorziening. Is hier gezocht naar betaald werk of een opleiding in de horeca? In dit geval kunnen er allerlei redenen zijn waarom dat nu even niet de juiste stap is. Maar we zijn in de interviews en de thematafels een soort vanzelfsprekendheid tegengekomen waarmee mensen met een beperking, of psychische problematiek, of een oude SW indicatie automatisch naar dagbesteding of de sociale werkplaats gaan. Met de invoering van het VN Verdrag hebben mensen recht op regulier betaald werk.

'Ik wil nu wel eens betaald werk. Waarom moeten wij altijd de rotklusjes opknappen? Ik wil ook een vak leren.'

Volledig betaald werk brengt een heel ander levensgevoel met zich mee. Meerdere mensen die we hebben gesproken willen liever werken voor hun geld dan het zomaar krijgen. Bovendien kan betaald werk een groot verschil maken in de mogelijkheden die je in het leven hebt: carrière maken, een gezin onderhouden. Wordt daar voldoende energie in gestoken?

Hoe gaat het op dit moment met de arbeidstoeleiding?

Hoe gaat het met de ondersteuning richting werk? Wat zijn de hobbels en wat helpt? We zien allerlei inspanningen die leiden tot kansen voor mensen om hun talenten en interesses te volgen en in te zetten op de arbeidsmarkt.

'F-ACT team is outreachend en dat is heel erg fijn. We streven ernaar dat elk individu mee kan doen, gebaseerd op eigen interesses en talenten. Mee doen in de samenleving en bijdragen. Soms wordt er gezegd dat je eerst beter moet worden voordat je kan werken, maar daar doen wij niet aan.'

'Ik werk hier nu zo'n anderhalf jaar. Tot nu toe heb ik 40% van de mensen aan betaald werk gekregen. We maken gebruik van het IPS model. Dan trek je zo'n drie jaar samen met mensen op. Ook bij carrièreswitches blijf je betrokken. Het is voor mensen fijn dat er een behandelteam om hen heen staat. Veel mensen met een psychiatrische achtergrond zitten al tien jaar vrijwillig in de Wajong. In 2018 krijgen ze 5% minder uitkering. Op de werkplek worden ze vaak niet betaald, dat moeten we dan samen onderzoeken. Betaald werk is voor mensen die wij begeleiden heel belangrijk. De arbeidsmarkt is heel lomp. Je moet er echt naast blijven staan als mensen drie keer worden afgewezen.'

'We hebben nu een project waarbij werkgevers iemand van 56+ in dienst kunnen nemen. In eerste instantie even gedetacheerd, als tijdelijke constructie van een paar maanden om de koudwatervrees weg te nemen. Het werkt goed, er is eigenlijk nauwelijks terugval.'

'Laatst was er iemand die hoogopgeleid is, maar die graag vuilnisman wilde worden. Dat leek haar zo'n mooi beroep. We hebben daar uitgebreid over gepraat. En het is nu gelukt om daar een mooie aanstelling in te vinden.'

'Als coach is het belangrijk dat je betrokken werkgevers om je heen hebt die je kennen. Bijvoorbeeld Achmea, ING, AH, UMC. Die gaan gemakkelijk, dat is een opdracht van de overheid. Daar werken we aan jobcarving en bijvoorbeeld AH heeft zijn eigen jobcoaches. Ik wil ook graag met de gemeente zelf werken aan dit soort banen. Kleinere bedrijven daar moet je een persoonlijk netwerk voor opbouwen. Mensen met hart voor de zaak. 16 februari is de dag van de 1000 voorbeelden, daar ga ik heen. Van Gansewinkel is ook zo'n voorbeeld van een bedrijf dat veel doet. Intratuin dus ook, maar die wil mensen geen salaris betalen.'

Mooie inspanningen van mensen die er alles aan doen om samen met mensen op zoek te gaan naar betaald werk. Zij geven aan dat het belangrijk is dat mensen kunnen vertellen waar ze goed in zijn. Een deel van de support richt zich daarop.

'We trainen mensen ook in hoe vertel ik mijn verhaal. Het is voor deze mensen belangrijk om te oefenen in hoe ze dat moeten doen en daar tips en trucs voor te krijgen.'

Goede support om een baan te vinden blijkt nodig en betaalt zich vaak terug, maar is niet altijd geboden. Daardoor komen veel talenten niet tot hun recht.

'Als het gaat om statushouders, dan doen we het landelijk nog niet goed. We zijn nu bezig een nieuwe aanpak te ontwikkelen, waarbij mensen gelijk aan de slag gaan, een uitkering krijgen, woonruimte en werk. 's Avonds volgen ze dan een opleiding.'

'Ik heb twaalf jaar betaald gewerkt bij een tuincentrum. Het ging het laatste jaar niet goed meer waar ik werkte. Er waren veranderingen en daardoor moest ik meer fysiek werk gaan doen wat ik niet kan. De directeur die me binnen heeft gehaald en me coachte ging weg. Ik kreeg angstaanvallen en werd depressief. Ik heb wat aansturing nodig en de ruimte om in mijn eigen tempo te kunnen werken en dat konden ze niet meer bieden. Dus ben ik gestopt met werken. Ik mag de komende vijf jaar niet meer in een tuincentrum werken vanwege een concurrentiebeding. Ik had hersteltijd nodig. Ik ben op latere leeftijd in de Wajong gekomen.'

'Drie mislukte re-integratietrajecten dat doet iets met een mens. Als je mij vraagt of ik makkelijk terug kan komen in de maatschappij, dan zeg ik nee, dat denk ik niet. Drie opleidingen zijn mislukt, waardoor ik ook een enorme schuld heb bij DUO.'

Stuk voor stuk mensen met talent, die nu thuis zitten en waar niks mee gebeurt. Soms is er wel begeleiding, maar komt die niet van de grond:

'Ik kreeg een IPS integratie coach voor mensen met psychiatrische problemen. Met hem ben ik naar mijn oudere werkgever geweest, maar verder hebben we nog niks gezocht.'

We zijn tijdens de interviews meerdere mensen tegen gekomen die thuis zitten en willen werken. Hoe kan hier iets aan gedaan worden?

Talenten als uitgangspunt

Werk zoeken met mensen, vraagt goed kijken naar individuele talenten. Zonder daar goed zicht op te krijgen, is het bijna onmogelijk goed werk te vinden. Sommige ondernemers geven mensen een kans om dat binnen hun eigen bedrijf te ontdekken.

'Via UWV werkbedrijf, kom ik veel mensen tegen die niet goed kunnen vertellen waar ze goed in zijn. Het komt voor dat ik mensen vraag of ze bijvoorbeeld drie maanden bij ons aan de slag willen gaan om te ontdekken waar ze goed in zijn, wat ze leuk vinden etc.'

Bij verschillende stakeholders heerst het gevoel dat er in de arbeidstoeleiding in Woerden nog te weinig naar individuele talenten wordt gekeken.

'We kijken te weinig naar individu. Wat kan die wel/niet. Hoe kunnen we iemand helpen zijn plek te vinden? De sociale werkvoorziening hanteert collectieve aanpakken met bijvoorbeeld de PostNL. Mensen worden daar dus aan het werk gezet. We hebben onze mond vol van maatwerk, een individuele benadering. Maar als je dat niet levert, zeg het dan niet. Als je de verwachting van maatwerk wekt, dan creëer je frustratie.... We hebben je verhaal gehoord, je gaat naar de post, want daar hebben we een contract, we zouden nog twintig mensen aanleveren. Je weet toch niet of dat werkt voor mensen. Als je nou geen van de trajecten die ze bieden wil, mag je dan 'nee' zeggen? Mensen werden niet erg respectvol behandeld. Daar zijn wel stappen in gezet. Dat is de onderlaag, bottom line. Nu moeten er echte stappen gezet worden.'

Tegelijkertijd hebben we ook andere verhalen gehoord. *'Als je als ZP-er in de bijstand terecht komt, lopen we een tijdje samen op, liefst zo kort mogelijk. Als eerste is er een intake, met een inkomensconsulent en een werkconsulent. Met elkaar kijken we hoe het komt dat je hier eigenlijk zit, waar je goed in bent en wat mooie kansen zijn. We verwachten echt niet dat je bamboerekken in elkaar gaat zetten. Wel, als we denken dat het aan je discipline ligt, vragen we je twee weken hier te werken. En hier werk te doen dat past bij je ervaring. Dan observeren we en proberen we mee te denken.'*

'De groep die vroeger in de sociale werkvoorziening zat: twee derde werkt nu buiten via individuele of groepsdetachering, een derde werkt binnen. Vaak verpakkingswerk.'

We proberen mensen werk aan te bieden dat gevarieerd in eenvoud is, omdat het betekenisvol moet zijn.'

Worden er genoeg inspanningen gedaan om mensen die eerder in de sociale werkvoorziening zaten en dat willen op weg te helpen naar betaald werk met loonkostensubsidie? Kun je samen met je ondersteuner een betaalde baan invullen? Wordt er een individueel traject opgestart naar betaald werk op basis van je interesses en talenten? Of wordt er van je verwacht dat je collectief blijft werken in een sociale werkplaats? Hoeveel mensen stromen er uit naar betaald werk? Zijn er financiële prikkels om mensen binnen de sociale werkvoorziening of dagbesteding te houden, in plaats van naar werk toe te leiden? Klopt het dat er op de individuele arbeidstoeleiding nog veel te verbeteren valt? Ook door beter naar individuele talenten te kijken? We hebben van meerdere kanten uit de samenleving gehoord dat dat nog niet goed lukt. In dat geval is er actie vereist.

Verbinding en samenwerking. Leren en experimenteren.

Onder ondernemers, maar ook onder organisaties die zich bezighouden met toeleiding tot de arbeidsmarkt is behoefte aan samenwerking: het delen van kennis en werk.

'We zoeken te weinig de samenwerking. Ferm Werk probeert te veel zelf te doen, zoekt nog weinig verbinding. Ferm Werk heeft de taak mensen toe te leiden naar werk. Ze zijn erg druk met zichzelf (eigen organisatie) en met nieuwe wet- en regelgeving. Er zijn meer partijen in Woerden die met instroom op de arbeidsmarkt bezig zijn. Mensen kunnen bij reguliere bedrijven aan de slag. Ferm Werk doet het echter zelf. Ferm Werk gaat op zoek naar eigen vrijwilligers. Daar hebben we er al veel van in Woerden. Ik zeg: zoek elkaar nou op, zoek de verbinding.'

'Ferm Werk richt zich op grote bedrijven. Mensen zijn dan niet zelf in dienst bij bedrijven, maar worden gedetacheerd. Je bouwt er niks mee op. Dat zou bij MKB veel beter kunnen.'

Vaak valt de naam Ferm Werk. Dat is logisch omdat vele functies rondom toeleiding naar werk allemaal in dit bedrijf zijn geconcentreerd. Het ontwikkelen van de organisatie van Ferm Werk heeft veel energie gekost. Het is duidelijk dat iedereen verlangt naar meer samenwerking, meer ruimte om dingen uit te proberen naast de vele regels en vooral meer verbinding. Het is van belang dat hier snel actie op komt. Enerzijds door inderdaad samen te gaan leren en experimenteren, bijvoorbeeld rond de arbeidstoeleiding van mensen richting de reguliere arbeidsmarkt. Anderzijds (en daarmee in samenhang) door het werk rondom arbeidstoeleiding van diverse spelers diepgaand en kwalitatief te evalueren.

Belemmeringen in de veelheid aan wet- en regelgeving

Hoe loods je mensen en ondernemers er doorheen?

'We doen in Woerden allemaal heel erg ons best, maar het kan beter. We laten ons leiden door de bureaucratie, kijken te veel naar wat niet mag in plaats van naar hoe je regels kunt oprekken voor het algemeen goed.'

We hebben in de interviews diverse mensen gesproken die graag een stap op weg naar een betaalde baan willen zetten, maar terugschrikken voor de wet- en regelgeving die ze op hun weg tegenkomen.

'Ik heb toen ik werkloos was me drie keer gemeld bij Ferm Werk, ik ben drie keer afgewezen want ik was te goed. Maar ik zocht begeleiding en opleiding, maar kreeg het niet. Maar werk is belangrijk in je leven. Nu durf ik niet de volgende stap te zetten. Ik heb ook het gevoel dat ik alles zelf moet doen.'

Mensen die in een kwetsbare situatie zitten, thuis zitten, werk willen, en teleurstelling op teleurstelling hebben moeten verwerken.

'Een jongeman die thuis zat begon voorzichtig met ons te werken als webdesigner, vrijwillig. Hij durfde eerst niet zijn huis uit. We leren hem binnen ons bedrijf stap voor stap het vak. Maar hij is op het matje geroepen bij Ferm Werk: kijk je kan dus toch wel werken, dan sturen we je nu naar een plek van ons. Dat mag, want wat je doet is onbetaald... Is dat in het belang van die knul, en zijn zoektocht naar betaald werk? Of dient dat een ander belang?'

Dit is een bedrijf dat graag aan de slag gaat om kansen te bieden aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Hoe heeft Ferm Werk dat gefaciliteerd? Bijvoorbeeld door een leerwerktraject in te richten? Enkele maanden na het interview hoorden we van het bedrijf dat er in overleg inmiddels wel een oplossing is gevonden.

Een ander vraagstuk is de regelgeving die kleine ondernemers tegenkomen als zij mensen aan het werk willen helpen. Hebben we de onnodige drempels voor kleine ondernemers in Woerden en de dorpen inderdaad geslecht om mensen in dienst te nemen? Of is het voor hen nog te risicovol en kost het een te grote berg papier?

'Veel bedrijven zijn wat terughoudend in het aannemen van personeel. Ook omdat je pas na drie maanden loonkostensubsidie krijgt, terwijl je vanaf het begin wel salaris moet betalen. Dat is voor veel kleine bedrijven niet te doen.'

Het is duidelijk dat wet- en regelgeving inclusie op de arbeidsmarkt in de weg kunnen zitten. Voor de bemiddelende organisaties ligt er de taak om zowel potentiële werknemers als potentiële werkgevers/ondernemers door de regelgeving heen te

loodsen, met als doel de persoon die werk zoekt te verbinden met de ondernemer die zijn/haar talent een plek kan bieden. En waar mogelijk, regelgeving zoveel mogelijk weg te houden bij zowel werknemers als werkgevers en met hen samenwerken aan het doel: iedereen aan het werk. De projecten JOW en 'Eerst aan de slag!' sluiten hierbij aan. Staat regelgeving, landelijk of lokaal, een inclusieve arbeidsmarkt echt in de weg? Dan is het belangrijk daar wat aan te doen, zo nodig in dialoog met de landelijke overheid.

Inspanningen om mensen die langdurig werkloos zijn te betrekken

Er worden creatieve wegen gezocht om mensen die al lange tijd werkloos zijn te betrekken bij de samenleving

'Stapje Fitter is een breed groepsprogramma gericht op leefstijl, over het algemeen gericht op mensen die langdurig werkloos zijn. Het is een programma van achttien weken en het bestaat uit een combinatie van sport, vrijwilligerswerk, voedingsleer en taalles. Na deze achttien weken gaan de meeste mensen verder met vrijwilligerswerk. Er is bijvoorbeeld iemand die meedeed, die met behulp van een re-integratie consulent nu een klein cateringbedrijf heeft waarin ze Surinaamse hapjes kookt. Daarnaast geeft ze workshops op de volksuniversiteit en is ze bezig met een gezond receptenboek. Dat boek wil ze ook in het Surinaams uitgeven. Om ook iets te kunnen betekenen voor gezond leven in Suriname. Daarbij heeft ze ondersteuning van het voedingscentrum.'

Daarnaast hebben we mensen gesproken die zelf actief op zoek zijn gegaan naar vrijwilligerswerk, om terug te komen in de samenleving na een periode van ziekte of burn-out, of om bij te dragen aan de samenleving als betaald werk vanwege ziekte niet goed mogelijk is.

Nu werk ik als vrijwillige chauffeur twintig uur per week om mensen met een beperking naar hun dagbesteding te brengen. Ik ben wel op zoek naar een betaalde baan. Wat werk betreft, een accountmanager functie zou mooi zijn, maar nu wil ik eigenlijk backoffice werk doen.

Mensen doen graag vrijwilligerswerk, omdat zij bij willen dragen aan de samenleving. Als tussenstap kan het goed werken, maar als eindstation kan het in veel gevallen ook een valkuil zijn. Zeker als vrijwilligerswerk verplicht wordt gesteld. In Woerden wordt geïnvesteerd in betaald werk.

Voldoende inkomen om mee te doen

Heeft iedereen voldoende inkomen om mee te doen in Woerden? We zijn bij de Voedselbank langs geweest om te ontdekken wie er te maken krijgen met een tekort aan inkomen en of daarin een lijn is te ontdekken:

'Dat is heel verschillend. Veel klanten hebben een verstandelijke beperking, kunnen hun financiën niet beheren. Sommige klanten hebben een topbaan gehad en zijn door echtscheiding in de problemen gekomen. Daarnaast zijn er statushouders. Mensen die netto met één persoon moeten rondkomen van 200 euro komen in aanmerking voor voedselbank. We volgen daarin de Nibud normen. Mensen moeten hun bankafschriften laten zien zodat we inkomen en uitgaven kunnen checken. Omdat er altijd sprake is van achterliggende problematiek verwijzen we mensen die geen ondersteuning krijgen naar de goede kanalen daarvoor. Er is niemand zonder traject. Er zijn nu vijftien negentig huishoudens en daarmee zo'n tweehonderdtachtig personen klant bij de Voedselbank. Er is iemand die met tussenpozen voor zeven jaar klant is geweest, binnenkort kan ze afscheid nemen. Zij is een bijstandsmoeder met acht kinderen die na de scheiding niet meer rond kon komen. Haar partner kon niks bijdragen. Nu zijn vijf kinderen de deur uit en heeft ze heel hard gewerkt om haar financiën op orde te krijgen. Wat vooral verandert is dat ze op langere termijn overziet wat ze moet doen om geen terugval te krijgen. Dat kon eerder helemaal niet, daar had ze geen ruimte voor in haar hoofd. Het is voor onze klanten heel belangrijk dat ze leren met geld om te gaan. Een traject waarin ze aan zichzelf werken is daarin ook belangrijk. Van ik ben zielig en moet geholpen worden naar zelfregie. Veel klanten zijn opgevoed zonder dat ze geleerd hebben om voor zichzelf te zorgen.'

De mensen van de voedselbank geven aan dat er ondersteuning is richting werk en/of meer inkomen. En dat er in Woerden inderdaad mensen zijn die vanwege weinig inkomen moeilijk mee kunnen doen in vrije tijd, clubs & verenigingen of in de buurt.

'Ik betaal €671,89 voor het wonen hier. Hou €32 leefgeld per week over. Daar moet ik van koken en alles van doen wat ik verder nodig heb. Ontbijt en lunch kan ik hier gebruiken, maar dat is heel vies. Er zijn mensen die hun handen niet wassen na WC bezoek. Bij de UWV hebben ze gesteld dat ik sowieso arbeidsvermogen heb. Dat betekent vijf procent minder inkomen. Ik ben een paar honderd euro kwijt aan medicijnen. Ik ben naar een hoorzitting geweest, daar zitten dan drie man tegenover je. Het argument was, als je vrijwilligerswerk kunt doen, dan kun je ook werken.'

De cijfers van de gemeente laten zien dat er een behoorlijk beroep wordt gedaan op de declaratieregeling, en dat daardoor kinderen, jongeren en volwassenen de mogelijkheid hebben om te sporten. Is daar samen met clubs & verenigingen, voedselbank en gemeente een lijst op te verzinnen? Bijvoorbeeld doordat mensen iets doen voor de club waar ze deel van uit willen maken en voor een sterk gereduceerd tarief kunnen sporten, beeldhouwen, toneelspelen? Zonder dat anderen dat weten?

3. Hoe willen we aan inclusie werken? Wat willen we bereiken?

Tijdens de thematafel ontstaat een levendig gesprek waarin inwoners, ondernemers en arbeidstoeleiders gezamenlijk reflecteren op wat er nu is, wat er aan kansen ligt, en waar echt dingen moeten verbeteren. Mooie ontwikkelingen die werden genoemd zijn dat tachtig Woerdense bedrijven hebben meegedaan aan de 'Kom binnen bij bedrijven dag van 2017. Ook is er in Woerden een hogere uitstroom naar betaald werk en zijn er minder mensen die afhankelijk zijn van een uitkering dan landelijk. Er zijn veel werkgevers bereid om te investeren in mensen. Voor een aantal mensen werken de garantiebannen erg goed. Om de vraagstukken op de arbeidsmarkt op te lossen liggen er bovendien kansen om een win-win situatie te zoeken met bouwbedrijven. Zij krijgen hun vacatures niet ingevuld. Daarnaast zijn er initiatieven, zoals de 99 van Utrecht van de Normaalste Zaak. Daar is kennis beschikbaar en wordt nu bovendien een project gestart waarin ondernemers aan elkaar worden gekoppeld om samen op te trekken in het realiseren van een inclusieve arbeidsmarkt.

Ook zijn er nog veel knelpunten. Mensen met een andere culturele achtergrond komen relatief moeilijk aan een baan. Er worden meer eisen gesteld aan mensen, zoals bijvoorbeeld diploma's of voldoen aan een bepaalde bedrijfscultuur. Veel mensen zijn zo vaak afgewezen dat ze het opgeven. Anderen hebben het gevoel dat ze alleen worden ingehuurd omdat het bedrijf subsidie krijgt, als een soort goedkope arbeid. Daarnaast worden mensen nog te vaak gestigmatiseerd. *'Op het UWV is niet naar mijn talenten gekeken, maar naar wat ik niet kan.'*

Wat willen we bereiken?

Inwoners, ondernemers en arbeidstoeleiders willen vooral graag concreet aan de slag. Om een inclusieve arbeidsorganisatie te bouwen, om regelgeving onder de loep te nemen, werkgevers te ontzorgen en geldstromen zo te richten dat een inclusieve arbeidsmarkt in het vizier komt. Ondernemers willen elkaar besmetten met goede voorbeelden. Het is belangrijk dat alle actoren dichterbij elkaar komen: gemeente, bedrijven en werkzoekenden. Sleutelfiguren, waaronder ook inwoners, kunnen het idee van de inclusieve arbeidsmarkt actief uitdragen. Belangrijk is dat er goede bedrijfs ondersteuning komt. Inwoners geven aan dat zij graag betaald werk doen, waarbij niet alleen naar hun beperking, maar vooral naar hun talenten gekeken wordt. Het stigma moet eraf.

Ideeën voor de volgende stappen

Tijdens de thematafel en de brede werkconferentie Woerden Inclusief werden veel ideeën genoemd om de volgende stappen te zetten. Bijvoorbeeld: hoe zou het zijn om van veel vrijwilligersfuncties betaald werk te maken, zodat budgetten ontschot worden en mensen betaald krijgen in plaats van een uitkering. Bedrijven, zoals Event

Support Holland, zouden een ambassadeursfunctie kunnen vervullen binnen Ondernemers Kring Woerden, zodat meer bedrijven in staat worden gesteld een inclusieve werkvloer te creëren. Het is belangrijk om snel resultaten te laten zien en daarmee een positieve uitstraling te creëren. Zoals dat ook met het initiatief van de detacheringsbanen voor 56+ is gelukt. Verbeter de arbeidstoeleiding en experimenteer met de JIM aanpak. Waarbij een door Jou Ingezette Mentor betrokken is bij je reis richting werk. Het is van belang dat de gemeente als werkgever ook meer initiatief neemt richting de inclusieve arbeidsmarkt, bijvoorbeeld bij het uitbesteden van werk. En daarnaast: pas de banenafpraak aan, hoogopgeleiden met een beperking vallen nu tussen wal en schip. En stel ouders in staat om te werken! Veel ouders willen wel werken als de problemen van hun kinderen adequaat zijn opgelost. Er is nog veel meer genoemd dat van belang is om mee te nemen bij de volgende stappen, kijk in het laatste hoofdstuk voor de prioriteiten die de werkconferentie heeft gesteld voor de korte, middellange en lange termijn.

Een mooi initiatief dat tijdens de werkconferentie ontstond is dat Fast Forward sports, Nu Doen! en Wij zijn Woerden gaan samenwerken in de training: Hoe presenteer je je op weg naar een nieuwe baan.

4. Welke inspiratie hebben we opgedaan?

Een inclusieve arbeidsmarkt is geen lapwerk, en vraagt een intensieve doordinking van de wijze waarop we hem nu georganiseerd hebben. Het vraagt een grondige herstructurering van geldstromen, maar ook een creatieve vormgeving. Bij het werken aan een inclusieve arbeidsmarkt gaan twee bewegingen gelijk op. Enerzijds, het creëren van een inclusieve arbeidsmarkt als geheel door het opheffen van belemmeringen in wet- en regelgeving, door het creëren van een inclusieve werkvloer en door geldstromen zo te richten dat ze aan een inclusieve arbeidsmarkt gaan bijdragen. Ten tweede gaat het om het ondersteunen van individuen om optimaal aan die arbeidsmarkt deel te nemen.

Tijdens Woerden Inclusief kwamen erg mooie voorbeelden naar voren van mensen die werken aan een inclusieve arbeidsmarkt. Hierover kun je lezen in deze routekaart en in de interviews. Op de thematafel vertelde Event Support Holland over hoe zij werken aan een inclusieve werkvloer:

'Event Support is een gewoon commercieel bedrijf dat spandoeken en reclameborden maakt voor aan de weg of bewegende borden op auto's en fietsen. Van ontwerp tot de uiteindelijke plaatsing. Als zij kansen zien voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt dan pakken zij die aan. Ook bieden zij veel jongeren een stageplek. Hun personeelsbestand is een afspiegeling van de samenleving. Rob vertelt dat hij al negen jaar werkt bij Event Support. Hij doet vaak de werkvoorbereiding op het moment dat er een grote klus is om buiten reclameborden op te hangen. Het is essentieel werk en ik word gewoon geaccepteerd in wie ik ben.'

Banen moeten wel duurzaam zijn' zegt Sara van Event Support. En dat gebeurt als je goed kijkt waar je goed in bent.'

Een ander voorbeeld dat we tegenkwamen in Woerden Inclusief is Initial placement and support (IPS). Een benadering die wereldwijd al wat langer wordt toegepast in de toeleiding naar werk, van mensen met psychische problematiek of mensen met een beperking:

'Met IPS loop je een tijd lang samen op. We kijken naar waar iemands interesses en talenten liggen en zoeken vervolgens samen met de persoon een baan. Daarna doen we de coaching op de werkplek. Ook onderzoeken we wat de werkgever vraagt en wat de werknemer kan bieden. Het is belangrijk dat de werkgever de gebruiksaanwijzing van de persoon kent. Op basis van need to know. Zo kunnen we de ruimte bieden dat de werknemer en werkgever naar elkaar toe kunnen groeien. In IPS blijf je in totaal drie jaar bij mensen betrokken. Soms wordt er gezegd: je moet eerst beter worden voordat je kan werken, maar daar doen wij niet aan.'

5. Welke eerste stappen willen we zetten?

Pilot de Inclusieve Werkvloer

Ondernemers, inwoners, arbeidstoeleiders en gemeente willen het liefst gelijk aan de slag. Door elkaar te ontmoeten en kennis uit te wisselen. En vooral door gericht vorm te geven aan de inclusieve arbeidsorganisatie door een pilot/project starten waarin vijf werkgevers, waaronder de gemeente en twee MKB samen optrekken om een inclusieve werkvloer te creëren. Een inclusieve werkvloer bestaat uit drie elementen: het werken aan een werkvloer waar iedereen optimaal kan bijdragen en zijn talent kan inzetten, een personeelsbestand dat de diversiteit in de omringende samenleving weerspiegelt, en een fijne manier van omgang met die diversiteit (openheid). Leer daarbij van mooie voorbeelden van bedrijven die al inclusief werken. Zet successen in de schijnwerpers en zorg dat je in twee jaar iets hebt bereikt om trots op te zijn. Let op: stap niet in de valkuil door uit te gaan van het idee dat een inclusieve werkvloer alleen om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt zou gaan. Het gaat om toenemende participatie van elk individu. De gemeente kan dit traject koppelen aan de organisatievisie 2020. Daarnaast wordt contact gezocht met Universiteit van Maastricht voor de coaching van dit traject.

Pilot 'Op weg naar een baan!'

Zet een dergelijk project op waarbij acht jongeren of volwassenen met afstand tot de arbeidsmarkt op zoek gaan naar een baan op basis van hun interesses en talenten. Een netwerk van inwoners, ondernemers, UWV, sociale dienst, gemeente vormen samen een veranderteam en gaan aan lerende aan de slag. Gezamenlijk kijken zij

wat zij onderweg tegenkomen en hoe de huidige praktijk, beleid, geldstromen, wet & regelgeving kan worden verbeterd. Mogelijk kan hier worden aangesloten bij de projecten JOW en 'Eerst aan de slag!'

Verbeter op basis van deze pilot ook de coaching aan werkzoekenden. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van effectieve strategieën uit binnen- en buitenland. Zoals Initial Placement and Support (IPS), inclusief herontwerp van werkprocessen en jobcarving. De logistiek, warehousing, de bouw, groothandel en automotive kunnen bijvoorbeeld mooie werkvelden zijn om bij aan te sluiten.

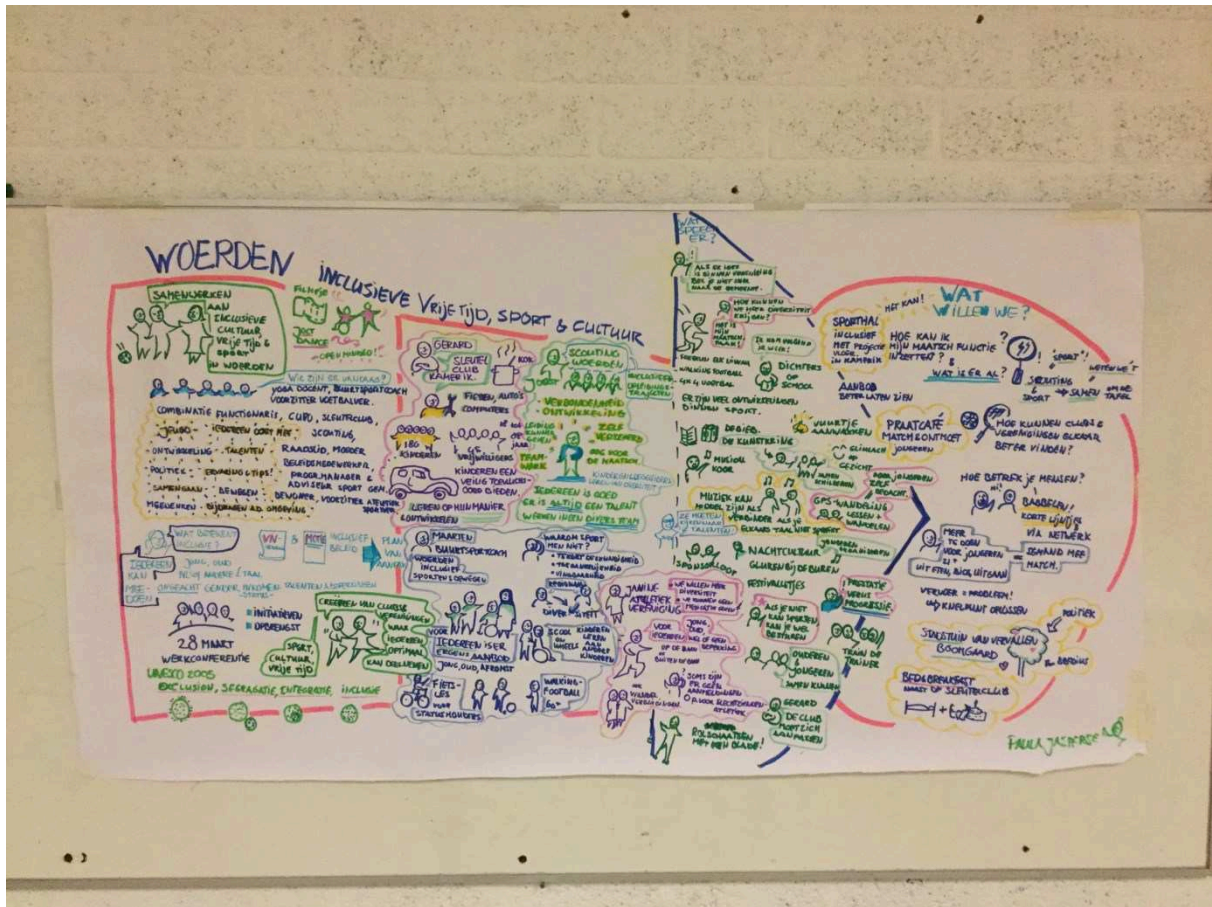
Maak werk van betaald werk

Maak werk van gewoon betaald werk. Maak werk van toeleiding van mensen met een beperking of psychische problematiek naar een betaalde baan op de reguliere arbeidsmarkt. Rek de grenzen van wat nu voor mogelijk wordt gehouden op. Bijvoorbeeld door mensen de gelegenheid te geven met hun ondersteuner een betaalde baan in te vullen. Betaald werk betekent ook kunnen groeien in inkomen. Trek samen met alle spelers in de arbeidstoeleiding op om dit mogelijk te maken. Houdt daarbij een nauwe relatie met de landelijke overheid om knelpunten in wet- en regelgeving op te lossen. Zoals het risico dat je als ondernemer draagt als iemand uitvalt, het risico dat mensen er in inkomen op achteruitgaan als zij een betaalde baan krijgen of dat mensen hun vangnet verliezen als zij onverhoopt een tijdje niet kunnen werken. Zorg dat iedereen die dat wil in 2018 in een traject zit naar betaald werk of een opleiding volgt.

Open culturen: Stages en werk voor jongeren met en zonder migranten achtergrond

Sla als opleidingen, ondernemers/werkgevers, arbeidstoeleiders en gemeente de handen ineen om jongeren, ook jongeren met een andere culturele achtergrond, naar stage en werk toe te leiden. Eventueel ook in de vorm van een pilot, waarin gezamenlijk geleerd kan worden.

Routekaart Inclusieve vrije tijd, cultuur en sport

1. Wat is inclusieve vrije tijd, cultuur en sport? Waarom is dat belangrijk?

Wil je op een laagdrempelige manier beginnen met het vormgeven aan een inclusieve samenleving? Dan is werken aan inclusieve vrije tijd een erg mooi startpunt. Wat nou als elke kroeg, elke muziekvereniging, sportclub of concertzaal open staat voor iedereen? Dan ontmoet je veel gemakkelijker nieuwe mensen. En als je elkaar tegenkomt maak je nieuwe vrienden en kun je gemakkelijk met jouw talenten een bijdrage leveren aan de samenleving.

De een gaat naar de voetbalvereniging of schilderclub. De ander speelt piano en geeft een concert. Of je ontmoet vrienden in het café of het restaurant. Voor iedereen is er wel een gewone, reguliere club te vinden die aansluit bij zijn of haar interesses en talenten. Voorwaarde is natuurlijk dat je naar binnen kunt, en dat de plek zo is ingericht dat je binnen jouw club een gewaardeerde rol kunt vervullen. Kun jij bijvoorbeeld in je rolstoel een bardienst draaien of docent zijn? Is er op de feestjes ook halal en/of vegetarisch eten? Kun je apart douchen? Is het mogelijk mee te doen als je een laag inkomen hebt?

'Bij de Sleutelclub mag je vanaf tien jaar binnen, eerst mocht je tot je twintigste blijven, nu loopt het door. Er zijn leden van vier tot 88 en iedereen is gelijk. Er zijn maar twee voorwaarden: er wordt niet gepest en er wordt nooit gescholden. We zitten elke vrijdagavond bij elkaar van kwart over zes tot kwart over tien. Er wordt geen contributie gevraagd. Wel verlangen we van ouders dat ze weten dat hun kinderen hier zijn. Ouders ondertekenen dat. Als de kinderen vertrekken moeten de ouders binnen dertig minuten een bericht sturen dat zij thuis zijn. Het belangrijkste is dat de kinderen op vrijdagavond met een nog grotere glimlach op hun gezicht naar buiten gaan dan toen ze binnenkwamen. Dan slaap ik goed.

Wat de club voor een kind kan betekenen laat het verhaal van Maarten zien: hij kwam naar de Sleutelclub op zijn dertiende, iedereen had het opgegeven dat het met hem goed zou kunnen gaan. Hier is hij gaan sleutelen en koken...Nu is hij aangenomen als onderhoudsmonteur bij de gemeente, maakt niet uit dat hij een beperking heeft.

Het is een gelovig dorp – de dominee wil niks met ons te maken hebben...we zijn een openbare club. Inmiddels komen kinderen van gelovigen wel.

Er zijn geen kinderen met een andere culturele achtergrond lid, maar die zijn er bijna niet in Kamerik. De kids zijn een doorsnee van het dorp, zoon van de notaris en de boer. Ook veel meiden zijn lid en een aantal van hen is zeker technisch!'

'Op onze voetbalclub staat Rob achter de bar. Dat gaat heel goed! Als hij een bardienst draait zit Jon aan de bar en Mariëlle zit daar in de hoek (wijst). Die houden een oogje in het zeil. Meer is niet nodig. Ook is er een meisje dat heel leuk is, maar ook wat kwetsbaarder is dan de rest. Tijdens de avonden in het weekend zijn er altijd wel vijf mensen die dat weten. Die letten dan een beetje op of anderen haar wel met rust laten en of ze niet teveel drinkt.'

'Clubs van andere sporten die goed bezig zijn? Ja, ik ben echt onder de indruk van Clytoneus. Zij hebben eigenlijk iets voor iedereen, wandelen, topsport, een opstapgroep, en ook elk jaar een internationaal sportevenement. Er zijn veel jongeren in Woerden die dat helpen organiseren.'

Wat betekent Inclusie in vrije tijd, cultuur & sport?

Inclusieve vrije tijd:

- Clubs, verenigingen, horecagelegenheden & culturele voorzieningen zijn toegankelijk voor iedereen.
- Clubs, verenigingen, horecagelegenheden & culturele voorzieningen zijn erop ingericht dat iedereen optimaal kan deelnemen.
- Clubs, verenigingen en horecagelegenheden weerspiegelen de diversiteit van alle inwoners.

Iedere individuele inwoner kan:

- Naar eigen voorkeur deelnemen aan clubs & verenigingen.
- Gewaardeerde rollen vervullen in diverse netwerken in de samenleving.
- Gebruik maken van culturele voorzieningen en horecagelegenheden op tijdstip van eigen keuze

2. Hoe is het dan in Woerden? En wat vinden we belangrijk?

Er zijn in Woerden al mooie voorbeelden van clubs en verenigingen die bewust vormgeven aan inclusieve vrije tijd, bijvoorbeeld De Sleutelclub in Kamerik, Scouting, Fast Forward Sports. Voetbalclub Siveo en atletiekvereniging Clytoneus leveren ook mooie inspanningen gericht op een diverse club. De kennis van deze clubs & verenigingen is vrij expliciet en niet zo moeilijk te delen. En zij zijn bereid om dat te doen. Succesfactor is het hebben van een inclusieve visie en die laten doorklinken in alles wat je doet. Gaandeweg word je er steeds beter in.

'Ik doe aan yoga bij iemand die alles inclusief doet. Ze bouwt aan een diverse klantenkring. Ze heeft nu eindelijk een geschikte plek gevonden midden in het dorp. Ik werk ook aan diversiteit via zang. Met een groepje met hele diverse achtergronden.'

'Scouting is heel open: er is voor elk kind wat, makkelijke en moeilijke kinderen, drukke en stille. Dat is anders dan op een voetbalclub, waar de bandbreedte van het aanbod en of dat past veel nauwer is. Er zijn vierhonderd jeugdleden. Verbondenheid, natuur en ontwikkeling staan centraal bij de scouting. We streven ernaar iedereen zich te laten ontwikkelen tot een persoon met zelfvertrouwen die midden in de samenleving staat. Het enige is dat er op scouting nauwelijks kinderen met een niet Nederlandse achtergrond zitten. Scouting bestaat uit 'de blanke gemeenschap in Woerden'. Het is jammer, wij staan open. We hebben wel Surinaamse kinderen, vluchtelingen vanuit ex-Joegoslavië. Vanuit de Marokkaanse gemeenschap hebben we geen aanmeldingen. Dat is een landelijk gegeven. Waar het aan ligt niet helemaal duidelijk. Wij willen graag de weerspiegeling van onze samenleving zijn. We vragen kinderen veel in teamverband te werken. In de 'gewone' groepen zitten veel kinderen met een rugzakje. Relatief veel, we zijn bekend sociaal. Dat kan ook in onze cultuur: duidelijke regels en de kinderen mogen alles. Ze moeten het met z'n allen doen. We zijn niet zo prestatiegericht, het gaat er vooral om dat alle kinderen een leuke dag hebben, dat stuurt de leiding. Zij maken het spel waarmee ze ervoor zorgen dat elke week iemand anders wint. De spellen zijn zo vormgegeven dat je meerdere talenten nodig hebt om tot iets goeds te komen. Kinderen hebben veel minder moeite met inclusiviteit dan volwassenen. Ik houd me zelf bezig met de training aan de vrijwilligers. Elk jaar draaien we 1000 opleidingsuren per jaar over spel, EHBO, alles wat met de natuur te maken heeft,

vuur stoken, hoe een groep werkt, hoe je zorgt voor een veilige omgeving. We hebben ook onze uitdagingen, zoals een wachtlijst, je moet je ongeveer aanmelden als je geboren wordt. We willen wel meer, maar is ruimtegebrek. We zien ook dat bepaalde wijken heel actief zijn, en bepaalde veel minder.

'Ik ben heel actief in de YMCA een wereldwijde christelijke jongerenorganisatie. We hebben hier in Woerden een eigen gebouw. Dat is fijn want dan kunnen we doen wat we willen, maakt niet uit als het rommelig is. Ik vind het leuk om met mijn handen bezig te zijn. Kinderen vinden dat ook fijn. Veel mensen willen wel iets organiseren, maar niet voor kinderen met ander gedrag. Iedereen is bij de YMCA welkom. Kinderen komen overal vandaan en zijn een hechte groep onderhand. Er zitten kids van het speciaal onderwijs en ook hoogbegaafde kinderen bij.

Veel kinderclubs zijn lastig voor mensen van andere culturen. De eerste keer is gratis maar als ze moeten betalen (bijv. een euro) dan komen ze niet meer. Bij ons komen kinderen tussen de zes en de twaalf jaar doordeweek naar de club. We verhuren het clubgebouw ook voor de buurtkamer, er speelt een bandje in, een schildersclub, verjaardagsfeestjes, kinderfeestjes (bij ons kan de hele klas komen), stuif in voor mensen met een beperking.

Bij het creëren van een inclusieve cultuur hoort ook een eigen wijze van organiseren. Die manier van organiseren ontstaat vaak gaandeweg. Omdat je vanuit je visie een vraag hebt waar je een oplossing voor zoekt. Of toevallig, omdat je iets nieuws uitprobeert dat heel goed blijkt te werken. 'Het belangrijkste is een houding van gewoon doen en experimenteren.' Als je er eenmaal op gericht bent zo'n inclusieve club vorm te geven, dan zie je ook veel gemakkelijker wat er voor nodig is.

Het verenigingsleven is sterk in Woerden en de dorpen

Woerden en de dorpen hebben een sterk verenigingsleven.

'Kamerik is een sterke gemeenschap. Er waren bij het verenigingsspel vierentachtig verenigingen! Bijvoorbeeld de schaatsclub, visclub, vogelbescherming, de kaartclub, sportclubs, het zangkoor. Jong en oud zijn actief in die verenigingen. Sommigen wonen er niet (meer), maar komen voor verenigingen naar Kamerik. Een deel van de verenigingen op die dag waren natuurlijk ook gelegenhedenverenigingen, zoals families of bedrijven die meededen. Vooral de muziekvereniging is heel actief met heel veel jeugd.'

Het creëren van een open cultuur

Wat doen clubs en verenigingen in Woerden al om een open cultuur te creëren?

'Het voetbal is goed bezig in Woerden, het is volkssport nummer 1. Het meisjesvoetbal groeit. En Kamerik en Sportlust hebben daarnaast samen het wandelvoetbal (Walking football voor 60+) geïntroduceerd in samenwerking met stichting Meer dan Voetbal en Welzijn Woerden. Vroeger hingen alle mannen aan de bar, nu zijn ze weer aan het sporten. Er zijn nu landelijk zo'n driehonderd clubs mee bezig. Het moet nog groeien, maar het zou mooi zijn als alle clubs zo'n team krijgen.'

'Onze visie is: wij maken geen verschil tussen mensen, ben je oud of jong, met of zonder handicap, ben je van een of andere religie, bij ons is iedereen welkom! De kerk levert de zaal, de slager, bakker doen mee! De mensen die van de lunch genieten kunnen wel geld geven, maar het moet niet. Het kan een drempel zijn om te betalen, maar ook om niet te betalen. Sommigen haken af als zij niks mogen geven, 'dit kan niet gratis zijn', zeggen ze. Ik kan het niet over mijn hart verkrijgen hier elke week gratis te eten.' 'De een helpt met tafel dekken, de ander stopt wat in de collectebus.' De inlooplunch bindt mensen onderling.'

Wat draagt bij aan een open cultuur?

Bij het creëren van een inclusieve cultuur hoort ook een eigen wijze van organiseren. Die manier van organiseren ontstaat vaak gaandeweg. Omdat je een vraag hebt waar je een oplossing voor zoekt. Of toevallig, omdat je iets nieuws uitprobeert dat goed blijkt te werken. 'Het belangrijkste is een houding van gewoon doen en experimenteren.' Als je er eenmaal op gericht bent zo'n inclusieve club vorm te geven, dan zie je ook veel gemakkelijker wat er voor nodig is.

Vaak ligt het in de manier waarop je contact legt. We hebben een aantal clubs & verenigingen gezien waar leden er erg goed in slagen om het sociale karakter ervan vorm te geven.

'Het is belangrijk dat de kinderen elkaar leren kennen. Om een voorbeeld te noemen, een kind werd gepest 'je bent een boer, je stinkt!' We hebben ons best gedaan om uit te leggen waarom dat kind stonk. Als de anderen het niet begrijpen, nemen we ze mee (zeggen we: ga kijken!) Dan gaan we naar de boerderij waar het kind bezig is en dan snappen ze het.'

Er zijn ook leden die zelf bijdragen aan een open cultuur, door zelf te gaan sporten bijvoorbeeld en door in hun club te investeren:

'Ik ben lid van de Nederlandse Vereniging voor Huisvrouwen (NVH). Ik ga daar alleen naar gym. De juf heeft een gebarencursus bij mij gedaan, de rollen zijn nu omgedraaid, ik ben nu bij haar op les. Ik heb bij de NVH een lezing gegeven over doven cultuur, omdat ik merkte dat sommigen daar toch niet zo goed mee konden omgaan. De lezing was op de Nieuwjaarsborrel, werd heel erg gewaardeerd. Ik merkte daarna dat het contact met vrouwen van de gymclub wat soepeler werd. Er

werden meer grapjes gemaakt. De vrouwen ontdekten: Goh met haar kun je ook lachen. Ik moet zelf ook laten merken dat ik toegankelijk ben, het moet van twee kanten komen.'

'Ik heb altijd een plan voor de dag. Ik doe ook veel yoga in een groep vrouwen van 40 tot 84, waarvan ik met mijn 84 de oudste ben. Mahjong, scrabbelen. Elke dag doe ik boodschappen en daar ben ik dan wel anderhalf uur mee zoet. Dan heb ik meteen mijn beweging gehad, wat nodig is als revalidatie van de hersenbloeding.'

Kennis delen

Clubs en verenigingen werken ook samen.

'Als scouting werken we samen met de Sleutelclub. We geven vooral advies over hoe je een organisatie opzet. We zijn in contact met het bestuur. Op financieel gebied is het moeilijk. De Sleutelclub kost ongeveer € 50.000 per jaar. De gemeente dekt € 15.000. De rest moeten ze van giften krijgen. Dat doet het bestuur. Elk jaar is het heel veel werk... Verder werken we altijd mee aan De Woerdense vakantieweek. Ook zijn er contacten met jeugdhonken. Je zoekt elkaar op. Mensen van scouting worden dan daar actief. En we assisteren bij de Triatlon: mensen en materiaal.'

Een kans kan veel betekenen

Een bekende ondernemer vertelt: *Vroeger werd ik op een warme manier van de straat gehaald. Wij hadden het thuis arm en ik ging niet naar voortgezet onderwijs. Maar een meneer zei: 'Ik zorg dat die jongen een jaar gratis mag sporten en ik weet nog wel een paar sportschoenen, en zo werd ik bij de vereniging getrokken. Dat is een heel natuurlijke manier, heel positief en bevlogen.... Niet alleen ben ik nog steeds actief bij de voetbalclub. Voor mij heeft het heel veel betekend in wie ik nu ben en wat ik nu als ondernemer kan doen. Dit soort initiatieven bestaan nog steeds: op internet worden sportspullen beschikbaar gesteld voor mensen met een kleine beurs.*

Als je erbuiten valt

Met zo'n sterk verenigingsleven in Woerden en de dorpen is het niet gemakkelijk als je erbuiten valt. Is daar wat aan te doen?

'De aansluiting is voor haar net zo belangrijk als voor ieder ander kind. In Woerden kennen ze haar niet, is een soort van onzichtbaar of zo.... Ze komt niet (alleen) op straat. Overal valt ze tussen wal en schip.

Ik heb geprobeerd haar op dansen in Woerden te krijgen. Ze wilden haar gewoon niet. Ik heb een mail gestuurd naar 3 dansscholen met de opmerking dat dit ook een kind is dat wil dansen en sporten en dat ik haar op die dansschool wil, omdat alle kinderen moeten kunnen dansen. Zij moet ook net als ieder kind, iets kunnen kiezen wat ze leuk vindt. Het is niet gelukt. Ze hoort er niet echt bij.

Daar waar het wel gelukt is mee te doen, daar heeft ze dikke pret. De tijd is wel veelzeggend: een gescheiden groepje om 18 uur op vrijdag. Maar ze geniet! Je vraagt je af waarom het niet op meer plekken zou kunnen. Er zijn zoveel kinderen... Waarom moeten ze altijd in een groepje? En helemaal buiten de stad naar school, dan zet je haar buitenspel. En ze valt onder de WLZ, dus ook voor de gemeente is ze onzichtbaar.'

'Wij zijn niet gehandicapt maar mentaal kwetsbaar. We ervaren een gevoel van niet welkom zijn. Er is veel onbegrip. Zo ging ik met een aantal jongens naar de sportschool. Gewoon ons ding doen. Eerst werd er steeds naar ons gekeken, of we niets stuk maakten, maar toen ze zagen dat we heel serieus met de apparaten omgingen, gingen ze ook weer normaler over ons denken. We zijn er ook aldoor stug heengegaan.'

'Mijn hobby's: ik hou van computeren. En ik hou van politiek... Muziek, dance en house. Ik ben naar een concert geweest van Marco Borsato. Verder niet. Nu zit ik thuis op de computer, laat de hond uit, ga langs bij opa en oma en verder eigenlijk niet. "Ik zou wel meer willen... Maar weet niet veel wat er is.'

Ook mensen met een andere culturele achtergrond hebben vaak moeite aansluiting te vinden bij het gewone verenigingsleven. Bij sport gaat het behoorlijk goed.

'Sporten samen gaat redelijk goed. Wel is het soms lastig door de selectie te komen voor het eerste elftal.'

Al zijn er soms ook belemmeringen:

'Het speciale aanbod voor migranten is wegbezuinigd. Er is te weinig aandacht voor. Er is een sportgroepje voor buitenlandse vrouwen, maar de drempel voor vrouwen is te hoog. Wat we nodig hebben zijn vrij toegankelijke algemene voorzieningen, een dorpshuis bijvoorbeeld.'

Ja, dat kinderen met een andere culturele achtergrond vaak 's ochtends om acht uur op de voetbalclub komen, en worden geacht pas om zes uur thuis te komen, dat is een bekend gegeven. Dat gebeurde vroeger al. Teamgenootjes van mijn zoon kwamen vroeger voor en na de wedstrijd al bij ons thuis. Vaak krijgen ze voor zo'n dag maar één euro mee. Toen mijn zoon twaalf of dertien was, begonnen kinderen met een andere culturele achtergrond met een onderbroek aan te douchen. Mijn zoon was de laatste die zijn onderbroek aanhield. Toen hij voor homo werd uitgemaakt heb ik hem maar gezegd dat hij ook maar met onderbroek aan moest douchen.

Er zijn andere clubs & verenigingen in Nederland die ook te maken hebben met het feit dat jonge kinderen al heel vroeg 's ochtends op de club zijn en mooie oplossingen hebben gevonden. Een voorbeeld is voetbalclub Blauw Geel '55 in Ede. Zij hebben een welkomstcommissie ingesteld die op bezoek gaat bij elk nieuw lid dat zich aanmeldt. Ze hebben een kort gesprekje en vertellen hoe er samengewerkt wordt binnen de club.

Wat betreft andere vormen van vrije tijd wordt er door clubs en verenigingen, waaronder bijvoorbeeld de scouting, Clytoneus en de kinderclub gezocht naar manieren om kinderen en volwassenen met een andere culturele achtergrond te betrekken. Waarom lukt nog niet goed? Hoe kun je bij elkaar komen om daar wat aan te doen? Er is in Woerden veel kennis beschikbaar:

Mensen vinden het lastig om bijvoorbeeld een bardienst te draaien en alcohol schenken en snacks te moeten serveren met varkensvlees. Mensen zijn wel bereid tot andere taken zoals bijvoorbeeld het schilderen van een gebouw. Dan is er wel veel energie! Daarnaast hebben veel ouders niet één maar twee banen om het hoofd boven water te houden en dus ook minder tijd en energie over.

Een club moet open zijn naar iedereen, mensen aanspreken en echt contact leggen. Je kent nu vaak alleen de mensen van je eigen team. Mensen moeten investeren in de club, mensen zijn de basis van de club. Ga in gesprek, ga er eens langs. Met mensen in contact en goed luisteren, vragen en doorvragen, oprecht geïnteresseerd zijn. En waarom rijden mensen het elftal niet? Bijvoorbeeld omdat ze geen auto hebben wegens schulden. Dus ga eerst kijken, praten, zoek uit wat er aan de hand is. En kun je helpen? Er is bijvoorbeeld een declaratieregeling.

Van belang is dat de culturele organisaties en clubs & verenigingen hun handen ineenslaan om hier iets aan te doen.

Een drempel is ook een laag inkomen. Er zijn financiële regelingen die mensen stimuleren mee te doen aan sporten, ook als ze weinig geld hebben. Weet iedereen de weg voldoende om dit aan te vragen? Daarnaast is dit gemakkelijker geregeld voor kinderen dan voor volwassenen. Hoe kunnen mensen met weinig geld deelnemen aan het gewone verenigingsleven?

'Geen geld zorgt er al heel snel voor dat mensen niet kunnen meedoen in de samenleving. Veel wat geregeld is, zoals de declaratieregeling (200 euro per jaar per gezinslid) is niet genoeg. Bijvoorbeeld om te sporten.'

Samen of apart sporten?

'Sportverenigingen daar kom je niet gemakkelijk binnen als je een beperking hebt. Of het wordt apart weggeorganiseerd. Als er al iets is georganiseerd voor mensen met een beperking dan is het g-hockey. Zelfs de eigenaar van BDO die in het bestuur zat en een kind met downsyndroom had, kreeg iets anders niet voor elkaar. Hoeveel sportverenigingen hebben aandacht voor alle mensen in de hele breedte? Dat is heel moeilijk. Ze zeggen sport verbindt, sport verbreedert en is goed voor iedereen. Het is eigenlijk de plek waar de inclusieve samenleving moet gebeuren, ik ben daar heel somber over.'

'Iemand anders heeft tot zijn twaalfde meegevoetbald in een gewoon team. Ik heb zijn ouders daarna geadviseerd om naar een g-voetbal team te gaan. Hij werd gepest, en was langzamer dan de rest.'

Is het mogelijk om een beweging op gang te brengen dat mensen met een beperking ook meeballen in de gewone teams? De consultant aangepast sporten van Sportservice Utrecht maakt hier al werk van. Mocht je echt stevige wedstrijd sport willen doen, dan is het misschien wat anders. Maar in veel sportclubs is het heel gewoon dat er twee soorten teams zijn, sommige op prestatie, andere op recreatie. Soms lijkt die nadruk op competitie en prestatie zo dominant in de club, dat mensen die langzamer zijn of minder kunnen presteren worden buitengesloten.

Inspanningen om mensen bij clubs en verenigingen te krijgen

'Een stapje fitter vindt bij Clytoneus plaats. Het is een breed groepsprogramma gericht op leefstijl, over het algemeen gericht op mensen die langdurig werkloos zijn. Het is een programma van 18 weken en het bestaat uit een combinatie van sport, vrijwilligerswerk, voedingsleer en taalles. Na 18 weken gaan de meeste mensen verder met vrijwilligerswerk. Er is bijvoorbeeld iemand die meedeed, die met behulp van een re-integratie consultant een klein cateringbedrijf heeft waarin ze Surinaamse hapjes kookt. Daarnaast geeft ze workshops op de volksuniversiteit en is ze bezig met een gezond recepten boek. Dat boek wil ze ook in het Surinaams uitgeven. Om ook iets te kunnen betekenen voor gezond leven in Suriname. Daarbij heeft ze ondersteuning van het voedingscentrum. Iemand anders heeft 'Stapje Verder' opgezet. Daarin wandelen wekelijks 7 à 8 mensen mee.'

Bij Stapje Fitter hoort dus ook de beweeggroep. In de beweeggroep maak je elke zes weken kennis met een andere activiteit. Hier doen naast de deelnemers van Stapje Fitter, ook mensen die aan de slag zijn bij Ferm Werk, en statushouders mee.'

Hoe lukt het om mensen via 'Stapje Fitter' bij de gewone clubs en verenigingen te krijgen? En hoe kan daar meer in worden samengewerkt? Ook vanuit de clubs & verenigingen zelf?

'Stichting Thuishuis Woerden zet zich in voor alleenstaande ouderen om ervoor te zorgen dat zij betrokken blijven bij de maatschappij. We brengen eenzame ouderen bezoekjes. Hoe krijgen we ze weer de maatschappij in? Wij streven ernaar om een sociale kaart te maken: wat is er in de omgeving om te doen, bijvoorbeeld haakwerk, of breiwerk. In het begin gaat een vrijwilliger als begeleider mee, na een paar maanden kunnen de alleenstaande mensen zelf deelnemen aan de verschillende activiteiten. Bijvoorbeeld iemand die een maatje vond om te gaan zwemmen. Als mensen zo na een paar maanden weer meedoen heeft dat effect op allerlei terreinen.'

Wat opvalt is dat veel mensen, onder andere mensen in zorg & welzijn nog denken in clubjes voor specifieke doelgroepen: vluchtelingen, ouderen, mensen met een beperking. Hoe kan dit worden doorbroken? Willen ouderen wel altijd onder elkaar zijn? Of vinden ze het ook leuk om contact te hebben met andere generaties? Zijn statushouders onderdeel van de gewone teams op de voetbalclub?

Een plek voor vrije tijd

De werkconferentie werd gehouden in de Milandhof in Zegveld. Een plek waar ondernemerschap en vrije tijd worden gecombineerd:

'We zijn vandaag net begonnen met de ijssalon. Kinderen hebben bij de koningsspelen een kleurplaat gekregen en kunnen hem hier inleveren voor een ijsje. Je kunt hier niet alleen eten of een zaal huren. Maar vooral zijn er heel veel verenigingen die gebruik maken van de Milandhof: de volleybalvereniging, de damvereniging, muziekvereniging, gymnastiekvereniging, kaarten en Engelse les. En eens in de twee weken is de open tafel waarbij dorpsgenoten samen kunnen koken en eten.'

Mensen die zich inzetten voor de club

'We hebben vrijwilligers van oud tot jong en met heel verschillende achtergronden: een CV monteur, een bankdirecteur, een oud wethouder, een metaalbewerker. Negentig procent komt uit het dorp, een iemand op de brommer elke week uit De Meije. Een van de vrijwilligers is deurwaarder. Hij dacht dat probleemjongeren alleen in de stad voorkwamen. Ze hangen alleen maar aan de bar, ze leren niks ze doen niks.... Bij ons laten we zien dat ze best willen leren en dat leuk vinden.'

'Scouting heeft driehonderdvijftig leden en er zijn honderdtien vrijwilligers actief. Er is meer parttime leiding tegenwoordig, want mensen hebben meer andere dingen.

Oud leden, volwassenen in een dip, doordat ze gescheiden of werkloos zijn, worden er hier weer bij getrokken. Ze doen bijvoorbeeld het onderhoud van het terrein. Dat geeft voldoening en net iets meer contact met werk. Zeker als ze alleen zijn is dat

belangrijk. Dit is een heel natuurlijk netwerk voor mensen, met na het werk een biertje aan de bar. We kunnen overigens alle vrijwilligers gebruiken want de jungle, het speelterrein, vraagt veel onderhoud.

Er zijn enorm veel mensen die zich inzetten voor clubs & verenigingen in Woerden. Het is onmisbaar voor de club, maar het kan ook van grote betekenis zijn voor de persoon zelf. Er is bij de scouting veel kennis beschikbaar over hoe je vrijwilligers ondersteunt met een grote diversiteit aan mensen om te gaan.

Dit soort inzet kan ook als opstap dienen voor verder:

'Het project EPA (meedoen voor mensen met een ernstig psychiatrische achtergrond) is buurtgericht. Ons motto is eerst mensen aan de slag krijgen, eerst participatie en meedoen, bijvoorbeeld via vrijwilligerswerk en dan naar werk.'

Clubs & Verenigingen hebben een belangrijke rol in de inclusieve samenleving. Wel is het belangrijk om hen de ondersteuning te bieden die zij nodig hebben.

'Waar kun je ondersteuning vinden als je bv een lastig elftal te coachen hebt? Dat is onontgonnen terrein.'

'Anderhalf jaar geleden wilde een groep jongeren iets opzetten. Er was geen goede support van volwassenen, jongeren moet je opvangen en ook strak houden. Anders gaan ze het overnemen, zeker allochtone jongeren. Nederlandse jongeren bleven weg want ze werden gepest. De leiding had te weinig bagage om het in goede banen te leiden. Het is handig als je weet waar je kinderen of ouders naar kan verwijzen.'

Bij wie kunnen clubs & verenigingen met dit soort vragen terecht? Mogelijk kunnen sportclubs, buurtinitiatieven en culturele verenigingen een beroep doen op de buurtsportcoaches van Welzijn Woerden en de Sportservice Provincie Utrecht voor extra support op de sportclub of in de culturele vereniging. Zij kunnen docenten, coaches en trainers bijvoorbeeld leren om met een divers team om te gaan. Het is van belang dat deze ondersteuning wordt vormgegeven door de rol van gewone sportcoaches, trainers en muziekdocenten in te nemen. Zo draag je niet bij aan verdere stigmatisering van clubgenoten.

Uitgaan in Woerden

Inclusieve vrije tijd is ook uitgaan.

'Ik ga nooit uit, maar zou het wel graag willen! Een normale school mogen afmaken, dan word je uitgenodigd op de feestjes. Nu zit ik thuis, computeren, muziek luisteren, de hond uitlaten, naar mijn oma en opa. Mijn ouders durven het nog niet aan om mij alleen de straat op te laten gaan.'

Een jongen die graag uit wil en mensen zoekt om dat samen mee te doen! Daar valt vast iets op te verzinnen.

'We weten dat veel Marokkanen hier in Woerden in de cocaïne zitten. Je neemt jezelf niet serieus als je dat doet. Ze mogen de kroegen niet meer in. Ze creëren zo zelf het probleem en verpesten het voor de rest. Je krijgt er geen grip op en je krijgt ze niet te pakken. Homo's en transgenders voelen zich buitengesloten en gaan weg. Leuke jeugd gaat naar Utrecht of Amsterdam. Daar is een open mind. Babylon wordt slecht geëxploiteerd. We missen hier ook een poppodium met een rol voor cultuur. Er is hier nooit iets vernieuwends.'

Er wordt ontzettend veel georganiseerd in Woerden en de dorpen. Is het echt zo dat jongeren zich hier toch niet op hun plek weten? Wat zouden jongeren nu wel graag willen? Hoe zou het zijn om hen de kans te geven het zelf te maken?

3. Hoe willen we dan aan inclusie werken?

Naast alle mooie voorbeelden die genoemd zijn in de interviews, zijn tijdens de thematafel en de werkconferentie nog meer mooie voorbeelden uitgewisseld.

Vuurtjes aanwakkeren en breed kennis maken

Op de thematafel waren De Scouting, Atletiekvereniging Clytoneus, De sleutelclub van Kamerik, het beweegteam, Voetbalclub Siveo, KUVVO en beleidsadviseurs van de gemeente aanwezig. De meesten ontmoetten elkaar voor het eerst. Iedereen was verrast over hoeveel kennis en enthousiasme er eigenlijk is over het creëren van een inclusieve vereniging. En vooral dat er onderling zoveel van elkaar te leren is. Sportverenigingen ontmoeten elkaar in het sportoverleg en tijdens Sportcafé's. Maar nu blijken de sportverenigingen ook iets te hebben aan hoe de scouting de training aanpakt voor nieuwe leiding. En hoe sleutelclub Kamerik zorgt voor een sfeer waar iedereen zich thuis voelt. En andersom. Clubs en verenigingen willen graag breed kennismaken, elkaar helpen en van elkaar leren. Laat mensen hun verhaal vertellen. Bijvoorbeeld Mogelijk kan dat tijdens een festival of een netwerkparty voor clubs.

Gezamenlijk initiatieven ontwikkelen gericht op inclusie in cultuur, vrije tijd & sport

Verenigingen hebben het gevoel dat zij hun maatschappelijke functie in kunnen zetten met inclusie. Tijdens de thematafel en de brede werkconferentie werden verschillende ideeën genoemd die hieraan kunnen bijdragen. Zoals het inclusief maken van festivals. Ook werd er een aantal initiatieven genoemd waar clubs & verenigingen graag samen aan zouden willen werken: Een sport/cultureel festival waarin je kennismaakt met elkaars mogelijkheden en talenten en zelf ook dingen uit kunt proberen. Het delen van accommodaties. Inclusieve sporten bedenken, zoals wandelen in de stad. Het initiatief om een stadstuin in de boomgaard van Kamerik te maken met een speelveld en een kampeerveld. En die dan gezamenlijk beheren. De tip werd gegeven om even contact op te nemen met het Brediuspark voor kennisuitwisseling voor hoe je zo iets aanpakt en met stichting Ruimte voor spelen. Organiseer fitkids in Woerden, waarbij kinderen via een fitnessprogramma doorstromen naar gewone clubs & verenigingen. Organiseer een ontmoetingsbijeenkomst voor lhbt-ers. Uit de voorbereidingsgroep kwam het idee om een cursus te ontwikkelen: 'De Verkenning van Woerden' waar nieuwe en oude Woerdenaren kennis kunnen maken met clubs & verenigingen in Woerden, eigenlijk alle thema's van Woerden Inclusief, met een Kennismakingstas met een knipkaart voor verschillende activiteiten (Niet alleen gluren bij de burens, maar ook helpen bij de burens). Maak successen bekend en deel verhalen, ook het verhaal van de 86 jarige vrouw die yoga doet in een yogagroep van alle leeftijden. Verken vooral ook de behoefte van clubs & verenigingen in combinatie met de samenleving. Ook het idee om een Bed & Breakfast te openen in het gebouw bij de sleutelclub, waar 15 tot 17 jarigen kunnen leren en werken en hun kwaliteiten in kunnen zetten in de keukens en in het draaiende houden van de B&B. Het initiatief om een praatcafé te organiseren waar jongeren van 12 – 30 elkaar kunnen ontmoeten. Het idee de oude sporthal en dorps huis te verduurzamen en daar een inclusief en multifunctioneel sportcentrum van te maken. Met een projectievloer, waarvan de belijning oplicht naar gelang je het nodig hebt voor de verschillende sporten, net als in de nieuwe sporthal van Sydney in Australië. We willen vooral bij elkaar komen om initiatieven te ontwikkelen, niet via een website.

Opzoeken van nieuwe leden

Hoe krijgen we een grotere diversiteit aan mensen bij de clubs & verenigingen? Door bijvoorbeeld via kanalen als de huisarts mensen kennis te laten maken met de clubs & verenigingen. Of door mensen op te zoeken. Het voorbeeld werd genoemd dat de burgemeester alle ouderen van Nieuwegein een brief had gestuurd met een uitnodiging voor een club of vereniging. Dat heeft gewerkt! Belangrijk is ook om te kijken waarom iemand stopt bij een vereniging. Dat komt vooral veel voor als jongeren zo'n 12 – 18 zijn. Misschien kun je dan gezamenlijk zoeken naar wat iemand wel leuk vindt. Inclusie is ook echt kijken naar wat voor plek het meest

aansluit bij iemands interesses en talenten. En als iemand niet gemakkelijk zelf aansluit bij een vereniging, kun je ook met zijn tweeën gaan, een match vinden op basis van gedeelde interesses en talenten. Ook is het belangrijk om met elkaar de vervoersproblemen op te lossen. Ga vooral doen! Zeiden mensen van de werkconferentie.

4. Welke inspiratie hebben we opgedaan?

Inclusie is vooral gebruik maken van elkaars interesses en talenten en daarop varen. Ter inspiratie keken we tijdens de thematafel Cultuur, sport & vrije tijd het volgende filmpje:

<https://www.youtube.com/watch?v=l5YYTRnpmtY>

5. Welke eerste stap willen we dan zetten?

Vuurtjes aanwakkeren en breed kennis maken

Breng clubs & verenigingen bij elkaar om kennis uit te wisselen over inclusie en van elkaar te leren. Bijvoorbeeld tijdens een netwerkfeest.

Gezamenlijk initiatieven ontwikkelen gericht op inclusie in cultuur, vrije tijd & sport

Ontwikkel gezamenlijke initiatieven voor inclusieve vrije tijd, cultuur & sport. Daar zijn al heel veel ideeën voor genoemd in de brede werkconferentie en de thematafel. Er is veel behoefte aan doen, experimenteren, en leren van elkaar. Doe eerst kennis op over inclusie & vrije tijd en maak gebruik van de mooie voorbeelden die er al zijn. En vervolgens ontwerp je een hele serie van projecten en initiatieven die inclusie dichtbij brengen. Niet te vergeten alle ideeën die al genoemd zijn!

Maak een inspirerende handreiking Woerden Inclusief

Maak een handreiking met een zelftest en eenvoudige tips om aan inclusief uitgaan, cultuur, club & verenigingen te werken. Koppel hieraan een telefoonnummer en emailadres waar je met vragen terecht kan over inclusieve vrije tijd.

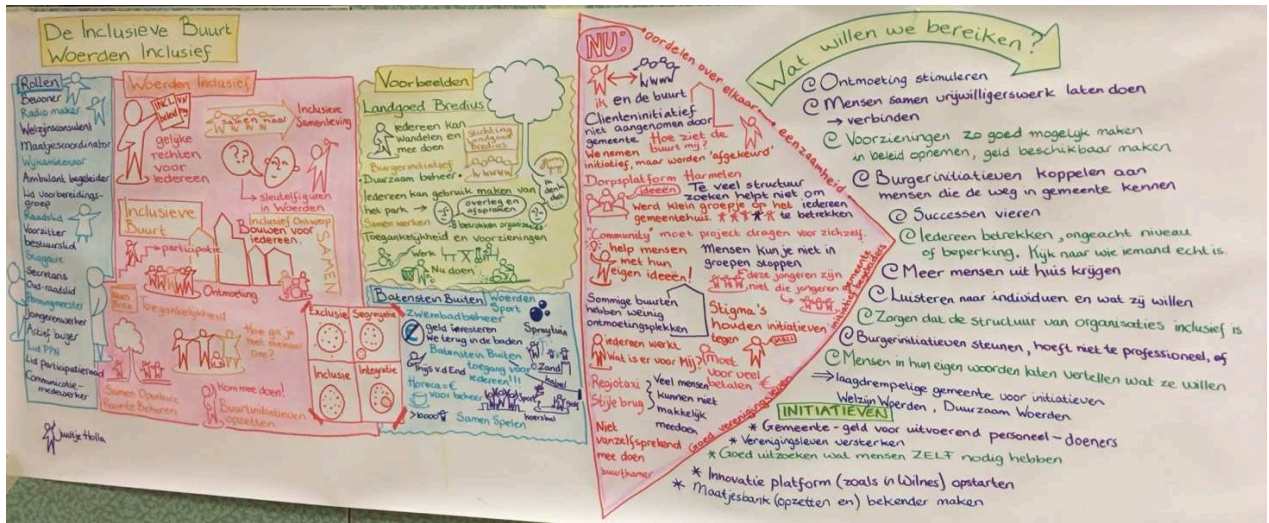
Support

Regel een service waar culturele verenigingen, sportclubs en andere vrije tijdsorganisaties met hun vragen terecht kunnen. Zij kunnen docenten, coaches en trainers bijvoorbeeld leren om met een diverse theatergroep of sportteam om te gaan of mee te denken over de nodige aanpassingen zodat iemand met een beperking ook een muziekinstrument kan leren bespelen. Het is van belang dat deze ondersteuning wordt vormgegeven door de rol van gewone sportcoaches, trainers en muziekdocenten in te nemen. Zo draag je niet bij aan verdere stigmatisering van clubgenoten. Maak deze service eenvoudig toegankelijk. Ook het beweegteam kan hierin een mooie brugfunctie vervullen. Door mensen op basis van hun interesses en talenten in contact te brengen met sportverenigingen. Door paraat te staan als clubs & verenigingen vragen hebben met betrekking tot inclusie en door alle activiteiten inclusief te maken. Inclusief sporten in gewone teams is uitgangspunt.

Zorg & Welzijn als supporters voor inclusieve vrije tijd

Organisaties van zorg & welzijn kunnen ook actieve spelers worden in het organiseren van inclusieve vrije tijd voor individuele mensen van alle leeftijden. Houd je van tekenen, filmen, gamen of beeldhouwen? Ben je een sportfanaat, schaker of juist een muziekliefhebber? Voor iedereen is er wel een club, groep of vereniging te vinden die aansluit bij zijn of haar interesses en talenten. Zoek contact tussen generaties. In clubs & verenigingen zijn als lid ook veel mooie sociale rollen te vervullen zoals: bestuur, onderhoud, activiteiten, communicatie & PR, etc. Trap niet in de valkuil door contracten met plaatselijke clubs en verenigingen af te sluiten. Nee bewandel gewone wegen. Iedereen kan zich immers individueel aanmelden bij een sportclub. Werken aan inclusieve vrije tijd, kan voor zorgorganisaties een belangrijke en laagdrempelige manier zijn om ervaring op te doen om ook op andere gebieden aan inclusie te werken.

Routekaart De Inclusieve Buurt

1. Wat is een inclusieve buurt?

Wat is jouw ideale wijk? Nee, precies, niet met vijftig dezelfde huizenblokken beton naast elkaar, zonder ook maar een randje groen. Wil jij een buurt met een open podium, of een plek waar je kunt skateboarden? Wil je meebouwen aan een woonproject waar een grote diversiteit aan mensen in één buurt kan wonen? Wil je met je rolstoel of geleidehond elke winkel of café in? Zie jij een kleine oase in de stad wel zitten? Met een vijvertje en veel bomen en planten om je heen en waar je stil in de zon even tot rust kan komen? Wil je een buurt waar mensen elkaar aanspreken? Of een plek waar kinderen kunnen spelen, nee niet in zo'n eenzaam speeltuintje, maar in een groene omgeving? Als dit niet voorhanden is, kunnen buurtinitiatieven erop gericht zijn dit te realiseren. Gezamenlijke actie is een van de best werkzame bestanddelen voor de versterking van de relaties in de wijk.

Een inclusieve buurt is gebouwd op de interesses en talenten van alle inwoners, Mensen in de buurt maken hem samen. Het is een plek waar iedereen, oud, jong, ongeacht culturele achtergrond, talenten of beperkingen optimaal mee kan doen. Een inclusieve buurt kenmerkt zich door een inclusief ontwerp van de buitenruimte, een divers huizenaanbod, buurtinitiatieven die aansluiten bij de interesses en talenten van alle inwoners in de wijk en een fijne, open sfeer. In Woerden zijn al een aantal mooie voorbeelden waarin dit voor een groot deel gestalte krijgt:

'Landgoed Bredius is een gemeentelijk en historisch park met veel natuur dat inwoners nu beheren. De stichting Landgoed Bredius heeft het beheer overgenomen van de gemeente. Inwoners waren niet tevreden over hoe de gemeente het park beheerde. We wilden de bedreigingen die het park onderging tegengaan. Eerst was de werkgroep Bredius een actiegroep. We zijn met alle burens gaan praten en kregen steun van de heidemaatschappij. Met hen en de omringende bewoners hebben we een visie voor het park ontwikkeld en zijn we van daaruit met de gemeente gaan praten.'

'Voor mensen die betrokken zijn bij 'Nu Doen!' is werken in het park leuker dan op een dagcentrum. Ze krijgen meer waardering en worden gezien. Toen er in het begin van de moestuin nog geen sproei installatie was hebben zij veel met water gesjouwd. Dat werd erg gewaardeerd en daar ontstaan ook weer mooie dingen en contacten uit. Dat geldt ook voor mensen met andere culturele achtergronden. Zij willen ook graag een moestuin. En al werkende in de moestuin ontstaan contacten en verbindingen die er anders niet zouden zijn geweest.'

'Er is ook spanning tussen het park zo toegankelijk mogelijk maken (asfalteren) en het gebruik door jongeren met brommers. Zo maken we nu voor de oudere mensen een wat stiller stuk. Al die dilemma's moet je dan met elkaar oplossen. Iedereen heeft het gevoel, het is mijn park.'

'Er zijn nu een paar honderd vrijwilligers van 10-80 jaar. De meeste vrijwilligers zijn wat ouder, tussen de 65-80 jaar. Het arboretum is een leuke plek voor ouderen om te wandelen en lekker bezig te zijn. Op dit moment is bijvoorbeeld de snoeiploeg bezig met het snoeien, van de fruitbomen. Die komt voort uit de werkgroep landschapsbeheer van de IVN. Een meneer van in de zeventig ruimt elke week het vuilnis op in het park. Het is nog wat moeilijker om jongeren te betrekken. We proberen wel kinderen bijvoorbeeld via scholen naar het natuur en milieu educatiecentrum te krijgen (NME). En er staat een vmbo-school naast het park waar we mee samen willen werken. We proberen ook wel verbinding te maken met sportclubs in de buurt. Aan de rand van het park ligt het jongerencentrum Babylon met muziek. Dat wordt onze volgende stap.'

Samen de publieke ruimte beheren zorgt vaak voor ongelooflijk veel ontmoeting en verbinding. Doordat een grote diversiteit aan mensen betrokken kan zijn en een gewaardeerde rol kan vervullen, is dit vaak een grote factor in het realiseren van een inclusieve buurt. Een succesvol initiatief vormt een vliegwiel voor andere initiatieven in de buurt.

De sleutelclub in Kamerik is bewust ontstaan vanuit een inclusieve doelstelling: vanuit een passie voor sleutelen en een wens om jongeren bij elkaar te brengen en de kans te geven volledig mee te doen in de samenleving.

'De Sleutelclub is vijf jaar geleden opgezet. Het begon met een oproep in de plaatselijke kerkbladen en de Woerdense Courant: 'Gezocht gebruikt gereedschap'. Toen er eenmaal genoeg gereedschap was, konden vier jongeren aan de slag. De eerste objecten om aan te klussen waren een Fiat 600 uit 1972 en een oude Jawa-motorfiets. Toen de auto eenmaal opgeknapt was is hij verloot via de radio.'

'Wat begon als een idee is binnen vier jaar uitgegroeid tot een volwassen club gevestigd in een ruim fabriekspand van 400 m2 in Kamerik. Er komen nu 110 kinderen bij elkaar en er zijn vijftig vrijwilligers bij betrokken.'

'Ons doel was: het bij elkaar brengen van kinderen met en zonder rugzak. Ze hebben elkaar leren kennen. Als een jongere op school gepest wordt, treden ze voor hem op: pest hem niet! Laten we zorgen dat het klopt in het dorp.'

De sleutelclub van Kamerik slaagt erin om inclusie in praktijk te brengen en is in staat deze kennis over te brengen op anderen. Ook automaatje is een mooi voorbeeld waarin buurtbewoners samen optrekken en iets voor elkaar betekenen.

'Automaatje is een initiatief van de ANWB ter voorkoming en bestrijding van eenzaamheid. Het is een rijservice door buurtbewoners met eigen auto voor mensen die dat nodig hebben. Buurtbewoners krijgen een vergoeding van 30 cent per kilometer. Er is veel vraag en er zijn veel vrijwilligers. Buurtbewoners vinden rijden leuk en doen iets voor een ander. Als mensen een aanvraag doen voor 'Automaatje', dan gaat er iemand bij mensen langs en dan vullen ze samen het formulier in; dat werkt drempelverlagend. We rijden op tijd! 1 op 1, mensen lopen vaak even met je mee naar de deur. De Regiotaxi is vaak te laat en dat levert te veel stress op.'

Wat is inclusie in de buurt?

De inclusieve buurt:

- Publieke ruimte, gebouwen, winkels & natuur zijn fysiek, functioneel en sociaal toegankelijk voor iedereen.
- Buurtinitiatieven zijn gebouwd op de talenten en interesses van alle inwoners in de buurt.

Iedere inwoner kan:

- Gebruik maken van de voorzieningen in de buurt op tijdstip van eigen keuze: natuur, winkels, openbare ruimte & gebouwen.
- Voor iedereen toegankelijke buurtinitiatieven ontplooien. Daarvoor zijn middelen beschikbaar in de wijk.
- Zeggenschap hebben over zijn of haar directe leefomgeving/publieke

ruimte in de buurt.

2. Hoe is het in Woerden? En wat vinden we belangrijk?

Wat zeggen buurtbewoners, initiatiefnemers, welzijnswerkers en beleidsmakers over diversiteit in de buurten van Woerden en de dorpen? Wat zijn mooie initiatieven of juist knelpunten en wat vinden we belangrijk? In *Woerden Inclusief* hebben inwoners, professionals en beleidsmakers met elkaar van gedachten gewisseld in de interviews, tijdens de Quicksan en aan de thematafel. Wat komt daar uit?

Inclusieve buurtinitiatieven

Hoe komen inclusieve buurtinitiatieven zoals Sleutelclub Kamerik, Automaatje en Stichting Landgoed Bredius tot stand? Door inwoners met een mooi idee en een drive om dat te realiseren. We hebben daar veel van gezien in Woerden en de dorpen. In de Meije wordt zichtbaar hoe dat ook in het klein gestalte kan krijgen.

‘Het is maar klein hier in de Meije. Maar toch trekken de kerk, het café en de school hier veel met elkaar op! We proberen steeds nieuwe initiatieven te verzinnen en manieren waarop we dingen met elkaar kunnen verbinden. Toen de school hier een vossenjacht organiseerde, hebben twee van de vossen in het café in de serre gezeten. Ook het café heeft een keer een beroep gedaan op de kerk. De schaatsbond wilde graag hun jaarvergadering houden in De Meije, alleen, het café was net te klein om met honderd mensen te vergaderen. Toen heeft het café gevraagd of de vergadering in de kerk mocht, en hebben ze in het café een kop koffiedronken en geluncht. De school heeft hard meegeleefd toen het café verbouwd werd. Ze hebben er een schoolproject van gemaakt. Elke maand gingen ze kijken hoe het ervoor stond. Toen het café er stond, kwamen alle klassen langs om te feliciteren. Ze hadden allemaal iets moois gemaakt. Toen een dorpsgenoot van ons onder het ijs terecht gekomen is, was het café een uitvalsbasis voor de politie en brandweer die bezig waren hem te zoeken. Ook hebben zij chocolade geserveerd om de mensen die de erehaag vormden bij zijn afscheid te helpen hun handen te warmen.’

Stad en dorpen van ondernemers!

Woerden is echt een stad van ondernemers. Het is vol van mensen die samen dingen ondernemen en iets voor elkaar over hebben. Ook in de dorpen is dit zichtbaar. Prachtig om te zien. Het uit zich ook in de vele evenementen die plaatsvinden in Woerden:

'Van april tot en met oktober zijn er in Woerden eigenlijk elk weekend wel twee of drie grote evenementen. Georganiseerd door de plaatselijke bevolking en ondernemers zelf. We doen het echt met elkaar. Als ik dat zie ben ik trots op Woerden.'

Soms lijkt het wel teveel vertellen mensen ons. Zoveel initiatieven, is er nog wel verbinding?

'Wat ik merk is dat er al best veel initiatieven zijn; veel dezelfde dingen naast elkaar. Er is een grote versnippering. Het is belangrijk dat gemeente deze verschillende initiatieven en projecten gaat verbinden, zodat ze voor iedereen bereikbaar worden en elkaar gaan versterken.'

De afgelopen tijd zijn daar al een aantal mooie aanzetten toe gemaakt. In oktober werd bijvoorbeeld voor de zevende keer de beursvloer georganiseerd, waarin profit en non-profit organisaties met elkaar initiatieven ontwikkelen. Het voorbeeld van de ideeënbroeders in Gouda is genoemd. Ook de meiden van Breuren hebben op 8 maart een eerste pitch café georganiseerd om maatschappelijke initiatieven te stimuleren en te verbinden. Juist die verbinding organiseren en zorgen dat initiatieven elkaar kennen en elkaar versterken zal de beweging naar de inclusieve samenleving gaan versterken. In veel verhalen hebben we ook gehoord dat mensen dat graag zouden willen.

Diversiteit in de buurt

Er zijn mooie voorbeelden van buurten in Woerden en de dorpen waar mensen onderling een leuk contact hebben of voor elkaar klaar staan.

'De wijk waar ik nu woon is fijn. Het is rustig en ik ken daar de mensen. De buurman zegt je gedag. Er is een sociale controle die prettig is. Zie ik s 'avonds het licht niet branden bij de buurman, dan bel ik even met zijn dochter.'

'Als moskee hebben we gelukkig goede contacten met de buurt/buren. We zeggen tegen de buren, kom maar langs om te kaarten, wij hebben de ruimte. Er is altijd wel iemand hier, kom met vragen. We organiseren ook informatieavonden over wat we hier doen. Daar komen ongeveer veertig mensen uit de buurt op af, dat werkt goed. Ook organiseren we een hapjesavond na de Ramadan. Ook dan komen mensen uit de buurt.'

'Bij ziekte zorgen we voor elkaar, de buren en de kerk. Mensen in Kamerik ontvangen veel ondersteuning van de diaconie in combinatie met de wijkverpleegkundigen. En eventueel officiële organisaties. Er is niet altijd een ingang of tijd. 'Import' is niet actief hierin. Maar mensen letten wel op elkaar.'

We hebben ook verhalen gehoord waarin een andere kant doorklonk. Van polarisatie, afstand en angst. Woerden is de afgelopen jaren gegroeid, vertellen mensen ons. Voor sommigen is het daarmee te groot geworden. Anderen vinden dat juist fijn omdat ze dan niet zo opvallen als ze anders zijn. Dat anders zijn, bijvoorbeeld qua geloof, achtergrond, cultuur of geaardheid, is nog niet vanzelfsprekend geaccepteerd.

'Dit is een welvarend klein no-nonsense dorp met een grote diversiteit tussen import en oorspronkelijke dorpingen. Maar niet in culturen, daar zijn veel mensen en groepen onzichtbaar.'

'Op straat zie ik best vaak negatieve reacties van mensen vanwege mijn Marokkaanse achtergrond. Dat mensen angstig zijn op straat, wegstijven en aan de overkant gaan lopen omdat ze bang zijn. Als je elkaar kent zijn er vaak minder afwerende reacties.'

'Als je veertig jaar in dit dorp woont zie je toch wel de mentaliteit dat mensen met een beperking een 'ver van hun bed show' is. Mensen willen elkaar ook niet tot last zijn.'

'Ik heb niet veel contact met mensen in de buurt. Eigenlijk zijn die gek, terwijl zij vinden dat wij dat zijn. Als er eens wat is met iemand, zoals laatst met een vrouw die was gevallen van haar fiets, dan gaan ze erom heen staan, maar ze doen niets. Ze durven haar niet aan te raken. Wij moesten haar echt te hulp komen. We hebben geprobeerd dat te doorbreken door een buurtinitiatief te starten en gezamenlijke maaltijden te organiseren, maar dat heeft de gemeente niet ondersteund.'

'Hier doen we wat we kunnen doen, maar we kunnen niet alles zelf! Hier is momenteel een hoogoplopende ruzie in het dorp. Wat kunnen we daar aan doen? Dingen die niet goed gaan stimuleren inwoners niet om zich in te zetten voor hun buurt. Nu is er bijvoorbeeld veel rommel op straat. Plastic containers zijn vaak te vol en dan zwerft dat over straat.'

Uit deze verhalen blijkt dat er nog veel te winnen is in Woerden en de omliggende dorpen. Maar ook tussen mensen van verschillende culturen, genders, beperkingen, leeftijden en geaardheid. Ook naar aanleiding van de bestorming en bekogeling van de noodopvang voor vluchtelingen in Snellerpoort zijn er veel initiatieven ontstaan hier iets aan te doen.

'Expeditie de verbinding is een initiatief als tegenwicht tegen de verruwing en de polarisatie. De bank is daar een klein onderdeel van. De bank is bedoeld om mensen met elkaar in gesprek te laten komen waar het echt over gaat. Ik hoop dat het een vliegwiel kan zijn. Bijvoorbeeld jongeren die geen huis hebben, asielzoekers. Interesses en talenten van inwoners vormen de basis. Via facebook worden mensen in beeld gebracht aan de hand van filmpjes.'

'Anderhalf jaar geleden hebben twee Woerdenaren 'Wij zijn Woerden' opgericht. Het is een burgerinitiatief onafhankelijk van alles en iedereen. We springen in als het nodig is. We laten los als het kan. Het doel is om oude en nieuwe Woerdenaren met elkaar te verbinden en samen te bouwen aan de stad. De bedoeling is dat oude Woerdenaren en statushouders elkaar ontmoeten, leren kennen, helpen en steunen. Het is eigenlijk de weg richting inclusie.'

Daarnaast wordt er in de geografie van Woerden en de dorpen een tegenstelling ervaren.

'We vormen geen eenheid hier in Woerden, er zijn veel verschillen. Bijvoorbeeld stadse mensen kijken anders dan de mensen uit het dorp.'

'Zegveld is al lang bij Woerden, vanaf 1996. Je ziet wel steeds meer verschraving van de buitengemeentes, bv het verdwijnen van de bank, van winkels. Er is nu alleen maar binnen in een winkel een pinautomaat. Er zijn steeds minder winkels; ze doen niet meer hun best om het winkeliers gemakkelijk te maken.'

Hoe kun je inclusieve buurten versterken?

De gemeente, en organisaties van zorg & welzijn zijn op dit moment aan het zoeken hoe zij initiatieven waarin een grote diversiteit aan mensen samen dingen ondernemen kunnen bevorderen. Wat ons opvalt is dat het doelgroepdenken in Woerden een taaie is. Mensen worden nog gemakkelijk apart gezet. Ook tijdens de thematafel kwam dat aan de orde.

'Ik ken veel mensen van 50+ die geen werk hebben en waar niks voor is. Hun sociale contacten lopen enorm terug.'

's Avonds, zit ik veel alleen achter mijn computer of muziek te luisteren. Eigenlijk is er niet zoveel te doen. Wel doe ik G-volleybal. We zijn best goed. Ik merk dat veel mensen met een beperking of psychische problematiek heel eenzaam zijn. Dat er niets voor hen is.'

Langzamerhand wordt de beweging gemaakt om het doelgroepen denken los te laten en de inzet van gebiedsgericht werken en welzijn meer te baseren op de talenten en interesses van álle inwoners. Zonder dat (een specifieke groep) mensen altijd in de rol van 'zorgontvanger' worden gedrukt. In een inclusieve buurt kan iedereen zijn talent inzetten en gewaardeerde rollen vervullen. Een belangrijke beweging richting een inclusieve samenleving.

Waar eerder werd gehandeld vanuit de neiging om doelgroepen bij elkaar te zetten en daar activiteiten voor te verzinnen....

'Ik woon nu zelfstandig met beetje ondersteuning en daar ben ik heel blij mee. We zijn ook weleens met een groepje mensen van begeleid wonen naar de Plint geweest, het buurthuis. Maar daar zaten alleen oudere mensen, dat vond ik wel jammer. Daar was geen aansluiting mee. We werden als gekken benaderd.'

...beginnen nu de eerste initiatieven te ontstaan om een grote diversiteit aan mensen bij elkaar te brengen op basis van hun interesses en talenten....

'Hoe krijgen we dorpshuis Harmelen inclusief?'

'Welzijn gaat over welbevinden, sociale contacten en zelfredzaamheid. We willen buurtpleinen opzetten samen met De Plint. Er een modern centrum van maken waar iedereen welkom is, niet alleen de ouderen die er nu zijn, maar ook ZZP-ers, jongeren, buurtbewoners.'

Tijdens de interviews hebben we veel doorgevraagd over hoe je kunt bevorderen dat een grote diversiteit aan mensen in de buurt ook samen dingen gaan ondernemen op basis van gedeelde interesses en talenten. Daar wisten organisaties van zorg en welzijn en mensen van de gemeente nog niet zo gemakkelijk een antwoord op te geven. Het is belangrijk dat daar een proces van leren en ontwikkelen ontstaat.

'Hier proberen we als zorgorganisatie contact te maken met de school hiernaast en met het buurthuis, maar het gaat allemaal moeizaam. We zijn de trekker geweest van de jaarmarkt. Dat kostte veel tijd en geld en doen we niet meer omdat het maar weinig opleverde aan contacten.'

Daarnaast is het voor inwoners, clubs & verenigingen niet helemaal duidelijk wanneer een initiatief nu wel of niet gefinancierd kan worden door de gemeente, bijvoorbeeld vanuit het investeringsfonds. Soms leeft het gevoel dat het lastiger is om een initiatief gehonoreerd te krijgen als je zelf ondersteuning ontvangt *'Alleen*

verstandige mensen krijgen een initiatief gehonoreerd'. Hoe kan een proces vormgegeven worden dat laagdrempelig is en waarbij tegelijkertijd mooie inclusieve initiatieven worden vormgegeven? Eventueel kan hier gebruik gemaakt worden van mooie landelijke voorbeelden.

Heb je daar een eigen plek voor nodig of....?

'In de wijk waar ik woon willen jongeren met een migrantenachtergrond zelf een buurthuis. Een vraag vanuit de jongeren zelf en hun ouders. Het gaat daarbij om veel verschillende nationaliteiten. Bij de aanvraag hebben ze wel hulp nodig, anders gaat het niet lukken. Helaas zijn buurthuizen wegbezuinigd, dat waren de plekken waar mensen elkaar ontmoetten in de buurt.'

In een inclusieve buurt zijn ontmoetingsplekken van belang. Een gebrek aan goed toegankelijke ontmoetingsplekken om dingen te organiseren wordt gevoeld door inwoners uit een aantal buurten. Is dat omdat ze er niet zijn of bijvoorbeeld in de avonden al vol zitten? Of omdat ze niet bekend zijn? Want verschillende scholen, clubs en verenigingen geven aan dat zij ruimte over hebben. Vanuit de werkconferentie kwam de tip om scholen op te stellen als buurtontmoetingsplek. Dat geeft gelijk mogelijkheden om verschillende leeftijden aan elkaar te verbinden.

Toegankelijkheid: overal in kunnen

Toegankelijkheid betreft de gebouwde omgeving, de openbare ruimte en het (openbaar) vervoer. Kun je gemakkelijk bij iemand op bezoek? Kun je met je vrienden wat drinken in de kroeg? Is het gemakkelijk om de trein te pakken als je naar Utrecht wilt? Sommige mensen lopen tegen belemmeringen aan als zij de voorkeur nog niet uit zijn.

'Ik woon hier nu vier jaar in een nieuw appartement. Er is gelukkig een lift, maar de deur van de lift naar de galerij klopt niet. Hij is sowieso zwaar, maar als je uit de lift komt in je rolstoel kom je vast te zitten. Dat vind ik wel vervelend, het is een gloednieuw gebouw, dan mag je toch niet zo'n fout maken.'

'Daarnaast zijn we een tweedaags wandelevenement gestart voor mensen die gebruik maken van een rolstoel of rollator. We startten bij Weddesteijn. Het wijkplatform heeft bij alle stoepen vooraf de drempels geïnspecteerd en zo nodig verbeterd. De wethouder was in een rolstoel gaan zitten en deed ook mee. Echter...in het eerste uur bleef er al iemand in een rolstoel haken achter de stoep. De persoon viel voorover uit zijn rolstoel. Toen is er gelijk werk gemaakt om de stoepen in Woerden te verbeteren. Ik denk dat het belangrijk is dat de dorps- en wijkplatforms in elke wijk een wijkschouw doen. Dat kan bijvoorbeeld in de wijkschouw die ze met groenvoorziening doen. Gewoon simpelweg de drempels gelijk.'

‘De omgeving rond het station is verschrikkelijk. Fietsers komen van alle kanten, ik kan zonder hulp door mijn slechtheid niet oversteken.’

‘Albert Heijn is niet goed georganiseerd, ze verplaatsen producten de hele tijd. Ik zit daar voor eeuwen om iets uit te zoeken.’

De komst van Inclusie Woerden heeft wel wat betekend voor de toegankelijkheid. Inclusie Woerden is vorig jaar met winkeliers in gesprek gegaan over de toegankelijkheid van winkels. Toen is er een en ander verbeterd. *‘Dat jullie nu pas komen, natuurlijk willen we dat regelen, niemand heeft ons dat ooit verteld!’*

Ook is er de mogelijkheid voor mensen met een rolstoel gebruik te maken van het toilet in het stadshotel. Daarvoor is een afspraak gemaakt tussen de horecaondernemers.

‘Tja, rolstoeltoegankelijkheid? Ik kan met mijn kleine rolstoel wel overal in, ik ervaar bijna geen belemmeringen meer. Maar laatst vertelde iemand die gebruik maakt van zo’n grote elektrische rolstoel, dat hij nog veel belemmeringen ervaart. Dan kan een drempel van een centimeter al het verschil maken!’

Toegankelijkheid kent ook een sociale component

Wordt je goed geholpen bij het gemeentehuis? Of bij de winkel als je boodschappen komt doen? Mensen vertellen ons dat als je een winkelier kent het vaak wel wordt opgelost als dat nodig is. Juist omdat mensen elkaar kennen.

‘In winkels in Woerden heb ik heel verschillende ervaringen. Bij sommige winkels loopt het stroef, bij andere winkels maken ze contact en hebben ze begrip voor dat ik doof ben. Dan komen we er samen wel uit. Daar ga ik natuurlijk vaker naar toe.’

Inclusief ontwerp

Natuurlijk zijn er net als in elke stad of dorp een heleboel zaken nog niet goed geregeld ten aanzien van de toegankelijkheid van de binnen- en buitenruimtes. Het is belangrijk bij alle nieuwe bouwprojecten, en in het ontwerp van de openbare ruimte gebruik te maken van de principes van inclusief ontwerp (Inclusive Design) en het handboek voor toegankelijkheid. En nieuwe (renovatie)projecten daar ook op te toetsen. Ongemerkt zijn er al erg mooie voorbeelden van inclusief ontwerp in Woerden.

'Bij Batenstein Buiten, bij het zwembad, hebben we een waterspeeltuin ontworpen waar een grote diversiteit aan kinderen samen kan spelen. Je ziet dat er allemaal culturen samen komen. Bovendien, als jijzelf of jouw (klein)kind gebruik maakt van een rolstoel, kun je er ook in. Iedereen kan er gratis in. De kosten van de horeca proberen we zo laag mogelijk te houden.'

'Dorpskern De Kanis verzakt. Als we niks doen, bestaat het over tweehonderd jaar niet meer. We zijn als gemeente bij alle 500 dorpsbewoners langs geweest om te vragen wat ze zouden willen. Willen ze van De Kanis een waterdorp maken, of willen ze de gehele publieke ruimte negentig centimeter ophogen en funderen? Ze hebben voor het laatste gekozen. Als je de gehele publieke ruimte moet ophogen, kun je hem ook net zo goed opnieuw ontwerpen. Er zijn meerdere informatieavonden georganiseerd voor inwoners. Ook hebben ontwerpateliers plaatsgevonden. Deze bijdragen hebben gezorgd voor de vaststelling van een definitief ontwerp. Inwoners willen een park en een Shared Space in de Roerdompstraat. Om het project uit te voeren zijn 5 aannemers geselecteerd. Deze mogen inschrijven om het project uit te voeren.'

Natuurlijk kan er ook nog veel worden geleerd. Zoals blijkt uit dit voorbeeld. Op het gemeentehuis worden inspanningen gepleegd om de communicatie te verbeteren.

'Ik was het nieuwe dorpshuis aan het schilderen met een dorpsgenoot. Hij stond in tranen te vertellen over de nieuwe bestrating die was aangelegd. Doordat er veel vrachtverkeer door de straat komt, heeft hij nu scheuren in zijn woning. Zowel de juridische bijstand waar hij voor verzekerd is, als de gemeente, maakten zich ervan af. Ze bedolven de arme man onder brieven, maar er werd niks opgelost.'

3. Hoe willen we aan inclusie werken? Wat willen we bereiken?

Welke ideeën kwamen uit de brede werkconferentie en de thematafel om aan inclusieve buurten te werken?

Maak buurtinitiatieven echt inclusief

Betrek iedereen, jong, oud, mensen met een beperking, echt iedereen. Stimuleer doelgroepvervaging en kijk naar de persoon, wat hij of zij kan bijdragen. Schep mogelijkheden om elkaar kleinschalig als burens te ontmoeten, bijvoorbeeld per straat. Een belangrijk punt dat genoemd is, was ook het versterken van contact tussen generaties. Bijvoorbeeld door projecten te stimuleren waarbij school en de woonomgeving rondsprekend kennis maken.

Prioriteit is het belang om kennis en knowhow over het faciliteren van inclusieve buurtinitiatieven te versterken. En dat de gemeente en organisaties van zorg &

welzijn daarin meer gaan samenwerken. Mogelijk zijn er ook meer uren voor de initiatiefbegeleiders van de gemeente nodig. In bepaalde wijken, zoals Molenvliet en Snel & Polanen wordt een ontmoetingsruimte gemist. Tegelijkertijd geven clubs & verenigingen aan dat zij ruimte over hebben. Kan hier een win-win situatie worden gemaakt door bestaande plekken een multi-karakter te geven?

Maak de samenleving diversiteitsproof

Doorbreek het denken in groepen en breng mensen samen op basis van hun interesses en talenten. Op de thematafel, in de interviews en op de werkconferentie waren mensen aanwezig, van verschillende culturele achtergronden, met een beperking of psychische problematiek die aangaven dat er nog een wereld te winnen in acceptatie van diversiteit. Dit is echt prioriteit in Woerden.

Toegankelijkheid

Daarnaast werd het belang genoemd om de toegankelijkheid nog meer te versterken. Door schoolpleinen en speelplaatsen inclusief toegankelijk te maken. Door in het ontwerp van de openbare ruimte altijd een check door mensen met specifieke toegankelijkheidsbehoeften mee te nemen. En door nieuwe woningbouw divers te maken.

Jongeren

Het gevoel is dat er te weinig met en voor jongeren is. Dat je om echt iets te beleven naar Utrecht toe moet. Zorg dat het woord 'Hangjongere' uit het taalgebruik verdwijnt. Niet omdat jongeren niet meer zouden hangen, maar vooral omdat er mooie dingen gebeuren. Laagdrempelige ontmoetingsplekken, maar vooral ook, creëer iets waardoor jongeren zelf kunnen meebouwen aan hun eigen wijk. Wat zijn hun interesses en talenten, wat zouden zij willen leren? Wat hebben zij andere mensen te bieden? Wat raakt hen zo dat ze wel actie willen ondernemen? Trek echt met jongeren op, als co-designers van hun eigen wijk, en ga samen met hen iets maken. Geef hen het gevoel dat ze invloed kunnen hebben op hoe de wereld eruitziet, dat zij de wereld kunnen maken. Door de jongeren zelf in de lead te laten zijn. Wij zijn Woerden jong is daar een mooi voorbeeld van.

Initiatieven uit de werkconferentie

Er kwamen ook mooie initiatieven uit de werkconferentie voort die vóór het ter perse gaan van deze lokale inclusie agenda al van start gingen! Zoals het initiatief van 'Ruimte voor spelen', scholen en de gemeente om samen te werken aan de toegankelijkheid van speelplaatsen van scholen voor elk kind buiten de schooluren. 'Nu Doen! – Groen' gaat helpen in het onderhoud. Inwoners, Wij 3.0 en 'Meedoen in de wijk' gaan samenwerken voor een Kook en Eet initiatief in de wijk voor alle buurtbewoners. Verder hebben RPL FM en het Jeugd-Punt het plan om samen radio

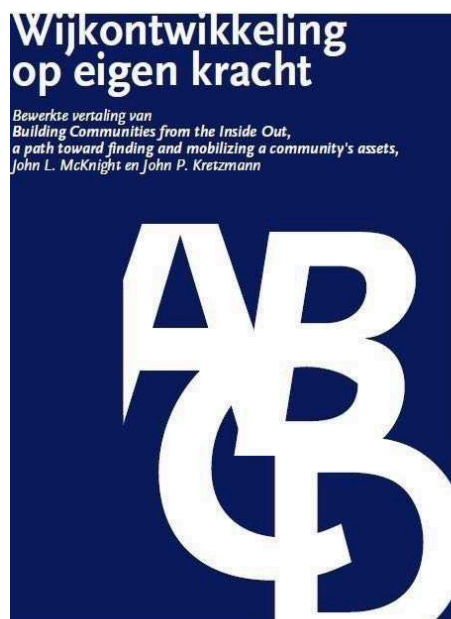
te maken, voor en door jongeren. De sleutelclub van Kamerik en De Boog gaan samenwerken om kennis uit te wisselen over techniek.

4. Welke inspiratie hebben we opgedaan?

Tijdens de thematafel kwamen er prachtige goede voorbeelden naar voren van initiatieven uit Woerden zoals Batenstein Buiten, Het Brediuspark, Automaatje, dorpshuis Harmelen en Duurzaam Woerden:

‘Met Duurzaam Woerden willen we samen met andere inwoners, ondernemers, organisaties en de lokale politiek willen werken aan een nog duurzamer Woerden. Er gebeurt al heel veel, maar door elkaar te inspireren, initiatieven te verbinden en kennis te delen kan Woerden mogelijk nog meer en sneller duurzaam worden. In de stad, in de kernen, op bedrijventerreinen, in huizen en in de natuur. Bij Duurzaam Woerden kan iedereen zijn of haar idee inbrengen. Bestaande projecten worden in de schijnwerpers gezet en nieuwe projecten ontworpen. Afgelopen tijd is er een initiatief gestart voor zonnepanelen op huurhuizen, en er zijn meer mooie initiatieven ontstaan. We gaan daar waar de energie zit en faciliteren dat.’

Stuk voor stuk mooie initiatieven in Woerden die drijven op de kracht van inwoners. In ‘Wijkontwikkeling op eigen kracht’ laten Kretzmann & McKnight zien waarom deze buurtinitiatieven wel slagen en bijdragen aan meer plezier, inclusie en veerkracht en andere niet. Zij geven belangrijke tips over hoe je buurtinitiatieven kunt versterken, geldstromen kunt organiseren en hoe je kan zorgen dat mensen en wijkinitiatieven niet afhankelijk worden van professionals.

Ook kwam tijdens de thematafel Wooninitiatief Vredenhorst uit Ede naar voren. Waarbij inwoners samen een nieuwe wijk bouwen. Divers, van alle leeftijden en

culturen, ze proberen de optimale mix te vinden waarbij zij echt een afspiegeling zijn van de omringende samenleving in Veldhuizen. Mensen oud, jong, diverse culturele achtergronden, met of zonder beperking doen mee. Ook nu al ontmoeten buurtbewoners elkaar, wekelijks, terwijl ze er nog helemaal niet wonen. Hoe doen ze dat? Neem een kijkje op: <http://vredehorst-ede.nl>.

Inclusief ontwerp, sociale architectuur en zelf je publieke ruimte beheren

Hoe ontwerp je je buurt nou zo dat die bijdraagt aan een inclusieve samenleving?

Dat doe je door principes van 'Inclusief ontwerp (Inclusive Design)' toe te passen. En door het ontwerp vanaf het begin samen met inwoners te maken. Natuurlijk op een manier dat iedereen optimaal kan deelnemen. Dit vraagt een goed procesontwerp.

Informatie over hoe je inclusief ontwerp toepast vind je bijvoorbeeld op <http://www.designcouncil.org.uk/what-we-do/inclusive-environments>. Daar vind je ook de gids: Inclusion by design. Het principe dat je een plein, park of straat zo ontwerpt dat die bijdraagt aan mooie contacten tussen mensen komt daar voren in de architectuurstroming: sociale architectuur. Sociale architectuur is erop gericht dat je de publieke ruimte zo ontwerpt dat er de dingen gaan gebeuren op die plek, waarvan je graag wilt dat ze gebeuren. Zelf je eigen publieke ruimte beheren is een erg mooie manier om een buurtinitiatief en inclusief ontwerp te verenigen. Zoals dat in het Brediuspark gebeurt. Zo sla je twee vliegen in een klap. Samen iets maken met een gezamenlijk doel is de beste manier om onderlinge contacten in de buurt te versterken. Van alle drie de aspecten van de inclusieve buurt zijn er mooie voorbeelden in Nederland beschikbaar.

5. Welke eerste stappen willen we zetten?

Inclusieve buurtinitiatieven

- Baseer buurtinitiatieven op de talenten en interesses van álle inwoners uit de buurt, in plaats van op mensen met een beperking of ouderen, of vluchtelingen, of... Maak er een sport van een zo groot mogelijke diversiteit aan mensen bij buurtinitiatieven te betrekken.
- Doe als gemeente, en organisaties van zorg & welzijn kennis en ervaring op over inclusieve wijkontwikkeling en begin die kennis in praktijk te brengen in een buurt waar cohesie, diversiteit en veiligheid nog geen vanzelfsprekendheid is.
- Versterk de creatieve broedplaatsen voor buurtinitiatieven op mooie plekken waar elke buurtbewoner toegang toe heeft. Waar mensen hun nieuwe initiatieven kunnen presenteren, samen kunnen werken en mede-initiatiefnemers kunnen vinden. Zorg dat alle initiatieven vindbaar zijn, bijvoorbeeld op een (van de) mooie aantrekkelijke website(s).
- Onderzoek of er inderdaad (on)voldoende plekken zijn, waar mensen ook in de avonden iets kunnen organiseren. Is dit niet het geval, kijk dan welke openbare ruimtes voor dit doel geschikt kunnen worden gemaakt. Zorg dat dit gewaardeerde plekken zijn, waar iedereen, dus de grootst mogelijk diversiteit aan mensen, graag wil komen. Bijvoorbeeld omdat het een fijne plek is om te zijn en er interessante dingen gebeuren.

Inclusief ontwerp

- Maak gebruik van de inzichten uit de inclusive design, placemaking en sociale architectuur om de binnen- en buitenruimtes zo vorm te geven dat ontmoeting en gezamenlijke initiatieven worden bevorderd. Neem bij nieuwe bouw- en renovatieprojecten en in het ontwerp van de openbare ruimte inclusief ontwerp en het handboek voor toegankelijkheid als uitgangspunt. Zorg dat nieuwe (renovatie)projecten daar ook op worden getoetst. Pas bij het verstrekken van vergunningen en subsidies de brede toegankelijkheidsnorm toe (Handboek voor Toegankelijkheid). Werk in de inrichting van de openbare ruimte altijd samen met de buurt en mensen met specifieke toegankelijkheidsbehoefte, bijvoorbeeld door een check uit te voeren.
- Hanteer als norm dat inwoners zelfstandig hun leven kunnen leiden. Dat betekent naast fysieke toegankelijkheid ook aandacht voor de toegankelijkheid van websites, brieven, vervoer, diensten en gastvrijheid.
- Zorg dat alle speeltuinen en speelplaatsen inclusief toegankelijk zijn voor alle kinderen. Het recente speelplan van Woerden en de dorpen gaat uit van inclusie, maak gebruik van inclusief ontwerp en placemaking om dit te realiseren.
- Werk aan inclusieve toegankelijkheid via positieve actie en communicatie. Start een platform voor het delen van kennis en ervaring én om samen de vertaalslag naar (gemeente) beleid te maken. Voor inwoners, bedrijven en gemeente. Inwoners, initiatieven zoals Inclusie Woerden en ondernemers zijn graag betrokken om hieraan bij te dragen.
- Stimuleer zelfbeheer van de publieke ruimte.

Woonprojecten gericht op diversiteit

- Maak werk van woonprojecten van inclusie en diversiteit en zorg dat elke woning die nieuw gebouwd wordt aanpasbaar en levensloopbestendig is. Veel ouderen of mensen die ondersteuning nodig hebben willen helemaal niet allemaal bij elkaar wonen, terwijl ze daar door de huidige huizenbouw wel toe gedwongen worden.

Maak de samenleving diversiteitsproof!

- Werk samen om de buurt diversiteitsproof te maken. Enerzijds door inclusieve buurtinitiatieven waar een grote diversiteit aan mensen samenkomt te stimuleren en daar ook bestaande buurtinitiatieven bij te betrekken, zoals Wij zijn Woerden of Expeditie de Verbinding. Anderzijds door zorg & welzijn in staat te stellen mensen zo te ondersteunen dat zij een leven midden in de samenleving op kunnen bouwen op basis van eigen interesses en talenten. Bijvoorbeeld door mooie rollen te vervullen in buurtinitiatieven. Zodat zij

gewoon bekend zijn als de persoon die ze zijn en niet geassocieerd worden met de zorgorganisatie waar zij ondersteuning van krijgen.

Jongeren

- Zorg dat het woord 'Hangjongere' uit het taalgebruik verdwijnt. Niet omdat jongeren niet meer zouden hangen, maar vooral omdat er mooie dingen gebeuren. Kijk of er meer laagdrempelige ontmoetingsplekken nodig zijn, maar vooral ook, creëer iets waardoor jongeren zelf kunnen meebouwen aan hun eigen wijk. Trek samen met jongeren op om te kijken wat ze zouden willen voor hun buurt, stad of dorp. Stimuleer creativiteit en het opzetten van grotere projecten. Een toneelvoorstelling maken? Een bandje oprichten? Het ontwerp van de publieke ruimte in hun stad? Hoe kunnen zij het gevoel krijgen dat ook zij de wereld kunnen maken?

Routekaart Woerden Inclusief: het overzicht

Hoe ziet de routekaart Woerden Inclusief er in het kort uit? In het onderstaande vind je alle informatie, tips en prioriteiten voor de Routekaart in een kort overzicht bij elkaar.

Woerden Inclusief: Lerend organiseren & Veranderen

Hoe kunnen we als inwoners, verenigingen, scholen, maatschappelijke organisaties, bedrijven en gemeente de inbreng voor de routekaart uit het interviewonderzoek, de Quickscan en de thematafels concreet vertalen naar acties en projecten? Voor elk thema van de routekaart zijn drie of vier speerpunten geformuleerd die, mits goed uitgevoerd, groot verschil kunnen maken. In dit laatste hoofdstuk vind je deze speerpunten. Daaraan gekoppeld vind je een overzicht van het budget, benodigd om deze speerpunten waar te maken. Maar we starten met een aantal aanknopingspunten voor het vervolg, die de uitvoer van de lokale inclusie agenda gemakkelijker kunnen maken.

Belangrijk is dat iedereen die eerder betrokken was bij Woerden Inclusief of dat graag wil zijn, van inwoner, club, school, bedrijf tot mensen van de gemeente, zijn ervaring en expertise in kan zetten in de vormgeving aan het vervolg. Ook is het van belang om een nauwe koppeling tot stand te brengen tussen Woerden Inclusief en de trajecten van lerend organiseren & veranderen in de gemeente: De organisatievisie 2020, Opgavegericht werken en Viral Change.

- Zet vijf themagroepen op voor de thema's: inclusie in het onderwijs, de inclusieve arbeidsmarkt, Cultuur, vrije tijd & sport, De inclusieve buurt en Zeggenschap & Support.' Deze kerngroepen vormen een afspiegeling van de samenleving, bestaande uit inwoners, ondernemers, scholen en maatschappelijke organisaties en gemeente. Mensen die nodig zijn om een inclusieve samenleving dichterbij te brengen. Elke themagroep heeft een projectleider.
- Elke themagroep start de in de speerpunten genoemde pilots op en maakt een plan voor hoe de speerpunten in praktijk worden gebracht en vertaald naar het beleid van betrokken organisaties en gemeente. Stel daarin prioriteiten voor de korte, middellange en lange termijn. Onderdeel hiervan is een proces van visieontwikkeling, waarin de kerngroep en andere betrokkenen inspiratie opdoen bij mooie voorbeelden en zo nodig nog een stuk training ontvangen.
- Gebruik het werken aan inclusief praktijk en beleid om opgavegericht werken, Viral Change en het WOW traject verder te ontwikkelen en bij te schaven.
- Roep een nieuwe werkgroep 'Woerden Inclusief' in het leven, bestaande uit twee leden van iedere kerngroep, een inwoner/organisatie en een of twee overkoepelende projectleiders, communicatie, en andere mensen die voor het proces van belang zijn.
- De gemeente zal het proces begeleiden en inhoudelijk coördineren en bouwt zelf ook een inclusieve werkorganisatie op. Projectleiding (1FTE) zal worden vrijgemaakt om hier vorm aan te geven.
- Ontwikkel een platform voor interactieve communicatie over Woerden Inclusief
- Zet mooie voorbeelden in de schijnwerpers
- Werk altijd inclusief (the whole system in the room)

Wat zeggen inwoners, organisaties & raadsleden?

Op 28 maart hebben inwoners, organisaties & raadsleden samen prioriteiten gesteld voor de routekaart Woerden Inclusief. In de Milandhof in Zegveld kon iedereen zijn mening vormen aan de hand van de tentoonstelling die was opgezet, naar aanleiding van de vier thema's van deze routekaart. De getekende verslagen van de Routekaart hingen er levensgroot, foto's en veel van de verhalen die inwoners ons vertelden tijdens de interviews. Daar kwamen initiatieven uit die inwoners, organisaties en gemeente samen al wilden ondernemen. En er kwam een handzaam overzicht uit met prioriteiten voor de korte, middellange en lange termijn (zie bijlage). Deze input heeft een belangrijke basis gevormd voor de speerpunten van de routekaart.

De speerpunten voor de routekaart Woerden Inclusief

En hier de eigenlijke speerpunten! Ga je met een thema aan de slag? In de vijf posters & onderleggers van de routekaart en het interviewonderzoek vind je achtergrondinformatie en knowhow voor de aanpak van deze speerpunten.

1. Inclusie in het onderwijs

Van gedachten wisselen

Open een breder gesprek over inclusie in het onderwijs in de gemeente. In een grotere bijeenkomst met alle scholen, docenten, schoolbestuurders en samenwerkingsverbanden.

Pilots Inclusie in het onderwijs

Deelnemers van de thematafel en de werkconferentie vinden het belangrijk om gewoon te beginnen, met kleine initiatieven. Investeer daarom in inclusie in het onderwijs door samen met enthousiaste leerkrachten en scholen een pilot te starten, bijvoorbeeld in vijf scholen uit basis- en voortgezet onderwijs elk een klas. Maak daarvoor gebruik van de kennis en knowhow die er in binnen- en buitenland te vinden is. Zorg daarin voor succes en resultaten. Besteed in het ontwerp van een pilot specifiek aandacht aan de vraagstukken waar de betreffende school zichzelf voor gesteld ziet in het realiseren van inclusie in het onderwijs. Besteed aandacht aan visieontwikkeling en maak gebruik van de olievlekwerking om scholen van elkaar te laten leren en in meerdere groepen en scholen initiatieven op te starten. Hiermee kan bewust worden vormgegeven aan een veranderproces. Zodat elk kind op de langere termijn op de school van keuze terecht kan.

Talentonderwijs

Een derde initiatief dat uit de thematafel naar voren kwam is het idee om talentonderwijs beschikbaar te maken voor alle kinderen. Talenten kunnen op allerlei vlakken liggen. Er zijn verschillende benaderingen bekend en voorbeelden van scholen in Nederland die werk maken van het ontdekken en ontwikkelen van talenten van individuele kinderen. Het doorlopend leren en werken met waar je goed in bent geeft veel kansen voor later.

Individuele schoolcarrières

In de gemeente Woerden is ervaring opgedaan met het creëren van kansen voor individuele kinderen om deel te nemen aan het regulier onderwijs. Van het opheffen van individuele belemmeringen kan worden geleerd om de kansen van elk kind te vergroten. Door deze ervaringen de komende vijf jaar

uit te breiden, worden er belangrijke stappen naar inclusie in het onderwijs gezet. Zodat elk kind vanaf 2025 op de school van eigen keuze terecht kan. In de buurt. En leerrecht heeft. Dit zou de ambitie zijn, hierover gaan we randvoorwaardelijk in gesprek met de ouders, scholen, schoolbestuurders en samenwerkingsverbanden. Besteed daarbij ook aandacht aan voor- en vroegschoolse educatie en vervolgonderwijs.

2. De inclusieve arbeidsmarkt

Pilot de Inclusieve Werkvloer

Ondernemers, inwoners, arbeidstoeleiders en gemeente willen het liefst gelijk aan de slag. Door elkaar te ontmoeten en kennis uit te wisselen. En vooral door gericht vorm te geven aan de inclusieve arbeidsorganisatie door een pilot/project starten waarin vijf werkgevers, waaronder de gemeente en twee MKB samen optrekken om een inclusieve werkvloer te creëren. Een inclusieve werkvloer bestaat uit drie elementen: het werken aan een werkvloer waar iedereen optimaal kan bijdragen en zijn talent kan inzetten, een personeelsbestand dat de diversiteit in de omringende samenleving weerspiegelt, en een fijne manier van omgang met die diversiteit (openheid). Leer daarbij van mooie voorbeelden van bedrijven die al inclusief werken. Zet successen in de schijnwerpers en zorg dat je in twee jaar iets hebt bereikt om trots op te zijn. Let op: stap niet in de valkuil door uit te gaan van het idee dat een inclusieve werkvloer alleen om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt zou gaan. Het gaat om toenemende participatie van elk individu. De gemeente kan dit traject koppelen aan de organisatievisie 2020. Daarnaast wordt contact gezocht met Universiteit van Maastricht voor de coaching van dit traject.

Pilot 'Op weg naar een baan!'

Zet een dergelijk project op waarbij acht jongeren of volwassenen met afstand tot de arbeidsmarkt op zoek gaan naar een baan op basis van hun interesses en talenten. Een netwerk van inwoners, ondernemers, UWV, sociale dienst, gemeente vormen samen een veranderteam en gaan aan lerende aan de slag. Gezamenlijk kijken zij wat zij onderweg tegenkomen en hoe de huidige praktijk, beleid, geldstromen, wet & regelgeving kan worden verbeterd. Mogelijk kan hier worden aangesloten bij de projecten JOW en 'Eerst aan de slag!'

Verbeter op basis van deze pilot ook de coaching aan werkzoekenden. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van effectieve strategieën uit binnen- en buitenland. Zoals Initial Placement and Support (IPS), inclusief herontwerp van werkprocessen en jobcarving. De logistiek, warehousing, de bouw,

groothandel en automotive kunnen bijvoorbeeld mooie werkvelden zijn om bij aan te sluiten.

Maak werk van betaald werk

Maak werk van gewoon betaald werk. Maak werk van toeleiding van mensen met een beperking of psychische problematiek naar een betaalde baan op de reguliere arbeidsmarkt. Rek de grenzen van wat nu voor mogelijk wordt gehouden op. Bijvoorbeeld door mensen de gelegenheid te geven met hun ondersteuner een betaalde baan in te vullen. Betaald werk betekent ook kunnen groeien in inkomen. Trek samen met alle spelers in de arbeidstoeleiding op om dit mogelijk te maken. Houdt daarbij een nauwe relatie met de landelijke overheid om knelpunten in wet- en regelgeving op te lossen. Zoals het feit dat je als kleine ondernemer pas na drie maanden loonkostensubsidie ontvangt, het risico dat mensen er in inkomen op achteruitgaan als zij een betaalde baan krijgen of dat mensen hun vangnet verliezen als zij onverhoopt een tijdje niet kunnen werken. Zorg dat iedereen die dat wil in 2018 in een traject zit naar betaald werk of een opleiding volgt.

Open culturen: Stages en werk voor jongeren met en zonder migranten achtergrond

Sla als opleidingen, ondernemers/werkgevers, arbeidstoeleiders en gemeente de handen ineen om jongeren, ook jongeren met een andere culturele achtergrond, naar stage en werk toe te leiden. Eventueel ook in de vorm van een pilot, waarin gezamenlijk geleerd kan worden.

3. Cultuur, Sport & Vrije tijd

Vuurtjes aanwakkeren en breed kennis maken

Breng clubs & verenigingen bij elkaar om kennis uit te wisselen over inclusie en van elkaar te leren. Bijvoorbeeld tijdens een netwerkfeest.

Gezamenlijk initiatieven ontwikkelen gericht op inclusie in cultuur, vrije tijd & sport

Ontwikkel gezamenlijke initiatieven voor inclusieve vrije tijd, cultuur & sport. Daar zijn al heel veel ideeën voor genoemd in de brede werkconferentie en de thematafel. Er is veel behoefte aan doen, experimenteren, en leren van elkaar. Doe eerst kennis op over inclusie & vrije tijd en maak gebruik van de mooie

voorbeelden die er al zijn. En vervolgens ontwerp je een hele serie van projecten en initiatieven die inclusie dichtbij brengen. Niet te vergeten alle initiatief ideeën die al genoemd zijn!

Support

Regel een service waar culturele verenigingen, sportclubs en andere vrije tijdsorganisaties met hun vragen terecht kunnen. Zij kunnen docenten, coaches en trainers bijvoorbeeld leren om met een diverse theatergroep of sportteam om te gaan of meedenken over de nodige aanpassingen zodat iemand met een beperking ook een muziekinstrument kan leren bespelen. Het is van belang dat deze ondersteuning wordt vormgegeven door de rol van gewone sportcoaches, trainers en muziekdocenten in te nemen. Zo draag je niet bij aan verdere stigmatisering van clubgenoten. Maak deze service eenvoudig toegankelijk. Ook het beweegteam kan hierin een mooie brugfunctie vervullen. Door mensen op basis van hun interesses en talenten in contact te brengen met sportverenigingen. Door paraat te staan als clubs & verenigingen vragen hebben met betrekking tot inclusie en door alle activiteiten inclusief te maken. Inclusief sporten in gewone teams is uitgangspunt.

Zorg & Welzijn als supporters voor inclusieve vrije tijd

Organisaties van zorg & welzijn kunnen ook actieve spelers worden in het organiseren van inclusieve vrije tijd voor individuele mensen van alle leeftijden. Houd je van tekenen, filmen, gamen of beeldhouwen? Ben je een sportfanaat, schaker of juist een muziekliefhebber? Voor iedereen is er wel een club, groep of vereniging te vinden die aansluit bij zijn of haar interesses en talenten. Zoek contact tussen generaties. In clubs & verenigingen zijn als lid ook veel mooie sociale rollen te vervullen zoals: bestuur, onderhoud, activiteiten, communicatie & PR, etc. Trap niet in de valkuil door contracten met plaatselijke clubs en verenigingen af te sluiten. Nee bewandel gewone wegen. Iedereen kan zich immers individueel aanmelden bij een sportclub. Werken aan inclusieve vrije tijd, kan voor zorgorganisaties een belangrijke en laagdrempelige manier zijn om ervaring op te doen om ook op andere gebieden aan inclusie te werken.

4. De Inclusieve Buurt

Inclusieve buurtinitiatieven

Baseer buurtinitiatieven op de talenten en interesses van álle inwoners uit de buurt. Doe als gemeente, en organisaties van zorg & welzijn kennis en

ervaring op over inclusieve wijkontwikkeling en begin die kennis in praktijk te brengen in een buurt waar cohesie, diversiteit en veiligheid nog geen vanzelfsprekendheid is.

Creatieve broedplaatsen

Onderzoek of er inderdaad (on)voldoende plekken zijn, waar mensen ook in de avonden iets kunnen organiseren. Is dit niet het geval, kijk dan welke openbare ruimtes voor dit doel geschikt kunnen worden gemaakt. Zorg dat dit gewaardeerde plekken zijn, waar iedereen, dus de grootst mogelijk diversiteit aan mensen, graag wil komen. Bijvoorbeeld omdat het een fijne plek is om te zijn en er interessante dingen gebeuren.

Inclusief ontwerp

Maak gebruik van de inzichten uit de inclusive design, placemaking en sociale architectuur om de binnen- en buitenruimtes zo vorm te geven dat ontmoeting en gezamenlijke initiatieven worden bevorderd. En blijf werken aan de toegankelijkheid van winkels, horeca, huizen en openbare gebouwen. Neem bij nieuwe bouw- en renovatieprojecten en in het ontwerp van de openbare ruimte inclusief ontwerp en het handboek voor toegankelijkheid als uitgangspunt. Zorg dat nieuwe (renovatie)projecten daar ook op worden getoetst. Pas bij het verstrekken van vergunningen en subsidies de brede toegankelijkheidsnorm toe (Handboek voor Toegankelijkheid). Werk in de inrichting van de openbare ruimte altijd samen met de buurt en mensen met specifieke toegankelijkheidsbehoeften, bijvoorbeeld door een check uit te voeren. Start een platform voor het delen van kennis en ervaring én om samen de vertaalslag naar (gemeente) beleid te maken. Voor inwoners, bedrijven en gemeente. Inwoners, initiatieven zoals Inclusie Woerden en ondernemers zijn graag betrokken om hieraan bij te dragen.

Inclusieve speelplekken

Zorg dat alle speeltuinen en speelplaatsen inclusief toegankelijk zijn voor alle kinderen. Het recente speelplan van Woerden en de dorpen gaat uit van inclusie, maak gebruik van inclusief ontwerp en placemaking om dit te realiseren.

Jongeren

Trek samen met jongeren op om te kijken wat ze zouden willen voor hun buurt, stad of dorp. Stimuleer creativiteit en het opzetten van grotere projecten. Een toneelvoorstelling maken? Een bandje oprichten? Het ontwerp

van de publieke ruimte in hun stad? Hoe kunnen zij het gevoel krijgen dat ook zij de wereld kunnen maken?

5: Thuis & Welzijn

Woonprojecten gericht op diversiteit

Maak werk van woonprojecten van inclusie en diversiteit en zorg dat elke woning die nieuw gebouwd wordt aanpasbaar en levensloopbestendig is. Veel ouderen of mensen die ondersteuning nodig hebben willen helemaal niet allemaal bij elkaar wonen, terwijl ze daar door de huidige huizenbouw wel toe gedwongen worden.

6: Reizen & Mobiliteit

Je op gelijke voet met anderen verplaatsen

Zorg dat iedereen zich op gelijke voet met anderen kunnen verplaatsen, dat mensen kunnen komen waar zij willen komen. Liefst met gewone middelen, zoals een eigen fiets, auto of openbaar vervoer. Anders met taxivervoer dat op tijd rijdt en zo mogelijk ook voor last-minute ritjes te raadplegen valt.

7: Vriendschappen & Relaties

Ondersteun mensen contacten op te doen

Maak werk van vriendschappen en relaties van mensen die ondersteuning krijgen, door middel van een proces van leren & ontwikkelen. Zorg dat het niet afhankelijk is van jou als professional, om te voorkomen dat mensen tegen de zoveelste teleurstelling aan lopen. Werken met sociaal gewaardeerde rollen (Sociale Rol Versterking), kan hierin iets betekenen.

Hef belemmeringen die sociale contacten in de weg staan op

Belangrijk is om de belemmeringen op te heffen die contacten in de weg staan. Eén van de belemmeringen is dat kinderen die met de bus naar school gaan in een andere stad veel minder kans hebben op vriendjes en vriendinnetjes in de buurt.

8: Zeggenschap & Support

Pilot inclusie & support

Laat zorg & welzijn een transformatieslag maken. Waarbij ondersteuning primair gericht is op het opbouwen van een rijk leven midden in de samenleving op basis van eigen interesses en talenten. Help mensen met ondersteuning in de wijk te wonen en deel te nemen aan clubs & verenigingen, onderwijs en de arbeidsmarkt. De beweging die is ingezet van 'Maatwerk naar Voorliggend' kan hier goed aan worden verbonden. Breng mensen bij elkaar die graag willen werken aan innovatie en start hiervoor een pilot op. Probeer hiervoor regelruimte te organiseren, en budgetten te ontschotten, zodat nieuwe wegen kunnen worden gevonden om geldstromen te organiseren. Hier zijn landelijk ook voorbeelden voor.

Daar ondersteunen waar de mensen zijn

Breng de ondersteuning daar waar de mensen zijn: op het werk, thuis, op de sportclub of op school. Specialisten komen naar mensen toe in plaats van andersom. Zo blijven mensen in hun eigen omgeving. Belangrijk is wel dat de ondersteuning niet bijdraagt aan de stigmatisering van mensen, en dus zoveel mogelijk op de achtergrond blijft. Zodat mensen een identiteit ontwikkelen los van de organisatie waar zij ondersteuning van krijgen.

Ondersteun mensen in hun eigen huis te wonen

Zelfstandig wonen, of samenwonen in een huis met niet meer dan vijf of zes mensen bij elkaar geeft de beste kansen op een leven midden in de samenleving. Mits goed ondersteund. Onderzoek met de huidige zorgorganisaties hoe dit georganiseerd kan worden.

Los onveilige situaties op

Is er sprake van onveilige situaties op plekken waar mensen ondersteuning krijgen? Zijn er deprimerende omstandigheden waaronder mensen moeten leven? Los deze situaties dan urgent op. Zet zo snel mogelijk een traject in gang om kwalitatief goede ondersteuning te ontwikkelen gericht op inclusie in de samenleving.

9: Gezondheid & Veiligheid

Uitgangelijkheid

Bij werken aan toegankelijkheid is het ook van belang dat veiligheid wordt meegenomen. Niet alleen 'hoe kom je het gebouw in, maar ook 'hoe kom je eruit in het geval van een noodsituatie' (uitgangelijkheid).

10: Levensvisie & Cultuur

Maak de samenleving diversiteitsproof!

Hoe kun je verschillen overbruggen? Door met elkaar te praten, uitleg te vragen en door initiatieven te nemen die een diverse samenleving dichterbij brengen. Stimuleer deze initiatieven, door als inwoners, organisaties en gemeente daarin samen op te trekken. En laat dat als gemeente ook zien, door snel actie te ondernemen als dat vereist is.

Invloed uitoefenen

Werken aan diversiteit is ook zorgen dat iedereen invloed kan uitoefenen op zijn of haar omgeving, het leven kan vormgeven. Ook mensen die net wat anders denken dan anderen.

Structuren die ontmoeting bevorderen

Geef structuren in de samenleving zo vorm dat diversiteit en elkaar op een vanzelfsprekende manier tegenkomen worden bevorderd.

11: Politiek & Het openbare leven

Overbrug de kloof tussen inwoners, bestuur, politiek en ambtenaren

Maak prioriteit van het overbruggen van de kloof tussen inwoners, bestuur, politiek en ambtenaren door anders te gaan samenwerken. Meer samen bouwen, dan de wij – zij cultuur in stand houden. Ga de deur uit, wees zichtbaar, ook in de kernen, werk met de samenleving samen aan de issues waar je mee bezig bent door mensen op hun kennis te bevragen, door zo mogelijk samen te ontwerpen, het weer voor te leggen en bij te schaven. Werk op plekken waar mensen zijn die je normaal niet zo gemakkelijk tegenkomt.

12: Lerend organiseren & Veranderen

Vormgeven aan Woerden Inclusief

Wat zeggen inwoners over de volgende stappen in Woerden Inclusief? Trek gezamenlijk op om aan bewustwording te werken op een praktische, inspirerende en humorvolle manier. Een soort leren door te doen en al doende beelden ontwikkelen over hoe zo'n inclusieve samenleving er uitziet. Visionair, maar ook letterlijk, door gebruik te maken van foto en video. Werk daarbij van klein naar groot en bottom-up. En houdt daarbij oog voor de diversiteit aan

mensen. Mensen moeten hun eigen geluid kunnen inbrengen. Laat een zekere vrijheid om het mogelijk te maken al doende te leren.

Leren van cocreatieve trajecten

Er zijn de laatste tijd een aantal ontwikkelingstrajecten gestart om samen met de samenleving beleid te maken. Wat kan daaruit worden geleerd voor een inclusief beleidsvormingsproces?

Planning

Fase 1: Luisteren & Verkennen (afgelopen half jaar)	
Najaar 2016 – Voorjaar 2017	<ul style="list-style-type: none"> • Luisteren & verkennen in interviews, thematafels & werkconferentie • Inwoners, organisaties en gemeente stellen samen de Routekaart Woerden Inclusief op.
Fase 2: Inspiratie & Initiatief	
Zomer 2017 – najaar 2018	<ul style="list-style-type: none"> • Het realiseren van de speerpunten van Woerden Inclusief en het creëren van mooie voorbeelden waar we van kunnen leren. • Samenstellen themagroepen & werkgroep • Uitvoeren pilots & speerpunten • Monitoring van de resultaten. Wat heeft het opgeleverd?
Fase 3: Leren & Ontwikkelen	
Najaar 2018 – Voorjaar 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Inventariseren van de leeropbrengst. • Nieuwe prioriteiten stellen op basis van de nieuwe inzichten • Inwoners, organisaties & gemeente een gezamenlijk een visueel plan voor Woerden en de dorpen.
Fase 4: Borgen & Verspreiden	
Voorjaar 2019 – najaar 2019	<ul style="list-style-type: none"> • Verankering in beleid en praktijk, ontwerp nieuwe cyclus.

Begroting Woerden Inclusief 2018 – 2019

Het vervolg van Woerden Inclusief zal grotendeels als onderdeel van de lopende werkzaamheden plaatsvinden. Nieuw op te starten projecten krijgen een inclusief karakter, zoals dat bijvoorbeeld is gebeurd bij de verduurzaming van de sporthallen of de scholenbouw. De extra kosten die gemaakt zullen worden voor de uitvoer van de speerpunten van Woerden Inclusief zijn vooral bedoeld voor de projectleiding, die als taak heeft het proces van Woerden Inclusief (voorjaar 2018 – najaar 2019) te begeleiden en inhoudelijk te coördineren, en voor coördinatie en ondersteuning.

	2018	2019
Projectleiding Woerden Inclusief	80.000	80.000
Coördinatie en Ondersteuning	40.000	40.000
Werkbudget	60.000	60.000
Totaal	€ 180.000	€ 180.000

Bijlage: Opbrengst Brede Werkconferentie Woerden Inclusief

Inclusie in het onderwijs

Korte termijn

- Wat kan (het kind) wel?
- Iedereen leert gebarentaal & 't handalfabet
- Potten mengen onderwijs/sociaal domein/cultuur
- Investeren in 21e eeuwse vaardigheden in BO & VO
- Docenten die in élk kind kansen zien -> stimuleren
- Meedoen waar je kunt; Ruimte waar je afhaakt
- Samenwerking scholen bevorderen
- Inzet op talent en wat kan wel verankeren in PABO
- Meer ondersteuning in de klas
- Ondersteuningsinstanties inschakelen
 - Passend Onderwijs
 - Onderwijs Advies
 - Bibliotheek
- Meer aandacht voor wat je samen bindt niet in wat je anders maakt
- Ook: oog hebben voor 'bezwaren' van scholen -> capaciteit!
- Talent centraal – ieder in zijn kracht
- Starten van minimaal 1 good practise inclusieve school
- Beleid P.O.: alles wat je aandacht geeft groeit: wat kan wel i.p.v. wat kan niet?
- 2^e leerkracht voor de klas = in opleiding
- Volwasseneneducatie ook voor mensen met een verstandelijke beperking
- Inclusie in de klas mogelijk door:
 - kleine klas
 - speciaal opgeleide extra klas hulp
- Schoolpleinen en meer creatieve open ruimtes, samenwerken met Nu Doen!

Middellange termijn

- Standaard twee leerkrachten voor de klas
- Gebarentaal leren op de basisschool
- Doorgaande leerlijn voorschool-> PO -> VO -> MOB -> Arbeid
- Kleine klassen
- Scholen: iedere leerling aannemen = welkom
 - Ondersteuning klasse assistent regelen
- Op korte/middellange termijn geen voorstander van inclusief onderwijs. Inclusiviteit bewerkstelligen in sport & recreatie.
- Verplichte keuzevakken/richtingen afschaffen
 - Herinrichten waar mogelijkheden + kansen
- Mensen met een beperking zijn geen Tweederangsburgers: Hoofdentree voor iedereen
- Verbinding dik-dun, jong-oud, anders aanjagen en faciliteren
- Andere financiering van het onderwijs
- Budgetten ontschotten
- Leraren opleiden om met diverse leerlingen om te gaan
- Opleiden = laten slagen voor het leven, jouw leven in plaats van een toets
- Leerkrachten bijscholen (deskundigheidsbevordering)

Lange termijn

- Middelbaar onderwijs: filosofie over mens, belasting, politiek en burgerinitiatieven
- (Leer) omgeving voor iedereen toegankelijk (taal, toegang...)
- Onderwijs is verplicht van 5 – 24 jaar, gericht op het individu en het ontwikkelen van talent
- Onderwijs moet heringericht worden. Schooljaar starten in januari en eindigen in december

- Simpel beginnen, hoe omgaan met doven?
- Basisonderwijs anders organiseren, daardoor beter afgestemd op het niveau van het kind
- Ondersteunende gebaren op de basisschool.

De Inclusieve arbeidsmarkt

Korte termijn

- P&O afdeling van MKB als voortrekkers voor in dienst nemen van personen met grote afstand tot de arbeidsmarkt (en nog meer)
- Leken: het individu zijn succes/mislukkingverhaal laten vertellen
- Bedrijven als Event Support Holland binnen OKW een nadrukkelijke ambassadeursfunctie laten verrichten zodat alle bedrijven van groot tot klein...
- Onbetaald ook stimuleren en accepteren voor uitkering
- Vrijwilligerswerk = werk
- Een werkgeversnetwerk dat in gesprek wil met geschikte kandidaten met achtergrond in GGZ
- Knelpunt: Minder regels, meer mensgericht
- Snel resultaten laten zien (Quick Wins) en daarmee positieve uitstraling creëren (bv. ouderen)
- Voorbeeldrol arbeidsmarkt dat het kan -> stimulans voor kinderen /jongeren in hun toekomstperspectief
- Maatwerkprogramma's ontwikkelen en geven voor bijstandsgerechtigden
- Trainingen 'geloof in jezelf/eigen kunnen'
- 55+ tot 67 meer kans geven op de arbeidsmarkt
- Sociale kaart/routekaart
- In kaart brengen werkplekken
- Sommige mensen gaan er in inkomen op achteruit als ze gaan werken

- Werk, inkomen, schuldsanering moet allemaal in 1 plan worden aangepakt
- Wat te doen met EPA? Ernstig psychiatrische/Psychische aandoeningen?
- Routekaart
- Leren: Om je talenten en kwaliteiten te presenteren
- Het werk moet er dan wel zijn: niet de worst voorhouden en niet kunnen geven
- Werk, inkomen, schuldsanering moet allemaal in 1 plan worden aangepakt.
- Taalachterstand oplossen
- Pas de quotumwet aan: hoogopgeleiden met een beperking vallen nu tussen wal en schip.
- Delen ervaringen van ondernemers -> leren van elkaar
- Luisteren en waarnemen in plaats van invullen en oordelen
- Gemeente zelf als werkgever meer initiatief nemen tot een inclusieve samenleving b.v. bij uitbesteding van werk
- Kijken naar talent (mooi voorbeeld = specialisten (testers ICT)).
- Fast Forward sport + Wij zijn Woerden: trainingen nieuw werk, presenteren training voor personeel & klanten.

Middellange termijn

- Werk als werk waarderen, ook al is het vrijwillig
- Hoe passen we de werkplek aan?
 - Knelpunt = werkdruk en waardering
- Begeleiding en bemiddeling van werkzoekenden, meer maatwerk & flexibel organiseren
- Maak er maatwerk van
- Aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt
 - Laat kinderen al jong zien dat het kan -> voorbeeldrol arbeidsmarkt
- Werk + opvang voor de kleintjes
- Ontschotten WMO – Participatiewet

- Onbekendheid/angst wegnemen/reduceren
- Is het hoofd leeg genoeg om te kunnen werken?
- Sommige ouders willen wel werken als de problemen van hun kinderen adequaat zijn opgelost
- Bescherming van werkbehoud

Lange termijn

- Nog te weinig werkgevers durven het aan. Meer begeleiding?
- Meer voorlichten en ondersteunen van bedrijven
- Groeien naar: diversiteit als norm (en niet eenheid als norm)
- Met de inrichting van de organisatie rekening houden met afspiegeling maatschappij
- Een zichtbaar UWV in Woerden
- Waardeer vrijwilligerswerk
- Werkbescherming (dus geen uitbuiting)
- Beloning na werk/prestatie
- Werkgever ook naar mogelijkheden/onmogelijkheden kijken en respecteren
- Werk & Opleiding moet maatwerk zijn
- Ontzorgen ondernemers bij aannemen mensen met afstand tot de arbeidsmarkt
- Equal opportunities (not equal outcome) appropriate payment, in regard of education, skills & talents, not defined by minority group

Cultuur, vrije tijd & sport

Korte termijn

- Communicatienetwerk
- Festivals inclusief
- Sport/cultureel festival, waarin je kennismaakt met elkaars mogelijkheden en talenten
- Maak gebruik van stichting Ruimte voor Spelen, Monique Verheyen
- Faciliteren & Delen: Wij hebben onderbezette accommodatie. Hier kan meer gebruik van worden gemaakt. Is er ruimte nodig, dan bieden wij deze aan: SIVEO!
- Uit voorbeeld: maak panels zoals de inwoner van 86 zichtbaar! Storytelling
- Wereldvreemd ben je als je niet weet hoe je met beperkten moet omgaan.

Middellange termijn

- Sport voor doven, weten hoe te communiceren en rekening houden met slecht evenwicht.
- Kortere lijnen organiseren tussen formeel-informeel
Voorwaarden:
 - ➔ Inkoop anders
 - ➔ Toegang anders (wijkteams)
- Verbinding informele en formele zorg anders organiseren
- Blind sporten? Wandelen in de stad
- Inclusie = toch meer kijken wat per individu de beste plek is, niet te generiek maken
- Maatjes koppeling
- Organiseer het organiseren
- Vooral eerst alle organisaties, coaches, docenten, kerk. Daarna iedereen.
- Je kunt lezen dat en wat er is, maar hoe komt men er?
- Aanpassingen bij openbare voorzieningen, zoals prikkelarme middag

- Doe het in samenwerking met de betrokkenen
- Netwerkparty voor clubs
- Kamerik sport -> positieve ontwikkeling
- Bekendheid
- Letten op persoon en maak successen generiek
- Wijkschouw per wijk, problemen aanpakken als gemeente al actief is
- Voorlichting onbekend, onbemind
- Aanbod is nog niet voldoende
 - Gedragsgestoorde heeft men liever niet of verslaving
- Maak gebruik van deskundige kennis van zaken (ervaringsdeskundigheid) persoon en familielid zelf.

Lange termijn

- Mensen betrekken en benaderen bij projecten
- Programma als fitkids in Woerden
- Gebruik Wereldtoppers uit Woerden als ambassadeur
- Beweegaanbod GGZ?
- Bredius als ontmoetingsplaats voor
- Binding: sommige mensen met een beperking willen soms niet samen
- Prijs moet juist zijn. Sommige mensen sporten niet omdat ze het niet kunnen of willen betalen
- Vechtsporten voor jeugdigen met gedragsproblemen is er niet
- Trainingen door ervaringsdeskundigen
- Clubs & Trainers kunnen de moeilijke mensen niet goed begeleiden
- Ga doen! Sport op basis van niveau, niet op basis van beperking!
- Verkennen waar behoeftes zijn binnen verenigingen in combinatie met de samenleving

- Soort Sociale Kaart
- Communicatie aanpakken. Iedereen weet wat doof zijn betekent. Leert duidelijk en langzaam praten. Leert het handalfabet aan.
- Hoe betrek je mensen erbij? Mondeling, flyers, etc.
- Koppeling sport/bewegen -> taalonderwijs

De inclusieve Buurt

Korte termijn:

- Karin de Groot: Creativiteit, tuintje -> andere locaties: voor meer inwoners tuinieren
- De school als buurtontmoetingsplek, dus ook fysieke ruimte
 - ➔ ouderen lezen voor
 - ➔ kinderen schenken koffie aan ouderen, enz, enz,
- Samenleving GGZ ontvankelijk maken
- Faciliteiten delen, maar is niet direct duidelijk voor ons of er behoefte aan is! Siveo
- Vrijwilligers nodig: Volgens mij zien wij potentiële doelgroepen over het hoofd. Siveo.
- Ruimte voor buurtinitiatieven -> faciliteren door gemeente
- Stimuleer projecten waarbij school en woonomgeving rondom kennis maken - > mocht later overlast door kinderen /jongeren ontstaan is 1^e contact gelegd.
- Trappen met goede leuning die beperkte goed vast heeft
- Ontmoetingsplek Molenvliet
- Meer mensen uit huis krijgen
- Straatfeest voor buurtcohesie
- De 'Aanpakker' Centrale plek in de buurt waar de pakjes van bol,etc. Bezorgd worden.
- Huisbezoek + Welkompakket voor nieuwe bewoners

- Elke woning die nieuw gebouwd wordt aanpasbaar bouwen
- Inrichting van de openbare ruimte altijd samen (of checken door) mensen met speciale toegankelijkheidsbehoeften
- Iedereen betrekken, ongeacht beperking of niveau. Kijk naar iemand
- Continu verbindingen met diverse groepen. Jong, oud, zorgbehoeftigen, gehandicapten, ontmoeting in gebouw.
- Ontmoeting stimuleren
 - Toegankelijk voor iedereen – door de voordeur
 - Luisteren – van tevoren
- ‘Hangjongeren’ een eigen plek geven in de buurt.
- Bestaande plaatsen meer multi maken
- Buurtmaatjes groep
- Meer uren voor de bestaande initiatiefbegeleiders van de gemeente, deze koppelen aan andere ‘trajecten zoals welzijn woerden, gebiedsgericht werken, etc.
- Wijkbewoners zijn standaard klankbord bij beleidsontwikkeling

Middellange termijn:

- Creëer plaatsen in de buurt/woonomgeving waar iedereen aan deel kan nemen, laagdrempelig (zowel sociaal als mensen met een fysieke beperking.)
- Communicatie gericht ook op doven
- Weg, stoep, pleinen toegankelijk voor iedereen
 - Visueel
 - Rolstoel
 - Kind
- Verdere ontwikkeling van concepten als peerby & wijkconnect
- Doelgroepvervaging stimuleren
- Betrek school bij de buurt, laat kinderen op een leuke manier kennismaken met de woonomgeving rondom school
- Publieke gebouwen multifunctioneel maken

- Nieuwe mogelijkheden voor ontmoeting van ouderen (geen bingo ed)
- Kinderen die af en toe naar verzorgingshuizen/mensen met een beperking gaan
- Ontmoetingsplek Snel & Polanen
- Besteding aan middelen die communicatie mogelijk maken (ook voor gehandicapten) financieren
- Brede samenleving mogelijk maken
- Initiatief: Ans Hoog: formele en informele zorg aan elkaar verbinden
- Vluchtenlingenwerk – broodje gezond – samen
- Nu doen: 10.000 zakjes bloemzaad

Lange termijn:

- Mede doen in de wijk nieuwe boost: oudere en jongeren samen
- Zegveld zorgt moet blijven bestaan
- Mensen bij de gemeente die ook plannen tot uitvoering kunnen brengen
- Boodschappendienst voor ouderen (samen boodschappen doen met 'maatje')
- Speeltuin voor iedereen toegankelijk van 1 tot iedereen blijft 'kind'
- Vrijwilligerswerk laagdrempeliger maken en meer promoten. Bijvoorbeeld maatschappelijke stages ed.
- School en buurt samen laten optrekken. Bv. Vreedzame school.
- Meer de buurt betrekken bij de bouw en verbouwing van openbare plekken
- Studenten laten wonen en praten in verzorgingshuizen
- Schoolpleinen en speelplaatsen inclusief toegankelijk
- Gemeente – toegankelijk taalgebruik in publieksinfo + visueel voor slechtzienden
- Ideeënbroekerij starten onder inwoners (a la Gouda)
 - Bruisende ideeën
 - Dit over kunnen brengen op papier en presentatie

- Ontmoetingsplaatsen kenbaar maken, ze zijn er
- Zorg dat de randvoorwaarden er zijn om mensen zo lang mogelijk in de eigen buurt te kunnen laten wonen!
 - Levensloopbestendige wijken
 - Zorgen voor laagdrempelige ontmoeting
- Bij bouwplannen
 - Check:
 - Toegankelijkheid
 - Veiligheid (om bv. hangjongeren te voorkomen)
- Met mensen in armoede samen kijken wat zij willen. Project voor talentontwikkeling met hen.
- Variatie in nieuwbouw
 - Nieuwe buurten

Samenleving

- Respect voor elkaar hebben en tonen, ongeacht wat of wie je bent.
- Bestaand inclusie project, begeleid door Jeugd-Punt, Wij zijn Woerden Jong. Jongeren helpen nieuwe Woerdenaren door middel van activiteiten met als uiteindelijk doel inclusie van vluchtelingen jongeren in de Woerdense samenleving. Nu nog voornamelijk HAVO/VWO Jongeren de betrokken zijn. Doel is hier meer jongeren bij te betrekken.
- Kijken naar wat we wel kunnen En waar ben je goed in, wat zijn je talenten?
- Zorg voor flexibele wetgeving.

Interviewonderzoek Woerden Inclusief

Lokale Inclusie agenda Woerden

Interviewonderzoek Woerden Inclusief

Uitgevoerd door:

Interviewteam

Wouter Ykema
Andrea Naphegyi
Veroniek Janssens
Anne Wibaut
Heleen Hartholt
Anouk Bolsenbroek

Auteurs: Heleen Hartholt & Anne Wibaut
Eindredactie: Anouk Bolsenbroek

April 2017

Inhoud

Introductie	5
1. Leren & Ontwikkelen	7
2. Werk & Inkomen	16
3. Cultuur, Sport & Vrije tijd	35
4. Buurt & Omgeving	49
5. Thuis & Welzijn	62
6. Reizen & Mobiliteit	67
7. Vriendschappen & Relaties	69
8. Zeggenschap & Support	77
9. Gezondheid & Veiligheid	89
10. Levensvisie & Cultuur	93
11. Politiek & Het Openbare Leven	102
12. Lerend organiseren & veranderen	106

De verhalen van Woerden Inclusief!

Introductie

Een inclusieve samenleving is een samenleving waaraan iedereen optimaal kan deelnemen. Maakt niet uit hoe oud of jong je bent, wat je culturele achtergrond, gender, inkomen, talenten of beperkingen zijn. De samenleving is gebouwd op de talenten en interesses van iedereen. Wat zijn de ervaringen van inwoners, scholen, clubs & verenigingen & bedrijven met de inclusieve samenleving in Woerden en de dorpen? Is de samenleving gebouwd op de talenten en interesses van alle inwoners? Kan iedereen gemakkelijk meedoen?

Daarover gaan de verhalen in dit magazine. Van 6 – 8 februari 2017 vond een driedaags interviewonderzoek plaats. Zestig mensen vertelden hun verhaal en gaven tips voor het bouwen aan een Inclusief Woerden. De aanleiding voor dit interviewonderzoek is het voornemen van de gemeente Woerden om een lokale inclusie agenda op te stellen: de Routekaart Woerden Inclusief. Dit interviewonderzoek vormt samen met de thematafels, de brede werkconferentie en de beleidsscan, de basis daarvoor.

Wat vind je in dit magazine?

In dit magazine vind je de bevindingen van het onderzoek. Het eerste deel bestaat uit de zestig verhalen geanalyseerd naar de twaalf thema's van de Quicksan Inclusieve Gemeenten. Dit zijn zowel thema's die in ons individuele leven een grote plek innemen, als thema's die verwijzen naar hoe we samenleven in grotere verbanden. In het tweede deel kun je de geanonimiseerde verhalen in zijn geheel lezen.

1. Leren & Ontwikkelen
2. Werk & Inkomen
3. Cultuur, Sport & Vrije tijd
4. Buurt & Omgeving
5. Thuis & Welzijn
6. Reizen & Mobiliteit
7. Vriendschappen & Relaties
8. Zeggenschap & Support
9. Gezondheid & Veiligheid
10. Levensvisie & Cultuur
11. Politiek & Het Openbare Leven
12. Lerend organiseren & veranderen

Wie deden mee?

Zestig inwoners en organisaties uit Woerden en de dorpen waren bereid om hun verhaal te vertellen. De inwoners en organisaties hebben we gevonden via

sleutelfiguren in Woerden en de dorpen. En door rond te vragen: ‘Kent u iemand die alles weet van Harmelen?’ Via, via kwamen we steeds meer mensen op het spoor, tot we een netwerk hadden van tweehonderd inwoners en mensen met verstand van onder andere onderwijs, de arbeidsmarkt, cultuur & sport, de buurt of zorg & welzijn. Het driedaags interviewonderzoek werd uitgevoerd door Inclusionlab. Twee diverse interviewteams van drie mensen zijn de straat op gegaan of op bezoek bij inwoners en organisaties. In de interviewteams zaten ook mensen met een migrantenachtergrond, met een beperking, of mensen met een nauw familielid die ondersteuning ontvangt.

Alle verhalen zijn geanonimiseerd.

Rest ons nog je veel leesplezier te wensen. Mocht je vragen hebben naar aanleiding van dit onderzoek, neem dan gerust contact met ons op.

Het interviewteam

Wouter Ykema
Andrea Naphegyi
Veroniek Janssens
Anne Wibaut
Heleen Hartholt
Anouk Bolsenbroek

Thema 1: Leren & Ontwikkelen

VN Verdrag: Artikel 24 Onderwijs

Inclusief onderwijs:

- Scholen, cursus & opleidingscentra zijn toegankelijk voor elke inwoner.
- Onderwijs wordt op zodanige wijze vormgegeven dat elk individu optimaal kan leren.
- Leerlingen leren samen, maar toch ieder op zijn of haar eigen niveau.

Iedere individuele inwoner kan:

- Regulier onderwijs volgen.
- Scholing & opleiding volgen van eigen keuze.
- Zelf sturing geven aan eigen groei & ontwikkeling.
- Levenslang leren in opleiding, werk & vrije tijd.
- Een door werkgevers erkende startkwalificatie halen.

Introductie

'Als ik aan de inclusieve samenleving denk, dan denk ik aan alle scholen op 1 plek! Dat betekent eigenlijk alle scholen gelijk maken, geen bijzonder of speciaal onderwijs. Inclusief onderwijs zou wel mogelijk kunnen zijn in Woerden. Je leert er omgaan met elkaar.'

Bij inclusie in het onderwijs heet de school of opleiding alle kinderen en jongeren welkom uit de buurt of stad. Kinderen leren samen, maar iedereen op zijn eigen niveau. De leeromgeving wordt zo vormgegeven dat elk kind optimaal kan leren. De school houdt rekening met de talenten en beperkingen van alle kinderen, hun culturele achtergrond, leerstijlen en mogelijkheden. Het onderwijs is zo ingericht dat diversiteit gevierd kan worden en dat er wordt samengewerkt met alle betrokkenen en de buurt. Vanuit de visie dat leerlingen steeds beter de regie leren nemen over hoe ze zich willen ontwikkelen. Hierover hebben we verschillende positieve verhalen gehoord.

'Wat ik heel positief vind is dat de school door het jenaplanonderwijs echt gericht is op het kind en dat ze ervan uitgaan dat je allemaal anders bent. Alle kinderen zijn welkom, het duurt steeds langer voordat we ze doorverwijzen. We hebben ook een rebound voorziening zodat kinderen even uit de klas kunnen.'

'Ik ben overblijf coördinator op een christelijke school, maar die intercultureel georiënteerd is. Van de 25 kinderen zijn er 10 Irakees, Egyptisch, Marokkaans. De diversiteit onder kinderen is dus groot. Je moet dan wel met heel veel dingen rekening houden bij de overblijf. Veel moeders helpen mee, maar ook mensen van buiten school. Want ze krijgen een vrijwilligersvergoeding, daarom zijn er ook veel buitenlandse moeders die dit doen. Eerst waren moeders tegen de buitenlandse moeders, maar nu vinden ze het vanzelfsprekend. Dat is heel belangrijk voor kinderen omdat daar het begin van samenleven begint.'

'Er is een pilot met kinderen met downsyndroom en een kind uit het SO dat nu naar de buurtschool gaat. Heel snel wordt het normaal: Oh dat is Maarten. Kinderen vinden het wel heel normaal. Maar 7 jaar regulier onderwijs met 1 op 1 begeleiding is ook wel een hele investering.'

'Op de school van mijn zoon zitten ook kinderen die gevlucht zijn, dat gaat heel goed.'

'Op de praktijkschool in Woerden ging het goed. Er zijn korte lijnen: als het even niet werkt, weet jij wat er nu nodig is. Maatwerk dus. Het aantal uren is langzaam opgebouwd. Met praktijk begonnen en langzaam uitgebreid met andere vakken. Hij was dichterbij huis, zat lekkerder in zijn vel, heeft meer energie en meer interesses. Was er geaccepteerd.'

'In het dorp woonde een gezin met een dochter met downsyndroom. Zij is gewoon naar de lagere school gegaan, heeft hem helemaal afgemaakt. Ze heeft een tijd gewerkt bij de Boni supermarkt. Het was de dringende wens van ouders om haar zo gewoon mogelijk op te voeden. Gewoon opgevangen met beetje extra begeleiding en haar ouders. Middelbare school heeft zij afgemaakt. Nu is zij betrokken in het bedrijf van haar ouders en heeft er betaald werk.'

Mooie ervaringen die zijn begonnen bij een leraar, directeur, ouders of een school die verschillen als mogelijkheden zien en zich daar hard voor maken. Wat opvalt is dat deze voorbeelden nog niet zo verbonden zijn. Ouders en scholen hebben diverse expertise opgebouwd, maar weten dat eigenlijk niet altijd goed van elkaar. Mogelijk is er al veel meer kennis beschikbaar dan we denken.

Uit de verhalen die we gehoord hebben blijkt dat er in Woerden mooie kansen en aanknopingspunten zijn om door te groeien van passend onderwijs naar inclusief onderwijs. Ook uit het feit dat de doorverwijzing naar speciaal onderwijs relatief klein is in Woerden. Van belang is wel om de dalende lijn in deze doorverwijzingen van vóór 2015 door te zetten. In 2015 gingen een stuk meer kinderen naar speciaal onderwijs dan daarvoor.

Vriendschappen opdoen

'Een normale school mogen afmaken! Als je daar vrienden hebt wordt je uitgenodigd op feestjes. Dan doe je gewoon mee in de buurt. Als je op een speciale school zit wordt je niet meegetrokken door de samenleving.'

Acceptatie van wie je bent, kansen krijgen, welkom zijn en vriendschappen opbouwen, worden veel genoemd in de verhalen over inclusie in het onderwijs. Mensen die we gesproken hebben geven aan dat deelnemen aan onderwijs in je eigen buurt belangrijk is. Omdat je dan automatisch deel uitmaakt van de samenleving en relaties opbouwt voor de toekomst. Erbij horen is belangrijk voor je zelfvertrouwen, voor wie je bent. Mensen zien school echt als een plek waar je daarmee ervaring kunt opdoen. En in het omgaan met verschillen en als oefening voor het samenleven.

'Er zijn een aantal verschillende geloven in Kamerik die goed naast elkaar bestaan en een paar kleine geloven die wat buiten de gemeenschap vallen. Kinderen gaan ook naar andere scholen en zijn minder betrokken. Dan wordt het ook lastiger omdat je elkaar niet goed kent. Ja, eigenlijk kun je dat wel zeggen, de mensen die er wat buiten vallen zijn de mensen die een nog wat ander geloof hebben. Die gaan ook naar andere scholen in Gouda.'

'Kinderen moeten met de bus, anderhalf uur heen en anderhalf uur terug, drie uur in totaal. Ze zijn eigenlijk kapot als ze op school aankomen. Dat betekent niet alleen wat voor wat ze in die tijd kunnen leren, maar ook voor wat zij in hun vrije tijd kunnen doen, voor contact met vriendjes en vriendinnetjes.'

'Een brede school zou veel meer maatschappelijke functies ook moeten vervullen. Nu zitten er twee scholen in, maar de pauzes zijn op verschillende tijden en leerlingen doen heel

weinig samen. Niet iedereen profiteert van projecten. Hoogbegaafde kinderen bv, zou je juist daar moeten houden! Er wordt nu weinig gedaan om te verbinden.'

'Ik zat op een reguliere school met een rugzakje. Ik werd dan steeds uit de klas gehaald. Dat vond ik niet fijn. Gelukkig waren de kinderen er wel aardig. Ik heb er wel wat geleerd, maar mocht daar niet verder, maar ik wilde tot het einde leren.'

'Als ze ouder zijn merken ze dat ze nergens meer bij horen.'

Wat ons trof in deze verhalen is dat kinderen die in een ander dorp of een andere stad op school zitten, zich vaak niet meer verbonden voelen met de samenleving en dat dat gegeven grote effecten op hun leven heeft. Door niet naar de school in je buurt te kunnen gaan, zijn kinderen letterlijk uit contact geraakt met niet alleen de buurt, maar ook met vrienden en hun omgeving. De vraag is wat dat betekent voor hun mogelijkheden om te leren en te participeren in die samenleving. Zou de school in de buurt niet een hele belangrijke basis kunnen zijn om te oefenen met samenleven? Met meedoen vanuit de waardering van diversiteit? Hoe kun je in Woerden voorkomen dat kinderen uit verbinding zijn en zorgen dat ze zich weer erbij horen voelen?'

Kansen voor de toekomst

'Een goed onderwijsaanbod waar iedereen aan mee kan doen is belangrijk. Met voldoende mogelijkheden om je te kunnen ontwikkelen. Maar dan moeten er wel faciliteiten worden geboden om dat wat iemand wil leren te kunnen ontwikkelen. Voor de mainstream is dat al wel geregeld.'

Tijdens de interviews spraken we meerdere jongeren die tijdens hun schoolcarrière geswitcht zijn van regulier naar speciaal onderwijs. Juist omdat ze daar meer faciliteiten zouden hebben om hen toe te rusten om te leren.

'Ik ben naar de school voor langdurig zieke kinderen gegaan. Dat vond ik op dat moment niet zo erg. Pas later ben ik dat als bijzonder gaan ervaren: ik ben vreemd, ben apart, sta ernaast. Ik heb in het speciaal onderwijs een achterstand opgelopen, eigenlijk heb ik drie jaar onderwijs gemist. Mijn jongere broertje ging me voorbij.'

'Ik zat op een normale school met een rugzakje, werd dan steeds uit de klas gehaald. Ik heb er wel veel geleerd, maar mocht van de gemeente daar niet verder. Daarna ben ik naar het VSO gegaan. Ik zat daar in de B-stroom. Boodschappen doen, zwemmen e.d. "Beetje TV en rekenen...". Ik wilde op de normale school blijven, daar leerde ik rekenen, lezen en schrijven.'

Deze jongeren gaven aan dat zij als kind juist minder goed konden leren op het speciaal onderwijs, terwijl de doorverwijzing er juist op gericht was om dat te verbeteren.

Een inwoner zei hierover: *'Speciaal onderwijs zou een plek moeten krijgen in een breed onderwijsconcept. Zodat de kennis die daar is voor veel meer kinderen beschikbaar komt. Kinderen moeten mee kunnen doen in onderwijs in hun eigen buurt en wijk, in hun gemeente.'*

Een inclusieve leeromgeving

Een inclusieve leeromgeving is een leeromgeving waar elk kind optimaal kan leren. Verschillende scholen spannen zich in om daaraan vorm te geven:

'Er gebeuren veel activiteiten in school. Wat ik heel positief vind is dat de school door een plan echt gericht is op het kind en dat ze ervan uitgaan dat je allemaal anders bent. Iedereen werkt op school aan zijn/haar eigen doel. Werken vanuit doelen zorgt dat je niet vastzit aan een methode. Om de leerstof aan te bieden hebben we verschillende leskisten ontwikkeld. Bijvoorbeeld in een leskist over de Middeleeuwen zit een muziekaart, een samenwerkingskaart, een knutselkaart en een boekenkaart. Uit de verschillende methodes worden oefeningen gehaald. Kinderen kiezen hun eigen manier om de stof eigen te maken, maar worden ook gestimuleerd andere kaarten te kiezen. Zo leren ze op verschillende manieren met de stof omgaan. Ze krijgen uitleg en moeten het dan eerst aan de buurman vragen als ze iets niet weten. Hoe zou jij het oplossen?'

Hier worden bewust didactische benaderingen, zoals peer tutoring en zelf ontwikkeld leermateriaal ingezet om de gehele diversiteit aan kinderen te bedienen. Soms wordt ook expertise ingewonnen buiten de school, zoals deze vraag die bij de sportservice binnenkwam. Zij zochten een manier om de gewone gymles anders vorm te geven, zodat een jongen in een rolstoel ook mee kan doen:

'Er kwam laatst een vraag binnen van een reguliere school. Ze vroegen zich af hoe ze een jongen in een rolstoel die op de reguliere school zat mee konden laten doen in de gymles. Dan ga ik op bezoek en verbindt hen met wat er als is aan kennis en kunde in de buurt. Op het revalidatiecentrum is heel veel ontwikkeld aan oefeningen e.d. in een gewone setting. Zo zouden sportleraren ook getraind kunnen worden hoe zij op een reguliere school met kinderen met gedragsproblemen om kunnen gaan.'

Op deze manier komt de expertise naar de school toe, en wordt de leerkracht ondersteund om een inclusieve leeromgeving te creëren. Dat kan ook in het geval van extreem drukke klassen, of ondersteuningsvragen.

Individuele schoolcarrières

'School krijgt het niet moeilijk door bijvoorbeeld te veel buitenlandse kinderen, maar door kinderen met gedragsproblemen. Teveel ADHD en autisme. Maar ook kinderen die uit de bocht vliegen door echtscheidingssituaties. Als er iets gebeurt, is er snel kans op escalatie. Het is een sport om het kind in school te houden'

In bovenstaand voorbeeld wordt er veel geïnvesteerd in het mogelijk maken van optimale individuele schoolcarrières. Veel inwoners geven echter aan dat hierin ook wat te winnen valt in Woerden.

'We moeten meer individueel kijken, mogelijkheden zoeken voor mensen die moeilijker mee gaan, dat is nou nog niet echt goed geregeld in de praktijk.'

'Als het over onderwijs gaat, zeg ik kijk niet naar een beperking, maar naar een uitdaging! Nu is het een selectieproces op grond van scores. Je kunt beter uitgaan van wat iemand kan en daarbij aansluiten, dus ook goed kijken naar het individu. Daar is nog veel te winnen. Het systeem kost zo miljoenen. Dan popt er iemand uit en komt uiteindelijk niet terecht waar hij of zij wil terechtkomen.'

Het optimaal laten leren en participeren van elk kind en jongere is een belangrijk ontwikkelingspunt als het gaat om het vormgeven van een inclusieve samenleving. Dat vraagt van alle betrokkenen om de persoon centraal te stellen en het systeem dat te laten ondersteunen. Je kunt je dan de vraag stellen: "Wat heeft hij of zij nodig om zich te kunnen

ontwikkelen? En welke belemmeringen signaleren we met elkaar in de samenleving, in de buurt, in het schoolsysteem die we moeten opheffen?’

Twee systemen naast elkaar

‘In het onderwijs zijn er veel regels en zaken die bovengemeentelijk besloten zijn. Dat geeft niet veel ruimte. Als je mensen met een handicap apart wegzet, zijn ze er niet. Als je mensen met en zonder handicap in een klas zet, heb je kleinere klassen nodig en betere leerkrachten. De twee systemen van onderwijs concurreren met elkaar, ze trekken niet samen op.’

Concrete ervaringen laten zien dat bureaucratie en verkokering, het daadwerkelijk ondersteunen van jongeren om mee te kunnen doen zowel scholen, ouders als anderen belemmert. Veel mensen voelen zich niet gesteund door het systeem en de bijbehorende regels. Dit is een landelijk bekende kwestie en deze speelt ook in Woerden. Dat betekent misschien dat sommige belemmeringen in de samenleving niet in Woerden zelf opgelost kunnen worden, maar binnen de samenwerking met andere gemeenten of in samenwerkingsverbanden. Ook hierin is samen optrekken van belang om deze samenwerking vanuit de visie op inclusie in het onderwijs vorm te gaan geven.

Voortgezet onderwijs

Waar het voor veel kinderen al een grote overgang is van basis naar het voortgezet onderwijs is dat voor kinderen met een beperking nog meer het geval. Uit de verhalen die we gehoord hebben blijkt dat extra aandacht daar nog meer noodzakelijk is om het juiste antwoord te kunnen geven op de leerbehoefte van leerlingen.

‘In het basisonderwijs gaat op zich goed. Bij voortgezet onderwijs is het anders. De leraren hebben deze kinderen onvoldoende in beeld. De grote leerfabrieken zijn voor bijvoorbeeld veel (autistische) kinderen lastig.’

‘Je ziet het vaak dat jongeren in voortgezet onderwijs vastlopen. Daarover hoor ik van ouders veel verhalen. Zij hebben een kleinere omgeving nodig om te kunnen bloeien. Als mensen mij vragen of er een inclusieve school in Woerden is, mijn antwoord is: ‘niet dat ik het weet’.

‘Het voortgezet onderwijs is grootschalig. Je moet het zelf weten hoe je mee om zou kunnen gaan. Mijn zoon heeft psychische klachten en is vastgelopen in het onderwijs. Er bleek een gebrek aan kennis en maatwerk. Er werd niet goed gesignaleerd wat er speelde en uiteindelijk is hij verzopen in de grote massa.’

Mensen die we gesproken hebben geven aan dat ze graag willen werken aan hun toekomst en dat zij het belangrijk vinden om de juiste opleiding te doen, maar dat dat niet vanzelf goed gaat. Te veel jongeren lopen vast of vallen uit. Dit is een terugkerend geluid in landelijke discussies over het voortgezet onderwijs. Hoe kunnen alle kinderen in Woerden de beste startpositie krijgen voor de toekomst? Met kansen op werk en het leveren van een waardevolle bijdrage aan de samenleving gebaseerd op hun interesses en talenten? Van welke nieuwe en veelbelovende inzichten uit Woerden, binnen- en buitenland kan gebruik worden gemaakt? Zijn er landelijk ontwikkelingen waarop kan worden aangehaakt?

Inwoners geven ook advies hoe het beter kan in het voortgezet onderwijs.

‘Praktijkonderwijs en vervolgonderwijs mbo moet je met elkaar verbinden.’

'Voor leerlingen in het VSO en trouwens ook voor andere middelbare scholen zouden er onafhankelijke ondersteuners moeten zijn.'

Vervolgonderwijs

Doorleren, we hebben enkele mensen van begin twintig gesproken die aangeven dat zij graag zouden willen doorleren, maar daar op een of andere manier niet de kans voor krijgen. Hebben jongeren met een beperking dezelfde kansen op een vervolgopleiding als andere jongeren?

'Ik weet niet of er nog verder opleidingen zijn, bijvoorbeeld op een ROC. Ik wil graag grafisch ontwerper worden. Het is belangrijk dingen te leren anders kom je niet verder. Ik wil nog veel leren, maar ik heb een Wajonguitkering en dan is verder leren heel lastig i.v.m regels.'

Volwassenenonderwijs

'Zo'n 60% van de statushouders is onder de 30 jaar. Er zijn 24 mensen die alvast willen beginnen met Nederlands leren. Maar het geven van taallessen, dat is aan de commercie overgelaten. Half december waren er 50 mensen, dat betekent 5 klassen en 5 docenten. Die werden pas half januari geworven, dus werd er 2 maanden niks aan taal gedaan. En zo zit iedereen op iedereen te wachten. Mensen worden door taal maatjes – vrijwilligers begeleid. Een goeie tussenoplossing, maar wel vreselijk dat je dat zo zelf moet regelen. Belangrijk ook dat statushouders versneld een opleiding kunnen doen zodat ze ook snel weer in het arbeidsproces kunnen instromen.'

Thuiszitters

Vanuit de landelijke cijfers weten we dat thuiszitten en niet naar school gaan een groeiend probleem is in het onderwijs. De gemiddelden uit Woerden komen ongeveer met de landelijke cijfers overeen. Het gaat daarbij om bijvoorbeeld kinderen die al bij de start geen toegang tot het systeem krijgen vanwege hun beperkingen. Maar vooral ook om kinderen die wel een schoolcarrière gestart zijn, die thuiszitten en dreigen niet leerbaar verklaard te worden. Ook in Woerden hebben we hier verhalen over gehoord.

'Voor sommige kinderen is er geen onderwijs. In Woerden zijn er zeker 30 kinderen die thuis zitten en niet geregistreerd zijn. Ouders willen niet gebruik maken van de regeling die leerlingen vrijstelt van de plicht om onderwijs te volgen, omdat ze dan niet leerbaar worden verklaard. Maar als ze met de leerplicht thuis zitten kun je worden aangeklaagd voor de rechter. Die ouders zitten in de knel.'

'Mijn zoon heeft een tijd thuis gezeten. Vanwege de leerplicht moesten wij voor de rechter verschijnen. Ons vertrouwen heeft hierdoor wel een enorme deuk gekregen. Het onderwijs en de zorg horen het heft niet in handen te hebben. De touwtjes horen in de hand van de ouders te zijn. Als ouder ben je de spil die doorgeeft wat er overal speelt en rondom je kind kan verbinden.'

'Ik word gezien als iemand die niks kan leren en daar baal ik van. Ik wil laten zien dat ik het wel kan.'

'De gemeente wil niet dat deze kinderen thuis zitten, want dan vallen ze onder hun verantwoordelijkheid. Scholen betalen alleen onderwijs binnen de muren van de school. Het niet melden van thuiszitten is in het belang van de school, want dan ontvangen ze toch geld. Niemand is verantwoordelijk voor dit onrecht. Na een paar jaar strijden, pakken ouders

tegen wil en dank de vrijstellingsregeling maar aan. Kinderen zijn hier letterlijk ziek van geworden. Er zijn zelfs uithuisplaatsingen uit voort gekomen.'

'Mijn kind heeft regulier onderwijs tot groep 7 gevolgd. Daarna kwam zij terecht op het VSO. Of het slaagt is erg afhankelijk van de leerkracht. Een jaar ging het goed, daarna lukte het niet. Ik ben toen gestopt met werken om haar te helpen. Zij ging naar de VSO school in Utrecht. De taxi rit er naar toe was heel beroerd voor haar. Kinderen van alle leeftijden, verschillende talen, kinderen die wagenziek werden. Zij was al doodmoe als zij daar aankwam. Zij is uiteindelijk vastgelopen op het VSO, het was veel te theoretisch.'

De vraag is of we dit in Woerden acceptabel vinden? Is niet elk kind in staat zich te ontwikkelen en te leren? Hoe kan elk kind zelf sturing leren geven aan hoe hij/zij zich kan ontwikkelen? De vraag is ook kunnen we met elkaar systemen en regels dienstbaar laten zijn aan het doel namelijk alle kinderen zo goed mogelijk te laten leren en participeren. Het lijkt dat hier kansen liggen om samen op te trekken, school met leerlingen, ouders, leerplicht, jeugdzorg en inspecties. Ook om in preventieve sfeer te voorkomen dat kinderen verzuimen, uitvallen en thuis komen te zitten.

Partnerschap met ouders

Van de rol, kennis en betrokkenheid van ouders in het proces om van passend naar inclusief onderwijs te komen kan goed gebruik worden gemaakt. De verhalen die we gehoord hebben laten ons zien dat het belangrijk is dat ouders als partner van de school worden gezien, dat ze betrokken, gehoord en gezien worden als hulpbron. Door samen op te trekken is er meer kans om kinderen de juiste start voor hun toekomst te geven.

'Aan ouders wordt vaak niet gevraagd mee te denken hoe het beter kan. Er worden hele systemen gebouwd, waar helemaal geen ouder bij betrokken is.'

'Wij hebben ouders begeleid om op school voor de kinderen te kunnen zorgen, om de tussen schoolse opvang beter op te zetten. We hebben ouders en andere vrijwilligers getraind. Er is verbinding gecreëerd tussen ouders en leerkracht. Wij mochten het twee jaar doen. Er was veel waardering voor. Het was mooi werk, de vrijwilligers komen in een gewaardeerde rol '

'Er was een klankbordgroep van ouders bij de gemeente over onderwijs. Daar moesten we veel zelf uitzoeken, dat kostte veel moeite. Er zou meer geïnvesteerd moeten worden in kennis en kunde en niet zozeer in geld.'

Ouders werken bijvoorbeeld samen in een ouderplatform in de regio. De kennis die daar aanwezig is, zou bijvoorbeeld benut kunnen worden om volgende stappen te zetten. Partnerschap van school, buurt, gemeente en ouders zou een belangrijke start kunnen worden van de verandering die nodig is om alle kinderen binnen boord te houden.

Maar ook binnen de school kan op allerlei manieren gebruik worden gemaakt van ouders.

'Ik ben overblijf coördinator op een christelijke school, maar die intercultureel georiënteerd is. Van de 25 kinderen zijn er 10 Irakees, Egyptisch, Marokkaans. De diversiteit onder kinderen is dus groot. Je moet dan wel met heel veel dingen rekening houden bij de overblijf. Veel moeders helpen mee in de overblijf. Maar ook mensen van buiten school helpen. Want ze krijgen een vrijwilligersvergoeding, daarom zijn er ook veel buitenlandse moeders die dit doen. Eerst waren moeders tegen de buitenlandse moeders, maar nu vinden ze het

vanzelfsprekend. Dat is heel belangrijk voor kinderen omdat daar het begin van samenleven begint.'

Aanknopingspunten & aanbevelingen

- ✓ In Woerden is behoorlijk wat kennis beschikbaar over het creëren van een leeromgeving waarin een grote diversiteit aan kinderen samen leert. De kunst is om deze goede voorbeelden samen te brengen, om praktijkervaringen te delen en samen op te trekken. Scholen met elkaar, met ouders, leerlingen, de buurt en andere organisaties. Breng initiatieven en kennis nog meer bij elkaar om gebruik te kunnen maken van elkaars expertise.
- ✓ Investeer in inclusie in het onderwijs door samen met enthousiaste leerkrachten, scholen en ouders een pilot te starten (zie ook de opbrengst uit de thematafel). Maak daarbij gebruik van mooie voorbeelden uit Woerden en daarbuiten. Besteed bij deze pilot ook aandacht aan het opheffen van belemmeringen in systeem en regelgeving.
- ✓ Maak werk van regulier onderwijs in de buurt voor elk kind
- ✓ Zet kennis uit het speciaal onderwijs, de sportservice of specialistische ondersteuning in om de leerkrachten te helpen een inclusieve leeromgeving te creëren. Zorg dat deze kennis ten goede komt aan de leerbehoeften van alle kinderen.
- ✓ Investeer kosten van het taxivervoer in het regulier onderwijs, als kinderen er geen gebruik meer van hoeven maken.
- ✓ Maak gebruik van nieuwe ontwikkelingen in binnen- en buitenland om het voortgezet onderwijs te versterken. Zet hier een bewust traject op in.
- ✓ Maak vervolgonderwijs toegankelijk voor iedereen. Jongeren die geen vervolgopleiding willen doen, kunnen door middel van leerwerktrajecten een startkwalificatie halen. Zo bouwen ook zij de expertise op die hen later in staat stelt om een betaalde baan in te vullen.
- ✓ Investeer in intensieve ondersteuning om ook thuiszitters weer regulier onderwijs te laten volgen.
- ✓ Maak werk van een betrokken samenwerking tussen ouders, scholen, schoolbestuurders en samenwerkingsverbanden.

Thema 2: Werk & Inkomen

VN Verdrag: Artikel 27 Werk & Werkgelegenheid.

Artikel 28 Behoorlijke levensstandaard & sociale bescherming

Inclusieve arbeidsmarkt:

- Er is sprake van een arbeidsmarkt die de diversiteit aan inwoners weerspiegelt. Iedereen kan betaald werk verrichten, aansluitend bij zijn of haar eigen interesses en talenten.
- Bedrijven en organisaties geven vorm aan een werkvloer waar ieder individu kan optimaal bijdragen.
- Iedere inwoner heeft voldoende inkomen om optimaal deel te nemen in de samenleving.

Iedere individuele inwoner heeft:

- Betaald werk dat aansluit bij zijn of haar interesses en talenten.
- De kans om door te groeien en naar eigen keuze stappen te zetten in zijn of haar carrière.
- Voldoende inkomen om mee te doen.
- Eigen regie over financiën.
- Recht op eigen bezit.

Introductie

Een inclusieve arbeidsmarkt staat open voor iedereen om betaald werk te verrichten. De arbeidsmarkt is zo georganiseerd dat mensen hun talenten kunnen inzetten op plekken waar dat nodig is, waar mensen tot hun recht kunnen komen. Het betekent iets voor hoe we de werkvloer vormgeven, voor hoe we geldstromen organiseren en voor hoe we de arbeidsmarkt inrichten. Er zijn in Woerden al mooie voorbeelden beschikbaar waar dit in grote mate gestalte krijgt. Kennis waar we op kunnen voortbouwen.

Een inclusieve werkvloer

Vormgeven aan een inclusieve werkvloer betekent vormgeven aan inclusief ondernemerschap. Een inclusieve werkvloer is geen plek waar vooral mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt werken. Het gaat er juist om dat de werknemers in het bedrijf de diversiteit van de omringende gemeenschap weerspiegelen. Een Woerdens bedrijf vertelt:

“Ik heb een P&O functie. Ik geloof erin dat iedereen letterlijk aan het werk moet. Het personeelsbestand moet weergeven wat er in de maatschappij gebeurt. Hier werkt letterlijk iedereen door elkaar heen. We hebben niks aan mensen die op de bank zitten. Mijn baas, werkt al jaren met mensen die een afstand tot de arbeidsmarkt hebben. Hij heeft mij in mijn P&O functie hier ook opgezet. Het bedrijf doet altijd een aanbod aan klanten op basis van social return.”

In ons bedrijf werkt al 6 jaar een meisje uit Woerden, die we aan boord proberen te houden. Ze houdt zich bezig met het voorbereiden van schilderwerk en het snoeien van bomen. We hebben hier ook jongens die op zondag komen werken, jongens die er een zootje van gemaakt hebben. We bieden ze een baan aan, waardoor ze leven weer kunnen opbouwen, schulden kunnen afbetalen en dergelijke. We kijken heel goed naar wat we met elkaar kunnen. We moeten geen plekken creëren omdat het moet.”

Een ander bedrijf: ‘We kijken naar kansen. Een voorbeeld is de vacature voor medewerker boekhouding die we hadden. Een wat oudere man die doof is reageerde op die functie. Hij had een goed CV, competenties en werkervaring waren helder beschreven en onderaan was vermeld dat hij doof is. Hij vertelde dat hij honderden sollicitaties had gedaan en maar twee keer was uitgenodigd. Voor onze functie was hij iets te licht. We hebben gekeken wat hij wel kon en een functie gecreëerd waarin hij ook nog echt kan door groeien. Vanwege zijn gehoorprobleem heeft deze man andere zintuigen erg goed ontwikkeld. Hij is bijvoorbeeld erg goed in InDesign. Dat is voor ons een fantastische meerwaarde.’

De voorbeelden hier beschreven laten zien hoe een aantal ondernemers in Woerden het erg mooi aanpakken. Mensen hebben wel het gevoel dat het nog geen beweging is. Het zijn nog losse initiatieven. Het zou goed zijn deze manier van ondernemen meer te verspreiden door mensen te verbinden, van elkaar te laten leren en elkaar te inspireren. Daar is onder deze ondernemers veel enthousiasme voor. *‘Het is een mooi virus dat we moeten verspreiden.’*

Er werden enkele plekken genoemd waar ondernemers elkaar al (kunnen) treffen.

‘We doen mee aan de 99 van Utrecht van de Normaalste Zaak. De Normaalste Zaak is een groeiend netwerk van bijna 500 MKB-ondernemers én grote werkgevers. Samen bouwen we aan een inclusieve arbeidsmarkt, waarin iedereen die kan en wil werken welkom is. Onder de naam ‘de 99 van’ initieert De Normaalste Zaak in samenwerking met regionale werkgeversverenigingen daadkrachtige lokale netwerken in Nederland. Ik ben verantwoordelijk voor de profilering. We moeten uitkijken dat het niet gezien en gebruikt wordt als marketingtool.’

Een ondernemer suggereerde *“dat de inclusieve arbeidsmarkt standaard op de agenda moet van de Open Coffee Woerden (Open Coffee Woerden is een maandelijks terugkerend netwerkevenement, dat zich richt op ondernemers uit Woerden en omstreken). We moeten er trots op zijn wat we tot stand brengen.”*

“Ik zie dat ook als taak van de gemeente: knoop die boel bij elkaar.”

En ja, ook de gemeente kan een actieve rol spelen in het verbinden van ondernemers om samen te werken aan een inclusieve arbeidsmarkt. Bijvoorbeeld door zelf ook vorm te geven aan een inclusieve werkvloer en daarin al lerend en

experimenterend samen op te trekken met andere bedrijven, kleine ondernemers, organisaties die dat ook doen.

Naast ondernemers die kansen zien voor mensen binnen hun eigen bedrijf, en die drive hebben om mensen die kans te bieden, zijn er ook organisaties die mensen, die nu ver af staan van de arbeidsmarkt, de eerste stappen helpen te zetten richting betaald werk. En daarmee andere bedrijven helpen een inclusieve werkvloer vorm te geven.

“Vanuit onze sociale onderneming werken we nu samen met een groot landelijk bedrijf. Zij doen in wegen, civiele techniek, schilderen, glas. Zij hebben dertig vacatures. Via de gewone kanalen kunnen zij geen mensen vinden, er waren geen matches. Terwijl het hele goede werkplekken voor mensen zijn om te starten. Wij vervullen een brugfunctie. De stroom mensen komt nu langzaam op gang. We bieden nu twintig mensen een werkplek, vooral leerlingen van de praktijkschool. Vijftien daarvan zijn doorgestroomd naar betaald werk.”

Mensen die zelf hun ondernemerschap tonen

We hebben ook inwoners gesproken die veel ondernemerschap en initiatief laten zien om zelf aan een betaalde baan te komen. Door op eigen kracht hun talent te volgen:

‘We hebben toen acht investeerders gevonden voor het realiseren van ons businessplan, mensen die we zelf aan hun jasje hebben getrokken. Het voelde heel goed dat mensen in ons geloofden, het aandurfd. Ondanks dat we eerder failliet zijn gegaan. Nu na drie-en-een-half jaar hebben we bijna alles afbetaald. Wij zijn niet meer zo jong, maar wel heel gedreven.’

‘Ik heb zelf initiatief genomen om het gemeentemuseum te helpen. Ik hou het nieuws in de gaten, hoe er over Woerden wordt geschreven. Ik heb het van mijn vader afgekeken en zelf geleerd. Als iets me stimuleert, dan kan ik me beter concentreren. Ik breng ook folders over Woerden-uit rond bij de HORECA. Ik wil straks graag een grafische opleiding volgen. Als ik maar kan ontwerpen en met mijn handen bezig kan zijn.’

‘Vorig jaar maart zijn we hier dit cateringbedrijf begonnen. Dit is vergeleken met wat mijn zus in Syrië deed echt heel klein, maar twee mensen. Als ik bestellingen opneem, moet zij alles doen. Zij moet alles met haar handen maken. Vroeger had ze twee mensen in dienst die zich alleen maar bezig hielden met deeg kneden. Maar inmiddels leer ik net zulke lekkere dingen als zij te maken. Ik houd van het creatie proces.’

Of mensen die binnen hun eigen vrienden en familie interesses en talenten bij elkaar weten te brengen.

'We zijn druk, hebben soms geen oog voor mensen die niet mee kunnen door ziekte of een beperking. Mijn zus heeft een progressieve ziekte en kan haar werk niet meer doen. Voor je het weet zit ze alleen thuis. Ze werkt nu twee dagdelen in mijn bedrijf. En houdt zich bezig met robotontwikkeling. Het is zowel voor het bedrijf als mijn zus nieuw, interessant en van waarde.'

Is het gemakkelijk om te ondernemen als je bijvoorbeeld een andere culturele achtergrond hebt? Vroegen we aan een van de winkeliers:

'Als je ondernemersbloed hebt, dan red je het wel. Er is iemand die al twintig jaar een bloemenzaakje heeft. Alhoewel, je merkt wel dat er niet veel ondernemers met een andere culturele achtergrond in de winkeliersvereniging zitten. Alhoewel, een poolse kruidenier, een Syrische bakker (die worden op handen gedragen), een slager, een sushi restaurant, de New York Pizza, die zegt: ik ga niet meer weg uit Woerden. We hebben ook een Afghaanse marktmeester.'

Een open cultuur

Voor een deel heeft het creëren van een inclusieve arbeidsmarkt te maken met het creëren van een open cultuur:

'Belangrijk is ook plezier in je werk hebben, kunnen doen wat je leuk vindt. Het gaat om eerlijke kansen, dat je mag zijn wie je bent. Door normale mensen gewoon geaccepteerd worden, dat is heerlijk... Anders is het pijnlijk.'

'Ik heb mijn eigen onderneming, kom uit Roemenie en ik zou graag meer Nederlandse klanten willen hebben. Ik benader mensen persoonlijk, via mijn vrienden en netwerk. Ik heb ook een aantal keer gesolliciteerd. Ik heb aan mijn CV toegevoegd dat ik een visuele beperking heb. Je krijgt daarmee geen kans!'

'Een van de moeilijkste dingen is, als je transgender bent, ook als je het traject inzet om man of vrouw te worden: 'Hoe vertel ik het op mijn werk?' De meeste mensen raken alles kwijt als ze het vertellen. Hun partner, hun werk, hun vrienden, hun clubs & verenigingen. Afhankelijk van in welk milieu je bent opgegroeid. Als je wel jezelf kunt zijn, als de erkenning er is, kunnen je talenten veel meer naar voren komen. Dat zouden werkgevers moeten weten.'

Ook op andere vlakken zijn er echter hobbels. Discriminatie is daarvan niet de minste.

'Belangrijk aandachtspunt voor de gemeente en de gemeenschap vind ik arbeidsparticipatie vooral van allochtone jongeren. Ze vinden moeilijk een stageplek. Bij solliciteren is er direct of indirect vaak spraken van discriminatie. Soms moet je kinderen helpen een stageplek te vinden. Als je helpt en je betreft gemeente en school erbij, lukt het wel: iedereen gelijke kansen. Maar ik ken ook kinderen die een andere opleiding moeten beginnen omdat ze geen stageplek hebben kunnen vinden. Zij raken hun zelfvertrouwen en vertrouwen in de gemeenschap kwijt. Er zijn toch genoeg bedrijven in Woerden!! School moet volgens mij het initiatief nemen om kinderen op tijd voor te bereiden en in het leggen van contacten met bedrijven. Er zijn wel initiatieven, bijvoorbeeld de werkmart, maar dat heeft onvoldoende effect. De gemeente zou zelf stageplekken moeten aanbieden als voorbeeld. En bedrijven zouden zich samen verantwoordelijk moeten voelen. Vanuit de moskee proberen we informatie te geven en helpen we met het vinden van een plek. Nodig zijn rolmodellen, geef de kinderen moed.'

Een groot probleem, landelijk, is dat jongens met een andere culturele achtergrond moeilijker aan een baan komen dan anderen. En aan een stage. Soms heeft dat te maken met hun eigen houding. Voor een groot deel ook met de wijze waarop de samenleving tegen hen aankijkt. Hoe kunnen scholen, werkgevers en gemeente de handen ineenslaan om dit probleem op te lossen?

Jonge mensen

'Veel jongeren komen na school thuis te zitten. Tien procent is werkloos. Als ze drie jaar UWV hebben gehad en thuis zitten dan zijn ze al kansloos. Klopt het dat Ferm Werk pas na 3 jaar begint met re-integratie? Echter voor jongeren is dit vaak te laat. Er zijn zo'n 280 jeugdwerklozen in Woerden.'

'Er zijn veel thuiszitters die vastlopen op werk of stage of school. Veel jonge mensen met autisme. Meedenken op de werkplek is nodig, maar vaak krijgen we pas de vraag als het al bijna misgaat. De kunst is elkaar weten te vinden en samen expertise opbouwen. Andere mensen mogen ook bij ons komen om kennis te halen, zo leren we van elkaar. Dat kennisdelen onderling is nieuw. Daarbij is vooral van belang dat de verwachtingen naar elkaar helder zijn.'

Vooraf jongeren zijn kwetsbaar op de arbeidsmarkt. Extra aandacht voor jongeren lijkt gerechtvaardigd. Individuele trajecten om met toeleiding te experimenteren in samenwerking met scholen en ondernemers zouden een vorm kunnen zijn om de benodigde samenwerking op gang te brengen. Op dit moment is in Woerden project JOW gaande dat hier bij aansluit, mogelijk kan hier een mooie verbinding worden gemaakt.

De stap naar betaald werk

Er zijn ondernemers die het aandurven om op vrij hoog niveau te werken met mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Dat gaat goed!

'We zijn geen Brownies en Downies, het moet wel professioneel zijn. Je draagt een concept uit, dat kan, maar kost veel tijd. Er moet iemand zijn die mensen begeleidt. Veel zijn gevoelig voor prikkels die er veel zijn in de horeca. Nodig is dan een begeleider die zich goed kan inleven, goed aanvoelt.... Via Nu Doen! werken drie jongeren hier. Een jongen staat drie dagdelen achter de bar bij het restaurant. Hij is autistisch, maar het werk is duidelijk, dus hij kan focussen. Het gaat goed!'

'We werken nu zoveel mogelijk samen met allerlei partijen, zoals de bieb, het Brediuspark, Het Stadshotel, De Pompier, de kapper en ook organisaties van zorg & welzijn zoals Reinaerde en Kwintes. Een medewerker is nu twee keer een ochtend begonnen bij een kapper, haren vegen, koffiezetten. Dit wordt uitgebreid naar haren wassen en uitspoelen. Hij is ook goed in horecavaardigheden die kan hij ook toepassen in de kapsalon. Ik heb veel contact met medewerkers via de WhatsApp. Ik kijk altijd goed of er wel een klik zal zijn en wat voor mensen het zijn. In het begin is er veel begeleiding en dat bouwen we gaandeweg af en passen we aan. We zijn altijd op de achtergrond aanwezig. Bijvoorbeeld in het geval van onvoorziene omstandigheden. Soms lijkt het of het vanzelf gaat, maar dan gaat er iemand weg of er is gedoe. Dan vallen mensen toch weer op ons terug. Het zijn ondernemers en eigenlijk staan ze allemaal wel open voor ons verzoek.'

We hebben diverse jongeren gesproken die op dit moment via 'Nu Doen!' Aan het werk zijn in diverse bedrijven en organisaties. Een heel mooi initiatief. Je ziet erg mooi ondernemerschap ontstaan tussen Nu Doen!, buurtinitiatieven en (kleine) bedrijven. Er wordt veel energie gestoken in de ontwikkeling van jongeren. We hebben mensen onder hen gesproken die aangeven dat het voor nu wel goed is, maar dat zij zelf nog liever een opleiding volgen of betaald werk doen, in plaats van dagbesteding. De meesten zijn in een leeftijd dat anderen een opleiding volgen of net aan het werk zijn. Is het voor hen ook mogelijk om deze stap te maken, bijvoorbeeld door met loonkostensubsidie aan de slag te gaan?

In het onderstaande voorbeeld kwamen we iemand tegen die betaald werk heeft gedaan als overbruggingsperiode en daarna in de sociale werkvoorziening terecht kwam:

'In de toekomst wil ik graag ergens anders werken in de horeca of bedrijfskantine. Eerder heb ik in de bouw gewerkt, want ik wilde niet thuis zitten want dan komen de muren op je af. Toen heb ik keukens in elkaar gezet. Via de corsovereeniging kwam ik bij een keukenspecialist die me op sleeptouw nam. Dat was een tijdelijke oplossing

tot ik bij de sociale werkvoorziening terecht kon. Ik kreeg gewoon betaald werk en een vast contract.

Ik heb ADHD en slikte al jaren Ritalin, maar daar werd ik helemaal suf van. Toen ik bij de keukenspecialist werkte was ik een dag mijn pillen vergeten en ik was opeens veel actiever en productiever! Mijn werkgever zei toen, we gaan het gewoon proberen, twee dagen niet slikken. Daar ben ik dus mee gestopt nu al tien jaar van af. Daarnaast heb ik een verstandelijke beperking door zuurstoftekort bij de geboorte.'

Nu werk ik bij de sociale werkplaats van Ferm Werk. Ik doe daar de catering en horeca in het bedrijfsrestaurant. Dat doe ik vijf dagen per week. De mensen die daar werken vind ik niet zo leuk. Er is een leidinggevende die wel oké is. Ik ben er zo ingerold via een speciale school. Ik ben dol op koken, dat deed ik ook al bij mijn ouders thuis. Deze week heb ik gevraagd of ik een nieuwe salade mocht uit proberen, dat mocht en hij is goed gelukt!'

Waarom volgt hij geen opleiding in de horeca of wordt er niet gezocht naar betaald werk? Iemand komt uit een betaalde baan, krijgt een SW indicatie, en zit nu een hele tijd in de sociale werkvoorziening. Is hier gezocht naar betaald werk of een opleiding in de horeca? In dit geval kunnen er allerlei redenen zijn waarom dat nu even niet de juiste stap is. Maar we zijn in de interviews en de thematafels een soort vanzelfsprekendheid tegengekomen waarbij mensen met een beperking, of psychische problematiek, of een oude SW indicatie automatisch naar dagbesteding of de sociale werkplaats gaan. Met de invoering van het VN Verdrag hebben mensen recht op regulier betaald werk.

'Ik wil nu wel eens betaald werk. Waarom moeten wij altijd de rotklusjes opknappen? Ik wil ook een vak leren.'

Volledig betaald werk brengt een heel ander levensgevoel met zich mee. Meerdere mensen die we hebben gesproken willen liever werken voor hun geld dan het zomaar krijgen. Bovendien kan betaald werk een groot verschil maken in de mogelijkheden die je in het leven hebt: carrière maken, een gezin onderhouden. Wordt daar voldoende energie in gestoken?

Hoe kunnen gemeente, Nu Doen!, Ferm Werk, ondernemers en andere spelers op de arbeidsmarkt samenwerken om dit mogelijk te maken? En eventuele belemmeringen in geldstromen, sociale zekerheid en risico's voor ondernemers op te heffen? Mogelijk is hier ook een gesprek met de landelijke overheid nodig. Over het wegnemen van belemmeringen en risico's voor zowel werkgevers als werkzoekenden. Want veel mensen gaan er op dit moment nog in inkomen of sociale zekerheid op achteruit als zij betaald werk gaan doen. Voor mensen die

ondersteuning krijgen en weinig geld hebben, kan dit een onoverkomelijk probleem zijn.

Hoe gaat het op dit moment met de arbeidstoeleiding?

Hoe gaat het met de ondersteuning richting werk? Wat zijn de hobbels en wat helpt? We zien allerlei inspanningen die leiden tot kansen voor mensen om hun talenten en interesses te volgen en in te zetten op de arbeidsmarkt.

'F-ACT team is outreachend dat is heel erg fijn. We streven ernaar dat elk individu mee kan doen, gebaseerd op eigen interesses en talenten. Mee doen in de samenleving en bijdragen. Soms wordt er gezegd dat je eerst beter moet worden voordat je kan werken, maar daar doen wij niet aan.

Ik werk hier nu zo'n vijf maanden bij Wij 3.0. Tot nu toe heb ik 40% van de mensen aan betaald werk gekregen. We maken gebruik van het IPS model. Dan trek je zo'n drie jaar samen met mensen op. Ook bij carrière switches blijf je betrokken. Het is voor mensen fijn dat er een behandelteam om hen heen staat. Veel mensen met een psychiatrische achtergrond zitten al tien jaar vrijwillig in de Wajong. In 2018 krijgen ze 5% minder uitkering. Op de werkplek worden ze vaak niet betaald, dat moeten we dan samen onderzoeken. Betaald werk is voor mensen die wij begeleiden heel belangrijk. De arbeidsmarkt is heel lomp. Je moet er echt naast blijven staan als mensen drie keer worden afgewezen.'

'We hebben nu een project waarbij werkgevers iemand van 56+ in dienst kunnen nemen. In eerste instantie even gedetacheerd, als tijdelijke constructie van een paar maanden om de koudwatervrees weg te nemen. Het werkt goed, er is eigenlijk nauwelijks terugval.'

'Laatst was er iemand die hoogopgeleid is, maar die graag vuilnismans wilde worden. Dat leek haar zo'n mooi beroep. We hebben daar uitgebreid over gepraat. En het is nu gelukt om daar een mooie aanstelling in te vinden.'

'Als coach is het belangrijk dat je betrokken werkgevers om je heen hebt die je kennen. Bv Achmea, ING, AH, UMC. Die gaan gemakkelijk, dat is een opdracht van de overheid. Daar werken we aan jobcarving en bv AH heeft zijn eigen jobcoaches. Ik wil ook graag met de gemeente zelf werken aan dit soort banen. Kleinere bedrijven daar moet je een persoonlijk netwerk voor opbouwen. Mensen met hart voor de zaak. 16 februari is de dag van de 1000 voorbeelden, daar ga ik heen. Van Gansewinkel is ook zo'n voorbeeld van een bedrijf dat veel doet. Intratuin dus ook, maar die wil mensen geen salaris betalen.'

Mooie inspanningen van mensen die er alles aan doen om samen met mensen op zoek te gaan naar betaald werk. Zij geven aan dat het belangrijk is dat mensen kunnen vertellen waar ze goed in zijn. Een deel van de support richt zich daarop.

'We trainen mensen ook in hoe vertel ik mijn verhaal. Het is voor deze mensen belangrijk om te oefenen in hoe ze dat moeten doen en daar tips en trucs voor te krijgen.'

Goede support om een baan te vinden blijkt nodig en betaalt zich vaak terug, maar is niet altijd geboden. Daardoor komen veel talenten niet tot hun recht.

'Ik heb administratief werk gedaan, en heb verschillende banen gehad ook nadat ik doof ben geworden. Twee keer geluk gehad. Bij een bedrijf had de chef een dove broer, dat ging dus heel goed. Maar ik moest veel reizen, dat was te veel, te vermoeiend. Ik ben een paar jaar geleden afgekeurd voor werk, merk dat dat beter voor me is. Ik was een vervelend mens door de overbelasting. Ik geef nu nog af en toe cursussen gebarentaal. Ik heb wel een eerlijke kans gekregen op mijn werk, maar het bleek toch te veel.'

'Als het gaat om statushouders, dan doen we landelijk nog niet goed. We zijn nu bezig een nieuwe aanpak te ontwikkelen, waarbij mensen gelijk aan de slag gaan, een uitkering krijgen, woonruimte en werk. 's Avonds volgen ze dan een opleiding.'

'Ik heb twaalf jaar betaald gewerkt bij een tuincentrum. Het ging het laatste jaar niet goed meer waar ik werkte. Er waren veranderingen en daardoor moest ik meer fysiek werk gaan doen wat ik niet kan. De directeur die me binnen heeft gehaald en me coachte ging weg. Ik kreeg angstaanvallen, en werd depressief. Ik heb wat aansturing nodig en de ruimte om in mijn eigen tempo te kunnen werken en dat konden ze niet meer bieden. Dus ben ik gestopt met werken. Ik mag de komende vijf jaar niet meer in een tuincentrum werken vanwege een concurrentiebeding. Ik had hersteltijd nodig. Ik ben op latere leeftijd in de Wajong gekomen.'

'Drie mislukte re-integratietrajecten dat doet iets met een mens. Als je mij vraagt of ik makkelijk terug kan komen in de maatschappij, dan zeg ik nee, dat denk ik niet. Drie opleidingen zijn mislukt, waardoor ik ook een enorme schuld heb bij DUO.'

Stuk voor stuk mensen met talent, die nu thuis zitten en waar niks mee gebeurt. Soms is er wel begeleiding, maar komt die niet van de grond:

'Ik kreeg een IPS integratie coach voor mensen met psychiatrische problemen. Met hem ben ik naar mijn oudere werkgever geweest, maar verder hebben we nog niks gezocht.'

'Ik heb begeleiding bij het zoeken naar werk. Hij zou meegaan naar gesprekken, maar die heb ik nog niet gehad. Ik sta ingeschreven bij Trend en Unique.'

We zijn tijdens de interviews meerdere mensen tegen gekomen die thuis zitten en willen werken. Hoe kan hier iets aan gedaan worden?

‘Wat we benadrukt hebben is dat bijstand een recht is, en dus geen aalmoes. Mensen die gebruik moeten maken van bijstand moeten op een menswaardige en fatsoenlijke manieren worden begeleid. We verwachten dat er een inspanning wordt geleverd om mensen te begeleiden naar werk, dus echt begeleiden en coachen. Dat is iets anders dan ze van het loket afwerken. De vraag is ben je een wet aan het uitvoeren of ben je mensen aan het helpen naar werk. Die begeleiding is nu beter, maar dat is pas de basis.’

Talenten als uitgangspunt

Werk zoeken met mensen, vraagt goed kijken naar individuele talenten. Zonder daar goed zicht op te krijgen, is het bijna onmogelijk goed werk te vinden. Sommige ondernemers geven mensen een kans om dat binnen hun eigen bedrijf te ontdekken.

‘Via UWV werkbedrijf, kom ik veel mensen tegen die niet goed kunnen vertellen waar ze goed in zijn. Het komt voor dat ik mensen vraag of ze bijvoorbeeld drie maanden bij ons aan de slag willen gaan om te ontdekken waar ze goed in zijn, wat ze leuk vinden etc.’

Het gevoel heerst dat er in de arbeidstoeleiding in Woerden nog te weinig naar individuele talenten wordt gekeken.

‘We kijken te weinig naar individu. Wat kan die wel/niet. Hoe kunnen we iemand helpen zijn plek te vinden? De sociale werkvoorziening hanteert collectieve aanpakken met bijvoorbeeld de PostNL. Mensen worden daar dus aan het werk gezet. We hebben mondvol van maatwerk, een individuele benadering. Maar als je dat niet levert, zeg het dan niet. Als je de verwachting van maatwerk wekt, dan creëer je frustratie.... We hebben je verhaal gehoord, je gaat naar post, want daar hebben we een contract, we zouden nog twintig mensen aanleveren. Je weet toch niet of dat werkt voor mensen. Als je nou geen van de trajecten die ze bieden wil, mag je dan 'nee' zeggen? Mensen werden niet erg respectvol behandeld. Daar zijn wel stappen in gezet. Dat is de onderlaag, bottom line. Nu moeten er echte stappen gezet worden.’

‘LOC is groenleverancier van bamboerekken en stokken op maat. Er was op een gegeven moment een grote klus in het maken van bamboerekken. Iedereen moest dat doen, ook MBO en HBO en universitair niveau. Daar konden ze dan zien wat voor werkhouding je had.’

Tegelijkertijd hebben we ook andere verhalen gehoord. *‘Als je als ZP-er in de bijstand terecht komt, lopen we een tijdje samen op, liefst zo kort mogelijk. Als eerste is er een intake, met een inkomensconsulent en een werkconsulent. Met elkaar kijken we hoe het komt dat je hier eigenlijk zit, waar je goed in bent en wat mooie kansen zijn. We verwachten echt niet dat je bamboerekken in elkaar gaat zetten. Wel, als we denken dat het aan je discipline ligt, vragen we je twee weken hier te werken. En hier werk te doen dat past bij je ervaring.’*

Worden er genoeg inspanningen gedaan om mensen die eerder in de sociale werkvoorziening zaten en dat willen, op weg te helpen naar betaald werk met loonkostensubsidie? Kun je samen met je ondersteuner een betaalde baan invullen? Wordt er een individueel traject opgestart naar betaald werk op basis van je interesses en talenten? Of wordt er van je verwacht dat je collectief blijft werken in een sociale werkplaats? Hoeveel mensen stromen er uit naar betaald werk? Is de uitstroom groter dan de instroom? Zijn er financiële prikkels om mensen binnen de sociale werkvoorziening of dagbesteding te houden, in plaats van naar werk toe te leiden? Klopt het dat er op de individuele arbeidstoeleiding nog veel te verbeteren valt? Ook door beter naar individuele talenten te kijken? We hebben van meerdere kanten uit de samenleving gehoord dat dat nog niet goed lukt. In dit geval is er actie vereist.

Verbinding en samenwerking. Leren en experimenteren.

Onder ondernemers, maar ook onder organisaties die zich bezighouden met toeleiding tot de arbeidsmarkt is behoefte aan samenwerking: het delen van kennis en werk.

‘We zoeken te weinig de samenwerking. Ferm Werk probeert te veel zelf te doen, zoekt nog weinig verbinding. Ferm Werk heeft taak mensen toe te leiden naar werk. Ze zijn erg druk met zichzelf (eigen organisatie) en met nieuwe wet- en regelgeving. Er zijn meer partijen in Woerden die met instroom op de arbeidsmarkt bezig zijn. Mensen kunnen bij reguliere bedrijven aan de slag. Ferm Werk doet het echter zelf. Ferm Werk gaat op zoek naar eigen vrijwilligers. Daar hebben we er al veel van in Woerden. Ik zeg: zoek elkaar nou op, zoek de verbinding.’

‘Met het MKB wordt niks gedaan op dit gebied. Eigenlijk gaat alles naar de sociale werkvoorziening, Ferm Werk. Daar is een soort monopolie, zij claimen het alleen recht voor de uitvoering van de participatiewet. Geldstromen komen voor anderen niet beschikbaar. Publieke partijen werken niet samen met private ondernemers die het goed doen. Er zijn zat bedrijven die personeel zoeken dat ze niet kunnen vinden. Er is dus veel werk maar we moeten het anders organiseren.’

‘Ferm Werk richt zich op grote bedrijven. Mensen zijn dan niet zelf in dienst bij bedrijven, maar worden gedetacheerd. Je bouwt er niks mee op. Dat zou bij MKB veel beter kunnen.’

‘Je ziet dat het wel een concurrentiestrijd is, sommigen noemen dat marktwerking. In plaats van dat er samengewerkt wordt. Er zijn diverse belangen, bv van Ferm Werk en sociale dienst (mensen bemiddelen). Mensen met Wajong en WIA konden tot nu toe niet goed terecht bij Ferm Werk. Dat is een deel van de mensen die wij begeleiden. Ferm Werk lijkt een wat gesloten organisatie. En werkgevers krijgen zo met verschil in partijen te maken, dat is niet bevorderlijk. Als de klant dan echt centraal staat, ga dan samenwerken.’

Vaak valt Ferm Werk. Dat is logisch omdat vele functies rondom toeleiding naar werk allemaal in dit bedrijf zijn geconcentreerd. Het ontwikkelen van de organisatie van Ferm Werk heeft veel energie gekost. Het is duidelijk dat iedereen verlangt naar meer samenwerking, meer ruimte om dingen uit te proberen naast de vele regels en vooral meer verbinding. Het is van belang dat hier snel actie op komt. Enerzijds door inderdaad samen te gaan leren en experimenteren, bijvoorbeeld rond de arbeidstoeleiding van mensen richting de reguliere arbeidsmarkt. Anderzijds (en daarmee in samenhang) door het werk rondom arbeidstoeleiding van diverse spelers diepgaand en kwalitatief te evalueren.

Rondom Ferm Werk bestaan beelden in de samenleving, bijvoorbeeld ten aanzien van de doelstellingen van Ferm Werk, die niet overeenkomen met de doelstellingen die Ferm Werk op de website communiceert. Bijvoorbeeld over de vraag of mensen met een Wajong wel of niet terecht kunnen bij Ferm Werk voor hulp bij het zoeken naar een betaalde baan. Of ten aanzien van toeleiding naar regulier werk. Ook om deze reden is een evaluatie van belang.

Werkomstandigheden

‘Wat ik moeilijk vind is de kaalslag in de bejaardenzorg. Mensen die daar moeten werken...is het mogelijk om je werk zinvol te vinden als je zo weinig tijd krijgt om je bezig te houden met waar het echt om gaat? Zorg dat mensen het verschil kunnen maken, het mooi en waardevol vinden wat ze doen.’

Een inclusieve arbeidsmarkt betekent ook dat iedereen de kans heeft om te bouwen aan iets zinvols. Veel mensen in de zorg aan ouderen, houden van hun werk, hebben een passie voor ouderen, maar moeten ook continu werken met het gevoel dat zij het niet goed kunnen doen onder de huidige omstandigheden. Moet je dit als samenleving willen?

Belemmeringen in de veelheid aan wet- en regelgeving

Hoe loods je mensen en ondernemers er doorheen?

'We doen in Woerden allemaal heel erg ons best, maar het kan beter. We laten ons leiden door de bureaucratie, kijken te veel naar wat niet mag in plaats van naar hoe je regels kunt oprekken voor het algemeen goed.'

We hebben in de interviews diverse individuele mensen gesproken die graag een stap op weg naar een betaalde baan willen zetten, maar terugschrikken voor de wet- en regelgeving die ze op hun weg tegenkomen.

'Ik word gestraft als ik vrijwilligerswerk doe, dat stimuleert ook niet. Als je niks doet, dan word je niet gekort. Ik wil wat doen, maar als ik dat doe dan denken ze meteen dat ik alles kan. Drie mislukte re-integratietrajecten dat doet iets met een mens. Als je mij vraagt of ik makkelijk terug kan komen in de maatschappij, dan zeg ik nee, dat denk ik niet. Maar...ik zou wel weer voorlichter willen worden, mijn ervaringsdeskundigheid in willen zetten, of als activiteitenbegeleider willen werken..... Maar dat is allemaal wegbezuinigd.'

'Ik heb toen ik werkloos was me drie keer gemeld bij Ferm Werk, ik ben drie keer afgewezen want ik was te goed. Maar ik zocht begeleiding en opleiding, maar kreeg het niet. Maar werk is belangrijk in je leven. Nu durf ik niet de volgende stap te zetten. Ik heb ook het gevoel dat ik alles zelf moet doen.'

Twee mensen die in een kwetsbare situatie zitten, thuis zitten, werk willen, en teleurstelling op teleurstelling hebben moeten verwerken.

'Een jongeman die thuis zat begon voorzichtig met ons te werken als webdesigner, vrijwillig. Hij durfde eerst niet zijn huis uit. We leren hem binnen ons bedrijf stap voor stap het vak. Maar hij is op het matje geroepen bij Ferm Werk: kijk je kan dus toch wel werken, dan sturen we je nu naar een plek van ons. Dat mag, want wat je doet is onbetaald... Is dat in het belang van die knul, en zijn zoektocht naar betaald werk? Of dient dat een ander belang?'

Dit is een bedrijf dat graag aan de slag gaat om kansen te bieden aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Hoe heeft Ferm Werk dat gefaciliteerd? Bijvoorbeeld door een leerwerktraject in te richten? Enkele maanden na het interview hoorden we van het bedrijf dat er in overleg inmiddels wel een oplossing is gevonden.

Een ander vraagstuk is de regelgeving die kleine ondernemers tegenkomen als zij mensen aan het werk willen helpen. Hebben we de onnodige drempels voor kleine

ondernemers in Woerden en de dorpen inderdaad geslecht om mensen in dienst te nemen? Of is het voor hen nog te risicovol en kost het een te grote berg papier?

Veel bedrijven zijn wat terughoudend in het aannemen van personeel. Ook omdat je pas na drie maanden loonkostensubsidie krijgt, terwijl je vanaf het begin wel salaris moet betalen. Dat is voor veel kleine bedrijven niet te doen.

Het is de regel in Woerden, dat je twee maanden mag proefplaatsen dat je dan in dienst moet. Dat is in elke gemeente anders. Het is hier geen fijne constructie. Is niet inclusief, het gaat bedrijven te snel.

Een ondernemer moet mensen een minimumloon (1500,-) betalen plus werkgeverslasten (1500,-). Mensen hebben minder arbeidsproductiviteit dan gewone medewerkers. Pas later kunnen ze aanspraak maken op de loonkostensubsidie, eerst moeten ze alles voorfinancieren. Het is een systeem dat niet werkt. Je moet als bedrijf eerst enthousiast zijn en een heel groot hart hebben. En een financiële buffer. Pas na een half jaar ben je break-even.

Het is duidelijk dat regels inclusie op de arbeidsmarkt in de weg kunnen zitten. Voor de bemiddelende organisaties ligt er de taak om zowel potentiële werknemers als potentiële werkgevers/ondernemers door de regelgeving heen te loodsen, met als doel de persoon die werk zoekt te verbinden met de ondernemer die zijn/haar talent een plek kan bieden. Die bemiddeling dient mensen en kansen op betaald werk boven regels te stellen. En waar mogelijk, regelgeving zoveel mogelijk weg te houden bij klanten, - zowel werknemers als werkgevers - maar met hen samenwerken aan het doel: iedereen aan het werk. Staat regelgeving, landelijk of lokaal, een inclusieve arbeidsmarkt echt in de weg? Dan is het belangrijk daar wat aan te doen, zo nodig in dialoog met de landelijke overheid.

Inspanningen om mensen die langdurig werkloos zijn te betrekken

Er worden creatieve wegen gezocht om mensen die al lange tijd werkloos zijn te betrekken bij de samenleving

'Een stapje fitter vindt bij Clytoneus plaats. Het is een breed groepsprogramma gericht op leefstijl, over het algemeen gericht op mensen die langdurig werkloos zijn. Het is een programma van achttien weken en het bestaat uit een combinatie van sport, vrijwilligerswerk, voedingsleer en taalles. Na deze achttien weken gaan de meeste mensen verder met vrijwilligerswerk. Er is bijvoorbeeld iemand die meedeed, die met behulp van een re-integratie consulent een klein cateringbedrijf heeft waarin ze Surinaamse hapjes kookt. Daarnaast geeft ze workshops op de volksuniversiteit en is ze bezig met een gezond recepten boek. Dat boek wil ze ook in het Surinaams uitgeven. Om ook iets te kunnen betekenen voor gezond leven in Suriname. Daarbij heeft ze ondersteuning van het voedingscentrum.'

Daarnaast hebben we mensen gesproken die zelf actief op zoek zijn gegaan naar vrijwilligerswerk, om terug te komen in de samenleving na een periode van ziekte of burn-out, of om bij te dragen aan de samenleving als betaald werk vanwege ziekte niet goed mogelijk is.

Nu werk ik aan het terugkomen in de samenleving, zelfs als vrijwilliger. Ik wil weer aanhaken, me nuttig maken. Ik ben zelf in dit vrijwilligerswerk terecht gekomen door na mijn revalidatie te gaan kijken op de website van Welzijn Woerden. Die organiseerden een oriëntatiemiddag vrijwilligerswerk. Ze hadden hele boeken vol met vrijwilligerszaken. Daar ben ik aan het kookproject gekomen. Veel eigen initiatief.

Ik word vijftig, sinds anderhalf jaar ben ik afgekeurd vanwege hartritme stoornissen. Ik ben vierentwintig jaar loodgieter geweest. Vanaf mijn zestiende heb ik vrijwilligerswerk gedaan bij de tennisvereniging. De laatste vier jaar ben ik betrokken bij de Stichting Sleutelclub Kamerik. We organiseren sleutelmiddagen en kooksessies voor kinderen met en zonder rugzak (Down syndroom, ADHD, autisme). 'officieel...voor mij heeft niemand een rugzak' Met dertig vrijwilligers doen we leuke dingen met de kinderen. Het kost veel tijd en energie maar je krijgt veel energie terug.'

'Nu werk ik als vrijwillige chauffeur 20 uur/week om mensen met een beperking naar hun dagbesteding te brengen. Ik ben wel op zoek naar een betaalde baan. Wat werk betreft, een accountmanager functie zou mooi zijn, maar nu wil ik eigenlijk back office werk doen.'

Mensen doen graag vrijwilligerswerk, omdat zij bij willen dragen aan de samenleving. Als tussenstap kan het goed werken, maar als eindstation kan het in veel gevallen ook een valkuil zijn. In Woerden wordt geïnvesteerd in betaald werk.

Voldoende inkomen om mee te doen

Heeft iedereen voldoende inkomen om mee te doen in Woerden? We zijn bij de Voedselbank langs geweest om te ontdekken wie er te maken krijgen met een tekort aan inkomen en of daarin een lijn is te ontdekken:

'Dat is heel verschillend. Veel klanten hebben een verstandelijke beperking, kunnen hun financiën niet beheren. Sommige klanten hebben een topbaan gehad en zijn door echtscheiding in de problemen gekomen. Daarnaast zijn er statushouders. Mensen die netto met een persoon moeten rondkomen van 200 euro komen in aanmerking voor voedselbank. We volgen daarin de Nibud normen. Mensen moeten hun bankafschriften laten zien zodat we inkomen en uitgaven kunnen checken. Omdat er altijd sprake is van achterliggende problematiek verwijzen we mensen die geen ondersteuning krijgen naar de goede kanalen daarvoor. Er is niemand zonder

traject. Er zijn nu vijftiennegentig huishoudens en daarmee zo'n tweehonderdtachtig personen klant bij de Voedselbank. Er is iemand die met tussenpozen voor negen jaar klant is geweest, binnenkort kan ze afscheid nemen. Zij is een bijstandsmoeder die met acht kinderen die na de scheiding niet meer rond kon komen. Haar partner kon niks bijdragen. Nu zijn zes kinderen de deur uit en heeft ze heel hard gewerkt om haar financiën op orde te krijgen. Wat vooral verandert is dat ze op langere termijn overziet wat ze moet doen om geen terugval te krijgen. Dat kon eerder helemaal niet, daar had ze geen ruimte voor in haar hoofd. Het is voor onze klanten heel belangrijk dat ze leren met geld om te gaan. Een traject waarin ze aan zichzelf werken is daarin ook belangrijk. Van ik ben zielig en moet geholpen worden naar zelfregie. Veel klanten zijn opgevoed zonder dat ze geleerd hebben om voor zichzelf te zorgen.'

De mensen van de voedselbank geven aan dat er ondersteuning is richting werk en/of meer inkomen. En dat er in Woerden inderdaad mensen te zijn die vanwege weinig inkomen moeilijk mee kunnen doen in vrije tijd, clubs & verenigingen of in de buurt.

'Ik betaal €671,89 voor het wonen hier. Hou €32 leefgeld per week over. Daar moet ik van koken en alles van doen wat ik verder nodig heb. Ontbijt en lunch kan ik hier gebruiken, maar dat is heel vies. Er zijn mensen die hun handen niet wassen na WC bezoek. Bij de UWV hebben ze gesteld dat ik sowieso arbeidsvermogen heb. Dat betekent vijf procent minder inkomen. Ik ben een paar honderd euro kwijt aan medicijnen. Ik ben naar een hoorzitting geweest, daar zitten dan drie man tegenover je. Het argument was, als je vrijwilligerswerk kunt doen, dan kun je ook werken.'

'Geen geld zorgt er al heel snel voor dat mensen niet kunnen meedoen in de samenleving. Veel wat geregeld is, bijvoorbeeld de declaratieregeling (200 euro per jaar per kind) is niet genoeg. Bijvoorbeeld om te sporten. Veel volwassenen schamen zich dat ze nooit een rondje kunnen betalen bij de voetbalclub en voelen dat als drempel om daar te gaan sporten. Er is wel stichting leergeld groene hart maar dat is tot achttien jaar, niet voor volwassenen. Er zijn weinig initiatieven, het is allemaal zo marginaal. Ik maak me nog het meest zorgen om de groep die net boven het sociaal minimum verdient. Die komt overal niet voor in aanmerking, maar moet wel belasting betalen. Daardoor wordt hun besteedbaar inkomen nog lager dan het sociaal minimum. Ja voor meedoen in de samenleving is geld een voorwaarde.'

De cijfers van de gemeente laten zien dat er een behoorlijk beroep wordt gedaan op de declaratieregeling, en dat daardoor kinderen en jongeren de mogelijkheid hebben om te sporten. Voor volwassenen is dat anders. Is daar samen met clubs & verenigingen, voedselbank en gemeente een lijst op te verzinnen? Bijvoorbeeld doordat mensen iets doen voor de club waar ze deel van uit willen maken en voor een sterk gereduceerd tarief kunnen sporten, beeldhouwen, toneelspelen?

Aanknopingspunten & Aanbevelingen

- ✓ Start de 99 van Woerden op en leer met elkaar over het vormgeven van een inclusieve werkvloer. Maar dan echt inclusief, waarbij het gaat om het steeds beter inzetten van de talenten en interesses van elk individu, ongeacht leeftijd, gender, culturele achtergrond, inkomen, talenten & beperkingen.
- ✓ Start als onderdeel daarvan met zes grote en kleine werkgevers een pilot op waarbij iedere werkgever, waaronder de gemeente, werkt aan een inclusieve werkvloer. Zet daarvoor een veranderproces op, waarin wordt geleerd & geëxperimenteerd van elkaar, en met olievlekwerking naar andere bedrijven. Gaandeweg worden belemmeringen in geldstromen, wet- en regelgeving geïnterpreteerd en opgelost.

Een inclusieve werkvloer bestaat uit drie elementen: het werken aan een werkvloer waar iedereen optimaal kan bijdragen en zijn talent kan inzetten, een personeelsbestand dat de diversiteit in de omringende samenleving weerspiegelt, en een fijne manier van omgang met die diversiteit (open cultuur). Een inclusieve werkvloer betreft dus elk individu, en niet alleen het feit dat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt succesvol in dienst zijn. Van belang is dat werkgevers een inspirerende visie ontwikkelen op hoe een inclusieve werkvloer er in hun (gemeentelijke) organisatie uit zou kunnen zien. En daar een eigen plan op ontwikkelen. Leer daarbij van mooie voorbeelden die er in de omgeving al zijn. En doe kennis op over de wijze waarop een inclusieve werkvloer en ondernemen elkaar kunnen versterken. Zet successen in de schijnwerpers en zorg dat je in anderhalf jaar iets hebt bereikt om trots op te zijn. Zorg dat na verloop van tijd dat aantrekkelijk is voor andere werkgevers om aan te sluiten.
- ✓ Inwoners, gemeente, werkgevers, ondernemers, UWV en Ferm Werk kunnen concrete initiatieven ontwikkelen om het proces van arbeidstoeleiding te versterken. Geïnspireerd door visies op en voorbeelden van hoe een inclusieve arbeidsmarkt eruit kan zien, brengt het netwerk knelpunten en ambities in kaart. Op grond daarvan worden kleine veranderteams gevormd die ieder werken aan een eigen initiatief. Een voorbeeld van een initiatief? Zes jongeren van 18-23 gaan op zoek naar een betaalde baan die past bij hun interesses en talenten. Het veranderteam trekt intensief met hen op, en van alles wat zij op hun weg tegenkomen wordt geleerd om de bestaande praktijk te verbeteren.
- ✓ Maak werk van toeleiding van mensen met een beperking of psychische problematiek naar een betaalde baan op de reguliere arbeidsmarkt. Rek de grenzen van wat nu voor mogelijk wordt gehouden op. Bijvoorbeeld door mensen de gelegenheid te geven met hun ondersteuner een betaalde baan in te vullen. Trek samen met alle spelers in de arbeidstoeleiding op om dit mogelijk te maken.
- ✓ Sla als opleidingen, ondernemers/werkgevers, arbeidstoeleiders en gemeente de handen ineen om jongeren met een andere culturele achtergrond naar

werk toe te leiden. Eventueel ook in de vorm van een pilot, waarin gezamenlijk geleerd kan worden.

- ✓ Houdt een nauwe relatie met de landelijke overheid om knelpunten in wet- en regelgeving op te lossen. Zo'n knelpunt is bijvoorbeeld dat je als kleine werkgever pas na drie maanden loonkostensubsidie ontvangt, maar dat er wel van je wordt verwacht die eerste maanden uit eigen zak te kunnen betalen. Deze en andere knelpunten zoals de genoemde armoedeval die sommige mensen meemaken als ze wél aan het werk gaan, bevinden zich immers op het snijvlak van lokale en landelijke wet- en regelgeving.
- ✓ Onderzoek of er financiële prikkels zijn om mensen binnen de sociale werkvoorziening of dagbesteding te houden in plaats van naar werk toe te leiden. En ruim deze prikkels op.
- ✓ In woerden is al behoorlijk veel kennis beschikbaar die kan bijdragen aan een inclusieve arbeidsmarkt. Maak gebruik van deze effectieve strategieën, zoals Initial Placement and Support (IPS), inclusief herontwerp van werkprocessen, begeleid werken en jobcarving. En scherp deze kennis aan door met elkaar al lerende te experimenteren.

Thema 3: Cultuur, sport & vrije tijd

VN Verdrag: Artikel 9 Toegankelijkheid

Artikel 30 Deelname aan het culturele leven, recreatie, vrijetijdsbesteding en sport.

Inclusieve vrije tijd:

- Clubs, verenigingen, horecagelegenheden & culturele voorzieningen zijn toegankelijk voor iedereen.
- Clubs, verenigingen, horecagelegenheden & culturele voorzieningen zijn erop ingericht dat iedereen optimaal kan deelnemen.
- Clubs & Verenigingen weerspiegelen de diversiteit van alle inwoners.

Iedere individuele inwoner kan:

- Naar eigen voorkeur deelnemen aan clubs & verenigingen.
- Gewaardeerde rollen vervullen in diverse netwerken in de samenleving.
- Gebruik maken van culturele voorzieningen en horecagelegenheden op tijdstip van eigen keuze.

Inclusieve vrije tijd

Wil je op een laagdrempelige manier beginnen met het vormgeven aan een inclusieve samenleving? Dan is werken aan inclusieve vrije tijd een goed startpunt. Voor iedereen is er wel een gewone, reguliere club te vinden die aansluit bij zijn of haar interesses en talenten. In inclusieve vrije tijd kan iedereen zijn talent ontwikkelen, sociale contacten opdoen, en gewoon meedoen met anderen. Je komt bij elkaar omdat een interesse je bindt. En je doet mee, niet in een apart clubje op basis van je achtergrond of beperking, maar gewoon met de rest.

Voorwaarde is natuurlijk dat je naar binnen kunt, en dat de plek zo is ingericht dat jij alle gewaardeerde rollen kunt vervullen die er zijn. Kun jij bijvoorbeeld in je rolstoel een bardienst draaien of docent zijn? Is er op de feestjes ook halal en/of vegetarisch eten? Kun je apart douchen? Is het mogelijk mee te doen als je een laag inkomen hebt? Heeft de belijning een dergelijk contrast dat je gewoon kunt zaalhockeyen, ook al ben je kleurenblind?

Inclusieve vrije tijd? Voortbouwen op de kennis die er al is!

Er zijn in Woerden al mooie voorbeelden van clubs en verenigingen die bewust vormgeven aan inclusieve vrije tijd, bijvoorbeeld De Sleutelclub in Kamerik, Scouting, Fast Forward Sports. Voetbalclub Siveo en atletiekvereniging Clytoneus leveren ook mooie inspanningen gericht op een diverse club. De kennis van deze clubs & verenigingen is vrij expliciet en niet zo moeilijk te delen. En zij zijn bereid om

dat te doen. Succesfactor is het hebben van een inclusieve visie en die laten doorklinken in alles wat je doet. Gaandeweg wordt je er steeds beter in.

‘Bij de Sleutelclub mag je vanaf tien jaar binnen, eerst mocht je tot je twintigste blijven, nu loopt het door. Er zijn maar twee voorwaarden: er wordt niet gepest en er wordt nooit gescholden. We zitten elke vrijdagavond bij elkaar van kwart over zes tot kwart over tien. Er wordt geen contributie gevraagd. Wel verlangen we van ouders dat ze weten dat hun kinderen hier zijn. Ouders ondertekenen dat. Als de kinderen vertrekken moeten de ouders binnen dertig minuten een bericht sturen dat zij thuis zijn.

Wat de club voor een kind kan betekenen laat het verhaal van Maarten zien: hij kwam naar de Sleutelclub op zijn dertiende, iedereen had het opgegeven dat het met hem goed zou kunnen gaan. Hier is hij gaan sleutelen...Nu is hij aangenomen als onderhoudsmonteur bij de gemeente.

Het is een gelovig dorp – de dominee wil niks met ons te maken hebben...we zijn een openbare club. Inmiddels komen kinderen van gelovigen wel.

Er zijn geen kinderen met een andere culturele achtergrond lid, maar die zijn er bijna niet in Kamerik. De kids zijn een doorsnee van het dorp, zoon van de notaris en de boer. Ook veel meiden zijn lid en een aantal van hen zijn zeker technisch!’

‘Ik doe aan yoga bij iemand die alles inclusief doet. Ze bouwt aan een diverse klantenkring. Ze heeft nu eindelijk een geschikte plek gevonden midden in het dorp. Ik werk ook aan diversiteit via zang. Met een groepje met hele diverse achtergronden.’

‘Clubs van andere sporten die goed bezig zijn? Ja, ik ben echt onder de indruk van Clytoneus. Zij hebben eigenlijk iets voor iedereen, wandelen, topsport, een opstapgroep, en ook elk jaar een internationaal sportevenement. Er zijn veel jongeren in Woerden die dat helpen organiseren.’

‘Scouting is heel open: er is voor elk kind wat, makkelijke en moeilijke kinderen, drukke en stille. Dat is anders dan op een voetbalclub, waar de bandbreedte van het aanbod en of dat past veel nauwer is. Het enige is dat er op scouting nauwelijks kinderen met een niet Nederlandse achtergrond zitten. Scouting bestaat uit ‘de blanke gemeenschap in Woerden’. Het is jammer, wij staan open. We hebben wel Surinaamse kinderen, vluchtelingen vanuit ex-Joegoslavië. Vanuit de Marokkaanse gemeenschap hebben we geen aanmeldingen. Dat is een landelijk gegeven. Waar het aan ligt niet helemaal duidelijk. Wij willen graag de weerspiegeling van onze samenleving zijn. We vragen kinderen veel in teamverband te werken. In de ‘gewone’ groepen zitten veel kinderen met een rugzakje. Relatief veel, we zijn bekend sociaal. Dat kan ook in onze cultuur: duidelijke regels en de kinderen mogen álles. Ze moeten het met z’n allen doen. We zijn niet zo prestatiegericht, het gaat er vooral om dat alle kinderen een leuke dag hebben, dat elk kind een keer kan winnen, dat stuurt de leiding.

'Ik ben heel actief in de YMCA een wereldwijde christelijke jongerenorganisatie. We hebben hier in Woerden een eigen gebouw. Dat is fijn want dan kunnen we doen wat we willen, maakt niet uit als het rommelig is. Ik vind het leuk om met mijn handen bezig te zijn. Kinderen vinden dat ook fijn. Veel mensen willen wel iets organiseren, maar niet voor kinderen met ander gedrag. Iedereen is bij de YMCA welkom. Kinderen komen overal vandaan en zijn een hechte groep onderhand. Er zitten kids van het speciaal onderwijs en ook hoogbegaafde kinderen bij. Veel kinderclubs zijn lastig voor mensen van andere culturen, eerste keer is gratis maar als ze moeten betalen (bijv. een euro) dan komen ze niet meer. Bij ons komen kinderen tussen de zes en de twaalf jaar door de week naar de club. We verhuren het clubgebouw ook voor de buurtkamer, er speelt een bandje in, een schildersclub, verjaardagsfeestjes, kinderfeestjes (bij ons kan de hele klas komen), stuif in voor mensen met een beperking.

Het verenigingsleven is sterk in Woerden en de dorpen

'Kamerik is een sterke gemeenschap. Er waren bij het verenigingsspel vierentachtig verenigingen! Bijvoorbeeld de schaatsclub, visclub, vogelbescherming, de kaartclub, sportclubs, het zangkoor. Jong en oud zijn actief in die verenigingen. Sommigen wonen er niet (meer), maar komen voor verenigingen naar Kamerik. Een deel van de verenigingen op die dag waren natuurlijk ook gelegenheidsverenigingen, zoals families of bedrijven die meededen. Vooral de muziekvereniging is heel actief met heel veel jeugd.'

Het creëren van een open cultuur

Wat doen clubs en verenigingen in Woerden al om een open cultuur te creëren?

'Het voetbal is goed bezig in Woerden, het is volkssport nummer 1. Het meisjesvoetbal groeit. En Kamerik en Sportlust hebben daarnaast samen het wandelvoetbal geïntroduceerd in samenwerking met stichting Meer dan Voetbal en Welzijn Woerden. Vroeger hingen alle mannen aan de bar, nu zijn ze weer aan het sporten. Er zijn nu landelijk zo'n driehonderd clubs mee bezig. Het moet nog groeien, maar het zou mooi zijn als alle clubs zo'n team krijgen.'

'Onze visie is: wij maken geen verschil tussen mensen, ben je oud of jong, met of zonder handicap, ben je van een of andere religie, bij ons is iedereen welkom! De kerk levert de zaal, de slager, bakker doen mee! De mensen die van de lunch genieten kunnen wel geld geven, maar het moet niet. Het kan een drempel zijn om te betalen, maar ook om niet te betalen. Sommigen haken af als zij niks mogen geven, 'dit kan niet gratis zijn', zeggen ze. Ik kan het niet over mijn hart verkrijgen

hier elke week gratis te eten.’ ‘De een helpt met tafel dekken, de ander stopt wat in de collectebus.’ De inlooplunch bindt mensen onderling.’

‘Op onze voetbalclub staat Rob achter de bar. Dat gaat heel goed! Als hij een bardiens draait zit Jon aan de bar en Marielle zit daar in de hoek (wijst). Die houden een oogje in het zeil. Meer is niet nodig. Ook is er een meisje dat heel leuk is, maar ook wat kwetsbaarder is dan de rest. Tijdens de avonden in het weekend zijn er altijd wel vijf mensen die dat weten. Die letten dan een beetje op of anderen haar wel met rust laten en of ze niet teveel drinkt.’

Wat draagt bij aan een open cultuur?

Bij het creëren van een inclusieve cultuur hoort ook een eigen wijze van organiseren. Die manier van organiseren ontstaat vaak gaandeweg. Omdat je een vraag hebt waar je een oplossing voor zoekt. Of toevallig, omdat je iets nieuws uitprobeert dat goed blijkt te werken. ‘Het belangrijkste is een houding van gewoon doen en experimenteren.’ Als je er eenmaal op gericht bent zo’n inclusieve club vorm te geven, dan zie je ook veel gemakkelijker wat er voor nodig is.

Vaak ligt het in de manier waarop je contact legt. We hebben een aantal clubs & verenigingen gezien waar leden er erg goed in slagen om het sociale karakter ervan vorm te geven.

‘Het is belangrijk dat de kinderen elkaar leren kennen. Om een voorbeeld te noemen, een kind werd gepest ‘je bent een boer, je stinkt!’ We hebben ons best gedaan om uit te leggen waarom kind stonk. Als de anderen het niet begrijpen, nemen we ze mee (zeggen we: ga kijken!) Dan gaan we naar de boerderij waar het kind bezig is en dan snappen ze het.’

‘Een club moet open zijn naar iedereen, mensen aanspreken en echt contact leggen. Je kent nu vaak alleen de mensen van je eigen team. Mensen moeten investeren in de club, mensen is de basis van de club. Ga in gesprek, ga er eens langs. Met mensen in contact en goed luisteren, vragen en doorvragen, oprecht geïnteresseerd zijn.’

Vanuit de kinderclub geven ze de tip om niet te grote groepen te maken.
‘Niet te grote groepen: kinderen moeten gezien worden, vijftien is de max. De speelgarage (welzijn Woerden) en de sleutelclub laten zien dat je niet te grootschalig moet organiseren.’

Er zijn ook leden die zelf bijdragen aan een open cultuur, door zelf te gaan sporten bijvoorbeeld en door in de club te investeren.

'Ik ben lid van de Nederlandse Vereniging voor Huisvrouwen (NVH). Ik ga daar alleen naar gym. De juf heeft een gebarencursus bij mij gedaan, de rollen zijn nu omgedraaid, ik ben nu bij haar op les. Ik heb bij de NVH een lezing gegeven over doven cultuur, omdat ik merkte dat sommigen daar toch niet zo goed mee konden omgaan. De lezing was op de Nieuwjaarsborrel, werd heel erg gewaardeerd. Ik merkte daarna dat het contact met vrouwen van de gymclub wat soepeler werd. Er werden meer grapjes gemaakt. De vrouwen ontdekten: Goh met haar kun je ook lachen. Ik moet zelf ook laten merken dat ik toegankelijk ben, het moet van twee kanten komen.'

'Ik heb altijd een plan voor de dag. Ik doe ook veel yoga in een groep van vrouwen van 40 tot 84, waarvan ik met mijn 84 de oudste ben. Mahjong, scrabbelen. Elke dag doe ik boodschappen en daar ben ik dan wel anderhalf uur mee zoet. Dan heb ik meteen mijn beweging gehad, wat nodig is als revalidatie van de hersenbloeding.'

Kennis delen

Clubs en verenigingen werken ook samen.

'Als scouting werken we samen met de Sleutelclub. We geven vooral advies over hoe je een organisatie opzet. We zijn in contact met het bestuur. Op financieel gebied is het moeilijk. De Sleutelclub kost ongeveer € 50.000 per jaar. De gemeente dekt € 15.000. De rest moeten ze van giften krijgen. Dat doet het bestuur. Elk jaar is het heel veel werk... Verder werken we altijd mee aan De Woerdense vakantieweek. Ook zijn er contacten met jeugdhonken. Je zoekt elkaar op. Mensen van scouting worden dan daar actief. En we assisteren bij de Triatlon: mensen en materiaal.'

Een kans kan veel betekenen

Een bekende ondernemer vertelt: *Vroeger werd ik op een warme manier van de straat gehaald. Wij hadden het thuis arm en ik ging niet naar voortgezet onderwijs. Maar een meneer zei: 'Ik zorg dat die jongen een jaar gratis mag sporten en ik weet nog wel een paar sportschoenen, en zo werd ik bij de vereniging getrokken. Dat is een heel natuurlijke manier, heel en positief bevlogen.... Niet alleen ben ik nog steeds actief bij de voetbalclub. Voor mij heeft het heel veel betekend in wie ik nu ben en wat ik nu als ondernemer kan doen. Dit soort initiatieven bestaan nog steeds: op internet worden sportspullen beschikbaar gesteld voor mensen met een kleine beurs.*

Als je erbuiten valt

Met zo'n sterk verenigingsleven in Woerden en de dorpen is het niet gemakkelijk als je erbuiten valt. Is daar wat aan te doen?

'De aansluiting is voor haar net zo belangrijk als voor ieder ander kind. In Woerden kennen ze haar niet, is een soort van onzichtbaar of zo.... Ze komt niet (alleen) op straat. Overal valt ze tussen wal en schip.

Ik heb geprobeerd haar op dansen in Woerden te krijgen. Ze wilden haar gewoon niet. Ik heb een mail gestuurd naar 3 dansscholen met de opmerking dat dit ook een kind is dat wil dansen en sporten en dat ik haar op die dansschool wil, omdat alle kinderen moeten kunnen dansen. Zij moet ook net als ieder kind, iets kunnen kiezen wat ze leuk vindt. Het is niet gelukt. Ze hoort er niet echt bij.

Daar waar het wel gelukt is mee te doen, daar heeft ze dikke pret. De tijd is wel veelzeggend: een gescheiden groepje om 18 uur op vrijdag. Maar ze geniet! Je vraagt je af waarom het niet op meer plekken zou kunnen. Er zijn zoveel kinderen... Waarom moeten ze altijd in een groepje? En helemaal buiten de stad naar school, dan zet je haar buitenspel. En ze valt onder de WLZ, dus ook voor de gemeente is ze onzichtbaar.'

'We hebben een abonnement voor sportcity, een sporterspas voor bewoners. Zouden we met een groepje gaan, dan zou ik wel gaan. De drempel om alleen te gaan is te groot.'

'Wij zijn niet gehandicapt maar mentaal kwetsbaar. We ervaren een gevoel van niet welkom zijn. Er is veel onbegrip. Zo ging ik met een aantal jongens naar de sportschool. Gewoon ons ding doen. Eerst werd er steeds naar ons gekeken, of we niets stuk maakten, maar toen ze zagen dat we heel serieus met de apparaten omgingen, gingen ze ook weer normaler over ons denken. We zijn er ook aldoor stug heengegaan.'

'Mijn hobbies: ik hou van computeren. En ik hou van politiek... Muziek, dance en house. Ik ben naar een concert geweest van Marco Borsato. Verder niet. Nu zit ik thuis op de computer, laat de hond uit, ga langs bij opa en oma en verder eigenlijk niet. "ik zou wel meer willen...maar weet niet veel wat er is.'

Stuk voor stuk mensen met een beperking of psychische problematiek die niet of met moeite meedoen met het gewone verenigingsleven. Als je er met zo'n rijk verenigingsleven buiten dat verenigingsleven valt, dan val je er helemaal buiten. Wat kunnen clubs & verenigingen doen? Wat doet zorg & welzijn daarin? Organiseren die clubjes apart van de rest? Of steken zij er veel moeite in om individueel te kijken hoe mensen mee kunnen doen in het reguliere verenigingsleven? Cultuur, sport & vrije tijd zijn bij uitstek zaken waarin het relatief gemakkelijk is om mensen te ondersteunen deel te zijn van reguliere clubs & verenigingen. Het is van belang dat er veel inzet komt om mensen jong & oud te helpen aansluiting te vinden op het reguliere verenigingsleven. Voor iedereen is wel iets te vinden dat aansluit bij zijn of haar talenten.

Ook mensen met een andere culturele achtergrond hebben vaak moeite aansluiting te vinden bij het gewone verenigingsleven. Bij sport gaat het behoorlijk goed.

‘Sporten samen gaat redelijk goed. Wel is het soms lastig door de selectie te komen voor het eerste elftal.’

Al zijn er soms ook belemmeringen:

‘Het speciale aanbod voor migranten is wegbezuinigd. Er is te weinig aandacht voor. Er is een sportgroepje voor buitenlandse vrouwen, maar de drempel voor vrouwen is te hoog. Wat we nodig hebben zijn vrij toegankelijke algemene voorzieningen, een dorpshuis bijvoorbeeld.’

Ja, dat kinderen met een andere culturele achtergrond vaak ’s ochtends om acht uur op de voetbalclub komen, en worden geacht pas om zes uur thuis te komen, dat is een bekend gegeven. Dat gebeurde vroeger al. Teamgenootjes van mijn zoon kwamen vroeger voor en na de wedstrijd al bij ons thuis. Vaak krijgen ze voor zo’n dag maar één euro mee. Toen mijn zoon twaalf of dertien was, begonnen kinderen met een andere culturele achtergrond met een onderbroek aan te douchen. Mijn zoon was de laatste die zijn onderbroek aanhield. Toen hij voor homo werd uitgemaakt heb ik hem maar gezegd dat hij ook maar met onderbroek aan moest douchen.

Er zijn andere clubs & verenigingen in Nederland die ook te maken hebben met het feit dat jonge kinderen al heel vroeg ’s ochtends op de club zijn en mooie oplossingen hebben gevonden. Een voorbeeld is voetbalclub Blauw Geel ’55 in Ede. Zij hebben daarin samengewerkt met de KNVB.

Wat betreft andere vormen van vrije tijd wordt er door clubs en verenigingen, waaronder bijvoorbeeld de scouting, Clytoneus en de kinderclub gezocht naar manieren om kinderen en volwassenen met een andere culturele achtergrond te betrekken. Waarom lukt nog niet goed. Hoe kun je bij elkaar komen om daar wat aan te doen? Er is in Woerden veel kennis beschikbaar:

Mensen vinden het lastig om bijvoorbeeld een bardienst te draaien en alcohol schenken en snacks te moeten serveren met varkensvlees. Mensen zijn wel bereid tot andere taken zoals bijvoorbeeld het schilderen van een gebouw. Dan is er wel veel energie! Daarnaast hebben veel ouders niet één maar twee banen om het hoofd boven water te houden en dus ook minder tijd en energie over. Een club moet open zijn naar iedereen, mensen aanspreken en echt contact leggen. Je kent nu vaak alleen de mensen van je eigen team. Mensen moeten investeren in de club, mensen is de basis van de club. Ga in gesprek, ga er eens langs. Met mensen in contact en goed luisteren, vragen en doorvragen, oprecht geïnteresseerd zijn. En waarom rijden mensen het elftal niet? Bijvoorbeeld omdat ze geen auto

hebben wegens schulden. Dus ga eerst kijken, praten, zoek uit wat er aan de hand is. En kun je helpen? Er is bijvoorbeeld een sportfonds.

Van belang is dat de culturele organisaties en clubs & verenigingen hun handen ineenslaan om hier iets aan te doen.

En een wat minder zichtbare drempel.

'Ik ben ook al heel lang lid van de vereniging van huisvrouwen. De elite was daar heel sterk. Er zijn bepaalde families die de boel regelen, dat is nu niet meer zo. Door de import is er wel een en ander veranderd. Ik vind dat wel positief, mensen zijn hier veel toleranter geworden. Wat wel zo is dat het veel van die families zijn die in de gemeenteraad zitten. In mijn tijd was het moeilijk om erbij te horen.'

Een drempel is ook een laag inkomen. Er zijn financiële regelingen die mensen stimuleren mee te doen aan sporten, ook als ze weinig geld hebben. Weet iedereen de weg voldoende om dit aan te vragen? Daarnaast is dit gemakkelijker geregeld voor kinderen dan voor volwassenen. Hoe kunnen mensen met weinig geld deelnemen aan het gewone verenigingsleven?

'Geen geld zorgt er al heel snel voor dat mensen niet kunnen meedoen in de samenleving. Veel wat geregeld is, zoals de declaratieregeling (200 euro per jaar per kind) is niet genoeg. Bijvoorbeeld om te sporten.'

Samen of apart sporten?

'Sportverenigingen daar kom je niet gemakkelijk binnen als je een beperking hebt. Of het wordt apart weggeorganiseerd. Als er al iets is georganiseerd voor mensen met een beperking dan is het G-Hockey. Zelfs de eigenaar van BDO die in het bestuur zat en een kind met downsyndroom had, kreeg iets anders niet voor elkaar. Hoeveel sportverenigingen hebben aandacht voor alle mensen in de hele breedte? Dat is heel moeilijk. Ze zeggen sport verbindt, sport verbreedert en is goed voor iedereen. Het is eigenlijk de plek waar de inclusieve samenleving moet gebeuren, ik ben daar heel somber over.'

'Vroeger had ik wel activiteiten. Bijvoorbeeld scouting, maar dat vond ik niet meer leuk. Gym, maar de spelletjes waren kinderachtig. En we wilden in Woerden iets opzetten rond G-hockey maar het bestuur wilde niet. Toen naar Utrecht en daar zijn we kampioen geworden. Dat doe ik nog steeds met plezier.'

'Iemand anders heeft tot zijn twaalfde meegevoetbald in een gewoon team. Ik heb zijn ouders daarna geadviseerd om naar een g-voetbal team te gaan. Hij werd gepest, en was langzamer dan de rest.'

Is het mogelijk om een beweging op gang te brengen dat mensen met een beperking ook meeballen in de gewone teams? En een reguliere sport of andere vrijetijdsbesteding vinden die past bij hun interesses en talenten?

Mocht je echt stevige wedstrijdsport willen doen, dan is het misschien wat anders. Maar in veel sportclubs is het heel gewoon dat er twee soorten teams zijn, sommige op prestatie, andere op recreatie. Soms lijkt die nadruk op competitie en prestatie zo dominant in de club, dat mensen die langzamer zijn of minder kunnen presteren worden buitengesloten.

Inspanningen om mensen bij clubs en verenigingen te krijgen

'We willen gewoon sport en leefstijlcoach zijn voor iedereen. We hebben heel hard moeten vechten om uit het hokje te komen van mensen met een beperking. Het is wel erg belangrijk om aandacht te besteden aan deze groep. Kunnen mensen met een beperking gemakkelijk meedoen aan sport? Esther Vergeer en nu ook Jitske Griffioen zijn boegbeelden van sportief Woerden.'

'Een stapje fitter vindt bij Clytoneus plaats. Het is een breed groepsprogramma gericht op leefstijl, over het algemeen gericht op mensen die langdurig werkloos zijn. Het is een programma van 18 weken en het bestaat uit een combinatie van sport, vrijwilligerswerk, voedingsleer en taalles. Na 18 weken gaan de meeste mensen verder met vrijwilligerswerk. Er is bijvoorbeeld iemand die meedeed, die met behulp van een re-integratie consulent een klein cateringbedrijf heeft waarin ze Surinaamse hapjes kookt. Daarnaast geeft ze workshops op de volksuniversiteit en is ze bezig met een gezond recepten boek. Dat boek wil ze ook in het Surinaams uitgeven. Om ook iets te kunnen betekenen voor gezond leven in Suriname. Daarbij heeft ze ondersteuning van het voedingscentrum. Iemand anders heeft 'Stapje Verder' opgezet. Daarin wandelen wekelijks 7 a 8 mensen mee.'

Bij Stapje Fitter hoort dus ook de beweeggroep. In de beweeggroep maak je elke zes weken kennis met een andere activiteit. Hier doen naast de deelnemers van Stapje Fitter, ook mensen die aan de slag zijn bij Ferm Werk, en statushouders mee.'

Hoe lukt het om mensen via 'Een stapje Fitter' bij de gewone clubs en verenigingen te krijgen? En hoe kan daar meer in worden samengewerkt? Ook vanuit de clubs & verenigingen zelf?

'Stichting Thuishuis Woerden zet zich in voor alleenstaande ouderen om ervoor te zorgen dat zij betrokken blijven bij de maatschappij. We brengen eenzame ouderen bezoeken. Hoe krijgen we ze weer de maatschappij in? Wij streven ernaar om een sociale kaart te maken: wat is er in de omgeving om te doen, bijvoorbeeld haakwerk, of breiwerk. In het begin gaat een vrijwilliger als begeleider mee, na een paar maanden kunnen de alleenstaande mensen zelf deelnemen aan de verschillende

activiteiten. Bijvoorbeeld iemand die een maatje vond om te gaan zwemmen. Een handwerkclubje wat in elkaar is gezakt – en dan mee zoeken wat er te doen is op dat gebied in Woerden. Er zijn ook mensen die te maken hebben met een lang leeg weekend: op zondagmiddag is café de Plint. Hoe kom ik daar? Dan regelen wij het vervoer. Als mensen zo na een paar maanden weer mee meedoen heeft dat effect op allerlei terreinen.'

Wat opvalt is dat veel mensen, onder andere mensen in zorg & welzijn nog denken in clubjes voor specifieke doelgroepen: vluchtelingen, ouderen, mensen met een beperking? Hoe kan dit worden doorbroken? Willen ouderen wel altijd onder elkaar zijn? Of vinden ze het ook leuk om contact te hebben met andere generaties? Zijn statushouders onderdeel van de gewone teams op de voetbalclub?

Inclusieve cultuur, vrije tijd & sport

Welke kans biedt het om inclusie in vrije tijd, cultuur & sport actief uit te gaan dragen? Zodat inclusie de norm wordt? Op dit moment wordt, bijvoorbeeld door de sportservice, de keuze tussen regulier of speciale sport en vrije tijd neutraal voorgelegd. De praktijk laat zien dat een hele grote groep nog voor het veilige, specifieke kiest. Omdat inclusie nog niet gewoon is.

'Ik verwijs mensen vooral door, meestal gaat het om recreatief sporten. Ik bel vervolgens wel na, ben je geweest. De sociale winst van meedoen meten we niet. De meeste mensen blijven wel sporten als ze eenmaal zijn gegaan, de grootste stap is de eerste. Uitgangspunt is regulier waar het kan. Aangepast als het aangepast moet. Met een lichamelijke beperking is dat vaak lastig. Het is ook wat iemand zelf wil. Ik bel de vereniging op en vraag zien jullie het zitten, moet ik helpen. Er is een boekje met aanbod met speciale teams en een overzicht van verenigingen die er open voor staan. Vijfenzeventig procent gaat naar specifiek; dat is vooral angst voor het onbekende, daadwerkelijk in contact komen met... Ik ben nu nog niet echt actief in het werken aan inclusie, maar zou dat wel willen...'

Er bleek veel kennis te zitten over inclusie bij de consultants die nu nog onbenut is.

Mensen die zich inzetten voor de club

'We hebben vrijwilligers van oud tot jong en met heel verschillende achtergronden: een CV monteur, een bankdirecteur, 'n oud wethouder, een metaalbewerker. Negentig procent komt uit Kamerik, en een iemand op de brommer elke week uit Made. Een van de vrijwilligers is deurwaarder. Hij dacht dat probleemjongeren alleen in de stad voorkwamen. Ze hangen alleen maar aan de bar, ze leren niks ze doen niks....bij ons laten we zien dat ze best willen leren en dat leuk vinden.'

'Scouting heeft driehonderdvijftig leden en er zijn honderdtien vrijwilligers actief. Er is meer parttime leiding tegenwoordig, want mensen hebben meer andere dingen.'

Oud leden, volwassen in een dip, doordat ze gescheiden of werkloos zijn, worden er hier weer bij getrokken. Ze doen bijvoorbeeld het onderhoud van het terrein. Dat geeft voldoening en net iets meer contact met werk. Zeker als ze alleen zijn is dat belangrijk. Dit is een heel natuurlijk netwerk voor mensen, met na het werk een biertje aan de bar. We kunnen overigens alle vrijwilligers gebruiken want de jungle, het speelterrein, vraagt veel onderhoud.

Er zijn enorm veel mensen die zich inzetten voor clubs & verenigingen in Woerden. Het is onmisbaar voor de club, maar het kan ook van grote betekenis zijn voor de persoon zelf. Er is bij de scouting veel kennis beschikbaar over hoe je vrijwilligers ondersteunt met een grote diversiteit aan mensen om te gaan.

Dit soort inzet kan ook als opstap dienen voor verder:

'Ik ben al tien jaar koster in de kerk. Ik geef ook Bijbelstudie en organiseer in het inloophuis de schilderclub. Ik zou wel een studie willen doen, misschien wel pastoraal werk of theologie. Dat is er na de mavo niet meer van gekomen. Ik volg wel colleges in Utrecht, dat zijn openbare lessen.'

'Het project EPA is buurtgericht. Ons motto is eerst mensen aan de slag krijgen, eerst participatie en meedoen, bijvoorbeeld via vrijwilligerswerk en dan naar werk.'

Clubs & Verenigingen hebben een belangrijke rol in de inclusieve samenleving. Wel is het belangrijk om hen de ondersteuning te bieden die zij nodig hebben.

'Waar kun je ondersteuning vinden als je bv een lastig elftal te coachen hebt? Dat is onontgonnen terrein.'

'Onze wens is om een plek voor de jeugd te zijn, maar als het gaat om jongeren is dat moeilijk te organiseren, jongeren zijn ook moeilijk te peilen. Een grote groep gaat ook naar de BSO. Anderhalf jaar geleden wilde een groep jongeren iets opzetten. Er was geen goede support van volwassenen, jongeren moet je opvangen en ook strak houden. Anders gaan ze het overnemen, zeker allochtone jongeren. Nederlandse jongeren bleven weg want ze werden gepest. De leiding had te weinig bagage om het in goede banen te leiden. Het is handig als je weet waar je kinderen of ouders naar kan verwijzen.'

We merken wel dat er een tekort aan vrijwilligers is. Er zijn er meer nodig om te zorgen dat mensen die wat anders zijn goed mee kunnen doen....

Bij wie kunnen clubs & verenigingen met dit soort vragen terecht? Mogelijk kunnen sportclubs, buurtinitiatieven en culturele verenigingen een beroep doen op Woerden Wijzer en de sportservice voor extra support op de sportclub of in de culturele vereniging. Zij kunnen docenten, coaches en trainers bijvoorbeeld leren om met een divers team om te gaan. Het is van belang dat deze ondersteuning wordt

vormgegeven door de rol van gewone sportcoaches, trainers en muziekdocenten in te nemen. Zo draag je niet bij aan verdere stigmatisering van clubgenoten.

Uitgaan in Woerden

Inclusieve vrije tijd is ook uitgaan.

'Ik ga nooit uit, maar zou het wel graag willen! Een normale school mogen afmaken, dan wordt je uitgenodigd op de feestjes. Nu zit ik thuis, computeren, muziek luisteren, de hond uitlaten, naar mijn oma en opa. Mijn ouders durven het nog niet aan om mij alleen de straat op te laten gaan.'

Een jongen die graag uit wil en mensen zoekt om dat samen mee te doen! Daar valt vast iets op te verzinnen.

'We weten dat veel Marokkanen hier in Woerden in de cocaïne zitten. Je neemt jezelf niet serieus als je dat doet. Ze mogen de kroegen niet meer in. Ze creëren zo zelf het probleem en verpesten het voor de rest. Je krijgt er geen grip op en je krijgt ze niet te pakken. Homo's en transgenders voelen zich buitengesloten en gaan weg. Leuke jeugd gaat naar Utrecht of Amsterdam. Daar is een open mind. Babylon is slecht geëxploiteerd. We missen hier ook een poppodium met een rol voor cultuur. Er is hier nooit iets vernieuwends.'

Er wordt ontzettend veel georganiseerd in Woerden en de dorpen. Is het zo dat jongeren zich hier toch niet op hun plek weten? Wat zouden jongeren nu wel graag willen? Hoe zou het zijn om hen de kans te geven het zelf te maken?

Aanknopingspunten & Aanbevelingen

- ✓ Er blijkt in Woerden veel kennis te zijn over inclusie & vrije tijd. Investeer in de uitwisseling van deze kennis door ontmoeting te stimuleren en door gezamenlijke initiatieven te nemen. Bijvoorbeeld door een toekomstvisie voor inclusieve vrije tijd te maken en vervolgens gezamenlijk een hele serie aan projecten en initiatieven te ontwerpen die daarbij passen.
- ✓ Wat nog mist in dit interviewonderzoek is het geluid van de cultuur & kunst. Ze zijn wel betrokken geweest bij de thematafels van Woerden Inclusief. Een koor, kunstonderwijs, theater en muziek vormen bij uitstek plekken die zich enorm lenen voor inclusieve vrije tijd. Het is van belang om ook hen te betrekken.
- ✓ Onderzoek bewust wat er nodig is om een open cultuur te creëren, voor mensen van alle leeftijden, culturele achtergronden, inkomensgroepen talenten en beperkingen. In het interviewonderzoek kwam bijvoorbeeld de vraag van zowel Clytoneus, de scouting en de kinderclub naar voren over hoe

zij een club van meerdere culturen kunnen worden. Onderzoek dit doelbewust en trek op om samen te leren.

- ✓ Organisaties van zorg & welzijn kunnen ook actieve spelers worden in het organiseren van inclusieve vrije tijd. Dat kan door projecten te ontwikkelen die hierop gericht zijn. Houd je van tekenen, filmen, gamen of beeldhouwen? Ben je een sportfanaat, schaker of juist een muzikkliefhebber? Voor iedereen is er wel een club, groep of vereniging te vinden die aansluit bij zijn of haar interesses en talenten. Daar zijn als lid ook veel sociale rollen te vervullen zoals: bestuur, onderhoud, activiteiten, communicatie etc. Trap niet in de valkuil door contracten met plaatselijke clubs en verenigingen af te sluiten. Nee bewandel gewone wegen. Iedereen kan zich immers individueel aanmelden bij een sportclub. Werken aan inclusieve vrije tijd, kan voor zorgorganisaties een belangrijke en laagdrempelige manier zijn om ervaring op te doen om ook op andere gebieden aan inclusie te werken.
- ✓ Regel een service waar sportclub of culturele verenigingen met hun vragen terecht kunnen. Zij kunnen docenten, coaches en trainers bijvoorbeeld leren om met een divers team om te gaan of meedenken over de nodige aanpassingen zodat iemand met een beperking ook een muziekinstrument kan leren bespelen. Het is van belang dat deze ondersteuning wordt vormgegeven door de rol van gewone sportcoaches, trainers en muziekdocenten in te nemen. Zo draag je niet bij aan verdere stigmatisering van clubgenoten.
- ✓ Investeer in jongeren. Niet door iets vóór hen te organiseren, maar vooral door hen zelf te vragen wat zij zouden willen. Laat middelbare scholieren onderzoek doen naar wat de interesses en talenten zijn. En help hen hun eigen initiatieven te ontwerpen. Zo kunnen zij co-designers worden van hun eigen stad of dorp.

THEMA 4. Buurt & omgeving

VN Verdrag: Artikel 9 Toegankelijkheid

Artikel 30 Deelname aan het culturele leven, recreatie,
vrijtijdsbesteding en sport

De inclusieve buurt:

- Publieke ruimte, gebouwen, winkels & natuur zijn fysiek, functioneel en sociaal toegankelijk voor iedereen.
- Buurtinitiatieven zijn gebouwd op de talenten en interesses van alle inwoners in de buurt.

Iedere inwoner kan:

- Gebruik maken van de voorzieningen in de buurt op tijdstip van eigen keuze: natuur, winkels, openbare ruimte & gebouwen.
- Voor iedereen toegankelijke buurtinitiatieven ontplooien. Daarvoor zijn middelen beschikbaar in de wijk.
- Zeggenschap hebben over zijn of haar directe leefomgeving/publieke ruimte in de buurt.

Introductie

'Volgens de NOS zijn we de meest gemiddelde stad van Nederland. Eigenlijk is Woerden een stad met dorpse gewoontes en een bijbehorende mentaliteit. De betrokkenheid is groot en er wordt veel georganiseerd. Eigenlijk is Woerden het Amsterdam van 30 jaar geleden: het 'ons kent ons gehalte' is groot. Er zijn veel nieuwe wijken en de import woerdenaren zijn welkom.'

Een inclusieve buurt is gebouwd op de talenten en interesses van alle inwoners. Letterlijk, omdat iedereen, maakt niet uit wat je leeftijd, culturele achtergrond, gender, inkomen, talenten of beperkingen zijn, een fijne woonplek kan vinden. Dat betekent niet alleen iets voor de architectuur, het ontwerp van de wijk. Maar ook voor de buurtinitiatieven, de onderlinge contacten en of iedereen gebruik kan maken van de diensten die er te vinden zijn. Een winkel in, je paspoort verlengen, naar de bibliotheek, het buurthuis, de natuur intrekken... Hoe kun je in de buurt zorgen dat die onderlinge contacten versterkt worden en ontmoeting vanzelfsprekend wordt als basis voor meer samen?

'De wijk waar ik nu woon is fijn. Het is rustig en ik ken daar de mensen. De buurman zegt je gedag. Er is een sociale controle die prettig is. Zie ik s 'avonds het licht niet branden bij de buurman, dan bel ik even met zijn dochter.'

'Als moskee hebben we gelukkig goede contacten met de buurt/buren. We zeggen tegen de buren, kom maar langs om te kaarten, wij hebben de ruimte. Er is altijd wel iemand hier, kom met vragen. We organiseren ook informatieavonden over wat we hier doen. Daar komen ongeveer 40 mensen uit de buurt op af, dat werkt goed. Ook organiseren we een hapjesavond na de Ramadan. Ook dan komen mensen uit de buurt.'

'Bij ziekte zorgen we voor elkaar, de buren en de kerk. Mensen in Kamerik ontvangen veel ondersteuning van de diaconie in combinatie met de wijkverpleegkundigen. En eventueel officiële organisaties. Er is niet altijd een ingang of tijd. 'Import' is niet actief hierin. Maar mensen letten wel op elkaar.'

Uit de verhalen die we gehoord hebben blijkt dat er veel gebeurt in Woerden als het gaat om de inclusieve buurt. Er zijn veel verschillende inspirerende initiatieven vanuit inwoners om mensen met elkaar te verbinden. Rondom interesses, geloof, een locatie of gewoon een goed idee. Zowel voor jong als oud, voor mensen die al hun hele leven in Woerden wonen maar ook voor import en nieuwkomers.

Inclusieve buurtinitiatieven: samen de publieke ruimte beheren

In Woerden zijn een aantal buurtinitiatieven die bewust willen bijdragen aan een inclusieve samenleving. Sommige buurtinitiatieven zijn met dat doel begonnen. Andere zijn daar langzaam naartoe gegroeid. Zoals Stichting Landgoed Bredius. Een groots initiatief dat ontstaan is om het landgoed Bredius in volle glorie te herstellen. Om alle verschillen te overbruggen is het voor de initiatiefnemers bijna een tweede natuur geworden om een grote diversiteit aan mensen bij elkaar te brengen.

'Landgoed Bredius is een gemeentelijk en historisch park met veel natuur dat inwoners nu beheren. De stichting Landgoed Bredius heeft het beheer overgenomen van de gemeente. Inwoners waren niet tevreden met hoe de gemeente het park beheerde. We wilden de bedreigingen die het park onderging tegengaan. Eerst was de werkgroep Bredius een actiegroep. We zijn met alle buren gaan praten en kregen steun van de heidemaatschappij. Met hen en de omliggende bewoners hebben we een visie voor het park ontwikkeld en zijn we van daaruit met de gemeente gaan praten.'

We doen het beheer voor een deel zelf, en voor een deel is het uitbesteed. De gemeente doet de gewone dingen. Zo wilden we sommige paden in een andere kleur, die extra kosten moeten we dan zelf betalen. Het park moet een plek zijn dat aantrekkelijk is voor jong en oud om er te kunnen spelen/vrije tijd door te kunnen brengen.'

Zo is het project "spelen" onder andere ontstaan. Er is een speelveld, een grasveld en een glijbaan die heel populair is. De schommel is weggehaald in verband met de

veiligheid. Er staan voetbaldoeltjes. We willen ook heel graag een natuur-speelplaats.'

'Aan de overkant is een educatieve tuin die door vrijwilligers wordt onderhouden, samen met mensen met een ernstige beperking die ondersteuning krijgen van Abrona. In de moestuin werken mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt vanuit het project 'Nu Doen – Groen.' De doelstelling is dat iedereen van alle leeftijden en culturen kan meedoen. Daar wordt iedereen gelukkig van. Het gaat erom om leuke dingen te kunnen doen in dit park!'

'Voor mensen die betrokken zijn bij 'Nu Doen!' is werken in het park leuker dan op een dagcentrum. Ze krijgen meer waardering en worden gezien. Toen er in het begin van de moestuin nog geen sproei installatie was hebben zij veel met water gesjouwd. Dat werd erg gewaardeerd en daar ontstaan ook weer mooie dingen en contacten uit. Dat geldt ook voor mensen met andere culturele achtergronden. Zij willen ook graag een moestuin. En al werkende in de moestuin ontstaan contacten en verbindingen die er anders niet zouden zijn geweest.'

'Er is ook spanning tussen het park zo toegankelijk mogelijk maken (asfalteren) en het gebruik door jongeren met brommers. Zo maken we nu voor de oudere mensen een wat stiller stuk. Al die dilemma's moet je dan met elkaar oplossen. Iedereen heeft het gevoel, het is mijn park.'

'Er zijn nu een paar honderd vrijwilligers van 10-80 jaar. De meeste vrijwilligers zijn wat ouder, tussen de 65-80 jaar. Het arboretum is een leuke plek voor ouderen om te wandelen en lekker bezig te zijn. Op dit moment is bijvoorbeeld de snoeiploeg bezig met het snoeien, van de fruitbomen. Die komt voort uit de werkgroep landschapsbeheer van de IVN. Een meneer van in de zeventig ruimt elke week het vuilnis op in het park. Het is nog wat moeilijker om jongeren te betrekken. We proberen wel kinderen bijvoorbeeld via scholen naar het natuur en milieu educatiecentrum te krijgen (NME). En er staat een vmbo-school naast het park waar we mee samen willen werken. We proberen ook wel verbinding te maken met sportclubs in de buurt. Aan de rand van het park ligt het jongerencentrum Babylon met muziek. Dat wordt onze volgende stap.'

Samen de publieke ruimte beheren zorgt vaak voor ongelooflijk veel ontmoeting en verbinding. Doordat een grote diversiteit aan mensen betrokken kan zijn en een gewaardeerde rol kan vervullen, is dit vaak een grote factor in het realiseren van een inclusieve buurt. Een succesvol initiatief vormt een vliegwiel voor andere initiatieven in de buurt.

Inclusieve buurtinitiatieven: De sleutelclub van Kamerik

De sleutelclub van Kamerik is bewust ontstaan vanuit een inclusieve doelstelling: vanuit een passie voor sleutelen en een wens om jongeren bij elkaar te brengen en de kans te geven volledig mee te doen in de samenleving.

‘De Sleutelclub is vijf jaar geleden opgezet. Het begon met een oproep in de plaatselijke kerkbladen en de Woerdense Courant: ‘Gezocht gebruikt gereedschap’. Toen er eenmaal genoeg gereedschap was, konden vier jongeren aan de slag. De eerste objecten om aan te klussen waren een Fiat 600 uit 1972 en een oude Jawa-motorfiets. Toen de auto eenmaal opgeknapt was is hij verloot via de radio.’

‘Wat begon als een idee is binnen vier jaar uitgegroeid tot een volwassen club gevestigd in een ruim fabriekspand van 400 m2 in Kamerik. Er komen nu 110 kinderen bij elkaar en er zijn vijftig vrijwilligers bij betrokken.’

‘Ons doel was: het bij elkaar brengen van kinderen met en zonder rugzak. Weet je Ze hebben elkaar leren kennen. Als een jongere op school gepest wordt, treden ze voor hem op: pest hem niet! Laten we zorgen dat het klopt in het dorp.’

De sleutelclub van Kamerik slaagt erin om inclusie in praktijk te brengen en is in staat deze kennis over te brengen op anderen.

Stad en dorpen van ondernemers!

‘Van april tot en met oktober zijn er in Woerden eigenlijk elk weekend wel twee of drie grote evenementen. Georganiseerd door de plaatselijke bevolking en ondernemers zelf. We doen het echt met elkaar. Als ik dat zie ben ik trots op Woerden.’

Woerden is echt een stad van ondernemers. Mensen die samen dingen doen en iets voor elkaar over hebben. Ook in de dorpen is hier veel van zichtbaar. Soms lijkt het wel teveel vertellen mensen ons. Zoveel initiatieven, is er nog wel verbinding?

‘Wat ik merk is dat er al best veel initiatieven zijn; veel dezelfde dingen naast elkaar. Er is een grote versnippering. Het is belangrijk dat de gemeente deze verschillende initiatieven en projecten gaat verbinden, zodat ze voor iedereen bereikbaar worden en elkaar gaan versterken.’

‘Waar ik me bezorgd om maak. Er zijn in Woerden zoveel mooie initiatieven, iedereen uit Zegveld trekt in het weekend naar Woerden.’ Hoe houd je de sociale cohesie in het dorp?

Toch zijn er al initiatieven in Woerden om de initiatieven en mensen bij elkaar te krijgen. In oktober werd bijvoorbeeld de beursvloer georganiseerd, waarin profit en non-profit organisaties met elkaar initiatieven ontwikkelen. Ook de meiden van Breuren proberen hier iets aan te doen. Zij stimuleren het maatschappelijk initiatief om zo Woerden een beetje mooier te maken. Een groep van zeven vrouwen die zich -naast hun drukke baan en gezin- inzetten voor lokale organisaties die bijdragen aan het maatschappelijk belang. En zo het verschil proberen te maken door maatschappelijke initiatieven te stimuleren en te verbinden. Juist die verbinding organiseren en zorgen dat initiatieven elkaar kennen en elkaar versterken zal de beweging naar de inclusieve samenleving gaan versterken. In veel verhalen hebben we ook gehoord dat mensen daar behoefte aan hebben.

Diversiteit in de buurt

'In het begin toen ik hier woonde keken de kinderen me heel raar aan, scholden me uit. Er wonen hier ook veel mensen met een andere culturele achtergrond die niet zo aardig zijn, ook niet voor mensen die ondersteuning krijgen. Ik had daar veel last van. Door het organiseren van een buurtactiviteit is dat gelukkig wel beter geworden. Mensen begroeten elkaar nu tenminste op straat. Maar er is nu geen geld meer om nog eens zoiets te organiseren. Dat is wel jammer want daardoor ontmoet je elkaar dus niet echt meer.'

Er zijn mooie voorbeelden van buurten in Woerden en de dorpen waar mensen onderling een leuk contact hebben of voor elkaar klaar staan. Zoals we ook al in de introductie hebben gezien. We hebben ook verhalen gehoord waarin een andere kant doorklonk. Van polarisatie, afstand en angst. Woerden is de afgelopen jaren gegroeid, vertellen mensen ons. Voor sommigen is het daarmee te groot geworden. Anderen vinden dat juist fijn omdat ze dan niet zo opvallen als ze anders zijn. Dat anders zijn, bijvoorbeeld qua geloof, achtergrond, cultuur of geaardheid, is nog niet vanzelfsprekend geaccepteerd blijkt uit verhalen.

'Dit is een welvarend klein no-nonsense dorp met een grote diversiteit tussen import en oorspronkelijke dorpelingen. Maar niet in culturen, daar zijn veel mensen en groepen onzichtbaar.'

'Er is een tweedeling en er zijn hokjes. Sommige groepen zijn onzichtbaar voor veel mensen. Je ziet heel veel groepen niet terwijl ze er wel zijn.'

'Op straat zie ik best vaak negatieve reacties van mensen vanwege mijn Marokkaanse achtergrond. Dat mensen angstig zijn op straat, wegstijven en aan de overkant gaan lopen omdat ze bang zijn. Als je elkaar kent zijn er vaak minder afwerende reacties.'

'Als je 40 jaar in dit dorp woont zie je toch wel de mentaliteit dat mensen met een beperking een 'ver van hun bed show' is. Mensen willen elkaar ook niet tot last zijn.'

'Ik heb niet veel contact met mensen in de buurt. Eigenlijk zijn die gek, terwijl zij vinden dat wij dat zijn. Als er eens wat is met iemand, zoals laatst met een vrouw die was gevallen van haar fiets, dan gaan ze erom heen staan, maar ze doen niets. Ze durven haar niet aan te raken. Wij moesten haar echt te hulp komen. We hebben geprobeerd dat te doorbreken door gezamenlijke maaltijden te organiseren, maar dat heeft de gemeente niet ondersteund. We hebben voor de gemeente ook een labeltje. We hebben geen beperking, maar zijn mentaal kwetsbaar. We ervaren een gevoel van niet welkom zijn. Er is veel onbegrip. Zo ging ik met een aantal jongens naar de sportschool, gewoon ons ding doen. Eerst werd er steeds naar ons gekeken, of we niks stuk maakten, maar toen ze zegen dat we heel serieus met de apparaten omgingen, gingen ze ook weer normaler over ons denken. We zijn er ook aldoor stug heen gegaan.'

'Hier doen we wat we kunnen doen, maar we kunnen niet alles zelf! Hier is momenteel een hoogoplopende ruzie in het dorp. Wat kunnen we daar aandoen? Dingen die niet goed gaan stimuleren inwoners niet om zich in te zetten voor hun buurt. Nu is er bijvoorbeeld veel rommel op straat. Plastic containers zijn vaak te vol en dan zwerft dat over straat.'

Uit deze verhalen blijkt dat er nog een wereld te winnen is in Woerden en de omliggende dorpen. Maar ook tussen mensen van verschillende culturen, genders, beperkingen, leeftijden en geaardheid. Ook naar aanleiding van de bestorming en bekogeling van de noodopvang voor vluchtelingen in Snellerpoort zijn er veel initiatieven ontstaan hier iets aan te doen.

'Expeditie de verbinding is een initiatief als tegenwicht tegen de verruwing en de polarisatie. De bank is daar een klein onderdeel van. De bank is bedoeld om mensen met elkaar in gesprek te laten komen waar het echt over gaat. Ik hoop dat het een vliegwiel kan zijn. Bijvoorbeeld jongeren die geen huis hebben, asielzoekers. Interesses en talenten van inwoners vormen de basis. Via facebook worden mensen in beeld gebracht aan de hand van filmpjes.'

'Anderhalf jaar geleden hebben twee Woerdenaren 'Wij zijn Woerden' opgericht. Het is een burgerinitiatief onafhankelijk van alles en iedereen. We springen in als het nodig is. We laten los als het kan. Het doel is om oude en nieuwe Woerdenaren met elkaar te verbinden en samen te bouwen aan de stad. De bedoeling is dat oude Woerdenaren en statushouders elkaar ontmoeten, leren kennen, helpen en steunen. Het is eigenlijk de weg richting inclusie.'

Daarnaast wordt er in de geografie van Woerden en de dorpen een tegenstelling ervaren.

In de dorpen voelen mensen een afstand tot de stad. En tot de gemeente die vooral in die stadskern aanwezig is, zo vertelden mensen ons. Uit een aantal verhalen blijkt dat daaruit het gevoel kan ontstaan dat de kwesties die spelen in de dorpen minder belangrijk worden gevonden door de gemeente. Dat er een 'wij-zij' ontstaat.

'We vormen geen eenheid hier in Woerden, er zijn veel verschillen. Bijvoorbeeld stadse mensen kijken anders dan de mensen uit het dorp.'

'Zegveld is al lang bij Woerden, vanaf 1996. Je ziet wel steeds meer verschraling van de buitengemeentes, bv het verdwijnen van de bank, van winkels. Er is nu alleen maar binnen in een winkel een pinautomaat. Er zijn steeds minder winkels; ze doen niet meer hun best om het winkeliers gemakkelijk te maken.'

Hoe kun je inclusieve buurten versterken?

De gemeente, en organisaties van zorg & welzijn zijn op dit moment aan het zoeken hoe zij initiatieven waarin een grote diversiteit aan mensen samen dingen ondernemen kunnen bevorderen. Wat ons opvalt is dat het doelgroep denken in Woerden een taaie is. Mensen worden nog gemakkelijk apart gezet. Maar ook dat langzamerhand de beweging wordt gemaakt om het doelgroep denken los te laten en de inzet van gebiedsgericht werken en welzijn meer te baseren op de talenten en interesses van alle inwoners. Zonder dat (een specifieke groep) mensen in de rol van 'zorgontvanger' worden gedrukt. In een inclusieve buurt kan iedereen zijn talent inzetten en gewaardeerde rollen vervullen. Een belangrijke beweging richting een inclusieve samenleving.

Waar eerder werd gehandeld vanuit de neiging om doelgroepen bij elkaar te zetten en daar activiteiten voor te verzinnen....

'Ik woon nu zelfstandig met beetje ondersteuning en daar ben ik heel blij mee. We zijn ook weleens met een groepje mensen van begeleid wonen naar de Plint geweest, het buurthuis. Maar daar zaten alleen oudere mensen, dat vond ik wel jammer. Daar was geen aansluiting mee. Zij wilden ons er ook niet bij hebben.'

...beginnen nu de eerste initiatieven te ontstaan om een grote diversiteit aan mensen bij elkaar te brengen op basis van hun interesses en talenten....

'Welzijn gaat over welbevinden, sociale kontakten en zelfredzaamheid. We willen buurtpleinen opzetten samen met De Plint. Er een modern centrum van maken waar iedereen welkom is, niet alleen de ouderen die er nu zijn, maar ook ZZP-ers, jongeren, buurtbewoners.'

'We zijn bezig samen met woningcorporaties en diverse organisaties van zorg en welzijn een visie te ontwikkelen en aan het kijken wie er in de buurtpleinen wil

investeren. In de activiteiten willen we geen doelgroepen bedienen, maar iedereen welkom te laten zijn. Helaas investeert de gemeente (nog) niet op algemene voorliggende voorzieningen, dat is geen beleid. En vanuit onze visie gaat het om de bezoekers uit de buurt niet alleen om mensen met een indicatie, dat heeft ook impact op de financiën.'

Tijdens de interviews hebben we veel doorgevraagd over hoe je kunt bevorderen dat een grote diversiteit aan mensen in de buurt ook samen dingen gaan ondernemen op basis van gedeelde interesses en talenten. Daar wisten organisaties van zorg en welzijn en mensen van de gemeente nog niet zo gemakkelijk een antwoord op te geven.

'Hier proberen we als zorgorganisatie contact te maken met de school hiernaast en met het buurthuis, maar het gaat allemaal moeizaam. We zijn de trekker geweest van de jaarmarkt. Dat kostte veel tijd en geld en doen we niet meer omdat het maar weinig opleverde aan contacten.'

Heb je daar een eigen plek voor nodig of....?

'In de wijk waar ik woon willen allochtone jongeren zelf een buurthuis. Een vraag vanuit de jongeren zelf en hun ouders. Het gaat daarbij om veel verschillende nationaliteiten. Bij de aanvraag hebben ze wel hulp nodig, anders gaat het niet lukken. Helaas zijn buurthuizen wegbezuinigd, dat waren de plekken waar mensen elkaar ontmoetten in de buurt.'

In een inclusieve buurt zijn ontmoetingsplekken van belang. Een gebrek aan goed toegankelijke ontmoetingsplekken om dingen te organiseren wordt gevoeld door veel inwoners. Is dat omdat ze er niet zijn of bijvoorbeeld in de avonden al vol zitten? Of omdat ze niet bekend zijn? Want verschillende clubs en verenigingen geven aan dat zij ruimte over hebben.

Een voorbeeld van een ontmoetingsplek is Inloophuis 't Centrum, een initiatief van 14 kerken. Een plek waar iedereen van jong tot oud kunnen binnenlopen voor koffie, thee of een maaltijd. Er is persoonlijke aandacht in een huiselijke sfeer.

'Iedereen is welkom. Jong en oud, groot of klein, Nederlander of buitenlander, rijk of arm, dik of dun, gelovig of niet gelovig het maakt allemaal niets uit. Met elkaar maken we het gezellig en goed voor elkaar. Je kunt in 't Centrum terecht voor ontmoeting, gezelligheid, de dagelijkse krant, een spelletje, gratis internet, warm eten, creatief knutselen, leuke evenementen en nog veel meer. Ook met je hulpvragen kun je altijd terecht bij onze vrijwilligers of coördinatoren.'

'Ik kwam in contact met de beheerder van het inloophuis een plek waar mensen dagactiviteiten kunnen doen, mensen kunnen ontmoeten, spelletjes en mensen

kunnen eten. Iedereen is er welkom. Zij heeft me geholpen om mijn dag en nachtritme weer goed te krijgen. Zo ben ik kleine klusjes gaan doen om te helpen. Ik kom er nu niet alleen als gast, maar ook als vrijwilliger.'

Het inloophuis is een plek waar mensen op een hele laagdrempelige manier met anderen in contact kunnen komen. Vrijwilligers zijn actief om te koken en proberen ook ondernemers te verbinden door via hen goedkoop in te kopen. Zo ontstaat er een netwerk van contacten en verbindingen die weer tot nieuwe initiatieven kunnen leiden.

We zetten ons in voor alleenstaande ouderen om ervoor te zorgen dat zij betrokken blijven bij de maatschappij. We brengen eenzame ouderen bezoeken. Hoe krijgen we ze weer de maatschappij in? Wij streven erna om een sociale kaart te maken: wat is er in de omgeving om te doen, bv. haakwerk, breiwerk, bridge of iets anders. In het begin gaat een vrijwilliger als begeleider mee, na een paar maanden kunnen de alleenstaande mensen zelf deelnemen aan de verschillende activiteiten. Bijvoorbeeld iemand die een maatje vond om te gaan zwemmen. Of een lang leeg weekend: op zondagmiddag is er café de Plint. Hoe kom ik daar? Dan regelen wij het vervoer. Als mensen zo na een paar maanden weer mee meedoen heeft dat effect op allerlei terreinen.'

Toegankelijkheid: overal in kunnen

Toegankelijkheid betreft de gebouwde omgeving, de openbare ruimte en het (openbaar) vervoer. Kun je gemakkelijk bij iemand op bezoek? Kun je met je vrienden wat drinken in de kroeg? Is het gemakkelijk om de trein te pakken als je naar Utrecht wilt? Sommige mensen lopen tegen belemmeringen aan als zij de voordeur nog niet uit zijn.

'Ik woon hier nu vier jaar in een nieuw appartement. Er is gelukkig een lift, maar de deur van de lift naar de galerij klopt niet. Hij is sowieso zwaar, maar als je uit de lift komt in je rolstoel kom je vast te zitten. Dat vind ik wel vervelend, het is een gloednieuw gebouw, dan mag je toch niet zo'n fout maken.'

'De omgeving rond het station is verschrikkelijk. Fietsers komen van alle kanten, ik kan zonder hulp door mijn slechtziendheid niet oversteken.'

'De Rijnstraat is nu een shared space'. Dat is ontzettend leuk. Maar ik heb ook wel gehoord dat de weg voor mensen in een rolstoel en mensen die slechtziend of blind zijn niet gemakkelijk te betreden is. Vanwege de plantenbakken, de fietsers, auto's, en het feit dat de weg naar het midden afloopt.' Je krijgt met je rolstoel steeds een afwijking naar het midden toe.'

‘Albert Heijn is niet goed georganiseerd, ze verplaatsen producten de hele tijd. Ik zit daar voor eeuwen om iets uit te zoeken.’

De komst van Inclusie Woerden heeft wel wat betekend voor de toegankelijkheid. Inclusie Woerden is vorig jaar met winkeliers in gesprek gegaan over de toegankelijkheid van winkels. Toen is er een en ander verbeterd. *‘Dat jullie nu pas komen, natuurlijk willen we dat regelen, niemand heeft ons dat ooit verteld!’*

Ook is er de mogelijkheid voor mensen met een rolstoel gebruik te maken van het toilet in het stadshotel. Daarvoor is een afspraak gemaakt tussen de horecaondernemers.

‘Tja, rolstoeltoegankelijkheid? Ik kan met mijn kleine rolstoel wel overal in, ik ervaar bijna geen belemmeringen meer. Maar laatst vertelde iemand die gebruik maakt van zo’n grote elektrische rolstoel, dat hij nog veel belemmeringen ervaart. Dan kan een drempel van een centimeter al het verschil maken!’

Toegankelijkheid kent ook een sociale component

Wordt je goed geholpen bij het gemeentehuis? Of bij de winkel als je boodschappen komt doen? Mensen vertellen ons dat als je een winkelier kent het vaak wel wordt opgelost als dat nodig is. Juist omdat mensen elkaar kennen.

‘Ook Harmelen is niet altijd toegankelijk, stoepen zijn ongelijk en heuveltjes in de weg maken het ongemakkelijk met een rolstoel of rollator. Gelukkig kennen mensen me hier wel, ik woon al zo’n 40 jaar in Harmelen, dus ik word goed geholpen in de winkels als dat nodig is.’

‘In winkels in Woerden heb ik heel verschillende ervaringen. Bij sommige winkels loopt het stroef, bij andere winkels maken ze contact en hebben ze er begrip voor dat ik doof ben. Dan komen we er samen wel uit. Daar ga ik natuurlijk vaker naar toe.’

Inclusief ontwerp

Natuurlijk zijn er net als in elke stad of dorp een heleboel zaken nog niet goed geregeld ten aanzien van de toegankelijkheid van de binnen- en buitenruimtes en (minimaal) de beneden etages van huizen. Denk maar aan de mogelijkheid bij je vrienden op bezoek te gaan als je gebruik maakt van een rolstoel. Het is belangrijk bij alle nieuwe bouwprojecten, en in het ontwerp van de openbare ruimte gebruik te maken van de principes van inclusief ontwerp (Inclusive Design) en het handboek voor toegankelijkheid. En nieuwe (renovatie)projecten daar ook op te toetsen. Ongemerkt zijn er al erg mooie voorbeelden van inclusief ontwerp in Woerden. Inclusief ontwerp is erop gericht dat je binnen- en buitenruimtes zo ontwerpt, dat iedereen ongeacht leeftijd, culturele achtergrond, gender, inkomen, talenten en beperkingen optimaal kan deelnemen. De architectuur van plekken is dus zodanig

dat er gebeurt dat je wilt dat er gebeurt. Op een plein zoek je een ontwerp dat ontmoeting tussen een grote diversiteit aan mensen en culturen versterkt. In een verkeersader wil je dat een grote diversiteit aan mensen gebruik kan maken van de weg en dat het verkeer zo goed mogelijk kan doorstromen. Daarnaast zijn inwoners bij inclusive design vanaf het begin betrokken bij het ontwerp.

'Bij Batenstein Buiten, bij het zwembad, hebben we een waterspeeltuin ontworpen waar een grote diversiteit aan kinderen samen kan spelen. Je ziet dat er allemaal culturen samen komen. Bovendien, als jijzelf of jouw (klein)kind gebruik maakt van een rolstoel, kun je er ook in. Iedereen kan er gratis in. De kosten van de horeca proberen we zo laag mogelijk te houden.'

'Dorpskern De Kanis verzakt. Als we niks doen, bestaat het over tweehonderd jaar niet meer. We zijn als gemeente bij alle 500 dorpsbewoners langs geweest om te vragen wat ze zouden willen. Willen ze van De Kanis een waterdorp maken, of willen ze de gehele publieke ruimte negentig centimeter ophogen en funderen? Ze hebben voor het laatste gekozen. Als je de gehele publieke ruimte moet ophogen, kun je hem ook net zo goed opnieuw ontwerpen. Er zijn meerdere informatieavonden georganiseerd voor inwoners. Ook hebben ontwerpateliers plaatsgevonden. Deze bijdragen hebben gezorgd voor de vaststelling van een definitief ontwerp. Inwoners willen een park en een Shared Space in de Roerdompstraat. Om het project uit te voeren zijn 5 aannemers geselecteerd. Deze mogen inschrijven om het project uit te voeren.'

Natuurlijk kan er ook nog veel worden geleerd. Zoals blijkt uit dit voorbeeld. Op het gemeentehuis worden inspanningen gepleegd om de communicatie te verbeteren.

'Ik was het nieuwe dorpshuis aan het schilderen met een dorpsgenoot. Hij stond in tranen te vertellen over de nieuwe bestrating die was aangelegd. Doordat er veel vrachtverkeer door de straat komt, heeft hij nu scheuren in zijn woning. Zowel de juridische bijstand waar hij voor verzekerd is, als de gemeente, maakten zich ervan af. Ze bedolven de arme man onder brieven, maar er werd niks opgelost.'

'Er stond na hevige regenval een weg helemaal blank. Er bleek verstopping in de pompen. Na contact met de gemeente was het antwoord dat de controle van de pompen in augustus pas gepland stond en niet in het voorjaar. Vroeger zou het dezelfde nacht met een telefoontje zijn opgelost, nu duurt het maanden en gaat het langs zoveel schijven.'

Aanbevelingen en aanknopingspunten

- ✓ Stimuleer initiatieven waarin mensen gezamenlijk de publieke ruimte beheren. Stimuleer het inclusieve karakter van deze initiatieven. De initiatiefbegeleiders kunnen daar een grote rol in vervullen.

- ✓ Leer voor de inclusieve vormgeving van initiatieven die er al zijn, zoals bijvoorbeeld de sleutelclub van Kamerik. Zij hebben veel kennis over de sociale component en over de wijze waarop een grote diversiteit aan mensen een gewaardeerde rol kan vervullen.
- ✓ Maak werk van het verbinden van initiatieven aan elkaar
- ✓ Doe meer kennis op over de ontwikkeling van inclusieve buurten (wijkontwikkeling) en begin die kennis in praktijk te brengen in een buurt waar cohesie, diversiteit en veiligheid nog geen vanzelfsprekendheid is.
- ✓ Wat ons opviel is dat er geen wooninitiatief in Woerden en de dorpen bekend is waarin een grote diversiteit aan mensen samen in een buurt woont. Doorbreek de vanzelfsprekendheid waarmee groepen van mensen die op elkaar lijken bij elkaar worden 'geplaatst' in bijvoorbeeld ouderenflats, of woonvoorzieningen voor mensen met een beperking of psychische problematiek, door diverse wooninitiatieven te stimuleren.
- ✓ We horen veel geluiden over dat er een plek om bij elkaar te komen wordt gemist. Onderzoek of er inderdaad (on)voldoende plekken zijn, waar mensen ook in de avonden iets kunnen organiseren. Is dit niet het geval, kijk dan welke openbare ruimtes voor dit doel geschikt kunnen worden gemaakt. Zorg dat dit gewaardeerde plekken zijn, waar iedereen, dus de grootst mogelijk diversiteit aan mensen, graag wil komen. Bijvoorbeeld omdat het een fijne plek is om te zijn en er interessante dingen gebeuren.
- ✓ Neem bij nieuwe bouw en renovatieprojecten en in het ontwerp van de openbare ruimte inclusief ontwerp (Inclusive design) en het handboek voor toegankelijkheid als uitgangspunt. Zorg dat nieuwe (renovatie)projecten daar ook op worden getoetst. Mensen met een beperking kunnen de fysieke toegankelijkheid van binnen- en buitenruimtes ook testen. Inwoners en ondernemers zijn graag betrokken om hieraan bij te dragen.
- ✓ Doorbreek het denken in groepen en breng mensen samen op hun talenten en interesses.

Thema 5: Thuis & Welzijn

VN Verdrag: Artikel 9 Toegankelijkheid

Artikel 19 Zelfstandig wonen en deel uit maken van de maatschappij.

Een inclusieve woonomgeving

- De woonomgeving draagt optimaal bij aan participatie van alle inwoners in de maatschappij.
- Het woningaanbod weerspiegelt de behoeften van de gehele diversiteit aan inwoners in de gemeente.
- Nieuwe woningen zijn levensloopbestendig en toegankelijk.

Elke inwoner kan:

- Kiezen waar en met wie hij of zij wil wonen.
- Wonen op een plek midden in de maatschappij.
- Zijn of haar eigen huishouden runnen en keuzes maken voor zijn of haar eigen levensritme.
- Dezelfde keuzes maken met betrekking tot de woonomgeving als anderen.
- Wonen in een diverse leefomgeving.
- Bij andere inwoners op bezoek.

'Ik vind het prettig om in Woerden te wonen. Ik woon in het centrum, het is net als een klein dorpje. Ik kom dezelfde uitdagingen tegen als iedereen in een nieuw land.'

Wat is jouw ideale wijk? Wil jij wonen in een buurt met twintig dezelfde huizenblokken naast elkaar, zonder ook maar een randje groen? Hoe creëer je een woonomgeving die optimaal bijdraagt aan participatie van alle inwoners van Woerden? Een inclusieve buurt heeft een woningaanbod dat de behoeften van de gehele diversiteit aan inwoners in de gemeente weerspiegelt. De binnen- en buitenruimtes zijn niet alleen levensloopbestendig en toegankelijk, ze bieden mensen een plek waar zij tot rust kunnen komen, een fijne omgeving kunnen creëren en hun interesses en talenten kunnen ontplooiën. Waar de architectuur van de wijk sociale contacten bevordert. Ook mensen die support nodig hebben kunnen in zo'n buurt een eigen plek vinden, gewoon in de maatschappij. Ieder kan kiezen waar en met wie hij of zij wil wonen, zonder gedwongen te worden op een plek te wonen waar bijvoorbeeld alleen ouderen, statushouders, of mensen wonen die ook ondersteuning krijgen.

Er is behoefte aan een diverse woonomgeving, waar mensen die ondersteuning nodig hebben een gewoon leven kunnen leiden. Samen met anderen én net als iedereen.

'Hoe ik wil wonen in de toekomst? Ik moet nog veel leren. Ik denk dat ik tot ongeveer mijn zesentwintigste gezellig bij mijn ouders woon. Dan, net zoals mijn oom, wil ik zelfstandig wonen met af en toe begeleiding. Ik ging naar een logeershuis, daar leerde ik zelfstandigheid. Ik leerde weg te zijn van mijn ouders. Maar dat is helaas wegbezuinigd door de gemeente.'

Ik ben ook op mezelf gaan wonen. Daarvoor woonde ik in een woongroep van Kwintes met 3 jongeren. Ik ben daar indertijd gaan wonen met in mijn hoofd mijn eigen plan na 3 jaar in een eigen huis te gaan wonen. Toen ik wilde verhuizen, heb ik gereageerd op een woning van de woningbouwvereniging. Ik had mezelf jaren daarvoor ingeschreven. Bij Kwintes had ik iemand die me hielp met actie ondernemen. Ik heb altijd heel duidelijk gehad wat ik wilde. Wat me geholpen heeft is veel gesprekken, veel doornemen. Iemand heeft me geholpen dingen in schema te zetten. Ik merk dat ik bepaalde dingen niet kan, heb ook veel rust nodig.

Wonen in de buurt, vraagt in de eerste plaats natuurlijk dat er in de bouw rekening wordt gehouden met een diversiteit aan bewoners. Dat buurten toegankelijk zijn en dat er verschillende soorten huizen zijn, waar mensen oud, jong, gezin of geen gezin, veel of weinig inkomen, met of zonder tuin kunnen wonen.

'Ik ben 84 jaar. Ik sta altijd om 7 uur op, de krantenbezorger weet dat en geeft mij de krant ook altijd als eerste van de straat. Die lees ik dan uitgebreid tot een uur of 9. Ik heb altijd een plan voor de dag. Elke dag doe ik boodschappen en daar ben ik dan wel 1,5 uur mee zoet. Dan heb ik meteen mijn beweging gehad, wat nodig is als revalidatie van de hersenbloeding. Ik heb veel jongere kennissen. Ik ben een luisterend oor voor jongeren. Als mensen naar de stad moeten en naar de wc moeten komen ze vaak even langs.'

Levensloopbestendigheid in de manier van bouwen zorgt dat je ergens kan blijven wonen, in je eigen huis en vertrouwde omgeving, ook als je oud wordt. Het levert ook iets op voor de logistiek van de wijk.

'Ik ben bezig met de verkeersvisie van Woerden. Waar we als het gaat om inclusie vooral tegenaan lopen is de gehandicapten parkeerplaatsen. Op sommige plekken zijn zoveel aanvragen, dat we eigenlijk niet weten hoe we ze allemaal kunnen honoreren. Omdat er geen plek meer is. Waar we tegen dat probleem aanlopen? Ja, dat is vooral bij de ouderenflats eigenlijk.'

Willen ouderen in Woerden en de dorpen allemaal bij elkaar wonen? Of worden mensen daar door de huidige huizenbouw toe gedwongen?

'Ik kan wel met een rollator naar de deur, maar het kost me veel inspanning. Ik woon hier nu vier jaar in een nieuw appartement. Er is gelukkig een lift maar de deur van de lift naar de galerij klopt niet. Hij is sowieso zwaar, maar als je uit de lift komt in je

rolstoel kom je vast te zitten. Dat vind ik wel vervelend, het is een gloednieuw gebouw, waar eigenlijk alleen ouderen wonen, dan mag je toch niet zo'n fout maken.'

In veel steden concentreert de ellende zich op één plek. Ook in Woerden. Een sociaal makelaar zegt daarover:

'Als sociaal makelaar vertellen mensen je vaak hun geheimen. De dorpen zijn redelijk veilig. Maar als het gaat om de Schildersbuurt, de Hobbemalaan, met één op de twee huishoudens is iets aan de hand.'

Vaak lukt het door het opkalefateren van een buurt daar iets aan te doen, zoals nu met het Rotterdamse Charlois gebeurt. Doordat jonge expats en oude bewoners mengen, begint een wijk veel meer te bruisen.

Huizentekort

Woerden en de dorpen zijn gewild. Dat betekent dat mensen moeite hebben om een plek te vinden. Het recht om te kiezen waar en met wie je wilt wonen staat hier tegenover het streven naar behoud van de mooie natuurlijke omgeving en het milieu. Het is van belang dat niet alleen de lage inkomens daarin getroffen worden.

'In Woerden gaat inclusie op zich goed. Een huurwoning is moeilijk te vinden. Voor een sociaal huurwoning sta je jaren op de lijst. Nu woon ik bij mijn ouders. Mijn zus woont beschermd, zij heeft een verstandelijke beperking. Zij woont samen met andere mensen en zij vindt het niet leuk. Ik zou haar mantelzorger kunnen worden. Zij werkt bij Nu Doen! bij de bibliotheek en heeft een vriend, die autisme heeft. Ik zou wel met haar en haar vriend willen wonen, als een opstap naar zelfstandigheid. En ook voor mij een eigen plek en gezelligheid. Wij hebben de WMO benaderd, ze hadden niks. Kwintes had niks, Groen West WBV had een inkomenseis van 40.000, dus allemaal niks.'

'Het duurde een half jaar voordat ik op de wachtlijst kon voor een huurwoning. Ik sta nu op de wachtlijst. In Woerden staan veel huizen leeg, ze worden niet gebruikt of gaan naar statushouders. Er zijn veel moeders met kinderen die niet onder een dak kunnen leven met man en kinderen. Het is onder de aandacht van de politiek gebracht, besproken in gemeente.... Ik zit hier nog zeker anderhalf jaar. Het grootste probleem is dat er geen doorstroming is.'

'Als je iets wil (voor jezelf) moet je niet laten zien dat je familie wat kan. Ik heb even bij een familielid gewoond, en kon daar wel wat langer blijven, maar ik was bang dat de gemeente zou zeggen: O je kunt bij familie wonen, blijf daar maar, en dat wilde ik niet.....'

‘Gelukkig wordt hier nu eindelijk gebouwd in Veldhuizen. Alle jonge mensen hebben naar de stad moeten verhuizen. Hopelijk kunnen veel van hen nu een plek vinden hier.’

Daar ondersteunen waar de mensen zijn

Mensen met eenzelfde label of behoefte aan ondersteuning op een kluitje bij elkaar laten wonen, maakt het lastig om verbinding te leggen met mensen in de buurt. Vooroordelen worden uitvergroet of bevestigd (Zie routekaart ‘De Inclusieve buurt’). In een inclusieve wijk is de ondersteuning daar waar de mensen zijn, in plaats van dat mensen naar de ondersteuning toe moeten komen. Willen mensen toch bij elkaar wonen, dan is het raadzaam om met niet meer dan zes mensen bij elkaar te wonen. Het bevordert inclusie de ondersteuning meer individueel te organiseren, dichtbij. Ondersteuners hebben dan minder neiging zich naar binnen te keren. We hoorden van verschillende mensen over de nadelen van het wonen in grote groepen met ondersteuning bij elkaar.

‘Het is hier heel onveilig, mensen die hier niet horen blijven lang, er wordt veel gesloopt in huis, tafels, stoelen. Een bewoner naast mij heeft 3 maanden met een stok tegen een buis geslagen. Gekmakend. Konden ze niks aan doen. Er zijn veel protocollen rond doorverwijzingen die niet snel werken. Er wonen hier zesentwintig mensen. Er is twee man personeel. Dat komt door bezuinigingen. Er is momenteel ook beveiliging omdat de agressie heel hoog is. Er zijn geen regels, geen beleid. Als dat er niet is kun je als begeleider ook veel minder.’

Ik heb een psychiatrische achtergrond. Ik hoor hier niet thuis, de meeste mensen die hier wonen trouwens ook niet, maar ik kan niet zelfstandig wonen. Ik woonde met mijn partner en haar drie kinderen. Het was te druk in het gezin. Ik kon het samen wonen niet volhouden. Ik had een Wajong uitkering, kon op dat moment nergens terecht. Was bang om in een negatieve cirkel terecht te komen. Ik heb met moeite deze plek gekregen.’

Aanknopingspunten & Aanbevelingen

- Stimuleer inclusieve wooninitiatieven, waarin een grote diversiteit aan inwoners met elkaar, en door elkaar woont. Zorg dat mensen ook kunnen blijven wonen in hun eigen buurt als ze dat willen, ook als zij behoefte aan zorg of ondersteuning krijgen bv door ouderdom (levensloop bestendig bouwen).
- Steek energie in het opkalefateren van het Schilderskwartier.
- Zorg voor goede en zeer gewaardeerde ontmoetingsruimten, zowel binnen als buiten, waar mensen mooie dingen kunnen ondernemen.
- Biedt zorg & ondersteuning in de wijk, in plaats van daarbuiten. Laat de plek waar mensen wonen niet bepaald worden door de ondersteuning die iemand

nodig heeft. Breng de ondersteuning naar de plek waar iemand zich thuis voelt.

- Pas regelgeving zo aan, dat mensen ondersteuning krijgen die ze nodig hebben om op zichzelf te kunnen wonen op de plek waar ze zelf willen.

Thema 6: Reizen & Mobiliteit

*VN Verdrag: Artikel 9 Toegankelijkheid
Artikel 20 Persoonlijke mobiliteit*

Inclusief (openbaar) vervoer

- Infrastructuur en openbaar vervoer weerspiegelen de behoeften van alle inwoners van de gemeente.
- Iedere inwoner kan zich op gelijke voet met anderen verplaatsen en reizen d.m.v. betaalbaar (openbaar) vervoer.

Elke inwoner heeft:

- De vrijheid om zich te verplaatsen naar plek en tijdstip van eigen keuze.
- De mogelijkheid te reizen met openbaar vervoer.
- De kans zich zo zelfstandig mogelijk te verplaatsen.

Introductie

Kun jij komen waar je wilt zijn? En je op gelijke voet verplaatsen met anderen? Kun je op tijd op je werk of je schaakclub zijn? Kun je spontaan met je vrienden de trein pakken om naar een concert te gaan in Utrecht? Of op bezoek gaan bij een vriendin een dorp verderop? Kun je zelf het tijdstip kiezen waarop je thuiskomt na een lange nacht uitgaan in het centrum van Woerden?

Belangrijk is Reizen & Mobiliteit in het licht te zien van de rest van de inclusie beweging. Natuurlijk is het van belang dat mensen gebruik kunnen maken van openbaar vervoer en ook een eigen auto of fiets kunnen rijden als zij in een rolstoel zitten of anderszins een fysieke beperking hebben. Maar soms vraagt dit van mensen te veel energie, zijn ze te jong of is het gewoonweg niet mogelijk. Dan is het belangrijk dat mensen met de regiotaxi kunnen gaan. Echter: op dit moment worden mensen door zorg & ondersteuning, onderwijs of werk buiten de stad en de dorpen vaak gedwongen gebruik te maken van taxi's naar buiten de gemeente. Belangrijk is om bij elke aanvraag na te gaan of ook de stap naar inclusie gezet kan worden. Zodat iemand ook in Woerden of de dorpen kan werken of onderwijs kan volgen en de zorg & ondersteuning naar de persoon toe kan komen in plaats van andersom.

Een erg mooi initiatief in Woerden dat mensen niet alleen helpt om op tijd ergens te komen, maar mensen ook bij elkaar brengt is 'Automaatje':

'Automaatje is een initiatief van de ANWB ter voorkoming en bestrijding van eenzaamheid. Het is een rijservice door buurtbewoners met eigen auto voor mensen die dat nodig hebben. Buurtbewoners krijgen een vergoeding van 30 cent per kilometer. Er is veel vraag en er zijn veel vrijwilligers. Buurtbewoners vinden rijden leuk en doen iets voor een ander. Als mensen een aanvraag doen voor 'Automaatje',

dan gaat er iemand bij mensen langs en dan vullen ze samen het formulier in; dat werkt drempelverlagend. We rijden op tijd! 1 op 1, mensen lopen vaak even met je mee naar de deur. De Regiotaxi is vaak te laat en dat levert te veel stress op.'

Het niet op tijd rijden van Regiotaxi's is landelijk een vaak gehoord euvel. We zien dat de regiotaxi in Woerden er veel aan doet om mensen de aankomsttijd te garanderen. We hebben hier echter in dit interviewonderzoek te weinig informatie over kunnen ophalen om hier echt iets over te zeggen.

'Het vervoer is een drama. Bij een dunner gebied zijn er hogere kosten om busjes te laten rijden. Het kost €7 om mensen te halen en te brengen en €10 bij rolstoel. De gemeente bezuinigde erop en dus werden er bussen en mensen gemengd, dat accepteerde onze doelgroep met niet aangeboren hersenletsel niet. Zij hebben ook baat bij vaste chauffeurs die hen kennen, de vertrouwde gezichten. Dus hebben we geïnvesteerd in eigen vervoer dat gegarandeerd op allerlei manieren veilig is, maar het gaat ten koste van andere dingen.'

Aanknopingspunten & Aanbevelingen

Ten aanzien van reizen & mobiliteit hebben we te weinig verhalen gehoord om aanbevelingen & aanknopingspunten te kunnen geven.

Thema 7: Vriendschappen & Relaties

VN Verdrag: Artikel 23 Eerbiediging van de woning en het gezinsleven.

Inclusieve netwerken

- Er is sprake van sterke en open sociale netwerken in de samenleving.

Elke inwoner heeft:

- Deel aan diverse sociale netwerken.
- De mogelijkheid om zelf vorm te geven aan vriendschappen, relaties, gezinsleven en seksualiteit.
- De mogelijkheid zijn of haar sociale contacten uit te breiden.
- De beschikking over hulpmiddelen om optimaal te communiceren.

Introductie

De mogelijkheid vriendschappen en relaties aan te gaan is voor iedereen belangrijk. De mate waarin inclusie lukt laat zich zien in de vriendschappen en het sociale leven die mensen hebben. Weten mensen zich deel van diverse sociale netwerken? En is iedereen vrij om op eigen wijze zijn of haar relaties en vriendschappen vorm te geven? Hebben mensen de mogelijkheid een gezin te stichten als zij dat willen?

'Woerden is een stad met dorpsallures. Er gaat veel goed. Er zijn veel mensen die die met voorbijgaan aan eigen belangen veel in de samenleving stoppen en er zelf minder uit halen. Het is klein genoeg om een aantal mensen te zien, maar niet zo klein dat iedereen gezien wordt.'

'Het mooiste voorbeeld dit jaar vind ik dat hoogbegaafde kinderen met kinderen van ouders die analfabeet waren samen op kamp zijn gegaan. Iedereen speelde met elkaar.'

'Ik ben actief in de lutherse kerk. Een gemeenschap waar op je gelet wordt op een prettige manier. Een kleine gemeenschap. Die vriendin heb ik gevonden via een bekende uit de kledingwinkel waar ik vaak kwam. Uiteindelijk overleed de eigenaar van de winkel en kwam ik in contact met haar zus. Ik heb haar geholpen met het opruimen van de winkel en zo kwam van het een het ander.'

'Ik verwijs mensen naar de lunch in Harmelen. Als het nodig is ga ik met hen mee...vrijwillig. Het zit er proppievol. Als iemand twee keer niet komt opdagen gaan ze informeren. Nu beginnen ze ook met een lunch in het dorpshuis, op woensdag. Dat liep nog niet echt.... Ook hier: als je elkaar leert kennen zijn veel kleine dingen te regelen. Elkaar iets lenen of joh ik trek je kous even aan...'

De centrale plek van vriendschappen en relaties

‘Als ik moet kiezen waar we meters kunnen maken dan is dat vrienden en relatie: als 50.000 Woerdenaren hebben we daar mee te maken, gaat om onderdeel uitmaken van kring(en) van mensen, terug kunnen vallen op elkaar, van betekenis zijn voor elkaar. Als je dat niet hebt ben je eenzaam.... Relaties? Iedereen is verantwoordelijk, hoe je omgaat met elkaar. We zijn samen een samenleving. Vreselijk het ontstaan van groepen, van wij-zij.’

Tussen het hebben van betekenisvolle relaties en het welzijn van mensen bestaat de grootst mogelijke samenhang. Anders gezegd, eenzaamheid heeft meer negatieve effecten op de (fysieke) gezondheid dan het roken van een pakje sigaretten per dag. Het hebben van een stevig sociaal netwerk betekent veel voor een goed leven.

‘Over mijn vrije tijd? Ik doe veel met vrienden. Ik ben in het weekend in Barcelona geweest. Vorig jaar waren we in Antwerpen. Met mijn vrienden ga ik naar café De Pompier.’

‘Vierentachtig jaar ben ik. Ik sta altijd om zeven uur op, de krantenbezorger weet dat en geeft mij de krant ook altijd als eerste van de straat. Die lees ik dan uitgebreid tot een uur of negen. Ik heb altijd een plan voor de dag. Ik doe ook veel yoga, in een groep van vrouwen van veertig tot vierentachtig, mahjong en scrabbelen. Ik kan door de hersenbloeding geen autorijden en fietsen. Ik heb een vriendin die me helpt met dingen. Wat me nogal onzeker heeft gemaakt is de diefstal hier. Al mijn juwelen weg. Dat heeft een behoorlijke impact gehad. Mijn vriendin bracht in die tijd twee keer per week eten, het lukte me toen niet om goed voor mezelf te zorgen. Ze heeft me er echt doorheen gesleept. Elke dag doe ik boodschappen en daar ben ik dan wel anderhalf uur mee zoet. Dan heb ik meteen mijn beweging gehad, wat nodig is als revalidatie van de hersenbloeding. Ik heb veel jongere kennissen. Ik ben een luisterend oor voor jongeren. Als mensen naar de stad moeten en naar de wc moeten komen ze vaak even langs.’

‘Ik zou een relatie willen, zou dan ook ergens anders willen wonen als zij dat dan ook wil. Ik heb aan iemand die ik ken gevraagd om me te coachen. Hij vroeg me: wat wil je nou? Wat is je verlangen? Ik: een relatie en kinderen. Hij: wat doe je eraan? Ik: af en toe een afspraak, dus niet heel veel. Hij: je moet 1 keer in de 2 weken een afspraak hebben. Ik vond dat nogal wat, maar ben inmiddels heel tevreden. Ik heb nu al 5 afspraakjes gehad, via een site. Hij helpt me daar ook bij. Een relatie heeft met heel veel facetten te maken: waardering, dat iemand je belangrijk vindt.....’

Eenzaamheid

Veel mensen uit Woerden en de dorpen maken zich zorgen over eenzaamheid, vooral onder ouderen.

‘Mijn moeder is oud en beperkt, dan zie je eenzaamheid, hoe snel het gaat.’

‘Hoe het is om oud te worden? Je moet niet te veel afwijken van de norm, dan vinden ze je raar. Het is de meest gemiddelde stad van Nederland, als je daarvan afwijkt hoor je er niet meer bij.’

Er bestaan in Woerden en de dorpen meerdere initiatieven om daar wat aan te doen. Welzijn speelt daar een rol in, maar ook de kerken en de moskee.

Ik probeer in de kerk bij iedereen betrokken te zijn, te weten wie mensen zijn. Ik heb verder twee projecten opgezet om sociale contacten te bevorderen omdat ik het anders ook niet kan behappen. Eentje waarin mensen elkaar bezoeken, te weten wie heb je nodig en naar wie zou je willen omkijken. Bijvoorbeeld rondom eenzaamheid. Daar heb je geen afgestudeerde theoloog voor nodig. Alle mensen kunnen iets voor elkaar betekenen. We vragen vooral wat mensen willen, bijvoorbeeld samen fietsen of één keer per maand samen eten. Dan organiseren we dat. Er zijn zoveel mensen die buitenboord vallen. We hebben mensen nodig die sociaal gevoelig zijn.

We vragen ons af of er voor de mensen die niet kerkelijk zijn, net zo sterke netwerken zijn in de buurt, of dat het dan nog moeilijker is om aansluiting te vinden.

Een leven midden in de samenleving

Het grootste struikelblok dat mensen ervaren is dat mensen met een beperking of psychische problematiek buiten de samenleving vallen.

‘Generaties lang hebben we geprobeerd mensen met een beperking weg te stoppen. Nu is het een andere situatie. Hoe gaan we dat doen? Zal weer generaties gaan duren...’

‘Zodra er iets aan de hand is met mensen is de neiging dat ze uit de samenleving moeten. Daar heeft de gemeente niet zoveel aandacht voor. Ze luisteren niet zo naar mensen die niet zo snel wat te zeggen hebben.’

Veel genoemd wordt de scheiding die ontstaat als kinderen naar het speciaal onderwijs gaan in een andere stad. *‘Als ze ouder zijn merken ze dat ze nergens meer bij horen.’*

‘Kinderen moeten met de bus, anderhalf uur heen en anderhalf uur terug, drie uur in totaal. Ze zijn eigenlijk kapot als ze op school aankomen. Dat betekent niet alleen wat voor wat ze in die tijd kunnen leren, maar ook voor wat zij in hun vrije tijd kunnen

doen, voor contact met vriendjes en vriendinnetjes. Mijn dochter heeft geen vriendjes en vriendinnetjes in Woerden. Er is geen aansluiting in de buurt. Toen ze jong was kon ik er als moeder bij zijn met vriendinnetjes, maar nu niet meer. Ik ben afhankelijk van mijn moeder om dingen te regelen. Ik zoek vakantie- en dagopvang waar ze kinderen van eigen leeftijd tegen kan komen, waar ze ook kan rusten als dat nodig is. Ik heb in Vleuten iets gevonden, dat is te doen. Daar ben ik een indicatie voor aan het regelen.'

'Ik ben naar de school voor langdurig zieke kinderen gegaan. Dat vond ik op dat moment niet zo erg. Pas later ben ik dat als bijzonder gaan ervaren: ik ben vreemd, ben apart, sta ernaast. Mijn broertje heeft meer voor mij betekend dan andersom. Hij was mijn grote broer...Ik haalde me op aan zijn vrienden en zo. Ik had wel vrienden van school, maar dat was heel beschermd, veel binnenshuis.'

Daarnaast hebben we een aantal keer gezien dat mensen met psychische problematiek een erg geïsoleerde positie innemen in de buurt. Vaker betreft het mensen die met een grotere groep bij elkaar wonen en ondersteuning krijgen van een zorgorganisatie:

'Ik heb niet veel contact met mensen in de wijk. Eigenlijk zijn die gek, terwijl zij vinden dat wij dat zijn. Als er eens wat is met iemand, zoals laatst met een vrouw die was gevallen met de fiets, dan gaan ze eromheen staan, maar doen niets. Wij moesten haar echt te hulp komen en overheid helpen. Ik heb twee goede vrienden en een halfzusje. Mijn sociale leven is afgebroken. Mijn motto is nu, per jaar een vriend erbij. Dat bouw je ook echt wat op.'

Iemand anders viel het op hoe snel het kan gaan, dat als je door ziekte thuis komt te zitten, hoe snel je dan geïsoleerd kunt raken.

'We zijn druk, hebben soms geen oog voor mensen die niet mee kunnen door ziekte of een beperking. Mijn zus heeft een progressieve ziekte en kan haar werk niet meer doen. Voor je het weet zit ze alleen thuis. Ze werkt nu twee dagdelen in mijn bedrijf. En houdt zich bezig met robotontwikkeling. Het is zowel voor het bedrijf als mijn zus nieuw, interessant en van waarde.'

Belangrijk is om de belemmeringen op te heffen die contacten in de weg staan. Eén van de belemmeringen is dat mensen die ondersteuning krijgen in grote groepen, bijvoorbeeld in een appartementencomplex, bij elkaar wonen. Het is dan veel moeilijker, voor sommigen onmogelijk, om contact te krijgen met de buurt. Door hoe mensen vanuit de buurt tegen je aankijken, maar ook doordat mensen zich veel meer naar binnen richten. Het wordt een soort minisamenleving op zichzelf. Het is dan moeilijk deel uit te maken van diverse netwerken. Ook ondersteuners hebben de neiging zich naar binnen te richten en mensen veel minder goed te kunnen helpen contact te maken met de samenleving als mensen met meer dan vijf of zes mensen

bij elkaar wonen. Een andere belemmering is dat kinderen die met de bus naar school gaan in een andere stad veel minder kans hebben op vriendjes en vriendinnetjes in de buurt.

Niet alleen de samenleving als geheel, maar ook organisaties van zorg & welzijn kunnen een grote rol spelen om mensen, oud en jong, te ondersteunen sociale contacten aan te gaan in de buurt. Een leven midden in de samenleving helpt. Daarnaast is het belangrijk niet door te modderen en prioriteit te geven aan een proces van leren & ontwikkelen op dit punt. Met een duidelijke focus: We gaan door tot het lukt. Focus je daarbij op steeds een persoon en ga samen op pad. One person at a time. Er zijn diverse benaderingen bekend die daarbij kunnen helpen, zoals sociale rolversterking en Assets Based Community Development. Zorg altijd dat de contacten niet afhankelijk zijn van jou als ondersteuner. Zijn jullie tevreden? Begin dan de volgende persoon te ondersteunen vriendschappen op te bouwen.

Samen dingen ondernemen

Waar en wanneer heb jij je vriendschappen opgedaan? Vaak doen mensen vooral vriendschappen op als zij samen dingen ondernemen of werken aan een doel op basis van gedeelde interesses en talenten. Dat kan door samen de buurt of een park op te knappen zoals in het Brediuspark gebeurt, maar ook door met elkaar actief te zijn in een club of vereniging.

‘Oud leden, volwassen in een dip, doordat ze gescheiden of werkloos zijn, worden er hier weer bij getrokken. Ze doen bijvoorbeeld het onderhoud van het scoutingterrein. Dat geeft voldoening en net iets meer contact met werk. Zeker als ze alleen zijn is dat belangrijk. Dit is een heel natuurlijk netwerk voor mensen, met na het werk een biertje aan de bar. We kunnen overigens alle vrijwilligers gebruiken want de jungle, het speelterrein, vraagt veel onderhoud.’

Een eigen houding van actief naar buiten treden kan soms ook erg positief werken. Zoals in het onderstaande voorbeeld:

‘Ik ben in 1992 in Zegveld komen wonen. Ik was toen anderhalf. Ik was met mijn ouders gevlucht uit Syrië. Wij waren toen het enige gezin. Ik groeide ook op als een gewoon kind in Zegveld. Ging naar school, had alleen maar Nederlandse vriendjes. Thuis spraken we wel altijd Arabisch. Maar buiten de deur altijd Nederlands. Mijn ouders staken er ook veel energie in om deel te nemen aan de Zegveldse gemeenschap. Ze gingen op de tennisclub, bijvoorbeeld. Ze vonden dat belangrijk. Ik mocht niet in mijn schulp kruipen. Ik merk eigenlijk niet dat mensen mij anders behandelen omdat ik een andere huidskleur heb. Turkse en Marokkaanse jongens zeggen echter wel dat ze anders behandeld worden. Ze gedragen zich ook anders qua lichaamstaal en kleding.’

'Ik doe aan wedstrijdzwemmen in Utrecht. Dat is zwemmen voor mensen met een beperking. Via het zwemmen heb ik ook veel vrienden. En ik heb een beste vriendin die twintig jaar mijn buurmeisje in het busje was.'

Openheid

Hoe open is de samenleving van Woerden en de dorpen? Een aantal mensen die we geïnterviewd hebben, hebben hart voor inclusie, maar het valt het ook op hoe weinig divers hun netwerken eigenlijk zijn:

'Ik ken niemand in mijn omgeving die een bijstandsuitkering heeft. Ik zit in een luxe situatie, prettige buurt, goeie vrienden. Dan heb je makkelijk praten.'

Waar moeten we als samenleving echt openheid voor ontwikkelen?

'Voor doven is het lastig mee te doen in de samenleving, omdat juist communicatie zo lastig is. Ik doe in de samenleving niet zo mee, ik zou het wel willen. Ik ben lid van de Stichting plotsdoven, die veel activiteiten organiseert voor doven op landelijk niveau. Daardoor heb ik meer vrienden die wat verder weg wonen.'

'Op straat zie ik best vaak negatieve reacties van mensen vanwege mijn Marokkaanse achtergrond. Dat mensen angstig zijn op straat, wegstaren en aan de overkant gaan lopen omdat ze bang zijn. Als je elkaar kent zijn er vaak minder afwerende reacties.'

'Ik heb als kind onderwijs gevolgd voor langdurig zieke kinderen vanwege mijn psychoses toen. Daarna ben ik naar de MEAO gegaan, dat was een heel andere wereld. Ik ben er gepest, niet fysiek, maar dingen als alleen zitten aan tafel, bekogeld worden met nootjes. Ik was negentien, de andere leerlingen zestien. Ik deed ook niet handig, was naïef, had last van mijn rug en vroeg of ze mijn kluisje wilden opendoen. Ik heb me sterk gehouden, want ik was gemotiveerd, ik wilde slagen. Ik hield me op de been door te denken: je bent hier nu, maar morgen ben je er niet. Ik was heel geïsoleerd, en het ging niet goed met me. Ik had vragen als wie ben ik nou eigenlijk, wie wil ik zijn?'

'Homo's moeten een nieuw netwerk opbouwen. Soms moeten ze van huis vluchten en ze gaan in grote steden wonen. Je kunt pas uit de kast komen als je een ander netwerk hebt.'

'In elke grote straat is wel iemand die transgender is. Je ziet ze eigenlijk niet. In Woerden ken ik zo'n vijftien mensen. Heel veel transgenders hebben een tweede leven. Utrecht is een echte LHBT-stad, in Woerden zie je ze eigenlijk niet. Vroeger deed ik eigenlijk heel veel, bestuursactiviteiten bij de voetbalclub, een bandje. Het

was heel leuk, maar ik vluchtte ook in die activiteiten. Nu ook weet bijna niemand dat ik transgender ben. Het is belangrijk dat er goede educatieve programma's komen, dat er openheid over is ook tijdens seksuele voorlichting op school. Het blijkt dat dertig procent van de mensen die zelfdoding hebben gedaan transgender is. Dat weten ze omdat familie en vrienden erachter kwamen doordat zij bijvoorbeeld pruiken en kleding vonden in de kast.

LHBT-ers in Woerden geven aan dat zij elkaar graag willen ontmoeten, tijdens een LHBT-cafe bijvoorbeeld. Bij elkaar komen is nodig om vervolgens de stap naar meer openheid in de samenleving te kunnen maken.

Als burenen bij elkaar komen

Om die openheid te ontwikkelen helpt het daarnaast om elkaar als burenen te ontmoeten:

'In het begin toen ik hier woonde keken de kinderen me heel raar aan, scholden me uit. Ik had nog kort haar en ze vonden me een jongen terwijl ik dat niet ben. Er wonen hier ook veel mensen met een andere culturele achtergrond die niet zo aardig zijn. Vooral de kinderen niet. Uiteindelijk is er een burendag georganiseerd en daar hebben we vanuit Kwintes oudhollandse spelletjes georganiseerd. Sinds die tijd gaat het een stuk beter en begroeten mensen en kinderen me als ze me in de buurt zien. Laatst hebben we ook een vrouwenmiddag georganiseerd.'

'Gelukkig is er hier wel goed burenencontact. Er is geen haat en nijd. Wel: conflict over huur en koop en al dan niet meebetalen aan van alles en nog wat. We drinken af en toe een borreltje in de hal. En als we elkaar nodig hebben, dan weten we elkaar te vinden. Ik ben de enige in een rolstoel hier in de flat. Eigenlijk had ik in het verzorgingshuis moeten zitten, zeiden ze, maar met al de hulpmiddelen die ik heb kan het hier prima.'

Aanknopingspunten & aanbevelingen

- Bevorder dat mensen elkaar ontmoeten in de buurt, door gezamenlijk dingen te ondernemen, door een feest te organiseren of door gezamenlijk te eten. Iets dat laagdrempelig is (ook financieel), en interessant voor een grote diversiteit aan mensen. Organiseer het op gewaardeerde plekken. Doe als buurtbewoners, initiatiefbegeleiders en zorg & welzijns organisaties ervaring en kennis op om dit te begeleiden. Er is kennis beschikbaar over hoe je als buurtbewoner of wijkontwikkelaar actief kunt werken aan verbindingen in de buurt door talenten en interesses van mensen aan elkaar te koppelen. Er zijn al mooie aanzetten hiervoor te vinden in Woerden en de dorpen, maar dit moet worden uitgebreid.
- Maak werk van vriendschappen en relaties van mensen die ondersteuning krijgen. De kunst is vooral de informele contacten ruimte te geven en te

bevorderen doordat mensen samen dingen gaan ondernemen. Laat zorg & welzijn hier een grote rol in vervullen. Zorg dat het niet afhankelijk is van jou als professional, om te voorkomen dat mensen tegen de zoveelste teleurstelling aan lopen. Werken met sociaal gewaardeerde rollen (social role valorization), kan hierin iets betekenen.

- Zorg voor openheid in de cultuur door daar bewust actie in te ondernemen. Op een goede manier aandacht besteden aan LHBT tijdens seksuele voorlichting is een belangrijke. Evenals het creëren van LHBT-ontmoetingsmomenten. Besteed daarnaast aandacht aan het met elkaar in contact brengen van mensen met diverse culturele achtergronden.
- Belangrijk is om de belemmeringen op te heffen die contacten in de weg staan. Door zorg & ondersteuning kleinschalig aan te bieden in de wijk. Zoveel mogelijk bij mensen thuis, en anders op een manier dat mensen met niet meer dan vijf of zes mensen bij elkaar wonen. Daarnaast ook door mensen voor onderwijs, zorg of welzijn niet meer uit hun sociale omgeving te halen, maar daar te ondersteunen/onderwijs te bieden waar de mensen zijn.

Thema 8: Zeggenschap & Support

VN Verdrag: Artikel 12 Gelijkheid voor de wet

Artikel 21 Vrijheid van meningsuiting en toegang tot informatie

Artikel 19 Zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij

Artikel 26 Habilitatie en revalidatie

Inclusie, zeggenschap & support

- Support is erop gericht dat elke inwoner optimaal kan deelnemen aan de samenleving.
- Support is erop gericht dat elke inwoner de regie kan voeren over zijn eigen leven op alle levensterreinen.

Elke inwoner:

- Heeft toegang tot de ondersteuning/persoonlijke assistentie die hij of zij nodig heeft om optimaal mee te doen in de samenleving.
- Heeft de regie over zijn of haar eigen ondersteuning.
- Is op gelijke voet met anderen in alle aspecten van het leven handelingsbekwaam.
- Heeft het recht op vrijheid van meningsuiting en toegang tot informatie op gelijke voet met anderen.
- Heeft de mogelijkheid zowel ondersteuning te geven als te ontvangen.

Introductie

Hoe kun je mensen ondersteunen een leven midden in de samenleving op te bouwen onder eigen regie? En op basis van hun eigen interesses en talenten? Dat is waar het bij ondersteuning gericht op inclusie om gaat. In eerste instantie, als mensen bij je komen, is de nood vaak hoog. Support gericht op inclusie helpt mensen niet alleen bij hun problemen, maar stelt het leven centraal. Met vrienden, in de buurt, op school of werk, thuis en op de sportclub of vereniging. Hoe kan iemand zijn talenten en interesses laten spreken, en op basis daarvan een rol van betekenis in de samenleving vervullen? Of hij of zij nu kortdurende support krijgt van Woerden Wijzer, of langdurige support van een zorg- of welzijnsorganisatie? Goede ondersteuning in een inclusieve samenleving vindt plaats daar waar de mensen zijn. In de interviews hebben we een aantal voorbeelden gehoord dit in hoge mate gestalte krijgt.

'Zo'n twintig procent van de kinderen die bij ons komen in de buitenschoolse opvang heeft speciale aandacht nodig. Er is een planning, een kindplan voor elk kind. Wij monitoren de ontwikkeling van het kind. Het opstellen van dit plan is aanleiding voor het gesprek met ouders. Maar vaak hebben ze geen tijd. Nu vragen we digitaal

reactie. Dan wordt er wel vaak gereageerd volgt meestal een gesprek. We hebben veel kennis en ervaring. We helpen kinderen om een goeie rol te krijgen. Bijvoorbeeld een wat verlegen jongen, die langs de kant staat bij voetbal, wordt de scheidsrechter. Ook besteden we aandacht aan dingen die in de hectiek van het gezinsleven weinig aandacht krijgen, bijvoorbeeld zelf een boterham leren smeren.'

'Als sociaal makelaar wil ik begeleiden zoals ik zelf begeleid wil worden. Als je met mensen in contact komt is er meestal heel wat aan de hand. Je probeert eerst erger te voorkomen en te stabiliseren. Vanuit daar ga je in gesprek: 'Wat wil de persoon?'

Ondersteunen midden in de samenleving, daar waar de mensen zijn

In een Inclusieve samenleving breng je ondersteuning daar waar de mensen zijn, op het werk, thuis, op de sportclub of op school, in plaats van dat mensen naar de ondersteuning toe moeten komen. Ook als het specialistische ondersteuning betreft. Het stelt het leven centraal in plaats van de zorg. We hebben een aantal mensen gesproken die heel tevreden zijn over hoe dat nu vorm krijgt.

'Ik ben door mijn chronische ziekte van zorg en ondersteuning afhankelijk en zit veel in mijn stoel. Ik kan wel met een rollator naar de deur, maar het kost me veel inspanning. Buiten maak ik gebruik van een rolstoel. Mijn buurvrouw helpt mij wel als het nodig is. Eigenlijk is het hier gewoon een dorp. Ik ben al jaren lid van de klaverjasclub. Ook bridge ik aan huis, we wisselen de avonden af bij elkaar. Er zijn hier twee kerken, een carnavalsvereniging en een voetbalvereniging. Er komt er meerdere keren per dag thuiszorg langs. Dat is geweldig. Zowel de huishoudelijke hulp als de thuiszorg werken goed samen. De huishoudelijke hulp maakt de groente en het eten klaar en de thuiszorg zet het in de magnetron. Dat was eerst niet zo, maar door samen op te trekken lukt het nu wel om het zo te regelen. Ik ben veel alleen ondanks dat ik twee kinderen heb, twee kleinkinderen en twee achterkleinkinderen. Dat vind ik niet erg. Ik zoek niet zo de aandacht. Ik heb mijn tablet en de tv en daar vermaak ik me mee. Mijn ene dochter komt regelmatig langs. Af en toe ga ik met de buurvrouw naar het theater, dat is om de hoek. Ik ben ook jaren met de buurvrouw op vakantie geweest naar Griekenland. Een keer per jaar ga ik een week kaarten in Maastricht. Dan wordt geregeld dat de thuiszorg het daar overneemt. Ik ga dan naar Maastricht met de Valys. Ook ga ik een keer per jaar met de Zonnebloem weg. Of naar de dierentuin in Emmen. Ik heb genoeg te doen dus.'

Hier sluit de ondersteuning mooi aan. Dit is niet altijd zo geweest, horen we in het verhaal van een familielid. Er moest de nodige inspanning worden geleverd om de hulp bij het huishouden en persoonlijke verzorging te ontschotten. De thuiszorg kon niets aan het eten doen, en de huishoudelijke hulp kon de hulp bij het koken agenda technisch niet regelen. Maar met de huidige oplossing blijft er genoeg tijd over om andere dingen met het leven te doen.

In een inclusieve samenleving is het belangrijk om oog te hebben voor waar budgetten en regelingen maken dat de zorg of ondersteuning het vormgeven aan een eigen leven in de weg gaan zitten. In Woerden worden inspanningen geleverd om budgetten te ontschotten, om een leven midden in de samenleving gemakkelijker te maken. Daarvoor loopt op dit moment de pilot van het Integraal persoonsgebonden budget (IPGB). Een budget dat inwoners kunnen aanvragen als zij vanuit verschillende wettelijke regelingen ondersteuning ontvangen. Dit budget kunnen zij vrij inzetten voor de ondersteuning die zij nodig hebben. Voor ondersteuning thuis, bij vervoer, maar bijvoorbeeld ook op school, of op het werk.

‘Onze zoon zit met het Integraal Persoonsgebonden Budget (IPGB) in groep 8 van een gewone reguliere basisschool hier in Woerden. En dat gaat heel goed! De leerkracht en intern begeleider zijn enthousiast. Ik ben heel blij dat het zo gaat. Het vooruitzicht is dat hij naar VMBO kan. Op dit moment zijn we een gewone reguliere middelbare school aan het zoeken in Woerden. Maar dat verloopt niet soepel. Ze schrikken ervoor terug om iemand met downsyndroom een gewone reguliere onderwijs carrière te bieden.’

In Woerden zijn sociaal makelaars actief die daar support bieden waar problemen zich opstapelen. Hen wordt veel regelruimte geboden om te doen wat nodig is, maar ook zij hebben last van bureaucratie:

‘Als sociaal makelaar kunnen we veel doen, en we geven niet snel op. Wel hebben ook wij enorm last van bureaucratie, lijntjes, we kunnen niet altijd snel handelen als dat nodig is. Je loopt soms tegen dezelfde muren op als waar inwoners tegenaan lopen. Terwijl vanuit de gemeente gezegd wordt: ‘Jullie hebben mandaat, doorzettingsmacht.’

‘De transitie is gelukt, de transformatie niet. Systemen zijn niet op elkaar afgestemd. Heel veel zorgorganisaties werken aanbodgericht. We kunnen niet altijd de ondersteuning inkopen die nodig is. Degene die dat nog het minst doet is het Leger des Heils.’

Wonen in je eigen omgeving

We hebben echter ook plekken gezien waar mensen uit hun vertrouwde omgeving werden gehaald om ondersteuning te ontvangen.

‘Ik woon nu vijf jaar in dit complex. Ik woon zelfstandig op de bovenste verdieping, nummer D. Mensen op de benedenste verdieping A hebben 24 uren zorg. Op de 2^e verdieping, leren ze om zelfstandig te wonen. Op de 3^e verdieping C kun je oefenen en op deze verdieping woon je helemaal zelfstandig. Maar hoe het hierna gaat?’ ‘Ik heb mijn eigen kamer met een keukentje en slaapkamer die met een gordijn is afgescheiden van de woonkamer. Hiervoor heb ik vijf jaar in een eigen appartement in het dorp waar ik vandaan kom gewoond. Dat was leuk en het ging heel goed.’

Daar ligt ook mijn toekomst. Doordat het begeleid wonen ging verhuizen naar Woerden moest ik mee verhuizen. Ik zou graag weer in mijn geboortestad wonen.'

Iemand die naar tevredenheid woonde in een eigen appartementje, midden in een dorp, en dan moet verhuizen omdat begeleid wonen niet meer beschikbaar was op de plek waar hij vandaan komt. Had dit voorkomen kunnen worden, doordat de ondersteuning naar hem toe kwam in plaats van andersom?

'Zo zijn er ook veel jonge mensen die leven in het verpleeghuis, dat alleen al, tussen de oude mensen! Ze kunnen geen gebruik maken van de externe dagbesteding, dat zit namelijk niet in de reguliere financiering van het verpleeghuis. Dat is namelijk een totaalbudget en dagbesteding is daar de sluitpost. Zo zet je mensen volledig buiten de maatschappij. Dan zijn er woonvormen voor mensen met hersenletsel, maar ook dan verdwijnen mensen uit hun netwerk.'

Een van de initiatieven in Woerden, waar support naar de mensen toe komt is het Thuishuis in Woerden. Het Thuishuis is erop gericht mensen te helpen een leven vorm te geven midden in de samenleving, onder eigen regie en op basis van hun eigen interesses en talenten. Samen met anderen in de buurt waarin zij wonen.

'Ik ben actief bij Thuishuis Woerden. De stichting zet zich in voor alleenstaande ouderen om ervoor te zorgen dat zij betrokken blijven bij de maatschappij. Wij streven ernaar om een sociale kaart te maken: wat is er in de omgeving te doen, wat is er in de buurt, waar zijn clubs en verenigingen waar mensen kunnen aansluiten? . In het begin gaat een vrijwilliger mee, na een paar maanden kunnen mensen zelf deelnemen aan de verschillende activiteiten.'

Tegelijkertijd zie je in dit Thuishuis ook de andere beweging. De neiging om mensen naar het Thuishuis toe te halen:

'Het Thuishuis is nog in ontwikkeling, het idee is om samen op een leuke manier oud te worden. We willen ook een Thuishuis gericht op mensen met dementie opzetten. Er is al een inloophuis leven met kanker. We zijn via het bezoeken van mensen bezig een groep te maken. We gaan op zoek naar oudere mensen, het volhouden en verleiden, de zogenaamde Majoor Bosshardt methode, heel outreachend. We gaan langs, onderzoeken wat vindt of vond u leuk en hoe maken we uw week weer leuker? We proberen ook mensen over de drempel te helpen en naar dingen toe te gaan. Vrijwilligers worden geschoold in een cursus van vijf dagdelen: wat kom je tegen? Wat is eenzaamheid, Wat is je eigen allergie? En wat is de visie van de stichting? Dit is kosteloos. Er is ook de mogelijkheid om in een thuishuis te wonen. Met niet meer dan vier a zes mensen bij elkaar. Het wordt gehuurd van de woningbouwvereniging. Dus het is alleen voor mensen met een kleine beurs.'

Waarom wordt er gestreefd naar een groep op het Thuishuis? Willen mensen dat? Of willen zij liever gewoon individueel deelnemen aan de samenleving bij hen in de buurt?

Daarnaast is er ook een wooninitiatief verbonden aan het Thuishuis, waarbij mensen met niet meer dan vijf of zes mensen bij elkaar wonen. Er is onderzoek gedaan naar de relatie tussen hoe je woont en meedoen in de samenleving. Zelfstandig wonen, of mocht je dat willen in een groep met niet meer dan vijf of zes mensen bij elkaar, geeft de meeste kansen op meedoen in de samenleving. Inwoners, maar ook ondersteuners hebben dan minder de neiging om zich naar binnen te keren tot de eigen groep. Daarnaast kijkt de omgeving ook positiever naar mensen als de groep waarin mensen samenwonen niet te groot is.

Onveilige situatie

'Ik heb een psychiatrische achtergrond, ik hoor hier niet thuis, de meeste mensen die hier wonen trouwens ook niet, maar ik kan niet zelfstandig wonen. Er wonen hier zo'n vijftig mensen. De zorgaanbieder gaat dingen aanbieden die ze niet waar kunnen maken. Je mag hier drinken en blowen, waardoor dag- en nachtritme door elkaar gaan lopen. Ze hebben geen tijd om te zeggen: "kom op" of dingen te ondernemen. Ze maken me wakker voor mijn medicijnen, als ze me niet vergeten. Heel veel dingen worden niet gestimuleerd. Het is hier heel onveilig waar ik woon. Mensen die hier niet horen blijven lang, er wordt veel gesloopt in huis, tafels en stoelen. Een bewoner naast mij heeft drie maanden met stok tegen een buis geslagen. Gekmakend. Konden ze niks aan doen. Er zijn veel protocollen rond doorverwijzingen die niet snel werken. Er is twee man personeel. Komt door bezuinigingen. De gemeente verlangt steeds meer van zorginstanties. Vanaf 2015 gaat alles via de WMO. Er is momenteel ook beveiliging omdat de agressie heel hoog is. Er zijn geen regels, geen beleid. Als dat er niet is kun je als begeleider ook veel minder.'

Een verhaal van iemand die woont in Woerden, en die vertelt dat het onveilig is bij hem in huis. Klopt het dat hier sprake is van een onveilige situatie en dat het de ondersteuning in deze omstandigheden niet lukt om goede support gericht op deelname in de samenleving te bieden? In dat geval is het urgent om hier wat aan te doen. Daarnaast kan een organisatie van zorg & welzijn als deze een grote rol spelen in het werken aan een inclusieve samenleving. Door kleinschaliger te ondersteunen en door het leven centraal te stellen in plaats van de zorg. Door samen met individuele mensen op te trekken een leven midden in de samenleving vorm te geven. Hoe kan dat plaatsvinden?

Goede support

We zijn ook verhalen tegengekomen waar support goed uit de verf kwam.

‘Onze basisvraag is wat kun je? We merken dat veel mensen er voor open staan. Zo was er een training webdesign waar ik heen wilde. Dat is bij ons de taak van een van de mensen. Dus heb ik hem meegevraagd. Ik werd er bij de cursus op aangesproken dat het niet passend zou zijn dat daar iemand aanwezig is die ondersteuning ontvangt. Maar de ervaring was dat toen hij er zat dat het normaal werd gevonden. Hier gaat het om iemand die graag wil groeien in webdesign en daar graag zijn toekomstige werk van maakt. De kunst is dus om aan te sluiten bij de interesses en talenten van mensen. En om achter die talenten te komen. Dat is eigenlijk het grootste deel van het werk. Ruimte geven zodat mensen zich kunnen ontwikkelen en zelfvertrouwen kunnen opbouwen.’

‘Ik heb mijn vader uit Emmen hier heen gehaald. Woerden is een goede plek om oud te worden. Niks mis mee met Woerden. Genoeg thuiszorg maar je kan ook best eenzaam zijn.’

Er zijn kansen in Woerden om support vanuit inwoners zelf te organiseren in de buurt, dichtbij mensen, maar wel met aandacht voor specifieke behoeften. Door de ondersteuning daar te brengen waar mensen zijn, thuis, op het werk, op de club, op school ligt de focus op het goede leven dat mensen willen, in plaats van op de zorg en de beperkingen.

Een eigen identiteit

Wat ons opviel tijdens de interviews is dat mensen met een beperking of psychische problematiek vaker bekend staan als ‘Die van Reinaerde, Abrona, mensen van Kwintes, dan dat mensen bekend staan onder hun eigen naam, vanuit hun eigen identiteit.

‘Zij werken er zo’n twee a drie dagen per week. Deze medewerkers van [naam zorgorganisatie] houden het park ook schoon.’

‘Er kookt hier nu iemand van [naam zorgorganisatie].’

In Woerden zijn we dat meer tegengekomen dan in de dorpen. Hoe komt dat? Hoe kan de zorgorganisatie die ondersteuning biedt meer op de achtergrond treden zodat mensen zelf meer naar voren komen vanuit hun eigen identiteit?

‘Er is wel een woonvorm Woerden voor mensen met deze beperking. Maar mensen willen liever niet geassocieerd worden met andere mensen met bijvoorbeeld een verstandelijke beperking, ze willen er ook niet mee samenwerken. Ze willen ten koste van alles voorkomen dat het stigma dat deze mensen niet “fris” zijn op hen overgaat.’

Zeggenschap

We zijn één verhaal tegengekomen, waarin iemand met een verslavingsachtergrond de huisarts had gebeld over afbouw van haar medicijnen, maar die haar niet te woord wilde staan.

'Ik heb mijn huisarts gebeld over mijn medicijnen en die wilde alleen met mijn begeleider spreken.'

Is ondersteuning gemakkelijk te vinden?

Als je ondersteuning nodig hebt, is die dan gemakkelijk te vinden? Wordt je gezien als je ondersteuning aanvraagt?

'Woerden Wijzer is gericht op mensen die hulp vragen, dat doen mensen lang niet altijd. Dat is niet makkelijk om te erkennen dat je hulp nodig hebt. Daar wordt nog onvoldoende rekening mee gehouden!'

'Er is een wirwar aan regels, het ontbreekt aan een overzichtelijke informatieplek.'

'De informatievoorziening is niet erg goed. Ouders lopen van het kastje naar de muur want het is zo complex. De informatie op de site van de gemeente is belabberd. Met een reden: ze zijn bang dat mensen gaan shoppen. Maar nu hebben mensen geen idee waar ze moeten beginnen.'

'De toegang tot de gemeente is versnipperd georganiseerd, voor de WMO moet je naar het ene loket, voor de Participatiewet naar het andere en voor wonen naar nog een ander loket. Het ene loket naast het andere. Je weet als ouder niet naar welke je zou toe moeten gaan, waar je moet beginnen. Er moet 1 loket komen waar we alles kunnen regelen. Je moet dat efficiënt inrichten. Jeugdhulp moet er dan ook heen en ook de leerplicht.'

'Jongeren weten niet hoe de overheid werkt. Alles wat jongeren niet weten daar zoeken ze niet naar. Ze weten bijvoorbeeld niet waar ze terecht kunnen voor hulpverlening. Dus komen ze er niet. De wethouder zegt dat de drempel voor jongeren niet hoog is. Hij is ervan overtuigd dat jongeren die problemen hebben de hulpverlening weten te vinden. Ik ben het daar niet mee eens. Bijvoorbeeld als het gaat om seksueel misbruik, is het niet bekend waar je heen kunt. Bovendien is het telefonische meldnummer niet bemand.'

Een aantal mensen noemen dat met name ouderen en mensen met niet aangeboren hersenletsel moeite hebben ondersteuning te vinden, omdat zij minder goed hun weg weten in de digitale wereld.

'Alles is digitaal, dat maakt het voor mensen met NAH nog ingewikkelder. Als je niet digitaal bent ben je uitgeschakeld.'

'Heel veel gaat digitaal nu. Ouderen bereik je daarmee niet. Ze trekken zelf niet aan de bel, zijn heel bescheiden.'

Vanuit meerdere kanten hoorden we dat mensen de ondersteuning niet altijd gemakkelijk kunnen vinden. Mensen verdwalen nog te veel voordat ze het juiste loket gevonden hebben. Ook raken mensen de weg kwijt op de website van WoerdenWijzer.

In het hoofdstuk over de inclusieve arbeidsmarkt hoorden we daarnaast meerdere verhalen van mensen met een psychiatrische achtergrond die thuis zitten, werk willen, maar geen idee hebben dat er ook goede ondersteuning beschikbaar is in Woerden om dat te vinden. Wat is daaraan te doen?

Laagdrempelige support

Meerdere inwoners zien een oplossing in laagdrempelige support waar je gewoon even binnen kan lopen, bijvoorbeeld in de vorm van onafhankelijke cliëntondersteuning.

'Onafhankelijke cliëntondersteuning is ook een zaak van de gemeente. Dat is nu gebureaucratiseerd. Dat wordt pas toegekend, nadat mensen al aan de bel hebben getrokken. O ja, u hebt recht op..... hier is uw voucher voor een onafhankelijke cliëntondersteuner. Beter is in het voorveld hele goede onafhankelijke cliëntondersteuning te hebben, zodat mensen hulp krijgen, wegwijs worden in wirwar van regels en wetgeving, stappen kunnen zetten. Zodat mensen hun regie kunnen hebben en houden, zonder dat ze in de bureaucratie terecht komen. Dat is iets dat in orde moet zijn in een inclusieve samenleving.'

'Ik vind het belangrijk dat er plekken zijn waar inwoners kunnen komen en mensen kunnen vinden waar ze hun vragen kunnen stellen, laagdrempelig, zodat je niet meteen met een professional te maken krijgt. Er zijn plekken in Woerden waar bijvoorbeeld jongeren terecht kunnen, maar ze zijn niet vindbaar. We moeten beter kijken wat zoektermen van de verschillende groepen zijn en alles op een site zetten.'

'Jongeren die niet bekend zijn met mogelijkheden voor hulp, lopen vast. Een groot deel van de jongeren die thuis depressief op de bank zitten, zien we niet. Ik vind dat we meer preventief moeten werken, voorkomen dat er een probleem ontstaat. Erop uit. Er moeten laagdrempelige plekken komen waar jongeren naar toe kunnen gaan.'

En als je het juiste loket gevonden hebt?

Wat kom je tegen als je het juiste loket gevonden hebt?

'Ik heb een vriendin, die had hele goede ervaringen met WoerdenWijzer. Ze had het gevoel dat ze goed op weg is geholpen.'

We hebben daar geen gekke dingen over gehoord, behalve een inwoner die tegen de ervaring aanliep dat mensen bij de gemeente en het WMO loket (WoerdenWijzer) niet goed wisten hoe zij met dove mensen om kunnen gaan.

'Bij de gemeente zouden ze zich meer bewust van moeten zijn dat je anders moet communiceren met dove mensen, dat je bijvoorbeeld langzamer moet praten. Ik heb dat wel uitgelegd, maar ze begrijpen het niet. Ook bij het WMO loket (WoerdenWijzer) begrijpen ze het niet. Waarom zet de gemeente geen mensen in die dat wel begrijpen. De gemeente moet daar meer op inspelen.'

Wachlijsten, indicatiestelling en eigen bijdrage

Met name in de ondersteuning aan kinderen en gezinnen zijn we meerdere keren tegengekomen dat support niet op tijd was, waardoor de situatie verergerde. In een aantal gevallen betrof het kinderen die thuis kwamen te zitten omdat ondersteuning op school te laat was (zie routekaart inclusie in het onderwijs). In een andere situatie betrof het ondersteuning thuis:

'De aangevraagde hulp is niet snel genoeg beschikbaar, er is een wachtlijst. Wij hebben een goede huisarts, maar hij zei tegen mij, ik kan niet door. Ik denk dat zonder wachtlijst, dus met hulp op tijd, je problemen zou kunnen voorkomen. Dan houd je problemen licht, nu wordt het onnodig zwaar. Nu worden we weggezet als ouders die te veel gebruik maken van zorg. Dat hoeft dus niet.'

Soms zit de indicatiestelling in de weg om de juiste ondersteuning te kunnen bieden:

'Voorzieningen zijn niet je van het. Daar kan Woerden niks aan doen. Je hebt met CIZ te maken en een indicatiecommissie die de betreffende mensen nooit heeft gezien, ja misschien precies als hij een goede dag heeft '

Of zien mensen de te hoge eigen bijdrage als een drempel.

'Mensen komen ook vaak in de knel met het aanvragen van hun indicatie. Of met de veel te hoge eigen bijdrage die er wordt gevraagd, waardoor mensen geen gebruik kunnen maken van zorg & ondersteuning.'

Overbelasting van het netwerk

Landelijk is het zo dat veel families met mensen die ondersteuning nodig hebben, overbelast zijn. Hoe is dat in Woerden? We hebben tijdens het interviewonderzoek enkele mensen gesproken die net andere wegen zoeken om een leven midden in de samenleving mogelijk te maken. Is het zo dat als je een leven midden in de samenleving wil dat je dan als netwerk om de persoon heen veel moet investeren?

Of lukt dat ook voor mensen die niet zo'n sterk netwerk hebben?

'In ons gezin waren er op een bepaald moment zesendertig mensen betrokken, naast de ouders waren dat hulpverleners, scholen, de rechter. Dat geeft veel rompslomp en het werkt niet. Het proces eromheen kost meer dan de hulp voor mijn kinderen.'

Is er ondersteuning beschikbaar waarop je tijdelijk even een beroep kan doen om er even uit te zijn en het netwerk te ontlasten?

'Wat er moet gebeuren? Meer activiteiten kunnen aanbieden die aansluiten bij de interesses en wensen van mensen. Meer logeermogelijkheden om de thuissituatie te ontlasten net als crisisopvang.'

'Ik ging naar een logeerhuis, daar leerde ik zelfstandigheid. Ik leerde weg te zijn van mijn ouders. Dat vond ik heel belangrijk, een veilige plek om te oefenen en ook mijn ouders te ontlasten.'

Een oogje in het zeil

We hebben een aantal verhalen gehoord waarin familie, burens en vrienden een grote rol spelen in het leven van mensen.

'De buurman die op leeftijd is, wil thuis blijven wonen. We zetten de container buiten, houden een oogje in het zeil, we hebben telefoonnummer van zijn dochter voor het geval dat.'

'Ik kom elke dag langs bij een vriendin, die heeft een wond die geïnfecteerd is geraakt. Dan helpen we haar om haar wond te verzorgen, dat doen we bij toerbeurt.'

Vanuit de professionele ondersteuning hebben we de wens gehoord om beter samen te werken met familie, vrienden en burens die dicht om de persoon heen staan.

Aanknopingspunten & Aanbevelingen

- ✓ Organisaties van zorg & welzijn kunnen een grote rol spelen in het werken aan een inclusieve samenleving door mensen te ondersteunen een leven op te bouwen midden in de samenleving, op basis van hun eigen interesses en talenten. Met gebruik van de gewone reguliere voorzieningen, zoals regulier onderwijs, de gewone arbeidsmarkt, en gewone clubs en verenigingen.
- ✓ Kijk hoe iedereen op basis van zijn eigen interesses en talenten een gewaardeerde rol kan vervullen in zijn buurt, op het werk, op school of op de club. Door een gewaardeerde rol in de samenleving te vervullen kom je automatisch midden in het leven te staan. Gewaardeerde rollen brengen sociale contacten, inspiratie, waardering, kennis en ervaring. Door gebruik te

maken van de dynamiek van sociale rollen is het gemakkelijker om contacten op te doen in de buurt en deel te zijn van diverse netwerken.

- ✓ Breng de ondersteuning daar waar de mensen zijn: op het werk, thuis, op de sportclub of op school. Specialisten komen naar mensen toe in plaats van andersom. Zo blijven mensen in hun eigen omgeving. Belangrijk is wel dat de ondersteuning niet bijdraagt aan de stigmatisering van mensen, en dus zoveel mogelijk op de achtergrond blijft. Zodat mensen een identiteit ontwikkelen los van de organisatie waar zij ondersteuning van krijgen.
- ✓ Zelfstandig wonen, of samenwonen in een huis met niet meer dan vijf of zes mensen bij elkaar geeft de beste kansen op een leven midden in de samenleving. Mits goed ondersteund. Onderzoek met de huidige zorgorganisaties hoe dit georganiseerd kan worden.
- ✓ Breng mensen bij elkaar die graag willen werken aan innovatie. Gericht op het ontwikkelen van nieuwe werkwijzen voor support in de inclusieve samenleving.
- ✓ Is er sprake van onveilige situaties op plekken waar mensen ondersteuning krijgen? Zijn de omstandigheden waaronder mensen moeten leven deprimerend? Los deze situaties dan urgent op. Zet zo snel mogelijk een traject in gang om kwalitatief goede ondersteuning te ontwikkelen gericht een leven midden in de samenleving op basis van interesses en talenten.
- ✓ Zorg dat ondersteuning gemakkelijk bereikbaar is en los belemmeringen in toegankelijkheid op. Ook op de website.
- ✓ Hoe wordt bij WoerdenWijzer de supportbehoefte (indicatie) vastgesteld? Op basis van diagnose of op basis van de vraag: 'Wat heb jij nodig om optimaal deel te kunnen nemen aan de samenleving?'

Thema 9: Gezondheid & Veiligheid

VN Verdrag: Artikel 11 Risicovolle situaties en humanitaire noodsituaties

Artikel 14 Vrijheid en veiligheid van de persoon

Artikel 15 Vrijwaring van foltering en andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing

Artikel 16 Vrijwaring van uitbuiting, geweld en misbruik

Artikel 17 Bescherming van de persoonlijke integriteit

Artikel 25 Gezondheid

Een veilige, groene en gezonde leefomgeving

- Er is sprake van een veilige, groene en gezonde leefomgeving.
- Voor elke inwoner is het mogelijk om een gezond leven te leiden.
- De infrastructuur in de wijk borgt een snelle en goede oplossing van onveilige situaties.

Elke inwoner:

- Heeft toegang tot een gezond leven en kwalitatief goede gezondheidszorg.
- Weet welke medische behandeling hij of zij ondergaat en waarom, en heeft ermee ingestemd.
- Heeft toegang tot een veilige leefomgeving die optimale kans biedt voor leren en ontwikkeling.
- Wordt in zijn of haar persoonlijke integriteit gerespecteerd en niet gediscrimineerd, uitgebuit, mishandeld, misbruikt of onrechtmatig van zijn of haar vrijheid beroofd.

Introductie

Kun jij een gezond leven leiden? Krijg je dezelfde goede medische behandeling als ieder ander en wordt je ook niet onnodig gemedicaliseerd? Gaan mensen respectvol met je om? Wordt je niet gediscrimineerd of van je vrijheid beroofd?

Een gezonde leefomgeving, toegang tot goede gezondheidszorg, waaronder een tandarts, en respect voor je integriteit zijn basis randvoorwaarden voor een goed leven midden in de samenleving. Helaas zijn deze dingen ook in Nederland nog niet voor iedereen vanzelfsprekend. Sommige mensen mijden de tandarts of andere gezondheidszorg uit vrees voor hoge kosten.

Als het gaat om veiligheid, is het van belang om oog te houden voor veiligheid in gezinnen/huishoudens, discriminatie etc. Maar ook voor het feit dat er in Nederland nog steeds mensen zijn die worden vastgebonden in gesloten instellingen. Ten aanzien van inclusie is het van belang ervan uit te gaan dat dit ingaat tegen de mensenrechten. Bijna altijd is er sprake van een vastgelopen sociale situatie waar een uitweg uit te vinden is. Informatie verzamelen ten aanzien van deze vormen van

vrijheidsbeperking valt buiten het bestek van dit onderzoek. Niettemin dient er direct actie te worden ondernomen in het geval er sprake is van deze vormen van vrijheidsbeperking.

Een gezonde leefomgeving

We hebben tijdens de interviews enkele verhalen gehoord waaruit blijkt dat mensen leven in een onveilige of ongezonde woonomgeving:

'Ik had mijn kamer graag willen opruimen voor jullie bezoek, maar ik kon het niet opbrengen. Deze woonsituatie geeft zoveel stress, terwijl ik bij mijn partner en haar kinderen ben weggegaan vanwege de stress. Het is hier heel onveilig, mensen die hier niet horen blijven lang, er wordt veel gesloopt in huis, tafels, stoelen..... Een bewoner naast mij heeft 3 maanden met stok tegen een buis geslagen. Gekmakend. Konden ze niks aan doen. Er is momenteel ook beveiliging omdat de agressie heel hoog is. Er zijn geen regels, geen beleid. Als dat er niet is kun je als begeleider ook veel minder. De zorgorganisatie biedt dingen aan die ze niet waar kunnen maken. Je mag hier drinken en blowen, waardoor dag- en nachtritme door elkaar gaan lopen. Ze hebben geen tijd om te zeggen: "kom op" of dingen te ondernemen. Ze maken me wakker voor mijn medicijnen, als ze me niet vergeten. Heel veel dingen worden niet gestimuleerd. We hebben een abonnement voor sportcity, een sporterspas voor bewoners. Zouden we met een groepje gaan, dan zou ik wel gaan. De drempel om alleen te gaan is te groot.'

'Mensen vertellen je hun diepste geheimen. In de dorpen is het redelijk veilig, maar in het Schilderskwartier, aan de Hobbemastraat zijn veel problemen. Het lijkt wel alsof een op de twee huishoudens problemen ondervindt, agressie, mishandeling, drugs en alcoholgebruik. Ieder huisje heeft zijn kruisje.'

Op sommige plekken in Woerden lijkt een hoge concentratie van onveilige woonsituaties voor te komen. Zijn deze al plekken bekend? En wat wordt er structureel ondernomen om deze situaties het hoofd te bieden?

Gezondheidszorg

Een aantal mensen maakt zich zorgen over toegang tot gezondheidszorg, met name voor ouderen:

'Het is een achteruitgang dat het ziekenhuis dicht is en dat je naar Utrecht toe moet. Zeker als je oud bent. Ook voor medicatie. Dat horen we ook van anderen.'

Drugs & Alcohol

'Waar ik me als sociaal makelaar zorgen over maak? Drugs en Alcoholgebruik. Als je een beleidsmedewerker vraagt of er verslavingsproblematiek is, zeggen ze nee. Alcohol is een beproefd middel. Een op de tien mensen gebruikt te veel alcohol.'

Carnaval, feesten, dat zijn plekken waar het begint. Mensen blijven doordrinken. Het is niet zozeer in de cafés, maar mensen drinken achter de deur. Vaak omdat ze niet willen voelen, vanwege het positieve effect. Ook onder jongeren, het wordt normaal gevonden. Wat mensen ook niet door hebben is dat de werkzame stoffen in hasj enorm zijn toegenomen. Het is lang niet meer hetzelfde spul dat het vroeger was. Dat zouden ouders zich beter moeten beseffen.'

'Er wordt hier veel drugs verhandeld, ook in de dorpen. Ze hebben in Oudewater ontdekt dat daar de hoogste concentratie drugs in het water zit.'

'Clubs & Verenigingen bedruipen zichzelf wel, alleen alcohol en drugs, daar moet je je als gemeente wel mee bemoeien. Daar doen ze niks mee. De problemen ontstaan doordat drank daar zo goedkoop is. Daar bemoeit de gemeente zich niet mee, en dat moeten ze wel doen.'

Meerdere mensen maken zich zorgen over het drugsgebruik in Woerden. Welke actie wordt daarop ondernomen? En als het gaat om alcoholgebruik?

Calamiteitenplan

Ook is het van belang dat het calamiteitenplan van gebouwen en buurten rekening houdt met mensen die fysiek minder gemakkelijk weggkomen dan anderen. Kunnen mensen die gebruik maken van een rolstoel het gebouw uit in het geval van brand? Kunnen dove mensen de noodsignalen opvangen?

'Nee, ik kan het gebouw niet uit met de lift als er brand is, die wordt stopgezet. Mijn baas heeft wel een evacuatiestoel voor me geregeld. Die staat daar.'

'We hebben laatst de sportaccommodaties geïnspecteerd. Wat opviel is dat bij bijna alle sportaccommodaties de nooduitgang niet toegankelijk is. Of beter gezegd, je kunt er niet uit. Eerst is er een drempel van anderhalve centimeter hoog, daarna moet je twintig centimeter naar beneden stappen. Wat dus niet kan als je in een rolstoel zit.'

Aanknopingspunten & Aanbevelingen

- ✓ Bij werken aan toegankelijkheid is het ook van belang dat veiligheid wordt meegenomen. Niet alleen 'hoe kom je er in' maar ook 'hoe kom je er uit' (uitgankelijkheid).
- ✓ Breng onveilige situaties in de woonomgeving in kaart en onderneem actie. Ook als er sprake is van onveiligheid in de context van een zorgorganisatie. Geef woonomgevingen waar een hoge concentratie van problemen ontstaat in de loop van de jaren een upgrade.

Thema 10: Levensvisie & Cultuur

VN Verdrag: *Artikel 8 Bevordering van bewustwording*
 Artikel 30 Deelname aan het culturele leven, recreatie,
 vrije tijdsbesteding & sport

Een inclusieve cultuur

- Inwoners zijn deel van diverse culturele netwerken.
- Initiatieven, clubs, scholen, arbeidsmarkt weerspiegelen de diversiteit van alle bewoners in de buurt.
- De cultuur is open voor verschillen.

Elke inwoner:

- Kan een eigen leven vormgeven op basis van zijn of haar interesses en talenten.
- Kan uiting geven aan levensvisie en cultuur van eigen keuze.
- Kan vormgeven aan zijn of haar eigen identiteit.

Introductie

Hoe kan iedereen zich deel weten van een diverse gemeenschap? De oplossing zit er niet in om verschillen te overbruggen of teniet te doen. Maar juist door mensen kennis te laten maken met verschillen, op een aantrekkelijke manier. Werken aan inclusieve culturen doe je via twee wegen. Enerzijds via het creëren van open culturen in de buurt, op de arbeidsmarkt, op school, in vrije tijd en in de gemeente als geheel. Anderzijds door bewust te investeren in deelname van mensen voor wie dat nu nog niet vanzelfsprekend is aan de samenleving. Hoe zorg je ervoor dat mensen van alle culturen, achtergronden, talenten, uit de dorpen en de stad met plezier hun huis uit komen en zich deel weten van diverse culturele gemeenschappen?

‘Er zijn grote verschillen in culturen, al met al een enorme diversiteit aan mensen. De mate waarin ze meedoen in de gemeenschap is ook heel wisselend. Sommige (vanuit Rusland, Thailand) zijn helemaal ingeburgerd, gaan naar de kroeg, met vrienden(innen) op stap, hun huis is heel Nederlands ingericht met, heel leuk, hier en daar een klein dingetje uit land van herkomst. Ik ben ook bij een gezin (vanuit Irak) geweest waarvan de man zich snel heeft ontwikkeld, zijn vrouw is wat timide, zit ook meer in hun cultuur. De man doet wel zijn best en probeert zijn vrouw er nu ook meer bij te betrekken.’

Als je normaal bent, ben je al gek genoeg

'Hoe het is om oud te worden in Woerden? Nou je moet niet te veel afwijken van de norm. Dan vinden ze je raar. Woerden is niet voor niets de meest gemiddelde stad van Nederland. Als je daarvan afwijkt hoor je er niet meer bij.'

Veel mensen hebben het gevoel dat de verschillen er wel zijn, maar dat je ze niet ziet. Anderen zijn er heel helder over. Sommige mensen worden gewoon buitengesloten.

'Harmelen is een no-nonsense dorp met een grote diversiteit tussen import en oorspronkelijke dorpingen. Maar niet in culturen. Je ziet heel veel groepen niet terwijl ze er wel zijn. Het blijft een klein dorpje. We zijn een welvarend dorp. Er worden genoeg dingen georganiseerd. Er zijn sportverenigingen voor de kinderen, voetbal vooral. Daar zie je ook dat die teams heel divers zijn samengesteld, maar dat het van jongs af aan als team niet wordt begeleid. Dat is moeilijk te bespreken met de coach dat je zo'n team ook kan versterken in haar diversiteit, en het als kracht kan benutten. Er zijn wel gedragsregels maar niemand houdt zich eraan, zeker ouders niet. Dat vind ik niet oké. Mensen worden er ook niet op aangesproken. Er zijn zat voorbeelden waar het eerst goed gaat, bijv. zoon van crimineel doet gewoon mee in het team, totdat er een jasje wordt gestolen...'

'Als je 40 jaar in dit dorp woont zie je toch wel de mentaliteit dat mensen met een beperking een 'ver van hun bed show' is. Mensen willen elkaar ook niet tot last zijn.'

'Generaties lang hebben we geprobeerd mensen met een beperking weg te stoppen. Nu is het een andere situatie. Hoe gaan we dat doen? Zal weer generaties gaan duren...'

'We zijn beiden heel actief in het kerkenwerk. Er zijn een aantal verschillende geloven in Kamerik die goed naast elkaar bestaan. Er zijn een paar kleine geloven die wat buiten de gemeenschap vallen. Kinderen gaan ook naar andere scholen en zijn minder betrokken. Dan wordt het ook lastiger omdat je elkaar niet goed kent. Kerken en geloof zijn een hele belangrijke pijler in de samenleving. Eigenlijk, de mensen die er wat buiten vallen zijn de mensen die een nog wat ander geloof hebben. Die gaan ook naar andere scholen in Gouda.'

'Het is hier niet goed geregeld met de inclusieve samenleving. Mensen worden juist op allerlei manieren buitengesloten. Mensen met een beperking, homo's, buitenlanders, transgenders. Het zal echt wel een hoop werk en tijd kosten.'

‘Ook in Woerden zijn groepen gepolariseerd. Er is een tweedeling en er zijn hokjes. Mensen zeggen wel van niet, maar de werkelijkheid is anders. Tegenover import en toeristen bijvoorbeeld. Maar het ‘ons kent ons gehalte’ is groot.’

Woerden is klein genoeg om een aantal mensen te zien, maar niet zo klein dat iedereen gezien wordt. Zodra er iets aan de hand is met mensen is de neiging dat ze uit de samenleving moeten. Daar heeft de gemeente niet zoveel aandacht voor. Ze luisteren niet zo naar mensen die niet zo snel wat te zeggen hebben.’

Hoe is dat in de ervaring van mensen zelf?

‘Ik heb niet veel contact met mensen in de buurt. Eigenlijk zijn die gek, terwijl zij vinden dat wij dat zijn. Als er eens wat is met iemand, zoals laatst met een vrouw die was gevallen van haar fiets, dan gaan ze erom heen staan, maar ze doen niets. Ze durven haar niet aan te raken. Wij moesten haar echt te hulp komen. We hebben geprobeerd dat te doorbreken door gezamenlijke maaltijden te organiseren, maar dat heeft de gemeente niet ondersteund. We hebben voor de gemeente ook een labeltje. We hebben geen beperking, maar zijn mentaal kwetsbaar. We ervaren een gevoel van niet welkom zijn. Er is veel onbegrip. Zo ging ik met een aantal jongens naar de sportschool, gewoon ons ding doen. Eerst werd er steeds naar ons gekeken, of we niks stuk maakten, maar toen ze zegen dat we heel serieus met de apparaten omgevingen, gingen ze ook weer normaler over ons denken. We zijn er ook aldoor stug heen gegaan.’

‘Op straat zie ik best vaak negatieve reacties van mensen vanwege mijn Marokkaanse achtergrond. Dat mensen angstig zijn op straat, wegstaren en aan de overkant gaan lopen omdat ze bang zijn. Als je elkaar kent zijn er vaak minder afwerende reacties.’

‘Een jongen uit Kamerik zei, als je homo bent, moet je niet in Kamerik blijven wonen... Als ik alleenstaande lesbo was, was ik niet in Woerden blijven wonen. Je komt niemand tegen. Je weet niet waar je hen zou kunnen vinden. Woerden is te klein voor een gay club. Maar als er een gay avond was, zou ik wel naartoe gaan!...’

‘De aansluiting is voor haar net zo belangrijk als voor ieder ander kind. In Woerden kennen ze haar niet, is een soort van onzichtbaar of zo.... Ze komt niet (alleen) op straat. Overal valt ze tussen wal en schip.

Ik heb geprobeerd haar op dansen in Woerden te krijgen. Ze wilden haar gewoon niet. Ik heb een mail gestuurd naar 3 dansscholen met de opmerking dat dit ook een kind is dat wil dansen en sporten en dat ik haar op die dansschool wil, omdat alle kinderen moeten kunnen dansen. Zij moet ook net als ieder kind, iets kunnen kiezen wat ze leuk vindt. Het is niet gelukt. Ze hoort er niet echt bij.

Daar waar het wel gelukt is mee te doen, daar heeft ze dikke pret. De tijd is wel veelzeggend: een gescheiden groepje om 18 uur op vrijdag. Maar ze geniet! Je vraagt je af waarom het niet op meer plekken zou kunnen. Er zijn zoveel kinderen... Waarom moeten ze altijd in een groepje? En helemaal buiten de stad naar school, dan zet je haar buitenspel. En ze valt onder de WLZ, dus ook voor de gemeente is ze onzichtbaar.'

'Belangrijk is ook plezier in je werk hebben, kunnen doen wat je leuk vindt. Het gaat om eerlijke kansen, dat je mag zijn wie je bent. Door normale mensen gewoon geaccepteerd worden, dat is heerlijk... Anders is het pijnlijk.'

Hoe kan Woerden al die verschillen bij elkaar brengen? Hoe gaan we zelf individueel om met verschillen? En wat kunnen we als samenleving doen om met verschillen om te gaan? In Woerden hebben we veel verhalen gehoord, over hoe mensen positief en met kracht omgaan met verschillen. En ook over hoe mensen praktische en morele dilemma's tegenkomen, die niet zo gemakkelijk 'op te lossen' zijn.

Gewoon met elkaar praten

Veel mensen stappen er gewoon op af: Gewoon met elkaar praten

'In het park zitten 's zomers veel mensen, jong & oud met een waterpijp. Durf jij je hond daar uit te laten 's avonds? Vragen sommige mensen me. Ja juist! Ik praat altijd met ze...nu beschermen ze me als er iets is.'

'Ik zou er een baan van kunnen maken. Ik doe mijn werk ook nog en familie....dus ik laat het maar uit mensen zelf komen. In deze buurt waar ik woon zijn veel PVV stemmers – ik ga met ze in gesprek, ben het niet met ze eens. Staat er bijvoorbeeld op Facebook dat ze €7000,- cadeau krijgen om hun huis in te richten. Dat gaat echter om een lening van €700,-. Dat met elkaar in gesprek gaan is belangrijk.'

Mensen komen er dan ook achter hoeveel ze nog niet van elkaar weten.

'Iemand vertelde mij laatst: Als moslims mogen we geen geld lenen bij een bank, geen hypotheek afsluiten. Je mag er als bank niet aan verdienen. Waarom leggen jullie dat dan niet uit denk ik dan? Leg het uit, vertel ons dit!'

Inwonersinitiatieven

Daarnaast hebben inwoners grote initiatieven ondernomen om een diverse samenleving dichterbij te brengen. Deze initiatieven hebben naar aanleiding van de bestorming en bekogeling van de noodopvang voor vluchtelingen in Snellerpoort een vlucht genomen.

'Anderhalf jaar geleden is het met de komst van vluchtelingen uit de hand gelopen in de buitengemeenten. Toen hebben twee inwoners 'Wij Zijn Woerden' opgericht. Het is een burgerinitiatief om oude en nieuwe Woerdenaren met elkaar te verbinden en samen te bouwen aan de stad, een vrijwilligersorganisatie. Het doel is dat

vrijwilligers en statushouders elkaar ontmoeten, leren kennen, helpen en steunen. Het is eigenlijk de weg richting inclusie.... Er valt nog veel winst te halen. Wij willen het initiatief breder trekken zodat ook anderen dan de statushouders er gebruik van kunnen maken. Bijvoorbeeld mensen die naar de voedselbank gaan en ouderen. Wij willen ook iets betekenen voor jongeren (kinderen) die (nog) niet naar school gaan. We willen wijkactiviteiten organiseren, een gedeelde gemeenschappelijke tuin...het is het mooiste als het allemaal bij elkaar komt. Maar eerst de statushouders op orde... Fietsen leren, fietsles...individueel op stap, het gebouw uit...dat moet nog groeien. We moeten rekening houden met de cultuur van statushouders. Met name ook als het gaat om financiën bijvoorbeeld. We moeten uitleggen wat een lening is, dat de huur wordt afgeschreven, wat een incasso is. Zij zijn gewend direct snel alle geld van hun rekening te halen, omdat ze het in het land van herkomst anders kwijt konden zijn. De statushouders willen zich graag integreren en daarvoor de Nederlandse taal leren. De middelbare school heeft een lokaal ter beschikking gesteld om taalles in te geven. Er zijn vierentwintig mensen die alvast willen beginnen met Nederlands leren.'

'Wij hebben twee of drie jaar geleden samen met de Nederlandse Vereniging tot Integratie van Homoseksualiteit COC in Utrecht een Diversiteitscafé georganiseerd. Ook mensen uit moskee waren bij café over diversiteit. Homoseksualiteit en islam is een complex onderwerp. Je moet respect tonen voor elkaar, er met elkaar over kunnen praten. Toch zit er iets ingewikkeld bij de mannen.'

'Expeditie de verbinding is een initiatief als tegenwicht tegen de verruwing en de polarisatie. De bank is daar een klein onderdeel van. De bank is bedoeld om mensen met elkaar in gesprek te laten komen waar het echt over gaat. Ik hoop dat het een vliegwiel kan zijn. Bijvoorbeeld jongeren die geen huis hebben, asielzoekers. Interesses en talenten van inwoners vormen de basis. Via facebook worden mensen in beeld gebracht aan de hand van filmpjes.'

'Ik wil vertellen over het project waar ik mee bezig ben. Een fotoproject waarin ik alle honderdtwintig nationaliteiten die in de gemeente Woerden aanwezig zijn, wil laten zien, op de foto in de keuken. Het idee is ontstaan naar aanleiding van de komst van vluchtelingen. Dacht hou nou eens op met dat gezeur, we wonen al jaren met mensen met zo veel verschillende nationaliteiten, het gaat altijd goed, dus nu ook. Het plan was mensen op de foto te zetten met een recept van het land van herkomst. Eten verbindt. ...Ik benader mensen via taalcursussen, de krant, facebook, via- via. Ik heb al veel leuke contacten gehad...Heb nu 60 portretten, dat is niet genoeg. Ik wil er 120, dan is het pas goed, iedereen is iedereen...

Daarnaast ben ik me gaan bemoeien met statushouders die in de crisis noodopvang zitten. Daar kunnen we veel meer in doen. In 2016 waren dat er 150 en in 2017 zijn het er 39 voor de verkiezingen en 200 na de verkiezingen. In april was er een startbijeenkomst waarin gesproken werd over het opnemen van statushouders. Er

zouden er 300 komen. We hebben ideeën verzameld. Gemeente wilde huisvesting, kleding en werk regelen, de rest moesten inwoners maar doen. Nou doe! Er kwam geen vervolgspraak.

Taal

We hebben enkele inwoners gesproken die aangaven dat in deze initiatieven de samenwerking met de gemeente niet op gang kwam.

‘Met Wij zijn Woerden springen we in als het nodig is. We laten los als het kan. Er is een kerngroep en we communiceren via mail en WhatsApp. We weten wat we willen. We hebben de outcome van de kringen bepaald, kringen rondom de belangrijkste zaken voor vluchtelingen: taal, maatjes, fiets, jong. We willen voorkomen dat we een bestaande organisatie worden. Een beweging heeft ruimte nodig. Niet al die partijen die langs elkaar heen werken. De ziekenhuisafdeling staat leeg, die is nu vijf jaar verhuurd aan vijftig statushouders. We hebben er een helpdesk ingericht, bemand door vrijwilligers elke ochtend tussen tien en twaalf. Ferm werk kon pas na de kerst de intakes doen, toen waren we al twee weken bezig. Terwijl er allerlei praktische zaken geregeld moesten worden. Zoals aanvragen zorgtoeslag, als je geen Nederlands kent, kun je ook geen brief schrijven. En je bankrekening staat nog op het Asielzoekerscentrum, dus krijg je geen zorgtoeslag. Je moet dan wachten op het volgende bankafschrift maar dat komt maar een keer per maand, dat soort dingen. Ander ding is taallessen, dat is aan de commercie overgelaten. Half december waren er vijftig mensen, dat is vijf klassen. En vijf docenten. Die werden pas half januari geworven, dus werd er twee maanden niks aan taal gedaan. Ze moeten het dus zelf doen. In woerden staat één instituut goed bekend, maar daar waren geen docenten. In Utrecht was een wachtlijst. En zo zit iedereen op iedereen te wachten. Via via kwamen we in contact met lerares Nederlands. We mochten een PC lokaal van haar school gebruiken, daar bieden we nu een digitale cursus aan. En de mensen worden door taal maatjes – vrijwilligers begeleid. Vrijdagmiddag hadden we contact en maandmiddag was het akkoord. Elke dag van de week tussen vier en vijf kunnen mensen oefenen en zelfstudie doen. Dat doen vierentwintig van de vijftig mensen. Dat is een mooie overbrugging tot het taal instituut er komt. Vreselijk vinden we dat het zo gaat. 80% slaagt voor het examen op de inburgeringscursus trouwens.’

Waarom kon ‘Wij zijn Woerden’ dit wel regelen en de gemeente niet? Waarom kwam de samenwerking tussen ‘Wij zijn Woerden’ en de gemeente niet op gang?

Openheid in de cultuur is soms van levensbelang

Soms is openheid in de cultuur van levensbelang. In verschillende interviews geven mensen aan dat transgenders of mensen met een andere seksuele geaardheid het nog moeilijk hebben in onze cultuur. Ook in Woerden en de dorpen.

'In elke grote straat is wel iemand die transgender is. Je ziet ze eigenlijk niet. In Woerden ken ik zo'n vijftien mensen. Heel veel transgenders hebben een tweede leven. Utrecht is een echte LHBT-stad, in Woerden zie je ze eigenlijk niet. Vroeger deed ik eigenlijk heel veel, bestuursactiviteiten bij de voetbalclub, een bandje. Het was heel leuk, maar ik vluchtte ook in die activiteiten. Nu ook weet bijna niemand dat ik transgender ben. Het is belangrijk dat er goede educatieve programma's komen, dat er openheid over is ook tijdens seksuele voorlichting op school. Het blijkt dat dertig procent van de mensen die zelfdoding hebben gedaan, transgender is. Dat weten ze omdat familie en vrienden erachter kwamen doordat zij bijvoorbeeld pruiken en kleding vonden in de kast.'

Goede educatieve programma's, bijvoorbeeld goede aandacht voor LHBT tijdens seksuele voorlichting op school, zouden kunnen helpen. Evenals wat meer aandacht in de gemeente voor LHBT. Bijvoorbeeld door een moment te organiseren dat mensen daar gewoon openlijk over van gedachten kunnen wisselen.

'Jongeren die tobben met seksuele geaardheid moet je nu helpen in plaats van dat ze zes jaar verder zijn en in grote problemen verzeild raken. Er zijn nou te weinig plekken voor jongeren om dingen uit te proberen. Gemeente wil faciliteren voor de hele groep, maar niet alle jongeren gaan op dezelfde plek zitten. Sommige jongeren willen liever een eigen ruimte hebben. Is net als Feyenoord en Ajax fans, die zet je ook niet bij elkaar. Je kunt pas van mensen verwachten dat ze zich gaan verbinden als ze zelf een plek hebben, serieus genomen worden.'

Invloed

Veel Woerdenaren kost het hoofdbreken over hoe zij kunnen omgaan met diversiteit in denken. Met mensen die zo boos zijn dat ze de noodopvang bekogelen of bang zijn op straat. Veel mensen zijn het contact met mensen die anders denken bewust op gaan zoeken. Vaak horen zij het geluid dat mensen zich niet gehoord voelen en minder het gevoel hebben invloed uit te kunnen oefenen op hun omgeving.

'Als je kunt discussiëren betekent het nog niet dat je gelijk hebt. We moeten op zoek naar andere manieren, zodat het voor iedereen veilig voelt. Veel mensen voelen zich niet gehoord en voelen zich miskend. We moeten ook leren om de emoties te herkennen en niet alleen de feiten.'

'We eisen van jongeren, dat ze zich goed gaan gedragen. Als je wil dat ze veranderen, moet je ze eerst serieus nemen en een plek geven. De beeldvorming is negatief, dat speelt jongeren parten. De aandacht gaat nu naar jongeren die problemen veroorzaken om daarmee ergere problemen te voorkomen.... Bij jongeren in Woerden zie je wel dat ze zich meer inzetten voor vluchtelingen. En jongere vluchtelingen doen veel voor andere vluchtelingen. Ze zetten zich in, wel zijn er onderling verschillen. Er is goede wil, kennis, enthousiasme, medemenselijkheid

en creativiteit, ook apart voor vrouwen. De maatjesgroep bestond eerst van grijze duiven, daarna hebben wij oproep voor jongeren gemaakt. Zij hebben gereageerd. Dat was nodig want zestig procent van de statushouders is onder de dertig jaar. Er melden zich geen Turkse, maar wel Marokkaanse jongeren. Bijvoorbeeld een depressief meisje van achttien jaar, is meegenomen door twee vrienden die ook Arabisch praten.

Structuren anders vormgeven

Een laatste middel dat inwoners noemen om te werken aan diversiteit is structuren anders vormgeven. Bestaande structuren zo vormgeven dat ontmoeting en diversiteit wordt bevorderd.

‘Veel inclusie hangt nu vaak van de inzet van ouders af. Of kinderen in Woerden mee doen aan onderwijs en activiteiten in vrije tijd, is op dit moment denk ik erg afhankelijk van ouders. Bijvoorbeeld op de Kring, een jenaplanschool, zitten kinderen met syndroom van down. Om een inclusieve samenleving te bereiken is de brede school een goed voorbeeld. Het is tien jaar geleden al geprobeerd en haalde het niet, nu wel: op één plek zijn alle scholen samen. Eigenlijk moeten we alle scholen gelijk maken, geen bijzonder onderwijs. Inclusief onderwijs zou wel mogelijk zijn, je leert er omgaan met elkaar. Ik ben gewoon idealistisch.’

Aanknopingspunten & Aanbevelingen

- ✓ Hoe kun je verschillen overbruggen? Door met elkaar te praten, uitleg te vragen en door initiatieven te nemen die een diverse samenleving dichterbij brengen. Stimuleer deze initiatieven, door als inwoners, organisaties en gemeente daarin samen op te trekken. En laat dat als gemeente ook zien, door snel actie te ondernemen als dat vereist is.
- ✓ Besteed aandacht aan LHBT op school en zorg voor plekken en momenten waar jongeren en volwassenen met elkaar van gedachten kunnen wisselen.
- ✓ Werken aan diversiteit is ook zorgen dat iedereen invloed kan uitoefenen op zijn of haar omgeving, het leven kan vormgeven. Ook mensen die net wat anders denken dan anderen.
- ✓ Zorg daarnaast dat structuren in de samenleving zo worden vormgegeven dat diversiteit, elkaar op een vanzelfsprekende manier tegenkomen wordt bevorderd.

Thema 11: Politiek & Het Openbare leven

VN Verdrag: Artikel 21 Vrijheid van meningsuiting en toegang tot informatie
Artikel 29 Participatie in het politieke en openbare leven

Een inclusief politiek klimaat

- Er is sprake van een omgeving waarin iedere inwoner effectief en ten volle kan participeren in het uitoefenen van openbare functies.
- Iedereen kan volledig participeren in het politieke en openbare leven, met inbegrip van het recht in het geheim zijn of haar stem uit te brengen of verkozen te worden.

Elke inwoner heeft:

- De kans in het geheim zijn of haar stem uit te brengen bij verkiezingen.
- De mogelijkheid zich verkiesbaar te stellen en verkozen te worden.
- De mogelijkheid effectief openbare functies te bekleden.
- De gelegenheid deel te nemen in, of het initiatief te nemen tot, organisaties die zijn of haar belangen vertegenwoordigen.

Introductie

Vormt de politiek in Woerden een afspiegeling van de samenleving? Is het net zo gemakkelijk voor mensen met een hoge leeftijd een andere culturele achtergrond of gender of een beperking om openbare functies te bekleden als voor ieder ander? Hoe ervaren mensen de politiek? Kun je als inwoner ook je inbreng leveren? Wordt iedereen in staat gesteld om te stemmen? Is de informatie over de politiek toegankelijk?

Kloof

Het viel op hoeveel mensen er bij de start van hun interview de grote kloof noemden die zij ervaren tussen inwoners, Woerdense politiek, bestuurders en gemeenteambtenaren:

‘Ze vissen altijd in hetzelfde water. Zo komen oplossingen en veranderingen nooit verder. Je moet dan alles en iedereen erbij pakken en de ruimte geven om inspraak te hebben, mee te doen en het van onderaf te laten groeien.’

‘Men is hier niet gewend om mensen te betrekken bij de besluitvorming, dat is jammer. Mensen luisteren niet naar elkaar en denken vaak alleen aan hun eigen achtertuin.’

‘De politiek is een gesloten groep van mensen die elkaar ook nog van de kerk kennen. Ze werken er al tientallen jaren, het is dus inteelt en een klik. Ze kiezen altijd voor de sociaal meest wenselijke oplossing.’

'Mondigheid is heel belangrijk voor inwoners. Het wordt hier mensen afgenomen. Er is hier namelijk echt een politieke elite. Het is een heel bolwerk dat verstrengelde belangen heeft, daar kom je als gewone burger niet doorheen.'

'Waarom is er zoveel ziekte op het gemeentehuis? Alles moet langs zoveel mensen.'

'Ze vragen ons nooit iets. Ze blijven in hun eigen huisje rondzoeken, het gemeentehuis. Dit is eigenlijk de eerste keer dat ze ons als winkeliers naar onze kennis vragen. Ja, als er problemen zijn, dan staan ze gelijk op de stoep.'

'Wat me opvalt, is dat ambtenaren al heel snel blij zijn, het zijn nette mensen. Ze bereiken altijd de 500 dezelfde mensen. Dus als die actief met politiek bezig zijn, dan vinden ze dat ze goed bezig zijn.'

'Wat er volgens mij nodig is dat je net als een tuin die overwoekerd is, de hele boel moet omspitten. De hele oude garde moet eruit.'

'De Woerdense politiek is een poppenkast. Uitgelekte emails waar geen reflectie, geen vervolg op komt. En dan hun vingertje opheffen naar de maatschappij. Ze moeten hun ogen uit de kop schamen.'

'Je kunt als inwoner nooit een gewone vraag stellen, je weet nooit wat voor antwoord je krijgt. Omdat belangen verstrengeld zijn. Het gaat meestal over je gelijk krijgen en belangen die gediend moeten worden in plaats van effectief samenwerken.'

'Wat me opvalt, is dat niemand vanuit zijn hart praat. Alles zit vast in de ambtelijke molen. Mensen kiezen alleen als het van tevoren is bedacht of is afgesproken. Niks is spontaan.'

'Ik vind echt dat er een ontmoedigingsbeleid wordt gevoerd om als inwoner mee te kunnen doen.'

Inwoners van Woerden doen stevige uitspraken. De gemeente wordt door de mensen die we gesproken hebben gekenmerkt als 'elitair', 'op afstand', 'ontmoedigend', 'ons kent ons' en naar binnen gekeerd. Uitspraken die juist ook laten zien dat mensen eigenlijk wel willen bijdragen aan het democratische proces en daar tijd en energie in willen steken. Er is opvallend weinig vertrouwen van inwoners in de politiek en democratie in Woerden. Het betreft hier vaak mensen die erg actief zijn in Woerden en de dorpen, als ondernemer of initiatiefnemer van grotere maatschappelijke initiatieven.

Sommige mensen wijten het aan de gemeentelijke herindeling en de afstand die er sindsdien is ontstaan:

Vroeger was politiek altijd in het belang van de gemeenschap. Bij openbare raadsvergaderingen zat de zaal vol, waren inwoners betrokken. Nu in Woerden is dat nog niet voor de helft het geval. Veel zaken worden steeds meer gevangen in regels en het systeem.'

'De gemeentelijke herindeling heeft opgeleverd dat alles op afstand staat. Je bereikt nooit iemand. Dat demotiveert mensen en het is alleen maar duurder. Mails beantwoorden vanuit de gemeente duurt eindeloos. Ik ervaar dat als zeer onfatsoenlijk.'

In Woerden wonen 50.000 mensen. In Woerden zijn ze onbekend met de kernen (Harmelen, Kamerik, Zegveld). Ze kennen alleen hun eigen kern, daar ligt de focus.'

Hoe overbrug je zoiets?

De vraag is hoe je zo'n kloof overbrugt. En welke vorm daarbij past. Ook hierover deelden inwoners hun ervaringen.

'Inwoners die goeie dingen doen moet je ondersteunen en motiveren om mee te doen. Zorg dat je het handig aanpakt met gratis koffie en zo. Zo motiveer je ze voor de samenleving, niet via besturen die aan de touwtjes van de gemeente hangen. Het moet van onderop komen, dat moet je als gemeente dan wel ondersteunen.'

'Gelukkig is er de laatste tijd wel heel veel veranderd. Het CDA en progressief woerden en D66 hebben een moderne slag gemaakt.'

'Het is belangrijk dat er een open houding is en dat duidelijk is wat er speelt in de gemeente, dan kun je daar als inwoner ook aan bijdragen.'

Voor een deel betreft het ook het anders invullen van de platforms. Inwoners willen echt samen bouwen.

'Het dorpsplatform dat door inwoners is opgericht is een klachtenbank geworden die gaat over scheefliggende stoeptegels, honden uitlaatveldjes en lantaarnpalen. In plaats van een podium waar de gemeente en inwoners met elkaar in gesprek zouden kunnen gaan.'

'Het platform praat met de gemeente en vertelt dan de inwoners wat de gemeente verteld heeft. Daar hebben we niks aan. Er is denk ik veel verkeerd gebeurd met de goede bedoelingen. Het platform was ooit opgericht om het directe contact tussen inwoners, bestuur en politiek te bevorderen en met elkaar te praten over wat voor iedereen belangrijk is.'

'Het Jeugdplatform werkt niet goed, er komen veel abstracte dingen aan de orde waar jongeren niks mee hebben. Het zou beter zijn te kijken naar wat jongeren zelf motiveert.' 'Jongeren weten niet hoe de overheid of politiek werkt. Alles wat jongeren niet weten daar zoeken ze niet naar, dat moet je naar ze toebrengen.'

Aanbevelingen en aanknopingspunten:

- ✓ Maak prioriteit van het overbruggen van deze kloof door anders te gaan samenwerken met inwoners. Meer samen bouwen aan initiatieven dan de wij-zij cultuur in stand houden.
- ✓ Werk als ambtenaren, bestuurders en politici in en met de samenleving. Ga de deur uit, wees zichtbaar, ook in de kernen, werk met de samenleving aan de issues waar je mee bezig bent door hen op hun kennis te bevragen, door zo mogelijk samen te ontwerpen, het weer voor te leggen en bij te schaven. Werk op plekken waar mensen zijn die je normaal niet zo gemakkelijk tegenkomt.

Thema 12: Lerend Organiseren & Veranderen

VN Verdrag: Artikel 4 Algemene Verplichtingen

Visie & Strategie

- Er is sprake van bewuste sturing op visie & strategie om een inclusieve samenleving mogelijk te maken.
- Visie & Strategie wordt samen met inwoners, professionals en andere betrokkenen vormgegeven.

Leren & Organiseren

- Er is sprake van een cultuur van lerend organiseren en vernieuwen in gemeente, buurten en maatschappelijke organisaties. Aan deze cultuur wordt bewust vormgegeven.
- Inwoners, professionals en ambtenaren ervaren voldoende back-up, veiligheid & regelruimte om initiatieven te nemen en nieuwe dingen uit te proberen.

Coaching & Leiderschap

- Professionals voelen zich gesteund en gestimuleerd om zich te vernieuwen in hun vak.
- Professionals beschikken over de kennis en vaardigheden die zij nodig hebben om vorm te geven aan inclusieve culturen, beleid en praktijken.

Inclusief beleid & Instrumenten

- Nieuw beleid (instrumenten) is gericht op toenemende participatie van elk individu in de samenleving.
- Belemmerende factoren voor betekenisvolle participatie worden weggenomen.

Samenwerken & Netwerken

- Er is sprake van een wijze van samenwerken tussen inwoners, maatschappelijke organisaties en gemeente die participatie en eigen regie van inwoners versterkt.
- Netwerken rond arbeid, onderwijs en vrije tijd werken samen om voor iedereen toegankelijke leer, werk- en leefomgevingen te creëren.

Communicatie & Inclusief procesontwerp

- Een grote diversiteit aan inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers werkt samen aan concrete initiatieven gericht op een inclusieve samenleving. Mensen met een beperking en hun organisaties zijn hier vanzelfsprekend bij betrokken.
- Elke inwoner heeft gelijke toegang tot informatie over het proces.

Introductie

Hoe zet je concrete stappen naar een inclusieve samenleving op een manier dat je de inclusieve werkwijze in praktijk brengt? Werken aan inclusie is een veelomvattend en rijk proces, waarin veel elementen samenkomen: strategisch en creatief denken doorzettingsvermogen en het neerzetten van een werkwijze die mensen inspireert, die beweging brengt. Hoe combineer je zo'n veranderkundige blik met een sterke sensitiviteit voor de omgeving?

Bovenstaande uitgangspunten geven een richting aan in het vormgeven aan concrete projecten gericht op een inclusieve samenleving. Daarnaast zijn er op het gebied van onderwijs, werk & inkomen, de buurt, vrije tijd, zeggenschap & support, zowel in Nederland als daarbuiten, meerdere bronnen van kennis en ervaring beschikbaar.

Wat brengt de samenleving in Woerden aan inzichten en kennis met zich mee over lerend organiseren & veranderen?

'Over 5 jaar een inclusieve samenleving, ja dat moet gebeuren, maar hoe?

Er is door inwoners tijdens Woerden Inclusief met veel enthousiasme en betrokkenheid gesproken en nagedacht over de Inclusieve samenleving. Met dat mensen het belang ervan voelen, vragen ze zich af, hoe werk je daar nu aan?

'Over 5 jaar een inclusieve samenleving, ja dat moet gebeuren. Maar hoe bereik je iets dat er op sociaal vlak niet is? Je zult naar elkaar toe moeten bewegen. Wees lief voor jezelf en voor elkaar.'

'Het is hier niet goed geregeld met de inclusieve samenleving. Mensen worden juist op allerlei manieren buitengesloten. Mensen met een beperking, homo's, buitenlanders, transgenders. Het zal echt wel een hoop werk en tijd kosten. De Pompier heeft een aantal jongens in dienst van Nu Doen, dat is een mooi voorbeeld van hoe het wel kan.'

'Ik heb een warm hart voor diversiteit. En daarmee staat het allesbehalve optimaal hier in Woerden. Ik zie een gedesintegreerde samenleving. Mensen voelen zich veiliger in een kleinere kring, trekken zich terug. Angst is de kernreden van hun gedrag.'

Lerend organiseren en veranderen

Wat zijn ideeën van inwoners over hoe we te werk kunnen gaan?

'Het is eerst nodig om bewustzijn te creëren. Bijvoorbeeld via kleine mooie dingetjes langs de weg die een glimlach op het gezicht toveren, plekken waar mensen elkaar gaan ontmoeten en makkelijk gaan praten. Dat moet op alle vlakken. School is daar heel belangrijk in, zodat mensen via school en kunst van jongs af aan ermee bekend worden. Een alternatief voor over de streep. Een gekke viral creëren.'

'Wat vooral belangrijk is, is werken aan bewustwording. Daar wordt maar weinig over gesproken. Een laagdrempelige manier om te oefenen. Ik wil eigenlijk een participatie lab opzetten waarin mensen gewoon een uurtje kunnen oefenen in participatief werken. Tijd en ruimte nemen vraagt veel van mensen en van anders leven. Dat heeft een lange adem nodig en moet gepaard gaan met bouwen aan vertrouwen en veiligheid.'

'De enige manier om mensen bewust te maken is om foto's en films te maken waar het beter kan.'

Inwoners vinden het belangrijk om aan bewustwording te werken, maar wel op een praktische, inspirerende en humorvolle manier. Een soort leren door te doen, en al doende beelden te ontwikkelen over hoe zo'n inclusieve samenleving er uitziet. Visionair, maar ook letterlijk, door gebruik te maken van foto en video.

Van klein naar groot en bottom-up

Inwoners stellen daarbij ook de vraag: hoe geef je het proces vorm?

'Ik vind humor belangrijk om dingen te kunnen bereiken. Daar ligt de sleutel, niet in het slachtofferschap. Het moet juist van onder naar boven worden georganiseerd. Vanuit de samenleving breed.'

'Werk van klein naar groot. Want top down inclusie dat werkt nooit.'

Het werkt vooral als je het bottom-up vormgeeft, zeggen inwoners, en als je klein begint en het daarna groter maakt. Daarbij is het van belang dat je oog houdt voor diversiteit van mensen. Mensen moeten hun eigen geluid kunnen laten horen.

'Wees blij dat je anders bent, dat zou het uitgangspunt moeten worden, waardeer de verschillen.'

'Je moet ook rekening houden met verschillen in Woerden. Elke Woerdenaar moet je op een eigen manier benaderen: in de stad moet je beleefder zijn, hier kan je gewoon zeggen wat je ervan vindt.'

‘Als je kunt discussiëren betekent het nog niet dat je gelijk hebt. We moeten op zoek naar andere manieren, zodat het voor iedereen veilig voelt. Veel mensen voelen zich niet gehoord en voelen zich miskend. We moeten ook leren om de emoties te herkennen en niet alleen de feiten.’

‘Het probleem van de inclusieve samenleving is dat mensen zelf moeten kunnen spreken. Maar dat kunnen ze niet als anderen meteen naar het vaste kader toe gaan en zich daartoe beperken.’

Daar is een zekere vrijheid in het proces voor nodig.

Hoe komt beleid tot stand?

De afgelopen tijd zijn er binnen Woerden een aantal ontwikkelingstrajecten gestart met het oog op samenwerking van samenleving en gemeente aan praktijk en beleid. Vanuit de interviews hebben we daar verhalen over opgehaald. Mogelijk kunnen deze ervaringen bij elkaar worden gebracht om mooie voorbeelden en geleerde lessen te verzamelen die kunnen bijdragen aan het vormgeven aan inclusieve beleid en praktijk.

Aanknopingspunten en Aanbevelingen:

- ✓ Trek samen op om aan bewustwording te werken op een praktische, inspirerende en humorvolle manier. Een soort leren door te doen en al doende beelden ontwikkelen over hoe zo'n inclusieve samenleving er uitziet. Visionair, maar ook letterlijk, door gebruik te maken van foto en video.
- ✓ Werk van klein naar groot en bottom-up. En houdt daarbij oog voor de diversiteit aan mensen. Mensen moeten hun eigen geluid kunnen inbrengen.
- ✓ Laat een zekere vrijheid in het proces dat het mogelijk maakt om al doende te leren.
- ✓ Er zijn de laatste tijd een aantal ontwikkelingstrajecten gestart om samen met de samenleving beleid te maken. Wat kan daaruit worden geleerd?